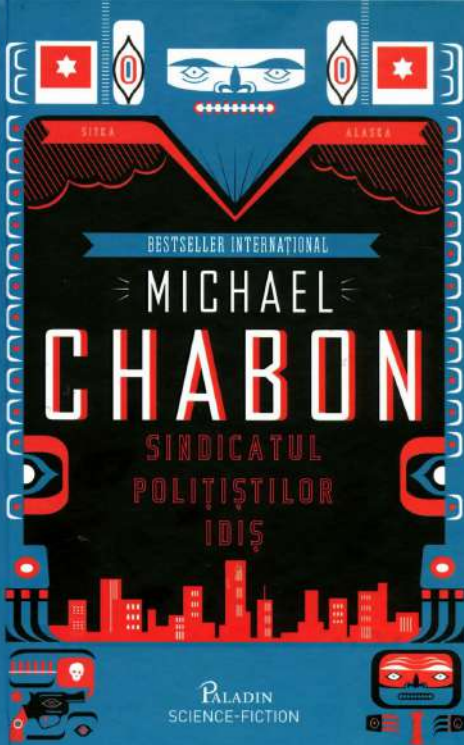

BESTSELLER INTERNATIONAL

MICHAEL
CHABON

SINDICATUL
POLIȚIȘTILOR
IDIȘ

PALADIN
SCIENCE-FICTION

MICHAEL CHABON

SINDICATUL POLITIȘTILOR IDIȘ

„*Sindicatul polițiștilor idiș* nu vorbește despre niște evrei care au trăit la un moment dat, ci este unul dintre cele mai bune romane despre ce înseamnă și cum este să fii evreu. Cartea este remarcabilă nu în ciuda, ci datorită faptului că acțiunea ei are loc într-o lume imaginară...”

The Nation

„...un roman amuzant, uman, sofisticat”

The New York Times

„Limbajul lui Chabon este incandescent, distilând tristul misticism evreiesc într-o proză suculentă... *Sindicatul polițiștilor idiș* creează un nou gen: romanul *noir* în care personajul central este un detectiv.”

Newsweek

„Lumea pe care o creează Michael Chabon în *Sindicatul polițiștilor idiș* trăiește și respiră atât de veridic, încât cititorii s-ar putea întreba de ce nu apare pe hartă... Un adevărat tur de forță.”

Seattle Times

„O poveste neconvențională... uimitoare, de care n-ai cum să nu te îndrăgostești.”

Entertainment Weekly

„Un roman bogat, deopotrivă trist și amuzant, care descrie greutățile vieții în exil, atât în plan personal, cât și spiritual.”

San Francisco Chronicle Book Review

„Chabon demonstrează încă o dată că este unul dintre cei mai importanți și mai interesați scriitori americani contemporani.”

Christian Science Monitor

MICHAEL CHABON

SINDICATUL POLIȚIȘTILOR IDIȘ

Traducere din limba engleză
de Iulia Dromereschi

PALADIN

Colecție coordonată de: Mihai-Dan Pavelescu

Redactor: Diana Marin-Caea

Corector: Theodor Zămfir

Tehnoredactor: Ionuț Bănuță

Coperta: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CHABON, MICHAEL

Sindicatul polițiștilor idiș / Michael Chabon;

trad. de Iulia Dromereschi. – București: Paladin, 2017

ISBN 978-606-8673-00-4

I. Dromereschi, Iulia (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Michael Chabon

The Yiddish Policemen's Union

Copyright © 2007 by Michael Chabon

© Editura Paladin, 2017, pentru prezenta ediție

Editura Paladin este un imprint al Grupului Editorial Art.

Pentru Ayelet, cea care mi-a fost sortită

Și au călărit pe mare într-o sită.

Edward Lear

Timp de nouă luni, Landsman dormise în fiecare noapte la hotelul Zamenhof, fără ca vreunul dintre ceilalți rezidenți să se lase ucis. Acum, cineva îi trăsesese un glonț în cap ocupantului camerei 208, un jidov¹ care-și spunea Emanuel Lasker.

— Nu răspunde nici la telefon, nici la ușă, spune Tenenboym, administratorul de noapte, când vinesă-l trezească pe Landsman.

Landsman locuiește în camera 505, a cărei fereastră dă spre firma de neon a hotelului aflat peste drum, pe strada Max Nordau. Hotelul se numește Blackpool, cuvânt prezent în coșmarurile lui Landsman.

— A trebuit să intru cu forța în camera lui.

Administratorul de noapte e un fost pușcaș marin american, care a renunțat singur la heroină în anii '60, după ce s-a întors din dezastruosul Război Cubanez. Se poartă ca o mamă cu populația de drogați din Zamenhof. Le amână plata chiriei și are grijă să fie lăsați în pace, dacă asta își doresc.

¹ În original, *yid*, termen peiorativ pentru „evreu”. S-a optat pentru traducerea cuvântului prin „jidov” și „jidan” (n.r.).

— Ai atins ceva din cameră? spune Landsman.

— Doar banii și bijuteriile, răspunde Tenenboym.

Landsman își trage pantalonii și pantofii și își ridică bretelele. Apoi se întoarce împreună cu Tenenboym să se uite la mânerul ușii, de care atârnă o cravată roșie, cu o dungă groasă, maronie, având nodul deja făcut pentru a economisi timp. Landsman mai are opt ore până să intre în tură. Opt ore mizerabile în care să sugă din sticlă, în acvariul lui de sticlă căptușit cu rumeguș. Landsman oftează și se întinde după cravată. Și-o trece peste cap și-și împinge nodul către guler. Își pune jacheta, pipăie după portofel și după insignă în buzunarul de la piept, atinge shalomul¹ pe care-l poartă într-un toc sub braț – un Smith & Wesson scurtat, model 39.

— Îmi pare rău că vă trezesc, domnule detectiv, spune Tenenboym. Doar c-am observat că nu prea dormi.

— Ba dorm, spune Landsman.

Ridică păhăruțul cu care în prezent are o relație amoroasă – o amintire de la Expoziția Universală din 1977.

— Doar că port chiloți și cămașă.

Ridică păhăruțul și închină pentru cei treizeci de ani care au trecut de la Expoziția Universală de la Sitka. Un apogeu al civilizației evreiești din Nord, umblă vorba, și cine-i el s-o contrazică? Meyer Landsman avea paisprezece ani în acea vară și tocmai descoperea farmecele femeilor evreice, pentru care 1977 trebuie să fi fost un fel de apogeu.

— Dorm stând pe scaun.

Golește paharul.

— Și port shalom.

Doctorii, terapeuții și fosta lui nevastă susțin că Landsman bea ca să se trateze, reglându-și tuburile și cristalele

¹ În original, *shalem*, variantă a cuvântului ebraic *shalom*, însemnând „pace”, „armonie”, „prosperitate”. Idiomatice, acest cuvânt este folosit atât cu sensul de „salut”, cât și de „la revedere”. Aici are o conotație ironică, având sensul de „pistol”, „armă de foc” (n.r.).

stării sale de spirit cu barosul grosolan al șliboviței de cinci-zeci de grade. Dar adevărul e că Landsman are doar două stări: fie treaz, fie beat mort. Meyer Landsman este cel mai decorat șames¹ din Districtul Sitka, omul care a rezolvat cazul frumoasei Froma Lefkowitz, ucisă de soțul ei blănar, și care l-a prins pe Podolsky, Ucigașul din Spital. Mărturia sa l-a trimis pe Hîman Cearnî la închisoarea federală pe viață – a fost prima și ultima dată când acuzațiile penale împotriva unui șmecheraș Verbover² au ținut. Are memoria unui deținut, curajul unui pompier și vederea ascuțită a unui spărgător de locuințe. Când trebuie să lupte împotriva infractorilor, Landsman gonește prin Sitka de parcă ar avea cracul de la pantaloni agățat de o rachetă. E ca și cum l-ar însoți o coloană sonoră de film, cu accente puternice de castaniete. Problemele apar atunci când nu lucrează, când gândurile încep să țâșnească pe fereastra deschisă a minții sale ca filele rupte dintr-o sugativă. Uneori, e nevoie de un prespapier greu ca să le țină sub control.

— Nu-mi place că vă dau și mai mult de furcă, spune Tenenboym.

Pe când lucra la Narcotice, Landsman l-a arestat pe Tenenboym de cinci ori. Practic, e baza a ceea ce trece drept prietenie între ei. E aproape suficient.

— Asta nu-i muncă, Tenenboym, spune Landsman. O fac cu drag.

— Așa-i și pentru mine, spune administratorul de noapte. De asta-s administrator de noapte într-un rahat de hotel.

Landsman pune o mână pe umărul lui Tenenboym, apoi pornesc împreună să evalueze situația decedatului, înghe-suindu-se în liftul hotelului Zamenhof – sau ELEVATORO, conform unei plăcuțe de alamă de deasupra ușii. Acum

¹ În original, *shammes*, cuvânt desemnând o persoană care are diferite atribuții în cadrul serviciului religios dintr-o sinagogă (n.r.).

² Organizație criminală de tip mafiot, inventată de autor (n.r.).

cincizeci de ani, când a fost construit hotelul, toate indicațiile, inscripțiile și avertismentele au fost imprimate în esperanto, pe plăcuțe de alamă. Majoritatea au dispărut de mult, victime ale neglijenței, vandalismului sau regulamentului privind incendiile.

Nici ușa, nici cadrul ușii de la camera 208 nu prezintă semne de intrare forțată. Landsman acoperă mânerul cu batista și împinge ușa cu vârful mocasinului.

— Am o senzație ciudată, spune Tenenboym, urmându-l înăuntru. E prima dată când îl văd pe tip. Știți expresia aia — „un om sfârșit“?

Landsman recunoaște că-i sună familiar.

— Majoritatea oamenilor despre care se spune asta n-o merită, spune Tenenboym. La majoritatea oamenilor, dacă mă întrebați pe mine, n-are oricum ce să se sfârșească, de la bun început. Dar tipul ăsta, Lasker, era ca un bețșor pe care-l rupi și se aprinde. Știți? Așa, vreo câteva ore. Și poți auzi sticla spartă cum zornăie înăuntru. Mă rog, s-o lăsăm baltă. N-a fost decât o senzație ciudată.

— Cu toții avem câte o senzație ciudată în ultimul timp, spune Landsman, notând ceva despre starea camerei în carnețelul său negru, deși asemenea notițe sunt redundante, fiindcă rareori i se întâmplă să uite vreun amănunt al unei descrieri fizice.

Lui Landsman i s-a spus, de către aceeași grupare bezmetică formată din medici, psihologi și fosta lui soție, că alcoolul îi va distruge darul memoriei, însă până acum, spre regretul său, s-a dovedit o predicție falsă. Viziunea sa asupra trecutului rămâne fără greș.

— A trebuit să deschidem o linie telefonică separată, doar ca să facem față apelurilor.

— Trăim vremuri stranii pentru evrei, încuviințează Tenenboym. Fără îndoială.

Un mic teanc de cărți broșate se află pe comoda furniruită. Pe noptieră, Lasker ținea o tablă de șah. Arată de

parcă o partidă ar fi fost întreruptă la mijloc, într-o situație încurcată, cu regele negru sub atac în centrul tablei și albul în avantaj cu câteva piese. E un set ieftin: un pătrat de carton care se îndoaie la mijloc, cu piese din plastic turnat, goale pe dinăuntru.

Lângă televizor, într-o lampă de podea cu trei abajururi, arde un bec. În afară de tubul de neon din baie, orice alt bec din încăpere a fost îndepărtat sau lăsat să se ardă. Un pachet dintr-o marcă populară de laxative pentru care nu ai nevoie de rețetă se află pe marginea ferestrei ușor întredeschise, iar storurile metalice se ciocnesc la intervale de câteva secunde, mișcate de vântul crâncen care bate dinspre golful Alaska. Vântul aduce un iz acru de pastă pentru fabricarea hârtiei, de motorină pentru bărci, de somon eviscerat și conservat. *Nokh Amol*, un cântec pe care Landsman și orice alt evreu din generația lui, originar din Alaska, l-au învățat în școala primară, pretinde că vântul dinspre Golf umple nărilor evreiești de promisiuni, de oportunități, de șansa de a o lua de la capăt. Cântecul datează din vremea Ursului Polar, de pe la începutul anilor '40, și ar trebui să fie o formă de exprimare a recunoștinței față de un alt eveniment miraculos: *Încă o dată*. Astăzi, evreii din Districtul Sitka tind să înțeleagă substratul ironic care s-a aflat mereu acolo.

— Se pare c-am cunoscut o grămadă de jidani amatori de șah care luau heroină, spune Tenenboym.

— Și eu, spune Landsman, privind în jos la răposat și dându-și seama că l-a mai văzut prin Zamenhof.

Un bărbat cât o vrabie. Ochișori lucioși, nas cârn. Un val de roșeață în obraji și pe gât – poate cuperoză. Nu era un om dificil, nici vreun ticălos și nici măcar un suflet pierdut. Un jidov nu foarte diferit de Landsman – probabil –, cu excepția drogului pe care-l preferă. Unghii curate. Purta mereu cravată și pălărie. Cândva citise o carte cu note de subsol. Acum Lasker zace pe burtă, pe patul extensibil, cu

fața la perete, purtând doar o pereche de chiloți albi. Păr și pistruți roșcați; o barbă aurie, de trei zile. Un pic de bărbie dublă, pe care Landsman o pune pe seama unei existențe anterioare ca băiat gras. Ochii îi sunt umflați în orbitele înnegrite de sânge. La ceafă are o gaură mică, arsă, cu o picătură de sânge. Niciun semn de împotrivire. Nimic care să arate că Lasker a știut ce-l așteaptă sau că și-a dat măcar seama ce se petrece. Perna, după cum observă Landsman, nu se află pe pat.

— Dacă știam, i-aș fi sugerat să jucăm o partidă, două.

— Nu știam că jucați.

— Sunt slăbuț, spune Landsman.

Lângă dulap, pe covorul plușat, de un galben-verzui ca al unei bomboane de tuse, remarcă o pană micuță, albă. Landsman trage ușa dulapului, iar perna se prăvălește pe podea; în mijloc are o gaură de glonț: a fost folosită ca să amortizeze șocul gazelor de aprindere formate într-un cartuș.

— Nu mă pricep la jocul de mijloc¹.

— Din câte știu eu, domnule detectiv, spune Tenenboym, totul e doar joc de mijloc.

— De parcă n-aș ști, zice Landsman.

Sună să-și trezească partenerul, pe Berko Shemets.

— Detectiv Shemets, rostește el la telefonul mobil, un model Shoyfer AT din dotarea secției. La telefon e partenerul tău.

— Doar te-am rugat să nu mai faci asta, Meyer, spune Berko.

E de prisos precizarea că și el mai are opt ore până să intre în tură.

— Ai dreptul să fii furios, spune Landsman. Dar m-am gândit că s-ar putea să fii încă treaz.

— *Eram treaz.*

¹ La șah, expresia „joc de mijloc” desemnează acea etapă dintr-o partidă cuprinsă între mutările de deschidere și cele finale (n.r.).

Spre deosebire de Landsman, Berko Shemets nu și-a distrus nici căsnicia, nici viața personală. Adoarme în fiecare seară în brațele minunatei sale soții, a cărei iubire este meritată, răsplătită și apreciată de soțul ei – un bărbat statornic, care nu-i dă niciodată motiv de îngrijorare sau de suferință.

— Blestem pe capul tău, Meyer, spune Berko.

Apoi adaugă în engleza americană:

— Fir-ar să fie!

— La hotelul meu s-a petrecut ceva care pare să fie o crimă, spune Landsman. Un rezident împușcat în ceafă. S-a folosit o pernă pe post de amortizor. S-a lucrat foarte curat.

— Asasin plătit.

— De aceea te și deranjez. E o situație neobișnuită.

În Sitka, cu o populație de trei milioane două sute de mii de locuitori pe fâșia lungă și zimțată a zonei metropolitane, se înregistrează în jur de șaptezeci și cinci de crime pe an. Unele se petrec în mediul mafirot: ștarcări¹ ruși care se anihilează unii pe alții, fără nicio jenă. Celelalte omucideri din Sitka sunt așa-zisele crime pasionale, o formulă laconică de exprimare a efectelor conjugate ale alcoolului și armelor de foc. Execuțiile cu sânge rece sunt la fel de rare pe cât sunt de dificil de îndepărtat de pe panoul mare și alb din sala diviziei, unde se ține socoteala cazurilor deschise.

— Nu ești de serviciu, Meyer. Anunță. Dă-i-l lui Tabacnik și Karpas.

Tabacnik și Karpas, ceilalți doi detectivi care alcătuiesc Divizia B din Secția de Omucideri a Poliției Districtuale, Sediul Central din Sitka, sunt în tura de noapte luna aceasta. Landsman trebuie să admită că nu-i tocmai rea ideea de a le pasa pisica asta deja împuștată.

— Aș face-o, spune Landsman, dar aici locuiesc.

— Îl cunoșteai? întreabă Berko, pe un ton mai blând.

¹ În original, *shtarkers*. Acest cuvânt preluat din idiș desemnează o persoană puternică, dornică să-și domine semenii (n.r.).

— Nu, răspunde Landsman, nu-l știam pe jidan.

Își ia ochii de la mortul palid și pistruiat întins pe patul extensibil. Uneori nu se poate abține să-i pară rău pentru ei, dar ar face bine să nu devină un obicei.

— Uite, spune Landsman, du-te înapoi în pat. Putem vorbi mâine despre asta. Scuze că te-am deranjat. Noapte bună. Spune-i lui Ester-Malke că-mi pare rău.

— Pari cam prost dispus, Meyer, spune Berko. Te simți bine?

În ultimele luni, Landsman i-a dat partenerului său mai multe telefoane la ore complet nepotrivite, noaptea, ca să bată câmpii și să se plângă în dialectul alcoolic al suferinței. Cu doi ani în urmă, Landsman își încheiase urât căsnicia, iar anul trecut, în aprilie, sora lui mai mică intrase cu avionul ei Piper Super Cub într-un perete de stâncă al muntelui Dunkelblum. Acum, Landsman nu se gândește la moartea lui Naomi și nici la rușinea divorțului său. E amețit de o imagine cu el șezând în holul întunecat al hotelului Zamenhof, pe o canapea care a fost cândva albă, jucând șah cu Emanuel Lasker – sau care i-o fi fost, de fapt, numele –, trimițându-și ultimul licăr de lumină muribundă unul asupra celuilalt și ascultând clinchetul dulce al cioburilor de sticlă dinăuntru. Faptul că Landsman urăște jocul de șah nu face imaginea mai puțin înduioșătoare.

— Tipul juca șah, Berko. Nu știam. Asta e tot.

— Te rog, spune Berko, te rog, te implor, Meyer, nu începe să plângi.

— Sunt bine, spune Landsman. Noapte bună.

Landsman sună dispeceratul ca să se anunțe drept detectiv principal în cazul Lasker. O altă crimă de rahat nu poate dăuna ratei sale de soluționare a cazurilor. Nu că ar conta. De pe întâi ianuarie, suveranitatea asupra întregului District Federal Sitka – o paranteză rotundă de țărm muntos, de-a lungul marginilor vestice ale insulelor Baranof și Chichagof – îi va reveni statului Alaska. Poliția Districtuală,

căreia Landsman i-a dedicat trupul, mintea și sufletul său timp de douăzeci de ani, va fi desființată. Nu e nici pe departe clar dacă Landsman, Berko Shemets sau oricine altcineva își va păstra slujba. Nimic nu este clar cu privire la Reversie, și de aceea e problematic să fii evreu în timpurile astea.

2

Așteptând să apară latke¹, Landsman bate la uși. Majoritatea rezidenților hotelului Zamenhof sunt plecați pe timpul nopții, cu trupul sau cu mintea, iar informațiile pe care le primește de la cei rămași le-ar putea obține și de la Școala pentru Surzi Hirshkovitz. Sunt o gașcă de jidani nevrozați, nedumeriți, suspicioși și morocănoși acești rezidenți ai hotelului Zamenhof, dar în seara asta niciunul nu pare mai tulburat ca de obicei. Niciunul nu-i lasă lui Landsman impresia c-ar fi capabil să înfigă un pistol de calibru mare în ceafa unui om și să-l împuște fără să clipească.

— Îmi pierd vremea cu ăștia, îi spune Landsman lui Tenenboym. Iar tu ești sigur că n-ai văzut nimic neobișnuit?

— Îmi pare rău, domnule detectiv.

— Și tu ești inutil, Tenenboym.

— Nu contest.

¹ Clătită din cartofi răzuți, specifică bucătăriei tradiționale evreiești. Termenul se referă aici la cascheta plată purtată de un polițist, iar în argoul din Sitka e folosit uneori chiar cu sensul de „polițist” (n.r.).

— Ușa de serviciu?

— O foloseau dealerii, spune Tenenboym. A trebuit să instalăm o alarmă. Aș fi auzit-o.

Landsman îl pune pe Tenenboym să-i telefoneze administratorului de zi și celui din weekend, aflați acasă, în paturile lor confortabile. Aceștia sunt de acord cu Tenenboym că, din câte știu ei, nimeni nu l-a vizitat pe răposat și nici nu a întrebat de el. Niciodată, pe toată durata șederii sale la Zamenhof. N-a avut vizitatori, n-au venit nici prieteni, nici măcar vreun curier de la Perla Manilei. Așa că Landsman se gândește că există o diferență între el și Lasker: el primește vizite ocazionale de la Romel, care aduce o pungă din hârtie maronie cu *lumpia*¹.

— O să verific acoperișul, spune Landsman. Nu lăsa pe nimeni să plece și anunță-mă când apare totuși latke.

Landsman călătorește cu elevatoro până la etajul opt și, cu pași apăsați, urcă un rând de scări de beton cu margini de oțel, spre acoperișul hotelului. Îi dă ocol, privind peste strada Max Nordau, către acoperișul hotelului Blackpool. Se uită peste cornișele de la nord, est și sud la clădirile înconjurătoare – structuri joase, cu șase sau șapte etaje. Noaptea se întinde ca o pată portocalie peste Sitka – un amestec de ceață și de lumini de felinare cu vaporii de sodiu. Are o consistență translucidă, de ceapă prăjită în grăsime de pui. Felinarele evreilor se întind dinspre vest, de la panta muntelui Edgecumbe, peste canal și peste cele șaptezeci și două de insule artificiale numite Sound, peste Shvartsn-Yam, Halibut Point, Sitka de Sud și Nachtasyl, peste Harkavy și Untershtat, înainte de a fi înghițite, la est, de câmpia Baranof. Pe insula Oysshtelung, farul din vârful lui Safety Pin – singura rămășiță a Expoziției Universale – clipește, avertizând avioanele sau jidanii. Nărilor lui Landsman se umplu de mirosul măruntaielor de pește dinspre fabricile de conserve, al grăsimii dinspre friteuzele

¹ Produs de patiserie din bucătăria asiatică, asemănător cu pachețelele de primăvară (n.r.).

de la Perla Manilei, al unei avalanșe de taxiuri și de izurile ameteitoare de pălării noi, dinspre Fabricile de pâslă Grinspoon, aflate la două străzi distanță.

— E plăcut acolo, sus, spune el când se întoarce în holul care arată ca o scrumieră, cu canapelele lui îngălbenite și cu scaunele și mesele zgâriate, la care se văd uneori rezidenți ai hotelului omorându-și timpul cu un joc de pinacle. Ar trebui să urc mai des.

— Dar subsolul? întreabă Tenenboym. Aveți de gând să aruncați o privire și acolo?

— Subsolul..., repetă Landsman, iar inima îi sare din piept. Cred c-ar trebui.

În felul său, Landsman e un tip dur, dispus să își asume riscuri nebănuite. A fost numit nesimțitor și necugetat, momzer¹, nebun de-a binelea. A avut de-a face cu ștarcări și psihopați, s-a tras asupra lui, a fost bătut, înghețat și ars. A urmărit suspecti printre străfulgerările rafalelor de la focurile de armă ale luptelor de stradă, până în inima pustietății populate doar de urși. Înălțimi, mulțimi, șerpi, case în flăcări, câini dresați să urască mirosul de polițist – le-a învins pe toate sau a mers mai departe în ciuda lor. Dar când se află în spații strâmte ori lipsite de lumină, ceva din străfundurile animalice ale ființei lui Meyer Landsman se crispează. Numai fosta lui soție știe că detectivul Meyer Landsman se teme de întuneric.

— Vreți să vă însoțesc? vine întrebarea aparent nepremeditată a lui Tenenboym, dar cu un bârfitor priceput ca el, nu poți fi niciodată prea sigur.

Landsman lasă impresia că ia oferta în derâdere.

— Dă-mi doar o nenorocită de lanternă, spune el.

Subsolul emană un iz de camfor, motorină folosită la instalațiile de încălzire și praf rece. Landsman trage de sfoara care aprinde un bec fără abajur, își ține respirația și coboară. Ajuns la baza scărilor, trece prin camera pentru

¹ Cuvânt argotic din idiș, însemnând „nemernic” (n.r.).

obiecte pierdute, ai cărei pereți sunt acoperiți cu scânduri pline de cârlige și care e mobilată cu rafturi și plină de unghere în care sunt păstrate miile de obiecte abandonate sau uitate în hotel. Pantofi deseperecheați, căciuli de blană, o trompetă, un dirijabil cu arc. O colecție de cilindri de cea-ră pentru gramofon, pe care se află întreaga producție înre-gistrată a Orchestrei Orfeon din Istanbul. Peruci, bastoane, un ochi de sticlă, modele de mâini lăsate în urmă de un vânzător de manechine. Cărți de rugăciune, șaluri de rugă-ciune în punguțele lor de catifea cu fermoar, un idol străin cu trup de copil grăsuliu și cap de elefant. Un container din lemn pentru băuturi nealcoolice, plin cu chei; altul, cu o diversitate de accesorii cosmetice, de la plăci de întins părul la clești pentru întorsgenele. Fotografii înrămate cu familii în momente mai fericite. O misterioasă bucată de cauciuc răsucit care poate fi o jucărie sexuală, un dispozitiv contraceptiv ori secretul patentat al unui soi de corset modelator. Vreun jidan a lăsat chiar și un jder împăiat, sub-țire și cu privire șireată, având un ochi de sticlă ca o boabă de cerneală.

Landsman folosește un creion pentru a scotoci prin reci-pientul cu chei. Se uită în fiecare pălărie, pipăie rafturile, în spatele cărților broșate abandonate. Își poate auzi bătai-le inimii și-și simte respirația cu iz de formol, iar după câte-va minute de liniște, zgomotul sângelui din urechi începe să-i aducă aminte de cineva care vorbește. Verifică în spa-tele rezervoarelor cu apă caldă, legate unul de altul cu niște cabluri de oțel, asemenea unor camarazi porniți într-o aventură blestemată.

Urmează spălătoria. Când trage de sfoară ca să aprindă lumina, nu se întâmplă nimic. Aici, întunericul se îndesește și n-ai ce vedea în afara pereților goi, a unor cârlige pentru agățat tăiate și a orificiilor de scurgere din podea. La Hote-lul Zamenhof nu s-a mai spălat nimic de ani buni. Lands-man se uită în scurgeri – întunericul din interiorul lor este

uleios și dens. Simte o agitație, un vierme în stomac. Își îndoaie degetele și își trosnește oasele gâtului. La capătul îndepărtat al spălătoriei se află o ușă formată din trei scânduri ținute laolaltă de o a patra, bătută în cuie. Astupă intrarea într-o încăpere cu tavan jos. În loc de zăvor, ușa de lemn are o buclă de sfoară agățată într-un cârlig.

Un loc în care poți înainta doar târâș. Landsman e pe jumătate îngrozit doar gândindu-se la asta.

Calculează șansele ca un anumit tip de ucigaș – nu un profesionist, nici un amator adevărat, și nici măcar un maniac normal – să se ascundă în spațiul acela strâmt. Ar fi posibil, însă destul de dificil pentru un dezaxat să fi prins sfoara de cârlig stând înăuntru. Raționamentul în sine este aproape suficient ca să-l convingă să nu se deranjeze să intre. Până la urmă, Landsman aprinde lanterna și o apucă între dinți. Își trage în sus cracii pantalonilor și ingenunchează. Doar așa, ca să-și facă singur în ciudă, fiindcă a-și face în ciudă, a le face altora în ciudă și lumii întregi este sportul național și singura moștenire a lui Landsman și a poporului său.

Cu o mână, scoate din toc ditamai pistolașul S&W, iar cu cealaltă pipăie bucla de sfoară. Deschide ușa.

— Ieși afară, spune el.

Are buzele uscate și vorbește răgușit, ca un moșneag speriat.

Exaltarea resimțită când se afla pe acoperiș s-a stins ca un filament ars. Și-a irosit nopțile; viața și cariera sa au fost o serie de greșeli. Orașul însuși este un bec pe cale să se ardă.

Își vâra partea superioară a corpului în spațiul strâmt. Aerul este rece, cu un iz înțepător de rahat de șoarece. Razele lanternei de buzunar se strecoară peste tot, luminând și ascunzând în același timp totul. Pereți din bolțari, pardoseală de pământ și un hățiș scârbos de cabluri și izolație cu spumă pe post de tavan. În mijlocul podelei, în spate, un disc de placaj nefinisat e așezat într-o ramă metalică

circulară, direct pe podea. Landsman își ține respirația și, cuprins de panică, înaintează spre gaura din podea, hotărât să se controleze cât mai mult posibil. Praful din jurul marginilor n-a fost deranjat. Un strat egal s-a așternut peste lemn și metal și nu sunt nici urme, nici dăre. Nu are niciun motiv să-și închipuie că a umblat cineva pe acolo. Landsman își vâără unghiile între placaj și cadru și crapă chepengul grosolan. Lanterna dă la iveală un tub de aluminiu, cu trepte de oțel, înfipt direct în pământ. Cadrul dimprejur se dovedește a fi chiar marginea tubului, suficient de larg cât să încapă prin el un psihopat adult. Sau un polițist evreu cu mai puține fobii decât Landsman. Se agață de shalom ca de un mâner, luptându-se cu nevoia nebunească de a trage cu arma în măruntaiele beznei. Lasă să cadă discul de placaj înapoi în cadru, cu un zgomot sec. Nici gând să coboare acolo.

Întunericul îl urmează tot drumul înapoi pe scări, către hol, prinzându-l de guler, trăgându-l de mânecă.

— Nimic, îi spune el lui Tenenboym, adunându-se.

Rostește cuvântul pe un ton voios. Ar putea fi o avanpremieră a ceea ce va scoate la iveală ancheta uciderii lui Emanuel Lasker, exprimând ceea ce crede el despre motivul pentru care a trăit și a murit acesta și constituind o revelație a ceea ce va rămâne, după Reversie, din orașul natal al lui Landsman.

— Nimic.

— Știți doar ce spune Kohn, zice Tenenboym. Spune c-avem o stafie.

Kohn este administratorul de zi.

— Ia lucruri, le mută de colo colo. Kohn crede că-i stafia profesorului Zamenhof.

— Dacă o fundătură ca asta ar primi numele meu, spune Landsman, și eu aş bântui-o.

— Nu se știe niciodată, remarcă Tenenboym. Mai ales în ziua de azi.

În ziua de azi, nu se știe niciodată. În Povorotny, o piscă s-a împerecheat cu un iepure și a dat naștere unor ciudățenii adorabile, ale căror fotografii au împodobit prima pagină din *Sitka Tog*. Anul trecut, în februarie, cinci sute de martori din tot districtul au jurat că au observat în sclipirea aurorei boreale, timp de două nopți la rând, conturul unui chip omenesc, cu barbă și perciuni. S-au dezlănțuit discuții furtunoase cu privire la identitatea înțeleptului bărbos de pe cer – dacă fața era sau nu zâmbitoare (sau poate suferea doar din cauza gazelor) – și la semnificația ciudatului eveniment. Și nu mai departe de săptămâna trecută, din panica și penele de la un abator cușer de pe strada Jitlovski, un pui s-a întors împotriva șochetului¹ când acesta a ridicat cuțitul ritualic, anunțând în aramaică iminenta venire a lui Mesia. *Tog* afirma că puiul miraculos a emis o serie de predicții uimitoare, deși a omis să menționeze supa în care, odată redus la tăcere, la fel ca Dumnezeu Însuși, a fiert ulterior. Chiar și o cercetare superficială a evenimentelor din trecut, crede Landsman, ar arăta că vremurile în care e problematic să fii evreu au fost aproape întotdeauna vremuri în care e problematic să fii pui.

¹ În religia iudaică, persoană care are pregătirea de a sacrifica animale la abator, în conformitate cu regulile impuse de *shechita* (n.r.).

3

Pe stradă, vântul îi scutură picăturile de ploaie de pe reverele pardesiului. Landsman se strecoară pe ușa hotelului. Doi bărbați, unul cu o cutie de violoncel pe umăr, celălalt purtând o vioară sau o violă, înfruntă vremea rea, îndreptându-se spre ușa de la Perla Manilei, aflată peste drum. Sala de concerte se află la zece străzi mai încolo, într-o cu totul altă lume decât cea de la acest capăt al străzii Max Nordau, dar pofta de carne de porc (în special dacă e prăjită în ulei) pe care o resimte un evreu învinge noaptea, distanța sau o pală de vânt rece dinspre golful Alaska. Landsman însuși se luptă cu dorința de a se întoarce în camera 505, la sticla lui de șliboviță și la paharul-souvenir de la Expoziția Universală.

În schimb, își aprinde o papiroasă. După un deceniu de abțință, în urmă cu aproape trei ani, Landsman s-a apucat din nou de fumat. Pe atunci, soția lui era însărcinată. Fusesse o sarcină îndelung discutată și, în anumite cercuri, foarte dorită – era cea dintâi –, dar nu și plănuită. Ca în cazul multor sarcini prea îndelung discutate, viitorul tată

manifesta o oarecare ambivalență. La șaptesprezece săptămâni și o zi – ziua în care Landsman și-a cumpărat primul pachet de Broadway după zece ani –, rezultatele analizelor au fost proaste. O parte dintre celulele care alcătuiau fetusul, cu nume de cod Django, aveau un cromozom în plus la cea de-a douăzecea pereche. Mozaicism¹, așa se numea. Ar fi putut cauza anomalii grave. Sau ar fi putut să nu aibă niciun efect. Consultând informațiile disponibile, un om credincios putea găsi încurajare, iar un ateu – suficiente motive de disperare. Viziunea lui Landsman asupra situației – ambivalentă, disperată și total lipsită de credință – a triumfat. Un doctor a folosit câteva alge *laminaria*² și a curmat firul vieții lui Django Landsman. Trei luni mai târziu, Landsman și țigările sale au părăsit casa de pe insula Cernoviț, casă pe care o împărțise cu Bina timp de aproape cincisprezece ani, cât fuseseră căsătoriți. Nu că n-ar fi putut să trăiască apăsător de vină. Doar că nu putea trăi și cu ea, și cu Bina.

Un bătrân clătinându-se ca o tăraboanță subredă își croiește drum către ușa hotelului. E un bărbat scund, sub un metru cincizeci, care târăște o valiză mare. Landsman remarcă haina lungă și albă, deschisă în față și purtată peste un costum alb cu vestă, precum și pălăria albă, cu bor larg, îndesată peste urechi. Poartă barbă albă și perciuni subțiri și, în același timp, deși. Valiza e o himeră antediluviană din brocart pătat și piele netăbăcită, plină de zgârieturi. Toată partea dreaptă a corpului său atârână cu cinci grade mai jos decât cea stângă, pentru că valiza, conținând probabil întreaga colecție de droguri de plumb a omului, o trage în jos.

Omul se oprește și ridică un deget, vrând parcă să-i pună o întrebare lui Landsman. Vântul se joacă cu perciunii

¹ Anomalie cromozomială, cunoscută și sub denumirea de trisomie 12 (n.r.).

² Alge folosite pentru a induce travaliul în mod natural (n.r.).

săi și cu borul pălăriei. Dinspre barba, subsuorile, respirația și pielea lui vântul aduce un miros greu de tutun rânțed, flanel ud și transpirație de om al străzii. Landsman observă culoarea cizmelor sale matusalemice – culoarea fildeşului îngălbenit –, asemenea celei a bărbii. Cizmele au vârfuri ascuțite și nasturi pe marginea carâmbului.

Landsman își amintește că-l vedea destul de des pe țăcănitul ăsta, pe vremea când îl aresta pe Tenenboym pentru furtişaguri și posesie de droguri. Jidanul nu era mai tânăr atunci, cum nu e mai bătrân acum. Lumea îi spunea Elijah, Sfântul Ilie, fiindcă tot apărea în locuri improbabile, ducând cu el cutia *pushke*¹ și părând să aibă ceva important de spus.

— Dragule, i se adresează acum lui Landsman, ăsta-i hotelul Zamenhof, nu-i așa?

Felul în care vorbește idiș sună cam exotic pentru Landsman – poate e asezonat cu un accent olandez. E adus de spate și fragil, dar chipul său – cu excepția labei-gâștei din jurul ochilor albaștri – pare tânăr și lipsit de riduri. Ochii îi scânteiază cu o nerăbdare care-l nedumerește pe Landsman. Greu de crezut că o noapte petrecută la Zamenhof ar putea genera o asemenea emoție.

— Corect.

Landsman îi întinde profetului Elijah pachetul de Broadway, iar omulețul ia două și își îndeasă una în relicvariul buzunarului de la piept.

— Apă caldă și rece. Șames cu autorizație chiar aici.

— Tu ești administratorul, dulceată?

Landsman nu-și poate reprima un zâmbet. Se dă la o parte, arătând spre ușă.

— E înăuntru, spune el.

Dar omulețul rămâne pe loc, în ploaie, cu barba fluturându-i ca un steag de armistițiu. Se uită în sus, la fațada anonimă a hotelului, cenușie în luminile întunecate ale străzii.

¹ Cuvântul idiș *pushke* este derivat din polonezul *puszka*, desemnând o cutie mică în care se păstrează banii adunați din donații (n.r.).

Un bloc îngust de cărămidă albă și murdară și niște fante drept ferestre, la trei sau patru străzi de cea mai stridentă porțiune a străzii Monastir – locul seamănă cu un dezumidicator. Firma sa cu neon clipește intermitent, tulburând visele fraierilor de peste drum, de la Blackpool.

— Zamenhof, spune bătrânul, îngânând literele cu strălucire intermitentă de pe firmă. Nu hotelul Zamenhof. Acel Zamenhof.

Latke, un tip abia intrat în poliție pe nume Netsky, apare în fugă, ținându-și cu mâna cascheta de polițist – rotundă, plată, cu bor mare.

— Domnule detectiv..., salută el gâfâind.

Apoi îi aruncă bătrânului o privire și dă din cap spre el.

— 'nă seara, tataie. Așa... mda, domnule detectiv... Scuze! Tocmai ce-am primit apelul, mi s-a închis telefonul în urmă cu un minut.

Lui Netsky îi miroase răsuflarea a cafea și are zahăr pudră pe manșeta dreaptă a hainei albastre.

— Unde-i jidanul mort?

— În doi-zero-opt, spune Landsman, deschizându-i ușa. Se întoarce apoi spre bătrân.

— Intri, tataie?

— Nu, spune Elijah, cu o oarecare tulburare pe care Landsman nu o poate interpreta.

Ar putea fi regret, sau ușurare, sau satisfacția sinistrală a unui bărbat căruia îi plac dezamăgirile. Scânteia captivă în ochii săi s-a preschimbat într-o peliculă de lacrimi.

— Eram doar curios. Mulțumesc, domnule ofițer Landsman.

— Acum sunt detectiv, spune Landsman, uimit că bătrânul i-a reținut numele. Îți amintești de mine, tataie?

— Îmi amintesc totul, dragule.

Elijah cotrobăie printr-un buzunar al hainei sale gălbui și scoate o cutiuță din lemn vopsit în negru, cam cât o cutie pentru fișe de catalog. Pe partea din față a cutiei sunt pictate

cuvinte în ebraică: L'ERETZ YISROEL¹. Pe capacul cutiei e tăiată o fantă îngustă, pentru monede sau pentru o bancnotă împăturită.

— O mică donație...? întreabă Elijah.

Țara Sfântă nu i s-a părut nimănui atât de îndepărtată și de intangibilă cum îi pare unui evreu din Sitka. Se află la celălalt capăt al planetei și e un loc blestemat, condus de oameni uniți doar de hotărârea de a ține pe toată lumea la distanță, cu excepția câtorva evrei neînsemnați. Timp de o jumătate de secol, arabi cu influență și partizani musulmani, persani și egipteni, socialiști, naționaliști și monarhiști, panarabiști și panislamiști, tradiționaliști și adepți ai lui Ali – cu toții au mușcat din Ereț Israel, măcinând-o până la os. Ierusalimul este un oraș al sângelui și al sloganelor pictate pe zid, al capetelor tăiate și înfipite în stâlpii de telefon. Evreii din întreaga lume, cărora le pasă, nu și-au pierdut speranța că vor locui, într-o bună zi, pe pământul Sionului. Dar evreii au fost alungați deja de trei ori – în 586 î.e.n., în 70 e.n. și, cu o hotărâre sălbatică, în 1948. Chiar și pentru cei cu o credință neștrămutată e dificil să nu se simtă descurajați în privința șanselor de a pătrunde iar pe tărâmul făgăduinței.

Landsman își scoate portofelul și îndeasă o bancnotă împăturită de douăzeci în cutia lui Elijah.

— Mult noroc, spune el.

Omulețul își saltă valiza grea și începe să se îndepărteze cu pași ezitanți. Landsman se întinde și-l prinde de mână. Are o întrebare pe suflet, o întrebare copilărească despre vechea dorință a poporului său de a avea un cămin. Elijah se întoarce cu o oboseală studiată. Poate că Landsman caută scandal. Landsman simte cum întrebarea se disipează, la fel ca nicotina din sistemul său circulator.

— Ce ai în geantă, tataie? întreabă el. Pare grea.

— E o carte.

¹ Ereț Israel – unul dintre numele unei zone fără delimitare geografică precisă, descrisă în Biblie drept „Țărâmul Israelului” (n.r.).

— Doar o carte?

— E foarte mare.

— Despre ce e vorba în ea?

— Despre Mesia, spune Elijah. Acum te rog să iei mâna de pe mine.

Landsman îi dă drumul. Bătrânul își îndreaptă spatele și ridică fruntea. În priviri i se adună nori și pare furios, disprețuitor și deloc bătrân.

— Mesia va veni, spune el.

Nu e tocmai un avertisment, și totuși îi lipsește căldura unei promisiuni de mântuire.

— Pică la țanc, spune Landsman, arătând cu degetul mare spre holul hotelului. Din seara asta avem un loc liber.

Elijah pare jignit sau doar dezgustat. Deschide cutia neagră și privește înăuntru. Scoate bancnota de douăzeci de dolari pe care i-a dat-o Landsman și i-o înapoiază. Apoi își ridică valiza, își așază pe cap pălăria albă și moale și începe să-și târască picioarele prin ploaie.

Landsman mototolește bancnota și o bagă în buzunar. Stinge mukul papiroasei sub talpă și intră în hotel.

— Cine-i țărănită? întreabă Netsky.

— I se zice Elijah. E inofensiv, spune Tenenboym din spatele plasei de oțel a geamului de la recepție. L-ați mai văzut pe aici, uneori. Îi face reclamă lui Mesia.

Tenenboym rupe o scobitoare în măsele.

— Ascultați, domnule detectiv, eu n-ar trebui să zic nimic. Dar o să zic. Conducerea trimite mâine o scrisoare.

— Abia aștept să aud, spune Landsman.

— Proprietarii au vândut locul concernului Kansas City.

— Ne dau afară.

— Poate, spune Tenenboym. Poate că nu. Nu-i nimic clar. Dar e foarte posibil să trebuiască să vă mutați.

— Asta o să scrie în scrisoare?

Tenenboym ridică din umeri.

— Scrisoarea-i toată în limba avocățească.

Landsman îl așază pe Netsky în fața ușii de la intrare.

— Nu le spune ce-au văzut și ce-au auzit, îi amintește el. Și nu le face probleme, chiar dacă arată de parcă le-ar căuta.

Menashe Shpringer, criminalistul de serviciu din tura de noapte, purtând o haină neagră și o căciulă de blană, năvălește în hol odată cu răpăitul ploii. Într-o mână, Shpringer ține o umbrelă de pe care picură apa. Cu cealaltă ține un cărucior cromat, de care sunt prinse cu o coardă elastică trusa lui din vinilin negru și un recipient de plastic cu găuri pentru mânere. Shpringer arată ca un hidrant, cu picioarele lui crăcănate și brațele de maimuță prinse direct de gât, cu o aparentă lipsă a umerilor. Fața lui e mai mult o falcă, iar fruntea ridată arată ca unul dintre acele stupuri reprezentând un simbol pentru o anumită ocupație, care apar în gravurile medievale. Recipientul are imprimat pe el un singur cuvânt – *PROBE* –, cu litere albastre.

— Pleci din oraș? întreabă Shpringer.

Nu e un salut neobișnuit, în ziua de azi. Mulți au plecat din oraș în ultimii ani, părăsind districtul pentru cele câteva locuri în care sunt bine-veniți, ori s-au săturat să tot audă de la alții despre pogromuri și s-au gândit să trăiască o experiență proprie. Landsman răspunde că, din câte știe el, nu pleacă nicăieri. În majoritatea locurilor unde sunt acceptați evrei și se cere să ai o rudă apropiată care locuiește acolo. Toate rudele apropiate ale lui Landsman sunt fie moarte, fie se confruntă și ele cu Reversia.

— Atunci permite-mi să-mi iau rămas-bun pentru totdeauna, spune Shpringer. Măine-seară, pe vremea asta, o să fiu tolănit sub soarele călduros din Saskatchewan.

— Saskatoon? încearcă Landsman.

— Azi au fost minus treizeci de grade, spune Shpringer. Cel mult.

— Hei, spune Landsman, ar putea fi mai rău – ai putea să trăiești în mizeria asta.

— Zamenhof...

Shpringer răsfoiește mental dosarul lui Landsman și se încruntă la conținutul său.

— Așa e. Casă, dulce casă, nu?

— Se potrivește cu stilul meu de viață actual.

Shpringer zâmbește subțire, aproape fără nicio urmă de compasiune.

— Pe unde ajung la răposat? întreabă el.

4

Pentru început, Shpringer înșurubează toate becurile deșurubate de Lasker. Apoi își pune ochelarii de protecție și se apucă de treabă.

Face manichiura și pedichiura răposatului și i se uită în gură, după vreun deget tăiat sau vreun dublon de bronz. Ia amprente folosind o pudră și o perie. Face 317 fotografii cu un polaroid. Fotografii ale cadavrului, ale camerei, ale pernei perforate, ale amprentelor prelevate. Fotografiază tabla de șah.

— Și una pentru mine, spune Landsman.

Shpringer mai face o fotografie a tablei pe care Lasker a fost obligat să o abandoneze când l-au ucis. Apoi i-o întinde lui Landsman cu o expresie întrebătoare.

— Un indiciu valoros, spune Landsman.

Shpringer demontează, piesă cu piesă, apărarea nimzo-croațată sau cum s-o fi numit strategia aplicată, așezând fiecare figurină într-o pungă separată.

— Cum de te-ai murdărit așa? întreabă el, fără să-l privească pe Landsman.

Landsman observă praful maroniu-deschis care i s-a așezat pe vârfurile pantofilor, pe manșete și pe genunchii pantalonilor.

— M-am uitat prin subsol. E acolo un soi de conductă uriașă, sau cel puțin asta cred că e.

Își simte sângele urcându-i în obraji.

— A trebuit s-o verific.

— Un tunel Varșovia, spune Shpringer. Străbat toată partea asta de Untershtat.

— Doar nu crezi ce spui.

— Când verzii au ajuns aici după război. Cei care fuseseră în ghetouri, în Varșovia. La Bialystok. Foștii partizani. Cred că unii dintre ei nu prea aveau încredere în americani, așa c-au săpat tunele. În caz că ar fi trebuit să lupte iar. De fapt, de aceea se cheamă Untershtat.

— E un zvon, Shpringer. O legendă urbană. E doar o țevă de canalizare.

Shpringer mormăie. Pune în pungi prosopul de baie, prosopul de mâini și o bucată uzată de săpun. Numără firele de păr pubian roșcat lipite de capacul toaletei și le pune în pungi, separat.

— Apropo de zvonuri, spune el. Ce știi despre Felsenfeld?

Felsenfeld este inspectorul Felsenfeld, comandantul de divizie.

— Cum adică ce știu despre el? Tocmai l-am văzut în după-amiaza asta, spune Landsman. N-am auzit *nimic* din gura lui. Omul n-a scos nici trei cuvinte legate în zece ani. Ce fel de întrebare mai e și asta? Ce fel de zvon?

— Mă întrebam doar.

Shpringer își trece degetele îmbrăcate în latex peste pielea pistriuată de pe brațul stâng al lui Lasker. Aceasta prezintă înțepături și urme vagi, acolo unde răposatul se lega cu garoul.

— Felsenfeld s-a ținut cu mâna de burtă toată ziua, spune Landsman gânditor. S-ar putea să-l fi auzit zicând „reflux”.

Apoi:

— Ce vezi?

Shpringer se încruntă la carnea de deasupra cotului lui Lasker, acolo unde sunt o grămadă de urme.

— Pare să fi folosit o curea, spune el. Doar că a lui e prea lată ca să fi lăsat urmele astea.

A pus deja cureaua lui Lasker, împreună cu două perechi de pantaloni gri și două blazere albastre, într-o pungă de hârtie maro.

— Lucrurile lui sunt în sertar, într-o geantă neagră cu fermoar, spune Landsman. Nu m-am uitat prea bine.

Shpringer deschide sertarul noptierei lui Lasker și extrage trusa neagră de toaletă. Deschide fermoarul și scoate un zgomot ciudat, gutural. Capacul trusei se deschide în direcția lui Landsman. La început, Landsman nu poate vedea ce anume i-a atras atenția lui Shpringer.

— Ce știi despre Lasker ăsta? întreabă Shpringer.

— M-aș aventura să afirm că uneori juca șah, spune Landsman.

Una dintre cele trei cărți din cameră este o ediție broșată, mototolită și ruptă din *Treisute de jocuri de șah*, scrisă de Siegbert Tarrasch. Are un plic de carton lipit pe interiorul copertii din spate, cu o fișă care arată că a fost împrumutată ultima oară de la sediul central al Bibliotecii Publice din Sitka în iulie 1986. Landsman nu-și poate reprima gândul că în iulie 1986 a făcut dragoste pentru prima dată cu viitoarea lui fostă soție. Pe atunci, Bina avea douăzeci de ani, iar Landsman douăzeci și trei. Era toiu verii în emisfera nordică. Iulie 1986 era data ștampilată pe fișa din plicul în care au fost închise iluziile lui Landsman.

Celelalte două cărți sunt thrillere ieftine în idiș.

— În afară de asta, nimic.

Conform deducției făcute de Shpringer pe baza semnelor de pe brațul lui Lasker, se pare că garoul răposatului era o fâșie de piele neagră, lată cam de un centimetru.

Shpringer o scoate din geantă și o ține cu două degete, de parcă l-ar putea mușca. La jumătatea fâșiei atarnă o casetă din piele, creată pentru a ține o bucătică de hârtie pe care un scrib a scris, cu pana înmuiată în cerneală, patru pasaje din Tora. În fiecare dimineață, evreul pios își leagă un dispozitiv ca acesta de brațul stâng și un altul pe frunte și se roagă să-L înțeleagă pe acest Dumnezeu care obligă oamenii să facă așa ceva în fiecare zi nenorocită a vieții lor. Dar în interiorul casetei de rugăciune a lui Emanuel Lasker nu se află nimic. E doar un obiect folosit pentru a-și dilata vena de la braț.

— Asta-i ceva nou, spune Shpringer. Să te legi cu un tefilin...

— Acum că mă gândesc mai bine, spune Landsman, părea genul. Adică părea să fi purtat cândva pălărie neagră¹. Capătă un soi de... nu știu ce. Par așa, tunși ca oile.

Landsman își pune o mănușă și, apucându-l pe Lasker de bărbie, înclină dintr-o parte în alta capul răposatului, acoperit de vase de sânge umflate.

— Dacă a purtat cândva barbă, a fost cu mai multă vreme în urmă, spune el. Nuanța tenului e cam aceeași.

Dă drumul feței lui Lasker și se îndepărtează de cadavru. N-ar fi prea exact spus că l-a identificat pe Lasker drept fost purtător de pălărie neagră. Dar bărbia aceea de băiat gras și aerul lui de om distrus îi spun lui Landsman că Lasker a fost cândva mai mult decât un drogat fără șosețe, mort într-un hotel ieftin. Oftează.

— Ce n-aș da să zac pe plajele însorite din Saskatoon...

Pe hol se aud zgomote – zăngănit metalic, pocnet de curele – și imediat intră doi angajați de la morgă, cu o targă pliabilă. Shpringer le spune să aducă recipientul pentru probe și pungile pe care le-a umplut, apoi dă buzna afară, cu o roată de la cărucior scârțâind.

¹ Pălăria neagră este purtată de către membrii sectei haredi, cei mai conservatori evrei din punct de vedere teologic (n.r.).

— Un rahat, îi informează Landsman pe băieții de la morgă, referindu-se la caz, nu la victimă.

Verdictul nu pare să-i mire și nici nu e vreo noutate pentru ei. Landsman urcă înapoi în camera lui, pentru a-și regăsi sticla de șliboviță și păhăruțul de la Expoziția Universală, de care i-a fost tare dor. Se așază pe scaunul de lângă masa de călcat, folosind o cămașă murdară drept pernă. Scoate fotografia polaroid din buzunar și studiază jocul pe care Lasker l-a lăsat neterminat, încercând să decidă dacă următoarea mutare ar fi fost a albului sau a negrului și ce mutare i-ar fi urmat. Dar sunt prea multe piese și e prea dificil să rețină mental mutările, iar Landsman nu are o tablă de șah pe care s-o folosească. După câteva minute, simte că ațipește. Dar nu, nu va face asta, nu acum, când știe că tot ce-l așteaptă sunt vise banale à la Escher, table de șah zăpăcite și ture uriașe aruncând umbre falice.

Își scoate hainele și intră sub duș, apoi stă întins o jumătate de oră cu ochii larg deschiși, scoțând amintiri din pungile lor de plastic – sora lui mai mică în Super Cub, Bina în vara lui 1986. Le studiază ca pe niște transcrieri ale unor strălucite poziții uitate de șah-mat, luate dintr-o carte prăfuită furată de la bibliotecă. După o jumătate de oră petrecută cu folos, se ridică, își pune o cămașă curată și o cravată și se îndreaptă spre Sediul Central, să își completeze raportul.

5

Landsman a învățat să urască jocul de șah sub influența tatălui său și a unchiului său, Hertz. Cumnații fuseseră prieteni din copilărie, încă din perioada petrecută la Łódź, unde erau membri ai Clubului de Șah pentru Tineret Makkabi. Landsman își amintește cum vorbeau despre ziua în care, în vara lui 1939, marele Tartakower și-a făcut apariția ca să facă o demonstrație pentru băieții de la Makkabi. Savielly Tartakower era cetățean polonez, maestru emerit, faimos pentru că spusese: „Greșelile sunt pe tablă – așteaptă să fie comise.” Venise de la Paris ca să scrie despre un turneu pentru o revistă franceză de șah și să îl viziteze pe directorul Clubului de Șah pentru Tineret Makkabi, un vechi camarad de pe frontul rusesc, din armata lui Franz Josef. La insistențele directorului, Tartakower a propus să joace o partidă contra celui mai bun jucător al clubului, Isidor Landsman.

S-au așezat față în față: uriașul veteran de război, în costumul lui țipător și cu jovialitatea lui grosolană, și băiatul gângav, de cincisprezece ani, având un ochi cu albeață, un

început de chelie și o mustață deseori confundată cu o urmă de murdărie. Tartakower a tras negrele, iar tatăl lui Landsman a ales deschiderea englezească. Timp de o oră, jocul lui Tartakower a fost neatent, chiar indiferent. Și-a oprit extraordinara mașinărie a jocului de șah și a procedat ca la carte. După treizeci și patru de mutări, cu un dispreț amabil, i-a oferit tatălui lui Landsman o remiză. Acesta avea nevoie să meargă la baie, îi țiuiau urechile și nu făcea decât să amâne inevitabilul. Dar a refuzat. Jocul său se baza deja numai pe teamă și disperare. A reacționat, a refuzat schimburile – singurele sale atuuri erau o fire încăpățânată și un simț necizelat al tablei de joc. După șaptezeci de mutări și patru ore și zece minute, Tartakower a repetat oferta, de data aceasta lipsit de amabilitate. Tatăl lui Landsman, cu urechile țiuindu-i și pe punctul de a-și uda pantalonii, a acceptat.

La mulți ani după aceea, tatăl lui Landsman afirma uneori că mintea sa – acest organ ciudat – nu și-a revenit nici odată după suferința cumplită a jocului cu pricina. Dar, firește, chinuri mai cumplite aveau să vină.

„N-a fost deloc plăcut“, se presupune că i-a spus Tartakower tatălui lui Landsman, ridicându-se de pe scaun. Tânărul Hertz Shemets, cu ochiul format pentru depistarea slăbiciunilor, a observat un tremur al mâinii lui Tartakower, care ținea un pahar de Tokay adus în mare grabă. Apoi Tartakower a arătat spre capul lui Isidor Landsman: „Dar, cu siguranță, a fost mai bine decât să trăiesc acolo.“

La nici doi ani după aceea, Hertz Shemets, mama lui și surioara lui, Freidl, au sosit pe insula Baranof din Alaska, cu primul val de coloniști galițieni. El a venit cu vestitul *Diamond*, un transportor de pe timpul Primului Război Mondial, pe care ministrul Ickes l-a scos de la naftalină și l-a rebotezat în memoria – cel puțin așa se zvonește – răposatului Anthony Dimond, delegatul fără drept de vot al Teritoriului Alaska din Camera Reprezentanților. (Până la intervenția fatală a

unui șlemil¹ de taximetrist beat, pe nume Denny Lanning – eroul perpetuu al evreilor Sitka –, intervenție petrecută la un colț de stradă din Washington D.C., când delegatul Dimond fusese pe punctul de a determina comisia să anuleze Declarația de Colonizare a Statului Alaska.)

Slab, palid și uimit, Hertz Shemets a coborât de pe *Diamond*, părăsind întunericul și izul de supă și bălți mucedde și ieșind în aerul proaspăt, răcoros și cu mireasmă de pin din Sitka. Laolaltă cu familia și neamul său, a fost numerotat, vaccinat, despăducheat și etichetat, ca o pasăre călătoare, conform clauzelor Declarației de Colonizare a Statului Alaska din 1940. Într-o copertă de carton purta un „pașaport Ickes” – o viză specială de urgență, tipărită pe o foiță specială, cu o cerneală specială, care mânjea hârtia.

Nu avea unde să se ducă în altă parte. Așa scria, cu litere mari, pe pașaportul Ickes. Nu i se permitea să meargă la Seattle, la San Francisco, nici măcar la Juneau sau Ketchikan. Toate normele obișnuite privind imigrația evreiască în Statele Unite rămâneau în vigoare. Chiar și după moartea oportună a lui Dimond, nu-i putuseră determina pe politicienii americani să accepte Declarația fără a face apel la forță și a-i mitui, iar restricțiile privind deplasarea evreilor făceau parte din înțelegere.

Urmându-i pe evreii din Germania și Austria, familia Shemets a fost depusă, împreună cu ceilalți galițieni, în Tabăra Slattery, pe un teren mlăștinos aflat la vreo șaisprezece kilometri distanță de capitala vechii colonii rusești Alaska – greu încercatul oraș Sitka, pe jumătate distrus. În colibe și barăci cu acoperiș de tablă, unde sufla vântul, au suportat șase luni de aclimatizare intensivă, operată de o echipă de șoc formată din cincisprezece miliarde de țăncari având contract cu Ministerul de Interne al SUA.

Hertz a lucrat la drumuri, apoi a fost trimis în echipa care construia aerodromul Sitka. Și-a pierdut două măsele

¹ Cuvânt din idiș având sensul de „neghiob”, „neîndemânatic” (n.r.).

când a fost lovit cu o lopată, în timp ce se îndeletnicea cu un mărunțiș de rahat, într-un cheson scufundat adânc în noroiul din portul Sitka. Mulți ani mai târziu, de fiecare dată când treceai cu el peste podul Cernoviț, își freca falca, iar privirea dură de pe chipul său ascuțit căpăta un aer visător.

Freidl a fost trimisă la școală într-un hambar friguros, al cărui acoperiș răsună încontinuu din cauza ploii. Mama lor a învățat principiile de bază ale agriculturii: să folosească plugul, îngrășământul și furtunul de irigații. Diferite broșuri și postere prezentau sezonul scurt de creștere a culturilor în Alaska – o alegorie a perioadei sale scurte de ședere. Doamna Shemets trebuia să considere colonia Sitka o pivniță, un hambar în care, la fel ca bulbii de floare, ea și copiii săi fuseseră puși la păstrare peste iarnă, până când solul de acasă avea să fie suficient de rodnic pentru a permite replantarea lor. Nimeni nu își imagina că pământul Europei va fi însămânțat atât de adânc cu sare și cenușă.

În ciuda demagogiei agrare, fermele și cooperativele modeste propuse de Corporația de Colonizare Sitka nu au devenit niciodată realitate. Japonia a atacat Pearl Harbor. Atenția Ministerului de Interne s-a îndreptat către aspecte strategice mai urgente, cum ar fi rezervele de petrol și minele. La absolvirea „Colegiului Ickes”, familia Shemets, la fel ca majoritatea refugiaților, a fost trimisă să se descurce pe cont propriu. Întocmai cum prezisese Dimond, s-au îndreptat spre Sitka, un oraș încă neașezat, în plină dezvoltare. Hertz a studiat dreptul penal la noul Institut Tehnic din Sitka și, absolvind în 1948, a fost angajat ca asistent juridic la cea dintâi mare firmă de avocatură din SUA care și-a deschis o filială acolo. Sora lui, Freidl, mama lui Landsman, s-a numărat printre primele cercetașe ale coloniei.

O mie nouă sute patruzeci și opt: vremuri problematice pentru evrei. În august, apărarea Ierusalimului a cedat, iar evreii depășiți numeric ai republicii Israel – proclamată în urmă cu numai trei luni – au fost urmăriți, masacrați și

azvârliți în mare. În timp ce Hertz își începea lucrul la Foehn Harmattan & Buran, Comitetul Teritoriilor și Afacerilor Insulare demara o îndelung amânată revizuire de statut, solicitată prin Declarația de Colonizare a Orașului Sitka. La fel ca restul Congresului și majoritatea americanilor, Comitetul a fost trezit la realitate de revelațiile macabre ale uciderii a două milioane de evrei în Europa, de barbaria stârpirii sionismului, de implorările refugiaților din Palestina și Europa. Totuși, membrii săi aveau spirit practic. Populația coloniei Sitka crescuse deja la două milioane. Încălcând în mod direct declarația, evreii se răspândiseră în susul și în josul malului vestic al insulei Baranof, spre Kruzof și până la insula Chichagof de Vest. Economia era în floare. Evreii americani duceau o propagandă eficientă. În final, Congresul i-a conferit coloniei Sitka „statutul interimar” de district federal. Însă candidatura pentru statalitate separată a fost respinsă în mod explicit. FĂRĂ EVRELASKA, PROMIT LEGIUITORII, titra *Daily Times*. Accentul cădea mereu pe cuvântul „interimar”. Peste șaizeci de ani, acel statut avea să fie retras, iar evreii din Sitka lăsați din nou să se descurce singuri.

La scurt timp după aceea, într-o după-amiază caldă de septembrie, Hertz Shemets se plimba pe strada Seward, prelungindu-și pauza de prânz, când s-a ciocnit de vechiul său amic din Łódź, Isidor Landsman. Tatăl lui Landsman tocmai ajunsese în Sitka, de unul singur, pe *Williwaw*, proaspăt scăpat dintr-un circuit al morții și al lagărelor de concentrare din Europa. Avea douăzeci și cinci de ani, era chel și îi lipseau aproape toți dinții. Avea peste un metru optzeci și cântărea cincizeci și șapte de kilograme. Mirosea ciudat, bătea câmpii și era unicul supraviețuitor din familie. Ignora complet agitația zgomotoasă din centrul orașului, echipele de lucru formate din tinere evreice purtând baticuri albastre și cântând imnuri ale negrilor cu versuri în idiș, care-i parafrarau pe Lincoln și Marx. Duhoarea

puternică de pește, copacii tăiați și brazdele de pământ, huruitul dragelor și excavatoarelor cu aburi care clădeau munți și umpleau canalul Sitka – nimic nu părea să-l atingă. Mergea cu capul plecat, adus de spate, de parcă ar fi fost în trecere prin această lume, în călătoria sa inexplicabilă dintr-o dimensiune stranie în alta. Nimic nu penetra și nu ilumina tunelul întunecat al trecerii sale. Dar, când Isidor Landsman și-a dat seama că bărbatul care rânjea, cu păr lins, pantofi ca niște automobile Kaiser și miros de *cheeseburger* cu ceapă – pe care tocmai îl consumase la bufetul de la Woolworth – era vechiul său prieten, Hertz Shemets, de la Clubul de Șah pentru Tineret Makkabi, a ridicat privirea. Umerii i s-au îndreptat. A deschis gura și a închis-o la loc, mut de indignare, bucurie și uimire. Apoi a izbucnit în lacrimi.

Hertz l-a dus pe tatăl lui Landsman înapoi la Woolworth, i-a cumpărat prânzul (un sandvici cu ou, primul său *milkshake* și un castravete murat ca lumea), apoi l-a condus pe strada Lincoln, către noul hotel Einstein, în cafeneaua căruia marii exilați ai șahului evreiesc se întâlneau zilnic ca să se distrugă reciproc, fără milă sau regrete. Tatăl lui Landsman, cu mințile pe jumătate pierdute din cauza grăsimii, a zahărului și a sechelelor de tifos, a șters pe jos cu cei din încăpere. S-a năpustit asupra tuturor celor veniți acolo și i-a făcut să plece atât de zdrobiți, încât unul sau doi nu l-au iertat nici odată. Afișa deja stilul de joc jalnic și agonizant care avea să strice frumusețea jocului pentru copilul Landsman. Hertz Shemets a spus odată: „Tatăl tău juca șah de parcă suferea de dureri de dinți, de hemoroizi și de gaze în același timp.” Ofta și gemea. Își smulgea spasmodic peticele de păr castaniu rămase, ori își trecea degetele înainte și înapoi peste scalp, ca un patiser împrăștiind făină pe un blat de marmură. Greșelile adversarilor însemnau, fiecare, câte o crampă în abdomen. Propriile mutări, oricât de îndrăznețe, oricât de uimitoare, de originale și de puternice, îl loveau ca o

succesiune de vești cumplite, așa că-și acoperea gura cu mâna și-și dădea ochii peste cap după ce le făcea.

Stilul unchiului Hertz nu era nici pe departe așa. Acesta juca liniștit, părând neafectat, ținându-și corpul ușor aplecat spre tablă, de parcă ar fi așteptat să-i fie servită masa ori să ia în poală o fată drăguță. Însă ochii săi vedeau totul, la fel cum observaseră faimosul tremur al mâinii lui Tartakower, în acea zi de poveste de la Clubul de Șah pentru Tineret Makkabi. Când era amenințat, nu se alarma, iar când avea o șansă, părea ușor amuzat. Fumând țigările Broadway una după alta, l-a privit pe vechiul său prieten gâfâind și mormăind, în timp ce distrugea metodic grupul de genii din cafeneaua Einstein. Apoi, când ocupanții încăperii fuseseră reduși la tăcere, Hertz a făcut ceea ce trebuia. L-a invitat la el acasă pe Isidor Landsman.

În vara lui 1948, familia Shemets ocupa un apartament de două camere într-o clădire nou-nouță, pe o insulă nou-nouță. Clădirea adăpostea vreo douăzeci și ceva de familii, cu toții Urși Polari, cum își spuneau refugiații din primul val. Mama dormea în dormitor, Freidl pe canapea, iar Hertz pe podea. Deveniseră cu toții evrei de nădejde din Alaska, adică utopiști – așa că vedeau peste tot numai imperfecțiuni. Erau o familie certărească, cu limbi ascuțite, în special Freidl Shemets care, la paisprezece ani, măsura deja un metru șaptezeci și doi și cântărea o sută zece kilograme. S-a uitat o singură dată spre tatăl lui Landsman, care ezita în ușa apartamentului, și l-a etichetat corect drept inaccesibil și irecuperabil, la fel ca sălbăticia căreia ajunsese să-i spună „acasă”. A fost dragoste la prima vedere.

Mai târziu, lui Landsman i-a fost greu să-l convingă pe tatăl său să-i spună ce anume îi plăcuse la Freidl Shemets. Nu arăta rău. Avea ochi de egipteană, ten măsliniu, purta pantaloni scurți, bocanci și cămașă Pendleton cu mânecile suflecate, emanând vechiul spirit al mișcării Makkabi – *mens sana in corpore sano*. Îl compătimea din tot sufletul pe

Isidor Landsman, fiindcă își pierduse familia și îndurase atâtea în lagăr. Dar era unul dintre acei Urși Polari care își rezolvau problema sentimentelor de vinovăție – generate de faptul că scăpaseră de mizerie, de înfometare, de șanțuri și de fabricile de ucidere în masă – oferindu-le supraviețuitorilor un șir neîntrerupt de sfaturi, de informații și de critici deghizate în încercări de a le ridica moralul. De parcă giulgiul negru și sufocant al Distrugerii putea fi îndepărtat de către un chibiț plin de hotărâre.

În prima noapte, tatăl lui Landsman a dormit pe podeaua apartamentului familiei Shemets, alături de Hertz. În ziua următoare, Freidl l-a luat să-i cumpere haine, plătind pentru ele din economiile substanțiale puse deoparte pentru Bat Mitzvah. L-a ajutat să închirieze o cameră de la o femeie care locuia în clădire și căreia îi murise de curând bărbatul. I-a frecat scalpul cu ceapă, sperând că părul i-ar putea crește la loc. L-a hrănit cu ficat de vițel, ca să-i revigoreze sângele. În următorii cinci ani, l-a înghiontit, l-a bătut la cap și l-a amenințat până când și-a îndreptat spinarea, a început să privească lumea în ochi când vorbea, a învățat engleza americană și a început să poarte o proteză dentară. S-a căsătorit cu el la o zi după ce Freidl a împlinit optsprezece ani și a primit o slujbă la *Sitka Tog*, unde și-a croit drum către vârf, de la pagina dedicată femeilor la poziția de redactor al articolelor de fond. A muncit între șaiszeci și șaptezeci și cinci de ore, timp de cinci zile pe săptămână, până a murit de cancer, când Landsman era la facultate. În același timp, Hertz Shemets i-a impresionat pe avocații americani de la Foehn Harmattan în așa măsură, încât aceștia au pus deoparte o sumă și au tras sforile necesare ca să-l trimită la Facultatea de Drept din Seattle. A devenit apoi primul evreu angajat de filiala FBI din Sitka, primul director districtual al acesteia și, în cele din urmă, atrăgându-i atenția lui Hoover, a ajuns să conducă programul regional de contraspionaj al Biroului.

Tatăl lui Landsman juca șah.

În fiecare dimineață, pe ploaie, zăpadă sau ceață, mergea pe jos cinci kilometri până la cafeneaua hotelului Einstein, se așeza în spate, la o masă cu tăblia de aluminiu, stând cu fața la ușă, și scotea un set micuț de piese din lemn de arțar și cireș, un cadou de la cumnatul său. În fiecare seară, se așeza pe banca din spatele căsuței de pe strada Adler, unde a copilărit Landsman, în Halibut Point, și analiza cele opt sau nouă partide prin corespondență pe care le juca la momentul respectiv. Scria note pentru *Chess Review*. Revizua o biografie a lui Tartakower, pe care n-a terminat-o, dar nici n-a abandonat-o. Primea pensie de la guvernul german. Iar cu ajutorul cumnatului său, și-a învățat fiul să urască jocul pe care el însuși îl iubea.

— Nu vrei să faci asta, spunea tatăl lui Landsman, după ce acesta dădea drumul calului sau pionului dintre degetele golite de sânge, ca să-și înfrunte soarta care venea mereu prin surprindere, oricât de mult ar fi studiat, exersat sau jucat șah. Ascultă-mă.

— Ba vreau.

— Ba nu.

Dar mărunta nefericire care-l măcina pe Landsman îl putea face încăpățânat. Complăcându-se în situația lui, arzând de rușine, privea deznodământul tragic pe care nu fusese capabil să-l prevadă. Iar tatăl său îl distrugea, îl biciuia, îl diseca, privindu-l între timp din spatele fațadei căzute a chipului său.

După câțiva ani de chin, Landsman s-a așezat la mașina de scris a mamei și a compus o scrisoare pentru tatăl lui, în care-și mărturisea ura față de jocul de șah și îl implora să nu-l mai oblige să joace. Landsman a purtat scrisoarea în ghiozdan o săptămână, timp în care a mai îndurat trei înfrângeri sângeroase, apoi a trimis-o de la oficiul poștal din Untershtat. Două zile mai târziu, Isidor Landsman s-a sinucis, în camera 21 a hotelului Einstein, luând o supradoză de Nembutal.

După aceea, Landsman a început să aibă probleme. Făcea pipi în pat. S-a îngrășat. Nu mai vorbea. Mama lui l-a trimis la psihoterapie, cu un doctor remarcabil de blând și ineficient, pe nume Melamed. Abia la douăzeci și trei de ani de la moartea tatălui său a redescoperit Landsman scrisoarea fatală, într-o cutie care mai conținea biografia neterminată a lui Tartakower. S-a dovedit că tatăl său nici măcar nu deschisese scrisoarea, darămite să o mai și citească. Atunci când o adusese poștașul, tatăl lui Landsman era deja mort.

6

Mergând cu mașina ca să-l ia pe Berko, Landsman se poticnește în amintirea acelor bătrâni jidovi cocoșați, care jucau șah în spatele cafenelei Einstein. După ceasul său, e șase și un sfert dimineața. Cerul, bulevardul pustiu și nodul de groază din stomac îi spun însă că este miezul nopții. Într-un loc aflat atât de aproape de Cercul Arctic și de solstițiul de iarnă, răsăritul nu va veni decât peste două ore.

Landsman se află la volanul unui Chevrolet Chevelle Super Sport din 1971, pe care l-a cumpărat cu zece ani în urmă, într-un acces de optimism nostalgic, și l-a condus până când toate defectele lui secrete au devenit inseparabile de ale sale. Modelul din '71 a trecut de la două perechi de becuri pentru faruri la una singură. În prezent, unul dintre becuri este ars. Landsman își caută drumul de-a lungul promenadei asemenea unui ciclop. În fața lui se înalță blocurile-turn Shvartsn-Yam, pe limba de pământ creată de om din mijlocul canalului Sitka, îngrămădite în beznă ca niște prizonieri strânși laolaltă ca vitele, cu ajutorul unui furtun de mare putere.

Ștarcării ruși au construit Shvartsn-Yam la mijlocul anilor '80, folosind drept momeală femeii ușoare, la începuturile amețitoare ale legalizării cazinourilor. Spații închiriate pe durată limitată, locuințe de vacanță și garsoniere – asta fuse-se ideea, având cazinoul Grand Yalta și mesele sale săltărețe în centrul acțiunii. Dar jocurile de noroc nu mai sunt legale, fiind interzise de Declarația Valorilor Tradiționale, iar clădirea cazinoului adăpostește un KosherMart, un Walgreens și un *outlet* Big Macher. Ștarcării s-au întors la finanțarea afacerilor ilegale cu polițe, a caselor de pariuri și a jocurilor de noroc ilegale. Petrecăreții și vilegiaturiști au fost înlocuiți de o populație din straturile superioare ale claselor de jos – imigranți ruși, o spoială de evrei ultraortodocși și o adunătură de semiprofesiونيști boemi, cărora le place atmosfera de veselie scăpătată care plutește deasupra cartierului, ca o bucată de beteală pe ramura unui copac uscat.

Familia Taytsh-Shemets locuiește în Dnyeper, la etajul douăzeci și patru. Dnyeper este rotund, ca o grămadă de forme pentru plăcintă. Mulți dintre rezidenți au dat cu piciorul peisajelor excepționale precum craterul prăbușit al muntelui Edgcombe, strălucitorul Safety Pin sau luminile din Untershtat și și-au dotat balcoanele curbate cu ferestre pentru furtună și storuri, pentru a mai câștiga spațiu. Familia Taytsh-Shemets a făcut la fel, la sosirea bebelușului, a primului bebeluș. Acum, ambii micuți Taytsh-Shemets dorm acolo, depozitați pe balcon ca niște schiuri nefolosite.

Landsman parchează mașina Super Sport în spatele tomberoanelor – un loc pe care a ajuns să-l considere al său, deși presupune că un bărbat nu ar trebui să nutrească sentimente de afecțiune pentru un loc de parcare. Simplul fapt că are un loc de parcare la douăzeci și patru de etaje distanță de un loc unde este mereu bine-venit la micul dejun nu ar trebui să treacă, în inima unui bărbat, drept întoarcere acasă.

Ajuns cu câteva minute înainte de șase și jumătate, deși convins că toată lumea s-a trezit la reședința Taytsh-She-mets, decide s-o ia pe scări. Casa scărilor trăznește a aer de mare, varză și ciment rece. Când ajunge sus, aprinde o papiroasă drept recompensă pentru efort și rămâne pe preșul de la intrare, ținându-i de urât mezuzei¹. Tocmai și-a scuipat un plămân și aproape că l-a rezolvat și pe celălalt, când Ester-Malke Taytsh deschide ușa. Ține în mână un test de sarcină, având la capătul funcțional o picătură de lichid care trebuie să fie urină. Când observă că Landsman l-a remarcat, îl face dispărut într-un buzunar al halatului.

— Știi că avem sonerie, nu? spune ea din spatele unei perdele încurcate de păr cărămiziu, prea subțire pentru tunsoarea bob pe care o poartă mereu, și care i se împrăștie de obicei pe față, mai ales când spune lucruri istețe. De fapt, merge și tusea, adaugă ea.

Lasă ușa deschisă și pe Landsman în picioare, pe rogoji-na din fibră de cocos, pe care scrie *DISPARI*. Intrând, Landsman atinge mezuza cu două degete, pe care apoi le sărută în grabă. Așa procedezi dacă ești credincios, ca Berko, sau un ticălos care-și bate joc, așa ca el. Își atârână haina și cascheta într-un cuier din coarne de elan aflat lângă ușa de la intrare. Se ține după fundul pricăjit al lui Ester-Malke, înfășurată în halatul alb de bumbac, urmând-o pe hol și în bucătărie. Aceasta din urmă este în stil „vagon”, cu aragazul, chiuveta și frigiderul de-o parte și cu dulapurile de cealaltă. În capăt, barul pentru micul dejun, cu două scaune de pe care poți vedea locul de luat masa. Aburul se ridică dintr-un prăjitor de vafe în rotocoale demne de o locomotivă din desene animate. Filtrul de cafea horcăie și scuipă ca un polițist evreu decrepit după zece rânduri de scări.

¹ Bucată de pergament inscripționată cu versete din Tora, plasată la intrarea în casele evreiești (n.r.).

Landsman se îndreaptă spre scaunul său favorit și rămâne lângă el. Din buzunarul blazerului scoate un set de șah în miniatură și îl despachetează. L-a cumpărat de la drogheria non-stop din Korczak Platz.

— Grasul e încă-n pijama?

— Se-mbracă.

— Și grăsuțul?

— Își alege cravata.

— Și celălalt, cum îi zice?

De fapt, numele lui, grație modei recente de a crea nume de botez din cele de familie, este Feingold Taytsh-Shemets. I se spune Goldy. Cu patru ani în urmă, Landsman a avut onoarea să-l țină pe Goldy de picioarele lui slăbănoage în timp ce un evreu matusalemic, înarmat cu un cuțit, i-a atacat prepuțul.

— Maiestatea Sa.

Drept răspuns, ea face un semn cu capul către locul de luat masa.

— E încă bolnav? întreabă Landsman.

— Azi e mai bine.

Landsman înconjoară barul pentru micul dejun, trece de masa cu tăblie de sticlă și ajunge la canapeaua mare și albă, să vadă ce efecte are televiziunea asupra finului său.

— Ia te uită! spune el.

Goldy poartă o pijama cu urși polari, apogeul șicului retro pentru un copil evreu din Alaska. Urși polari, fulgi de nea, igluuri, peisajul nordic omniprezent în copilăria lui Landsman este din nou la modă. Doar că de data aceasta pare a avea un scop ironic. Da, evreii au găsit fulgi de zăpadă aici, deși, din cauza gazelor cu efect de seră, erau mult mai puțini ca altădată. Dar nu și urși polari, sau igluuri, sau reni. Doar o grămadă de indieni furioși, ceață, ploaie și un sentiment al inadecvării vechi de o jumătate de secol, atât de acut, atât de profund organic pentru evrei, încât izbucnește peste tot, chiar și pe pijamalele copiilor.

— Ești gata de muncă azi, Goldy? întreabă Landsman.

Își lipește mâna de fruntea copilului. E rece, plăcută la atingere. Tichia cu Shnapish Cățelul stă strâmb pe capul lui Goldy, iar Landsman o netezește și îi ajustează agrafa cu care e prinsă.

— Gata să te lupți cu infractorii?

— Clar, unchiule.

Landsman întinde mâna ca să i-o apuce pe a băiatului și, fără să se uite, Goldy își strecoară lăbuța uscată în mâna lui. Un dreptunghi albastru de lumină plutește pentru o clipă în ochii de culoare căprui-închis ai băiatului. Landsman s-a mai uitat și înainte la programul acesta împreună cu finul său, pe canalul educativ. La fel ca nouăzeci la sută din programele pe care le privesc, provine din sud și e dublat în idiș. Prezintă aventurile câtorva copii cu nume evreiești, care arată pe jumătate indieni și ai căror părinți nu se văd pe nicăieri. În schimb, au un solz transparent de dragon magic, cu ajutorul căruia călătoresc în ținutul dragonilor în culori pastel, fiecare deosebindu-se prin culoare și etalând o imbecilitate specifică. Încet-încet, copiii petrec tot mai mult timp cu solzul magic de dragon, până când, într-o zi, călătoresc în ținutul idioțeniei-curcubeu și nu mai revin. Corpurile lor sunt găsite de paznicul de noapte al magherniței ieftine în care locuiesc, fiecare cu un glonț în ceafă. Poate, își spune Landsman, ceva se pierde prin traducere.

— Tot mai vrei să te faci noz¹ când crești mare? întreabă Landsman. La fel ca tata și ca unchiul Meyer?

— Da, răspunde Goldy fără entuziasm. Firește că vreau.

— Ăsta-i băiatul meu!

Își strâng din nou mâinile. Conversația aceasta este echivalentul sărutării mezuzei – genul de lucru care începe ca o glumă și sfârșește ca o funie cu care să te spânzuri.

¹ Literal, „nas” (în idiș); în argoul din Sitka este un alt termen pentru „polițist” (n.r.).

— Te-ai apucat de șah? întreabă Ester-Malke, când Landsman revine în bucătărie.

— Doamne ferește, spune el.

Se urcă pe scaun și se luptă cu pionii, caii și regii mărunței din setul de voiaj, așezându-i ca să reflecte starea tablei lăsate în urmă de așa-zisul Emanuel Lasker. Nu prea reușește să deosebească piesele, dar, de fiecare dată când ridică una aproape de ochi ca s-o vadă mai bine, o scapă.

— Nu te mai uita așa la mine, îi spune lui Ester-Malke, bazându-și vorbele doar pe presupuneri. Nu-mi place.

— La naiba, Meyer, spune ea privindu-l. Îți tremură mâinile.

— N-am dormit toată noaptea.

— Da, sigur.

Treaba cu Ester-Malke e că, înainte să se întoarcă la școală, să devină asistentă socială și să se mărite cu Berko, a îmbrățișat o carieră scurtă, dar răsunătoare, ca ratată din Sitka de Sud. Are câteva mici infracțiuni la dosar, un tatuaj pe burtă pe care-l regretă și o lucrare dentară, amintire de la ultimul bărbat care a maltrat-o. Landsman o cunoaște de dinaintea lui Berko, fiindcă a arestat-o pentru o acuzație de vandalism pe când era încă liceană. Ester-Malke știe cum să trateze un ratat, din intuiție și din obișnuință, fără niciunul dintre reproșurile pe care le are față de propria tinerețe irosită. Se îndreaptă spre frigider și scoate o sticlă de Bruner Adler, desface capacul și i-o dă lui Landsman. El și-o trece peste tâmpilele de om nedormit, apoi ia o înghițitură zdravănă.

— Deci..., spune el, simțindu-se instantaneu mai bine. Ți-a întârziat?

Ea adoptă o expresie de vinovăție pe jumătate teatrală, dă să ia testul de sarcină, apoi rămâne cu mâna în buzunar, strângând bețișorul fără să-l scoată afară. Landsman știe – fiindcă Ester-Malke a abordat subiectul de câteva ori – că e îngrijorată fiindcă el ar putea fi invidios pe succesul programului lor

de reproducere și pe cei doi fii minunați. Și, uneori, Landsman chiar simte invidie și amărăciune. Dar când vine vorba de asta, de obicei se ostenește să nege.

— Fir-ar..., spune el, când un nebun se rostogolește pe podea și dispare sub bar.

— Era negru sau alb?

— Negru. Un nebun. Fir-ar... a dispărut.

Ester-Malke se apropie de raftul pentru condimente, își leagă mai strâns cordonul halatului și ia în considerare opțiunile.

— Uite, spune ea.

Ia un borcan cu fulgi de ciocolată, îl desface, își pune unul în palmă și i-l dă lui Landsman.

— Folosește asta.

Landsman stă pe jos în genunchi, sub tejghea. Găsește nebunul lipsă și reușește să-l îndese în gaura lui, la H6. Ester-Malke pune borcanul la loc în dulap și își vâra mâna înapoi în buzunarul halatului. Landsman mănâncă fulgul de ciocolată.

— Berko știe? întreabă el.

Ester-Malke clatină din cap, ascunzându-se în spatele părului.

— Nu-i nimic, spune ea.

— Oficial?

Ea dă din umeri.

— Te-ai uitat la test?

— Mi-e frică.

— De ce ți-e frică? întreabă Berko, apărând în ușa bucătăriei cu tânărul Pinchas Taytsh-Shemets – inevitabil, Pinky – cuibărit sub brațul său drept.

În urmă cu o lună au dat o petrecere pentru prichindel, cu tort și o lumânare. „Așa că...”, își zice Landsman, „...al treilea Taytsh-Shemets va veni pe lume, dacă e cazul, la douăzeci și una sau douăzeci și două de luni după al doilea.” Și la șapte luni după Reversie. Șapte luni în lumea necunoscută, care va

să vină. Un alt prizonier în miniatură al istoriei și al sortii, un alt potențial Mesia; fiindcă Mesia, spun experții, se naște la fiecare generație. Va umfla pânzele caravelei de vis a profetului dement Eliyahu¹.

Mâna lui Ester-Malke răsare din buzunar fără testul de sarcină, iar ea îi face lui Landsman un semn din Sitka de Sud, arcuindu-și o sprânceană.

— Îi este frică s-audă ce-am mâncat eu ieri, spune Landsman.

Ca să creeze o diversiune, scoate exemplarul lui Lasker din *Trei sute de jocuri de șah* din celălalt buzunar al jachetei și-l pune pe bar, lângă tabla de șah.

— Are legătură cu drogatul tău mort? întreabă Berko, uitându-se la tablă.

— Emanuel Lasker, spune Landsman. Însă e doar un nume în registru. N-am găsit niciun act asupra lui. Încă nu știm cine era.

— Emanuel Lasker. Parcă aș ști numele.

Berko se strecoară în bucătărie. Poartă pantaloni de costum și cămașă. Pantalonii sunt gri, din lână merinos, la dungă dublă, iar cămașa – alb pe alb. La gât, legată cu un nod arătos, îi atârnă o cravată bleumarin cu buline portocalii. Cravata e foarte lungă, iar pantalonii sunt încăpători, susținuți de bretele bleumarin, greu încercate de dimensiunea burții. Sub cămașă poartă șalul în patru colțuri, iar pe tufa de grozamnă neagră de la ceafă i se ițește tichia albastră fercheșă, însă nu îi va crește niciodată barbă. Nimeni din partea maternă a familiei nu a avut vreodată barbă, încă din zilele când Corbul a creat totul (mai puțin soarele, pe care l-a furat). Berko Shemets este credincios practicant, însă în felul său și din motivele sale. Este un minotaur, iar lumea evreiască – un labirint.

A venit să locuiască la familia Landsman, în casa de pe strada Adler, pe la sfârșitul primăverii lui 1981, un băiat

¹ Numele ebraic al profetului Ilie (n.r.).

uriaz, cunoscut în Casa Monstrului Marin a Jumătății Corbului din Tribul Păr-Lung drept Johnny „Evreul” Bear. În după-amiaza aceea, încălțat în mukluk, măsura un metru șaptezeci și cinci, avea treisprezece ani și doar vreo doi centimetri în minus față de Landsman, în vârstă de optsprezece ani. Până atunci, nimeni nu pomenise de băiat în fața lui Landsman sau a surorii sale mai mici. Acum, puștiul urma să doarmă în camera care îi servise cândva tatălui lui Meyer și al lui Naomi drept sticlă a lui Klein pentru bucla infinită a insomniei.

— Cine naiba mai ești și tu? l-a întrebat Landsman, când puștiul s-a strecurat în sufragerie.

Răsucea între degete o șapcă cu cozoroc și înregistra totul cu privirea lui întunecată, devoratoare. Hertz și Freidl se aflau pe aleea din față, urlând unul la celălalt. Se pare că unchiul lui Landsman uitase să-i spună surorii lui că fiul său urma să locuiască la ei acasă.

— Sunt Johnny Bear, a spus Berko. Fac parte din Colecția Shemets.

Hertz Shemets rămâne un expert renumit în arta și artefactele tlingit. O dată, datorită acestui hobby a ajuns să înainteze în inima Ținuturilor Indiene mai departe decât orice alt evreu din generația sa. Și da, studiile sale asupra culturii băștinașilor și excursiile în Ținuturile Indiene erau un camuflaj pentru activitatea în COINTELPRO¹ din anii '60. Dar nu erau doar un camuflaj. Hertz Shemets era atras de stilul de viață al indienilor americani. A învățat să prindă o focă înfigându-i un cârlig de oțel în ochi, să ucidă un urs și să-i conserve carnea, ba chiar să-i placă mirosul de grăsime de pește la fel de mult ca acela de *schmalz*². Și i-a făcut un copil domnișoarei

¹ O serie de proiecte secrete și uneori ilegale desfășurate de FBI în scopul discreditării și desființării unor organizații politice ale indigenilor (n.r.).

² Grăsime de găină sau gâscă folosită pentru prăjit sau consumată ca atare, întinsă pe pâine (n.r.).

Laurie Jo Bear din Hoonah. Când a fost ucisă în timpul așa-numitelor Revolte de la Sinagogă, fiul său pe jumătate evreu, obiect al torturii și batjocurii în Jumătatea Corbului, a cerut ajutor tatălui pe care abia îl cunoștea. A fost o *zwischenzug*, o mutare neașteptată în desfășurarea ordonată a unei partide. L-a prins pe unchiul Hertz nepregătit.

— Ce-o să faci, o să-l alungi? a strigat el la mama lui Landsman. Îi fac viața un iad acolo. Maică-sa e moartă. A fost ucisă de evrei.

De fapt, unsprezece indieni din Alaska fuseseră uciși în revolta care a urmat atacului cu bombă asupra unei case de rugăciune pe care un grup de evrei o construiseră pe o fâșie disputată de pământ. Există niște cavități în aceste insule, unde harta desenată de Harold Ickes devine neclară și o lasă baltă – acolo apar segmente punctate ale Liniei. Majoritatea sunt prea îndepărtate sau prea stâncoase pentru a fi locuite, căci sunt înghețate sau inundate tot anul. Dar unele dintre aceste petice hașurate, destul de rare, sunt netede și au climat temperat, dovedindu-se irezistibile, peste ani, pentru milioanele de evrei. Evreii doresc spațiu locuibil. În anii șaptezeci, câțiva dintre ei, majoritatea membri ai unor mici secte ortodoxe, au început să le ia în stăpânire.

Construcția unei case de rugăciune la St. Cyril de către facțiunea unei facțiuni dintr-o sectă din Lisianski a fost picătura care a umplut paharul pentru mulți băștinași. A fost întâmpinată cu demonstrații, întruniri, avocați și manifestări sumbre ale Congresului în privința unui alt afront adus păcii și egalității de către evreii din nord – care-și doreau, din nou, prea mult. Cu două zile înainte de sfințire, cineva – nimeni nu s-a autodenunțat și nimeni nu a fost acuzat – a aruncat un dublu Molotov printr-o fereastră, iar casa de rugăciune a ars până la podeaua de beton. Membrii congregației și susținătorii lor s-au adunat în orașul St. Cyril, strivind capcanepentru crabi, spărgând geamurile sălii Frăției Indienilor Nativi din Alaska și provocând un incendiu spectaculos

într-o hală plină de artificii și petarde. Șoferul unui camion plin de jidani furioși a pierdut controlul volanului și a intrat într-o băcănie unde Laurie Jo lucra la casă, ucigând-o pe loc. Revoltele Sinagogii rămân cel mai josnic episod al relațiilor încordate și jenante dintre poporul tlingit și evrei.

— Și e vina mea? E problema mea? a urlat, la rândul ei, mama lui Landsman. N-am chef de-un indian la mine în casă!

Copiii au ascultat o vreme. Johnny Bear ședea în ușă, lovindu-și sacul marinăresc cu vârful unuia dintre teniși.

— Ce bine că nu vorbești idiș, i-a spus Landsman băiatului mai mic.

— Nici nu trebuie, idiotule, i-a răspuns Johnny Evreul. Tot aud porcăriile astea de când mă știu.

După ce situația s-a clarificat – fusese clară încă de dinainte ca mama lui Landsman să înceapă să urle – Hertz a venit să-și ia la revedere. Fiul lui era cu cinci centimetri mai înalt decât el. Când l-a luat în brațe – o îmbrățișare rapidă și rigidă – a fost de parcă un scaun ar fi îmbrățișat canapeaua. Apoi s-a îndepărtat.

— Îmi pare rău, John, a spus el.

Și-a apucat fiul de urechi și l-a ținut strâns. I-a cercetat chipul ca pe o telegramă.

— Vreau să știi asta. Nu vreau să mă privești vreodată și să te gândești că nu-mi pare rău.

— Dar vreau să locuiesc cu tine, a spus băiatul, pe un ton plat.

— Ai mai spus asta.

Cuvintele erau aspre și atitudinea dură, dar în ochii unchiului Hertz se adunaseră lacrimi.

Asta l-a șocat cumplit pe Landsman.

— Ți-ar fi mai rău cu mine decât dacă ai locui pe străzi.

S-a uitat în jur prin livingul surorii sale, la husele de plastic pentru mobilă, la obiectele de artă care aduceau cu sârma ghimpată, la abstractul sfeșnic *menorah*.

— Dumnezeu știe ce-au să facă din tine aici.

— Un evreu, a zis Johnny Bear, și era greu de spus dacă a făcut-o plin de mândrie sau cu resemnare. Așa ca tine.

— Nu prea-mi vine să cred, a spus Hertz . Mi-ar plăcea să-i văd reușind. La revedere, John.

A mângâiat-o pe Naomi pe cap. Chiar înainte să iasă, s-a oprit să-i scuture mâna lui Landsman.

— Ajută-ți vărul, Meyerle, o să aibă nevoie.

— Pare capabil să se ajute singur.

— Așa pare, nu? a spus unchiul Hertz . Măcar asta a luat de la mine.

Acum, Ber Shemets, cum a ajuns să-și spună, trăiește ca un evreu și poartă tichie și șal de rugăciune în patru colțuri, ca un evreu. Gândește ca un evreu, este religios ca un evreu, are copii, își iubește soția și servește binele public ca un evreu. Croiește tot felul de teorii ajutându-se de mâini, respectă regulile cușer și este circumcis (tatăl său s-a îngrijit de asta înainte să-l abandoneze, pe când era bebeluș). Dar ca înfățișare, este tlingit pur. Ochi tătărești, păr negru și des, o față lată, făcută să se bucure, însă antrenată să sufere. Membrii familiei Bear sunt mari, iar Berko are doi metri înălțime când e în șosete și cântărește o sută zece kilograme. Are un cap mare, picioare și mâini mari, o burtă mare. Totul la Berko este mare, mai puțin copilul din brațele lui, care zâmbește timid către Landsman. Părul aspru și negru îi stă ridicat, de parcă ar fi electrizat. Drăgălășenia lui te topește, iar Landsman e primul care-o recunoaște, dar chiar și după un an, când îl vede pe Pinky încă mai simte un junghi în piept. Pinky s-a născut la exact doi ani de la data la care ar fi trebuit să se nască Django – în 22 septembrie.

— Emanuel Lasker a fost un jucător de șah faimos, îl informează Landsman pe Berko, care ia o cană de cafea de la Ester-Malke și se încruntă printre aburi. Un evreu german. Până la douăzeci de ani.

Timp de o oră, între cinci și șase, Landsman a stat la calculatorul din încăperea pustie a diviziei, făcând cercetări.

— Matematician. A pierdut în fața lui Capablanca, la fel ca toți contemporanii lui. Cartea era în cameră. Iar piesele de pe tabla de șah erau dispuse în felul ăsta.

Berko are pleoapele de om îngândurat, grele și vineții, dar când le coboară peste ochii aceștia bulbucăți, e ca și cum o rază de lanternă s-ar scurge printr-o fantă. E o privire atât de rece și de sceptică, încât poate face oamenii nevinovați să se îndoiască de propriile alibiuri.

— Iar tu crezi, spune el, privind cu înțeles spre sticla de bere din mâna lui Landsman, că așezarea pieselor pe tablă...

Fanta se îngustează, raza țâșnește mai puternic.

— Ce? Conține un cod cu numele criminalului?

— Desigur, spune Landsman. În alfabetul Atlantidei. Evreul juca șah. Se lega cu un tefilin. Iar cineva l-a ucis cu mare atenție și discreție. Nu știu. Poate că partea cu șahul nu ascunde nimic. Eu, unul, nu văd nimic în ea. Am parcurs toată cartea, dar nu mi-am dat seama ce partidă juca, dacă juca vreuna. Diagramele alea, nici nu știu, mă ia durerea de cap când mă uit la ele. Mă apucă migrena doar dacă mă uit la tablă, blestemata!

Vocea lui Landsman pare la fel de goală și de lipsită de speranță cum se simte el însuși. Nu avea însă deloc intenția asta. Berko își privește soția peste capul lui Pinky, ca să vadă dacă ar trebui să-și facă într-adevăr griji pentru Landsman.

— Uite ce, Meyer. Dacă pui jos berea aia, spune Berko, încercând fără succes să nu vorbească asemenea unui polițist, te las să ții în brațe bebelușul ăsta simpatic. Ce zici? Uită-te la el. Uită-te la pulpele astea, haide. Le poți strânge în mâini. Pune berea jos, da? Și ține copilul ăsta drăguț un minut.

— Este un copil drăguț, spune Landsman.

Golește încă două degete de bere din sticlă, apoi o pune jos, tace, ia bebelușul, îl miroase și simte junghiul obișnuit în inimă. Pinky miroase a iaurt și săpun de rufe. O urmă de aftershave de la tata. Landsman duce copilul spre ușa bucătăriei și încearcă să nu inspire, privind-o pe Ester-Malke cum

desprinde o foaie de vafă din prăjitor. Folosește un aparat Westinghouse vechi, cu mânere de bachelită în formă de frunze. Poate scoate patru vafe crocante deodată.

— Lapte bătut? întreabă Berko, studiind tabla de șah și mângâindu-și cu un deget buza groasă de sus.

— Ce altceva? spune Ester-Malke.

— Din cel adevărat, sau doar lapte cu oțet?

— Am făcut un test, Berko.

Ester-Malke îi înmânează lui Landsman o farfurie încărcată cu vafe, în schimbul fiului său mai mic. Chiar dacă nu are poftă de mâncare, Landsman acceptă bucuros.

— Nu știi să faci diferența, îți amintești?

— Ei bine, nu poate nici să joace șah, spune Landsman, dar uite ce bine se preface.

— Du-te dracului, Meyer, spune Berko. Dar acum, serios, care piesă e crucișătorul?

Nebunia șahului în familie se potolise sau își redistribuise energiile la vremea când Berko ajunsese să locuiască la familia Landsman. Isidor Landsman murise de șase ani, iar Hertz Shemets își transferase aptitudinile, tertipurile și atacurile pe o tablă de șah mult mai mare. Asta însemna că, în afara lui Landsman, nimeni altcineva nu-l putea învăța jocul pe Berko – o datorie pe care Landsman a ocolit-o cu mare atenție.

— Unt? întreabă Ester-Malke.

Umple formele prăjitorului de vafe cu o porție nouă de aluat, în timp ce Pinky se sprijină pe șoldul ei și își oferă părerea nesolicitată.

— Fără unt.

— Sirop?

— Nici sirop.

— Nu prea vrei vafe, așa-i, Meyer? spune Berko.

Renunță să se mai prefacă a cerceta tabla de șah și își îndreaptă atenția spre cartea lui Siegbert Tarrasch, de parcă ar fi capabil să descurce ițele acesteia.

— Nu prea, răspunde Landsman. Dar știi c-ar trebui.

Ester-Malke apasă capacul prăjitorului peste grila plină de aluat.

— Sunt însărcinată, spune ea încet.

— Ce? exclamă Berko, ridicând ochii din cartea surprizelor sistematice. Fir-ar...!

Cuvântul e rostit în engleza americană, limba preferată de Berko pentru înjurături și vorbe grele. Începe să mestece bucata de gumă imaginară care pare să i se materializeze în gură de fiecare dată când e gata să izbucnească.

— Minunat, Es! Pur și simplu minunat, știi? Fiindcă mai avem încă un sertar de birou în apartamentul ăsta de căcat în care nu-i un nenorocit de copil!

Apoi ridică *Trei sute de jocuri de șah* deasupra capului și se pregătește, lent, să o arunce de-a curmezișul barului către locul de luat masa. Sângele de Shemets iese la suprafață. Mama lui Landsman era mare amatoare de aruncat obiecte la mânăie, iar manifestările histrionice ale unchiului Hertz, un om atât de liniștit, sunt rare, dar legendare.

— Constituie o probă, îi amintește Landsman.

Berko ridică volumul mai sus, iar Landsman spune:

— Probă, fir-ar...!

Apoi Berko îl aruncă.

Volumul se învâрте prin aer, cu paginile fluturând, apoi lovește ceva care zornăie, probabil cutia de condimente de pe masa cu tăblie de sticlă. Bebelușul își scoate în afară buza de jos, pe urmă o împinge în exterior și mai mult, apoi ezită, privind de la mama la tatăl său. După aceea izbucnește în suspine nefericite. Berko îl privește urât, simțindu-se parcă trădat. Înconjoară barul ca să recupereze proba tratată necorespunzător.

— Ce-a făcut tati? îi spune Ester-Malke bebelușului, sărutându-l pe obraz și încruntându-se la gaura imensă, cu margini negre, care a rămas în urma lui Berko. Detectivul

Super-Spermă cel rău a aruncat cărticica aceea veche și stupidă?

— Bună vafă! spune Landsman, punând jos farfuria neatinsă.

Ridică vocea:

— Hei, Berko, păi, eu cred c-o să fiu jos, în mașină.

Atinge obrazul lui Ester-Malke cu buzele.

— Spune-i lui cum-îl-cheamă că unchiul Meyerle i-a zis la revedere.

Landsman merge spre lifturi, prin ale căror puțuri șuieră vântul. Vecinul, Fried, iese îmbrăcat în haina lui neagră și lungă, cu părul alb pieptănat pe spate, ondulându-i-se deasupra gulerului. Fried este cântăreț de operă, iar familia Taytsh-Shemets consideră că-i privește de sus. Dar asta numai fiindcă Fried le-a spus că este mai bun decât ei. Cei din Sitka au de obicei grijă să-și privească astfel vecinii, în special dacă sunt băștinași sau locuiesc în sud. Fried și Landsman intră împreună în lift. Fried îl întreabă pe Landsman dacă a mai găsit vreun cadavru în ultima vreme, iar Landsman îl întreabă pe Fried dacă a făcut vreun compozitor mort să se răsucească în mormânt în ultima vreme, apoi nu-și mai spun nimic. Landsman se întoarce la locul său de parcare și intră în mașină. Pornește mașina și stă în căldura venită de la motor. Cu mirosul lui Pinky pe guler și fantoma rece și uscată a mâinii lui Goldy într-a sa, joacă pe post de portar în timp ce o echipă de regrete fără sens construiește un atac solid asupra capacității sale de a trece peste ziua respectivă fără să simtă nimic. Coboară și fumează o papiroasă în ploaie. Se uită spre nord, către debarcader, spre țeapa răsucită din aluminiu de pe insula bătută de vânturi. Simte din nou o nostalgie acută gândindu-se la expoziție, la ingineria evreiească eroică a turnului Safety Pin¹ (oficial, Turnul Promisiunii de Sanctuar, însă nimeni nu-i spune așa) și după decolteul doamnei în unifor-

¹ Acul de Siguranță (engl.) (n.r.).

mă care-i rupea biletul pentru călătoria cu liftul spre restaurantul din vârf. Apoi intră înapoi în mașină. Câteva minute mai târziu, Berko iese din clădire și se rostogolește ca o tobă de alamă în Super Sport. Are într-o mână cartea și setul de șah de buzunar și le ține deasupra coapsei stângi.

- Îmi pare rău, spune el. Am fost un ticălos, nu-i așa?
- Nu-i mare lucru.
- Va trebui să găsim un apartament mai mare.
- Întocmai.
- Undeva.
- Asta-i cheia.
- E o binecuvântare.
- Să știi. Mazel tov, Berko.

Felicitările lui Landsman sunt atât de ironice, încât pornesc din inimă, și atât de sincere, că nu pot să pară decât nesincere, iar el și partenerul său stau acolo o vreme, fără să plece, ascultând cum se coagulează.

- Ester-Malke spune că-i atât de obosită, că nici nu-și amintește măcar să fi făcut sex, spune Berko, oftând adânc.
- Poate n-ați făcut.
- Adică spui că-i un miracol. Ca puiul ăla vorbitor de la abator.
- Exact.
- Un semn – o prevestire.
- Un fel de-a privi lucrurile.
- Apropo de semne..., începe Berko.

Deschide exemplarul de mult pierdut de Biblioteca Publică din Sitka al celor *Trei sute de jocuri de șah* la coperta interioară din spate și scoate fișa de împrumut din plicul lipit. În spatele fișei se află o fotografie, o imagine color de trei pe cinci, lucioasă, cu margine albă. Este imaginea unui semn – un dreptunghi de plastic negru în care se află trei litere latine albe, cu o săgeată albă aplicată dedesubt, arătând spre stânga. Semnul se leagănă la capătul a două lanțuri subțiri dintr-o piață albă, murdară, cu pavaj fonoizolator.

— „PIE”, citește Landsman.

— A căzut în timp ce examinam energic probele, spune Berko. Cred c-a fost fixată în plicul fișei, altfel, cu privirea ta ascuțită de șames, ai fi văzut-o. O recunoști?

— Da, spune Landsman. O știu.

La aeroportul care deservește noul oraș Yakovy – terminalul de unde, dacă ești un evreu în căutarea unei aventuri fără pretenții, pornești spre hățișul fără pretenții al distric-tului –, înghesuită în capătul celălalt al clădirii principale, o locantă fără pretenții servește plăcintă – plăcintă, și-atât – în stil american. Locanta are doar un geam care se deschide într-o bucătărie dotată cu cinci plite lucioase. Lângă geam se află un panou alb, și în fiecare zi proprietarii, un cuplu ostil din Klondike și misterioasa lor fiică, scriu o listă cu sortimentele disponibile: mure, măr și rubarbă, piersici, cremă de banane. Plăcinta e bună, chiar faimoasă într-un fel fără pretenții. Oricine a trecut prin aeroportul Yakovy o cunoaște și se zvonește că oamenii ar zbura din Juneau, din Fairbanks sau chiar mai de departe, doar ca s-o guste. Sora răposată a lui Landsman era mare iubitoare a cremei de cocos.

— Așa, deci ce crezi? întreabă Berko.

— Știam eu, răspunde Landsman. În secunda în care am intrat în cameră și l-am văzut pe Lasker zăcând acolo, mi-am spus: „Landsman, întreg cazul se va rezuma la problema plăcintei.”

— Deci crezi că nu înseamnă nimic.

— Nimic nu înseamnă nimic, spune Landsman, simțind dintr-odată că se sufocă.

Are gâtul umflat, iar ochii îi ard de lacrimi. Poate că e de la lipsa de somn sau de la prea mult timp petrecut în compania păhăruțului. Sau poate că e din cauza imaginii brusc apărute a lui Naomi, sprijinindu-se de un perete al locantei aceleia cu plăcinte, molfăind o felie cu cremă de cocos de pe o farfurie de hârtie, cu o furculiță de plastic, cu

ochii închiși, buzele strânse și vârstate cu alb, înfruptându-se din porția de cremă, crustă și șarlotă, absorbită de ceea ce face, într-un fel animalic.

— La naiba, Berko! Tare mi-aș mai dori niște plăcintă din aia acum.

— Așa mă gândeam și eu, spune Berko.

7

Timp de douăzeci și șapte de ani, Secția Centrală a Poliției din Sitka a fost adăpostită temporar în unsprezece clădiri modulare aflate pe un teren viran din spatele vechiului orfelinat rus. Se zvonește că modulele și-au început existența ca sedii ale unui colegiu biblic din Slidell, Louisiana. Nu au ferestre, sunt fragile, strânte și cu tavane joase. Înghesuit în modulul Secției Omucideri, vizitatorul găsește recepția, câte un birou pentru fiecare dintre cei doi inspectori detectivi, o cabină de duș cu toaletă și o chiuvetă, o cameră a diviziei (patru nișe, patru scaune, patru telefoane, o tablă și un rând de tăvi pentru corespondență), o cameră de interogatoriu și o cameră de repaus. Aceasta din urmă este dotată cu o cafetieră și un frigider mic. Camera de repaus a adăpostit multă vreme o colonie prosperă de spori care, la un moment dat, în trecutul îndepărtat, a acoperit spontan toată suprafața unei canapele duble. Dar când Landsman și Berko opresc în spațiul acoperit cu pietricele de lângă modulul Secției Omucideri, o pereche de paznici filipinezi scot afară ciuperca monstruoasă.

— Se mișcă, spune Berko.

Lumea amenință de ani buni că va scăpa de canapea, însă Landsman rămâne șocat să vadă că, în sfârșit, e pe picior de plecare. Suficient de șocat pentru a-i lua una sau două secunde să remarce femeia care stă în picioare lângă scări. Ține o umbrelă neagră și poartă o jachetă de ploaie de un portocaliu țipător, cu o bordură de blană sintetică vopsită într-un verde țipător. Are brațul drept ridicat, cu degetul arătător întins în direcția containerelor de gunoi, asemenea unui tablou cu îngerul Mihail alungându-i pe Adam și Eva din Grădină. O șuviță de păr roșu, răsucită ca un tirbușon, i-a scăpat de sub bordura verde de blană și îi atârna pe față. Pentru ea, e o problemă cronică. Dacă îngenunchează să examineze o pată îndoielnică de la locul unei crime sau studiază cu lupa o fotografie, trebuie să sufle acea șuviță cu un pufăit scurt și iritat.

Acum se încruntă la Super Sport când Landsman oprește motorul. Își coboară brațul atotpedepsitor. De la distanță, i se pare că doamna ar avea mare nevoie de trei sau patru cani de cafea tare și că a supărat-o deja cineva dis-de-dimineată, poate chiar de două ori. Landsman a fost însurat cu ea timp de doisprezece ani și au lucrat în aceeași divizie de la Omucideri timp de cinci. E sensibil la dispozițiile ei.

— Spune-mi că n-ai știut despre asta, îi spune el lui Berko, oprind motorul.

— Încă nu știu, răspunde Berko. Sper că, dacă închid ochii o clipă și îi deschid iar, se va dovedi ireal.

Landsman încearcă.

— Nici vorbă, spune cu regret, ieșind din mașină. Lasă-ne un minut.

— Te rog, ai tot timpul din lume.

Landsman are nevoie de zece secunde ca să traverseze parcela cu pietricele. Timp de câteva clipe, cât ai număra până la trei, Bina pare fericită să-l vadă, apoi, în răstimpul cât ai număra până la doi, devine nervoasă și totodată încântătoare.

În ultimele cinci secunde pare gata să se certe cu Landsman, dacă asta-și dorește el.

— Ce Dumnezeu...? spune Landsman, nedorind s-o dezamăgească.

— Două luni ca fostă soție, spune Bina. După aceea, e greu de ghicit.

Imediat după pronunțarea divorțului, Bina s-a îndreptat spre sud pentru un an, înscriindu-se într-un fel de program de *leadership* pentru ofițerii de poliție femei. La întoarcere, a acceptat înalta funcție de inspector detectiv la Secția de Omucideri din Yakovy. Acolo a găsit motivare și împlinire, conducând anchete asupra deceselor cauzate de hipotermie printre pescarii de somonșomeri în canalele de scurgere ale Veneției din partea nord-vestică a Insulei Chichagof. Landsman nu a mai văzut-o de la înmormântarea surorii lui, iar din privirea compătimitoare pe care ea o aruncă bătrânei sale carcasa deduce că a involuat și mai mult în lunile care au trecut de atunci.

— Nu te bucuri să mă vezi, Meyer? întreabă ea. Nu zici nimic despre haina mea?

— E foarte portocalie, spune Landsman.

— Trebuie să fii vizibil acolo, răspunde ea. În pădure. Altfel cred că ești un urs și te împușcă.

— Îți vine bine culoarea asta, reușește Landsman să spună. Se potrivește cu ochii tăi.

Bina acceptă un compliment de parcă ar fi o doză de suc pe care bănuiește că el ar fi agitat-o înainte.

— Deci spui că ești surprins, zice ea.

— Sunt surprins.

— N-ai auzit nimic despre Felsenfeld?

— E Felsenfeld. Ce-aș putea auzi?

Și-l amintește pe Shpringer, care l-a întrebat același lucru cu o seară înainte, și îi pică fisa, cu o agerime demnă de cel care l-a prins pe Podolsky, Ucigașul din Spital.

— Felsenfeld s-a tirat.

— Și-a predat insigna acum două nopți. A plecat spre Melbourne, Australia, noaptea trecută. Sora soției lui locuiește acolo.

— Și acum trebuie să lucrez pentru tine?

Știe că nu se poate să fi fost ideea Binei. Iar mișcarea, chiar dacă doar pentru două luni, reprezintă în mod cert o promovare pentru ea. Dar tot nu îi vine să creadă că ea ar permite una ca asta, că ar putea să suporte așa ceva.

— E imposibil.

— Totul e posibil în zilele noastre, spune Bina. Am citit eu în ziar.

Dintr-odată, toate ridurile de pe chipul ei se întind, iar el își dă seama cât de dificil este pentru ea să se afle în prezența lui și cât de ușurată este când apare Berko Shemets.

— Toată lumea e prezentă! exclamă ea.

Landsman se întoarce și-și găsește partenerul stând chiar în spatele lui. Berko are capacități de furișare nebănuite pe care, firește, le atribuie strămoșilor săi indieni. Landsman preferă să le atribuie unor forțe puternice ale tensiunii de suprafață, felului în care perechea enormă de încălțăminte pentru zăpadă a lui Berko deformează pământul.

— Ia te uită! spune Berko amabil.

Încă de prima dată când Landsman a venit acasă cu Bina, ea și Berko au părut să împărtășească o înțelegere, să aibă un punct de vedere comun și să se amuze pe seama lui Landsman, arțăgosul mic și ciudat din ultima imagine a unei benzi desenate, cu floarea neagră a unui trabuc explodat scurgându-i-se pe mutră. Ea întinde mâna și cei doi se salută.

— Bine ai revenit, detectiv Landsman, spune el prosteste.

— Inspector, precizează ea. Și acum sunt din nou Gelbfish.

Berko își croiește cu grijă drum printre cele câteva informații oferite.

— Greșeala mea, spune el. Ți-a plăcut Yakovy?

- A fost în regulă.
- Amuzant?
- Nu prea am de unde să știu.
- Ai întâlnit pe cineva?

Bina clatină din cap, roșind, apoi se înroșește și mai tare la gândul că s-a înroșit.

— N-am făcut altceva decât să muncesc, spune ea. Mă cunoști doar.

Masa rozalie și mucedă a bătrânei canapele dispăre după colțul modulului, iar Landsman are o nouă revelație.

— Așteptăm Societatea de Pompe Funebre, spune el.

Se referă la cei din unitatea specială a Ministerului de Interne al SUA – avangarda Reversiei – cei care vin să vegheze și să pregătească trupul neînsuflețit pentru a-l îngropa în mormântul istoriei. În ultimul an, și-au intonat propriul kadish¹ birocratic deasupra tuturor segmentelor birocrăției districtuale, făcând inventare și recomandări. Au pus bazele unor argumente care – își închipuie Landsman – dacă ceva nu merge sau iese rău, să-i ajute să poată da vina pe evrei.

— Un domn pe nume Spade, spune ea. Trebuie să apară luni, cel târziu marți.

— *Felsenfeld...*, spune Landsman dezgustat. Tipic pentru el să dispară cu trei zile înainte de apariția unui șomăr² de la Societatea de Pompe Funebre. Să aibă parte de-un an negru!

Alți doi paznici ies bocănind, târâind biblioteca pornografică a diviziei și o fotografie de carton, în mărime naturală, a președintelui Americii, cu bărbia lui despicață și bronzul de jucător de golf, având un nonșalant aer de autosatisfacție, asemenea unui atacant din fotbalul american. Detectivilor le place să îmbrace președintele de carton

¹ Imn de slavă în cultul iudaic, având și o variantă funerară (n.r.).

² În original, *shoymer*, cuvânt din idiș ca îl desemnează pe cel care are în grijă sau în custodie un obiect al altcuiva (n.r.).

cu chiloței de dantelă și să-l decoreze cu ghemotoace de hârtie igienică umedă.

— E timpul să-i luăm măsurile pentru giulgiu Sediului Central, spune Berko, privind cum se duce.

— N-ai nici cea mai vagă idee, spune Bina, iar Landsman pricepe deodată, din tonul sumbru al vocii ei, că se străduiește din răsputeri să nu dea glas mai multor vești proaste.

Apoi Bina spune:

— Să intrăm, băieți.

— Vorbește la fel ca orice alt ofițer superior pe care Landsman a fost obligat să-l asculte.

Până acum o clipă, nici nu putea concepe să lucreze sub comanda fostei sale soții, chiar și pentru două luni, însă văzând cum face semn din cap spre modul și le ordonă să intre, începe să spere că sentimentele pentru ea – nu c-ar mai avea așa ceva, evident – ar putea fi înlocuite de cenușiul universal al disciplinei.

În ton cu tradiția refugiaților, biroul este întocmai cum l-a lăsat Felsenfeld: fotografii, plante pe jumătate moarte și sifoane așezate pe raftul cu dosare, lângă un tub mărișor de tablete masticabile contra acidității gastrice.

— Stați jos, spune Bina, înconjurând scaunul de birou din oțel îmbrăcat în cauciuc și așezându-se cu un aer de hotărâre neafectată.

Scapă de haina portocalie, dând la iveală un costum din lână de un maroniu prăfuit, purtat peste o cămașă albă, din bumbac gros, o combinație mult mai apropiată de ideea lui Landsman despre opinia Binei în privința hainelor. Landsman încearcă fără succes să ignore sânii ei mari, umflându-i cămașa în dreptul decolteului și al buzunarelor, căci el mai poate încă să proiecteze fiecare aluniță și pistrui, ca pe niște constelații, pe domul planetariului imaginației sale. Și el, și Berko își agață hainele în cuierele din spatele ușii și își țin caschetele în mâini. Se așază fiecare pe câte unul dintre scaunele rămase. Soția lui Felsenfeld și copiii acestuia, surprinși

în fotografii, nu au devenit mai puțin insipizi de când Landsman i-a privit ultima dată. Somonul și plătica sunt încă uimiți că au ajuns să atârne morți la capătul undițelor lui Felsenfeld.

— OK, băieți, ascultați, spune Bina.

E o femeie căreia îi place să ia taurul de carne.

— Suntem cu toții conștienți că situația e stânjenitoare. Ar fi fost suficient de straniu și dacă am fi făcut parte din aceeași divizie. Faptul că unul dintre voi a fost soțul meu, iar celălalt... ăăă... vărul meu – ei bine, rahat...

Ultimul cuvânt e rostit într-o engleză americană fără cusur, la fel ca următoarele cinci.

— Știți ce vreau să zic?

Se oprește, așteptând parcă un răspuns. Landsman se întoarce spre Berko.

— Tu erai vărul, nu?

Bina zâmbește pentru a-i arăta lui Landsman că nu i se pare tocmai amuzant. Se întoarce și trage de pe raft un maldăr de dosare de un albastru palid, având fiecare grosimea de cel puțin un centimetru și o fâșie de plastic de culoarea roșiatică a siropului de tuse. Văzându-le, Landsman simte un nod în gât, la fel cum i se întâmplă când are ghinionul să se privească într-o oglindă.

— Vedeți astea?

— Da, inspector Gelbfish, spune Berko, părând ciudat de nesincer. Le văd.

— Știți ce sunt?

— Știu că nu pot fi cazurile deschise la care lucrăm noi, spune Landsman. Îngrămădite pe biroul tău.

— Știți care-i partea bună în Yakovy? spune Bina.

Cei doi așteaptă ca șefa lor să le împărtășească experiența ei.

— Ploaia, spune ea. Cinci sute de centimetri pe an. Spală răspunsurile astea istețe din mintea oamenilor. Chiar dacă sunt jidani.

— E multă ploaie, observă Berko.

— Acum ascultați-mă. Ascultați-mă cu atenție, vă rog, fiindcă o să spun tot felul de aiureli. Peste două luni, un ofițer din armata SUA va intra țațoș în modulul ăsta uitat de lume, îmbrăcat într-un costum la preț redus și vorbind ca la școala de duminică și îmi va cere să-i dau cheia menajeriei formate din dulapurile cu dosare ale Diviziei B, asupra căreia, din această dimineață, am onoarea să prezidez.

Familia Gelbfish știe să vorbească, are oratori și ideologi excelenți, care cunosc arta lingușirii. Tatăl Binei aproape că l-a convins pe Landsman să nu se însoare cu ea. Asta în noaptea de dinaintea nunții.

— Și serios, sunt sinceră, continuă ea. Știți amândoi că mi-am tocit coatele muncind toată viața mea de adult, sperând că într-o bună zi le voi sprijini de biroul ăsta, norocoasa de mine, și voi încerca să păstrez tradiția Sediului Central Sitka: să prindem un criminal și să-l închidem din când în când. Și acum, iată-mă. Sunt aici până la întâi ianuarie.

— Suntem de aceeași părere, Bina, spune Berko, părând mai sincer de data aceasta. În legătură cu menajeria și tot tacâmul.

Landsman subscrie și el verbal.

— Apreciez, spune ea. Și știu că vă pare rău de... asta.

Își așază mâna lungă și pistruiată deasupra dosarelor. La un calcul corect, în total ar fi unsprezece dosare, cel mai vechi datând din urmă cu peste doi ani. Există alte trei perechi de detectivi în secția Omucideri, și niciuna nu se poate lăuda cu un morman atât de impresionant de cazuri nerezolvate.

— Aproape că am rezolvat cazul Feytel, spune Berko. Îl așteptăm pe procuror. Și pe Pinsky. Și chestia cu Zilberblat. Mama lui Zilberblat...

Bina ridică mâna, întrerupându-l. Landsman nu spune nimic. Îi este prea rușine ca să deschidă gura. În ceea ce-l

privește, mormanul de dosare este un monument ridicat în cinstea declinului său recent. Faptul că mormanul nu e cu încă douăzeci de centimetri mai înalt stă mărturie pentru hotărârea marelui său verișor mai mic, Berko, de a-l trage după sine.

— Gata, spune Bina. Oprește-te aici. Și fii atent, fiindcă acum e momentul în care demonstrez ce bine mă pricep să spun aiureli.

Se întoarce și ia o foaie de hârtie, precum și un alt dosar albastru, mult mai subțire, pe care Landsman îl recunoaște imediat, fiindcă l-a alcătuit chiar el azi-dimineață, la ora patru și jumătate. Din buzunarul de la piept al jachetei, Bina scoate o pereche de ochelari de citit pe care Landsman nu i-a mai văzut. Îmbătrânește, la fel ca el, într-o sincronizare perfectă, și, cu toate că timpul îi distruge, nu sunt – bizar – căsătoriți unul cu celălalt.

— Evreii înțelepți care ne dirijează soarta ca ofițeri de poliție ai districtului Sitka au pus la punct o politică, începe Bina.

Cercetează foaia de hârtie cu un aer agitat, ba chiar panicat.

— Pornește de la principiul admirabil că, la momentul predării conducerii de către ofițerul Statelor Unite pentru Districtul Sitka, ar fi bine pentru toată lumea – ca să nu mai zic că n-ar ține fundurile la adăpost – dacă n-ar exista cazuri deschise.

— Mai lasă-mă, Bina, spune Berko în engleza americană.

A prins din zbor ce vrea să spună inspectorul Gelbfish. Lui Landsman îi mai ia un minut ca să înțeleagă.

— Acestei politici, continuă Bina, i s-a dat denumirea inspirată de „rezolvare eficientă”. În esență, înseamnă că tot timpul pe care o să vi-l petreceți ca detectivi ai Secției Omucideri, purtând insigna districtului, trebuie dedicat rezolvării cazurilor deschise. Să zicem, vreo nouă săptămâni. Aveți unsprezece cazuri deschise. Să știți că

le puteți împărți cum doriți. Mi-e totuna cum vreți să lucrați.

— Pe scurt? întreabă Berko. Vrei să zici...

— Știi prea bine ce vreau să zic, detectiv Shemets, spune Bina.

Vocea ei nu are nici urmă de emoție, iar pe chipul ei nu se citește nimic.

— Dați-le oricui este disponibil. Dacă nu sunt oameni disponibili, convingeți-i să devină. Restul – continuă ea cu o voce în care se simte o oarecare viclenie –, marcaje negre și îndosariere în dulapul nouă.

Dulapul nouă este cel în care țin cazurile care s-au răcit. Depozitarea unui caz în dulapul nouă economisește mai puțin spațiu, dar altfel este echivalentul aprinderii unui foc și scoaterii cenușii afară, la o plimbare printr-un vânt năpraznic.

— Le îngropăm? spune Berko, transformând afirmația într-o întrebare chiar spre final.

— Faceți un efort de bună-credință, în limitele acestei noi politici cu nume muzical, iar apoi, dacă nu merge, faceți un efort de rea-credință.

Bina se uită lung la prespapierul cu o cupolă, aflat pe biroul lui Felsenfeld. În interiorul său se află o machetă mică, o caricatură din plastic ieftin a orașului Sitka. Un amalgam de ridicături în jurul lui Safety Pin – unicul deget care arată spre cer, parcă acuzator.

— Și-apoi trântiți-le un marcaj negru.

— Ai spus unsprezece, spune Landsman.

— Ai remarcat.

— Cu toate acestea, inspectore, cu tot respectul, dar după seara trecută, indiferent cât de jenant... Sunt douăsprezece. Nu unsprezece. Douăsprezece cazuri deschise pentru Shemets și Landsman.

Bina ia dosarul albastru și subțire pe care l-a conceput Landsman cu o seară înainte.

— Ăsta?

Îl deschide și studiază – sau se preface că studiază – raportul lui Landsman despre ceea ce pare a fi o crimă prin împușcare a omului care-și spunea Emanuel Lasker.

— Aha. OK. Acum vreau să vă arăt cum se procedează.

Deschide sertarul de sus al biroului lui Felsenfeld, care, cel puțin pentru următoarele două luni, va fi al ei. Scotoceste prin el strâmbându-se, de parcă ar conține o grămadă de dopuri de urechi cauciucate – ultima dată când s-a uitat Landsman, chiar așa era. Scoate o etichetă din plastic pentru dosare. Una neagră. Dezlipește eticheta roșie pe care Landsman a atașat-o dosarului Lasker în această dimineață și o înlocuiește cu cea neagră, ținându-și respirația, așa cum faci atunci când cureți o rană urâtă sau ștergi cu buretele ceva scârbos, care a curs pe covor. Lui Landsman i se pare că Bina îmbătrânește cu zece ani în cele zece secunde în care face modificarea. Apoi ține noul caz închis la distanță, între două degete.

— Rezolvare eficientă, spune ea.

8

Noz, așa cum spune și denumirea lui, este barul organelor însărcinate cu aplicarea legii, ai cărui proprietari sunt un cuplu de foști polițiști sufocați de emanațiile plângerilor și bârfelor din breaslă. Nu se închide niciodată și nu rămâne niciodată fără ofițeri ieșiți din tură care să se sprijine de barul înalt, din lemn de stejar.

Noz e locul potrivit când vrei să dai glas revoltei iscate de ultimele capodopere de prostie ale mai-marilor departamentului. Așa că Landsman și Berko se îndreaptă hotărâți spre Noz. Trec pe lângă Perla Manilei, deși gogoșile chinezești în stil filipinez îi ademenesc asemenea unor talismane pudrate cu zahăr ale unei existențe mai bune. Evită Feter Shnayer, și Karlinsky's, și Inside Passage, și Nyu-Yorker Grill. La ora aceasta atât de matinală, majoritatea sunt oricum închise, iar cele deschise servesc de obicei polițai, pompieri și paramedici.

Ciocnindu-se unul de altul, și bărbatul înalt, și cel mărunțel se gârbovesc din cauza frigului și grăbesc pasul. Răsuflarea le iese din gură în rotocoale care sunt absorbite

de ceața teribilă care acoperă Undershtatul. Fâșii groase de ceață se răsucesc de-a lungul străzilor, aruncând pete de întuneric în lumina farurilor și a neodelor, acoperind portul și lăsând o dâră de picături uleoase și argintii pe reverele hainelor și pe vârfurile pălăriilor.

— Nimeni nu merge la Nyu-Yorker, spune Berko. Probabil că o să ne fie bine acolo.

— L-am văzut pe Tabacnik acolo, o dată.

— Sunt sigur că Tabacnik nu ți-ar fura planurile armiei secrete, Meyer.

Landsman își dorește să se afle în posesia planurilor vreunui soi de rază letală sau a uneia care controlează mințile, ceva care să-i zgâlțâie pe cei de la putere. Să bage frica în americani. Să oprească, măcar pentru un an, un deceniu, un secol, valul de exilați evrei.

Se pregătesc să înfrunte sumbrul Front Page, cu laptele lui aproape stricat și cafeaua proaspătă ca o clismă cu bariu de la spitalul municipal, când Landsman zărește fundul kaki al bătrânului Dennis Brennan luând loc pe un scaun rahitic de lângă bar. Presa a cam abandonat Front Page cu ani în urmă, când *Blat* s-a dat la fund, iar *Tog* și-a mutat birourile într-o clădire nouă de lângă aeroport. Dar Brennan a părăsit Sitka în căutarea averii și a gloriei cu ceva vreme în urmă. Probabil că abia s-a întors în oraș. Aproape sigur nu i-a spus nimeni că Front Page e un loc mort.

— Prea târziu, spune Berko. Nenorocitul ne-a văzut.

Pentru o clipă, Landsman nu e sigur că nenorocitul chiar i-a văzut. Brennan e cu spatele la ușă, studiind pagina în care apar cotațiile bursiere din faimosul ziar american a cărui filială din Sitka a fost fondată de el, înainte să ia cea pauză îndelungată. Landsman îl apucă pe Berko de haină și începe să-l tragă după el pe stradă. S-a gândit la locul perfect unde ar putea să vorbească și să ia o îmbucătură fără să fie auziți.

— Domnule detectiv Shemets, o clipă.

— Prea târziu, aprobă Landsman.

Se întoarce, și iată-l pe Brennan – un om cu capul mare, fără haină și fără pălărie, cu cravata aruncată peste umăr și cu buzunarele goale. Are petice la coatele jachetei sale din tweed în nuanța practică a petelor de sos. I-ar prinde bine să se bărbiezească și să-și ceruiască scăfârlia. Poate că nu i-a mers chiar atât de bine în marea aventură.

— Uită-te și tu la capul șeighețului¹ ăluia. Are o atmosferă proprie, spune Landsman. Și calote glaciare.

— Într-adevăr, tipul are o ditamai căpățâna.

— De fiecare dată când îl văd, îmi pare rău pentru gâturi.

— Poate ar trebui să-l strâng pe-al lui. Ca să-l susțin nițel.

Brennan își ridică degetele albe, asemenea unor larve, și clipește din ochisorii de un albastru pal, ca al laptelui acrit. Produce un zâmbet melancolic, îndelung exersat, dar Landsman observă că păstrează o distanță bunicică – vreo câțiva metri din strada Ben Maymon – între el și Berko.

— Vă asigur, domnule detectiv Shemets, că nu este necesar să repetați amenințările nechibzuite de odinioară, spune reporterul cu felul lui repezit și ridicol de a vorbi în idiș. Ele rămân mereu în floare și pline de seva violenței originale.

Brennan a studiat germana la facultate și a învățat idiș la Institut de la cine știe ce moș neamț înfumurat, așa că vorbește, după cum observa cineva: „ca o rețetă pentru cârnați cu note de subsol”. Bea la greu și are un temperament care nu se potrivește cu apusurile lungi și cu ploaia. Dă impresia falsă că ar fi greu de cap, așa cum procedează adesea detectivii și reporterii. Rămâne însă un șlemil. Nimeni nu a părut vreodată mai uimit de rumoarea stărnită de Dennis Brennan în Sitka decât Dennis Brennan însuși.

¹ În original, *sheyget*, cuvânt din idiș care îi desemnează pe băieți de altă religie decât cea iudaică (n.r.).

— Că mi-e teamă de mânia ta este de la sine înțeles, domnule detectiv. M-am prefăcut că nu vă văd trecând pe lângă locul acesta dezolant al cărui atu – cu excepția faptului că, în timpul îndelungatei mele absențe, conducerea a uitat care e situația creditului meu – este doar totala lipsă de reporteri. Știam, totuși, cunoscându-mi ghinionul, că o asemenea strategie avea să se întoarcă împotriva mea cât de curând și să mă muște de fund.

— Nimeni nu-i atât de flămând, Brennan, spune Landsman. Cred că ești în siguranță.

Brennan pare jignit. E un suflet sensibil acest macrocefal blând, se face că nu vede și rezistă la batjocură și ironie. Felul său înflorit de a vorbi face orice frază să sune ca o glumă, ceea ce are darul să-i amplifice nevoia de a fi luat în serios.

— Dennis J. Brennan..., spune Berko. Ți-ai reluat munca în Sitka?

— Ca să-mi ispășesc păcatele, detectiv Shemets, exact de asta.

Este evident. A fi trimis la Sitka de către orice ziar sau rețea americană de televiziune care își mai bate capul să aibă o filială acolo este o proverbială pedeapsă pentru incompetență sau eșec. Relocarea lui Brennan aici trebuie să fie consecința unui rateu colosal.

— Am crezut că de-asta te-au făcut să pleci de aici, Brennan, spune Berko, fără să mai glumească.

Sclipirea din ochi i se stinge și începe să mestece bucata imaginară de gumă Doublemint sau de grăsime de focă, sau poate partea cartilaginoasă a inimii lui Brennan.

— Să-ți ispășești păcatele.

— Domnule detectiv, motivul pentru care am lăsat în urmă o ceașcă de cafea oribilă și o întâlnire întreruptă cu un informator care, în orice caz, nu deținea nimic asemănător informațiilor, ca să vin aici și să-mi asum riscul de a te înfuria pe mine...

— Brennan, te rog, te implor să vorbești engleza americană, spune Berko. Ce naiba vrei?

— Vreau un articol, ce altceva? spune Brennan. Și știu că n-o să obțin nimic de la voi decât dacă încerc să vă risipesc îndoielile. Așa că vreau să se consemneze.

Și se apucă din nou să se chinuie cu versiunea de tip *Olandezul Zburător* a limbii materne.

— Departe de mine gândul de a nega sau de a dezminți ceva. N-aveți decât să-i faceți rău acestui grotesc de mare cap pe care-l am, însă îmi asum ce am scris, fiecare cuvânt, până în prezent. Totul a fost precis, susținut de dovezi și din surse sigure. Și totuși, nu mă deranjează să vă spun că întreaga poveste mi-a lăsat un gust amar...

— Semăna la gust cu fundul tău? sugerează Landsman voios. Poate că te-ai mușcat singur.

Brennan îi dă înainte ca nebunul. Landsman are sentimentul că goiul¹ nu și-a dat șpilul pe față. Poate că încearcă să obțină de la Berko ceva mai mult decât un articol.

— Cu siguranță, a fost un lucru pozitiv pentru așa-zisa mea carieră. Timp de câțiva ani. M-a propulsat din fundătura asta, scuzați-mi expresia, în L.A., Salt Lake și Kansas City.

Povestindu-și declinul, vocea lui Brennan scade și devine mai slabă.

— Spokane. Dar știu c-a fost un lucru dureros pentru dumneata și familie, domnule detectiv. Așa că, dacă-mi permiteți, aș vrea să-mi cer scuze pentru suferința pricinuită.

Imediat după alegerile care i-au adus actualei conduceri primul său mandat, Dennis J. Brennan a scris o serie de articole pentru ziarul său. A prezentat, cu grijă și cu detalii bine alese, povestea sordidă a corupției, a abuzurilor și a escrocheriilor neconstituționale practicate de Hertz Shemets în timpul celor patruzeci de ani petrecuți în FBI.

¹ Cuvânt provenit din idiş care îl desemnează pe cel care nu aparține unui grup etnic sau religios evreiesc (n.r.).

Programul de contrainformații a fost oprit, cazurile au fost transferate în alte departamente, iar unchiul Hertz, căzut în dizgrație, a fost obligat să se pensioneze. Landsman, pe care nu-l șoca nimic, s-a ridicat cu greu din pat în cele câteva zile de după publicarea primului articol. Știa la fel de bine ca oricine că unchiul său avea defecte grave, atât ca om, cât și ca ofițer. Dar dacă vrei să cauți motivele pentru care un puști devine noz, nu e cazul să mergi mai departe de-o creangă sau două din arborele genealogic. Cu defecte cu tot, pentru Landsman, unchiul Hertz era un erou. Isteț, dur, neînduplecat, răbdător, metodic, sigur pe acțiunile sale. Dacă faptul că era dispus să facă treaba de mântuială ca s-o termine mai repede, dacă firea lui năbădăioasă și secretoasă nu-l făceau un erou, cu siguranță îl făceau un noz.

— Dennis, o să fiu foarte amabil, spune Berko, pentru că ești în regulă. Muncești din greu, scrii binișor și ești singurul cunoscut care-mi face partenerul să pară spilcuit. Așa că du-te dracului!

Brennan încuviințează.

— Știam eu c-o să spunei asta, răspunde el cu tristețe, în engleza americană.

— Taică-meu e un nenorocit de călugăr, spune Berko. E o ciupercă. Trăiește sub un buștean, în compania urechelnițelor și a târâtoarelor. Dacă pune la cale ceva abject, făcea doar ce credea de cuviință pentru binele evreilor, și știi ce-i aiurea? Avea dreptate, pentru că uită-te în ce rahat suntem fără el!

— Isuse, Shemets, nu-mi place să aud asta. Și nu-mi place să cred că un articol de-al meu a avut ceva de-a face cu... că a dus la... situația dificilă în care voi, jidanii, vă aflați... Ah, la naiba! S-o lăsăm baltă.

— Bine, spune Landsman și-l ia pe Berko de braț. Haide.

— Hei, ăăă... Da. Deci, unde mergeți? Care-i treaba?

— Ne luptăm cu infractorii, spune Landsman. La fel ca ultima dată când te-ai târât prin zonă.

Dar acum, că s-a descărcat, ogarul din Brennan simte mirosul unui caz venind dinspre Berko și Landsman. Poate că i-a mirosit de la o stradă distanță, poate că i-a văzut prin sticlă; o nepotrivire în pasul săltat al lui Berko, o apăsare în plus pe umerii lui Landsman. Poate că întregul spectacol cu scuzele a fost doar o introducere pentru întrebarea pe care o scoate la iveală, în limba lui maternă, scurt și la obiect:

— Cine-a murit?

— Un jidan la ananghie, spune Berko. Povestea obișnuită.

Îl lasă pe Brennan în față la Front Page, cu cravata lovindu-l peste frunte ca o palmă a remușcării, și se îndreaptă spre colțul străzii Seward, apoi o ia în jos pe Peretz și pe urmă se întorc chiar pe lângă teatrul Palatz, la adăpostul formațiunii stâncoase Baranof, mergând spre o ușă neagră aflată pe o fațadă de marmură neagră, prevăzută cu o fereastră mare, vopsită în negru.

— Nu vorbești serios, spune Berko. În cincisprezece ani n-am văzut picior de șames la Vorsht. E ora nouă și jumătate dimineața și e vineri, Meyer. Doar șobolanii sunt înăuntru.

— Ba nu, spune Landsman.

Îl conduce pe Berko către ușa laterală și bate de două ori cu articulațiile degetelor.

— Mereu mi-am închipuit că ăsta e locul în care mi-aș plănuî fărădelegile, dacă vreodată m-aș pomeni în situația de-a avea de plănuî fărădelegi.

Ușa din oțel masiv se deschide cu un geamăt, iar în prag apare doamna Kalushiner, îmbrăcată ca pentru mers la

shul¹ sau pentru o slujbă la bancă, într-un costum cenușiu cu fustă și pantofi negri decupați la vârf, cu părul pe bigudiuri de burete roz. Ține în mână un pahar de hârtie plin cu un lichid care pare cafea – sau poate suc de prune. Doamna Kalushiner mestecă tutun. Paharul este companionul său permanent, dacă nu chiar singurul.

— Tu! spune ea, cu o grimasă de parcă tocmai ar fi gustat ceară de urechi de pe vârful degetului.

Apoi sculpă în pahar, în stilul ei plin de rafinament. Dintr-o obișnuință dictată de înțelepciune, aruncă o privire lungă în susul și în josul aleii, să vadă ce soi de necazuri au adus cu ei. Îl cercetează cu o privire rapidă și aspră pe indianul uriaș cu tichie care vrea să intre în stabilimentul ei. Cei pe care Landsman i-a adus înainte aici, în acest moment al zilei, au fost cu toții știncări² agitați, cu ochi de șoarece, ca Benny „Shpilkes”³ Plotner și Zigmund Landau, un Heifetz⁴ al informatorilor. Dar Berko Shemets nu pare nici pe departe știncăr. Și, cu tot respectul pentru tichie și perciuni, în niciun caz nu e vreun intermediar și nici vreun șmecheraș de stradă mărunț, nu cu moaca aia de indian. Când, după un timp de gândire, nu-l poate încadra pe Berko în inventarul ei de ratați, doamna Kalushiner sculpă în pahar. Apoi îi întoarce privirea lui Landsman și oftează. Pe de o parte, îi datorează acestuia șaptesprezece favoruri. Pe de altă parte, ar trebui să-i dea un pumn în stomac. Se dă la o parte și-i lasă să treacă.

Locul e pustiu ca un autobuz din zona industrială ieșit din cursă și miroase de două ori mai rău. Cineva a intrat aici recent, înarmat cu o găleată de clor, aruncând câteva

¹ Sinagogă (n.r.).

² În original, *shtinker*, cuvânt din idiș însemnând „informator al poliției” (n.r.).

³ Literal: „ace” (idiș); cuvântul desemnează o persoană agitată, nervoasă (n.r.).

⁴ Rabin de origine lituaniană, care a influențat foarte mult viața evreilor (n.r.).

note stridente peste basul molcom al Vorshtului: sudoare și urină. Un nas fin poate detecta, pe deasupra sau ascuns dedesubtul tuturor acestor izuri, mirosul vag de bancnote uzate.

— Stați acolo, spune doamna Kalushiner, fără să le indice unde ar dori să se așeze.

Deasupra meselor rotunde care aglomerează scena, scaunele întoarse stau ca niște coarne. Landsman ia două dintre ele și împreună cu Berko se așază departe de scenă, aproape de ușa zăvorâtă zdravăn. Doamna Kalushiner intră în camera din spate, iar perdeaua de mărgelă zdrăngăne în urma ei ca niște dinți aruncați într-o găleată.

— O păpușă, comentează Berko.

— E o drăguță, încuviințează Landsman. Vine aici doar dimineața. Așa, nu trebuie să-și vadă niciodată clienții.

Vorsht e locul în care beau muzicienii din Sitka după ce se închid teatrele și celelalte cluburi. Mult după miezul nopții, apar înghesuindu-se, cu zăpadă pe pălării și apă de ploaie în manșete. Umplu scena micuță și se asasinează reciproc cu scripci și clarinete. De obicei, când îngerii se adună, atrag o hoardă de diavoli: gangsteri, ganefi¹ și femei ușoare.

— Nu-i plac muzicienii, precizează el.

— Dar soțul ei era... A, m-am prins.

Până în ziua morții sale, Nathan Kalushiner a fost proprietarul Vorshtului și regele clarinetului sopran acordat în do. Avea patima jocurilor de noroc, lua droguri și era un om foarte rău în multe privințe, însă putea cânta de parcă ar fi avut în el un *dybbuk*². Landsman, căruia îi plăcea muzica, avea grijă de micul școț³ nebun și încerca să-l scoată basma curată din situațiile penibile în care îl băgau judecata slabă și sufletul său măcinat de griji. Apoi, într-o zi,

¹ Cuvânt în idiș cu înțelesul de „om necinstit, lipsit de scrupule” (n.r.).

² Spirit malefic din mitologia evreilor (n.r.).

³ În original, *shkots* – bărbat care nu este evreu (n.r.).

Kalushiner a dispărut cu soția unui ștarcăr rus bine-cunoscut, nelăsându-i doamnei Kalushiner decât Vorshtul și bunăvoința creditorilor. Bucăți din Nathan Kalushiner – nu însă și clarinetul său – au fost aduse mai târziu de apă sub docurile din Yakovy.

— Și ăla e câinele tipului? spune Berko, arătând spre scenă.

În locul unde stătea de obicei Kalushiner, suflând în instrumentul său, se află o corcitură de terier sârmos, alb cu pete maronii și cu un petic negru în jurul unui ochi. Pur și simplu stă acolo, cu urechile ciulite, de parcă ar asculta ecoul unei voci sau o muzică răsunând doar în mintea lui. O bucată slăbită de lanț îl ține legat de un cârlig din oțel fixat pe perete.

— Ăla-i Hershel, spune Landsman.

E ceva dureros în înfățișarea răbdătoare a câinelui, în aerul său canin de suferință îndurată în tăcere. Își mută privirea.

— Stă acolo de cinci ani.

— Înduioșător.

— Așa o fi. Animalul ăsta îmi dă fiori, sincer să fiu.

Doamna Kalushiner reapare, aducând un bol metalic plin cu gogonele și castraveți murați, un coș de rulouri cu mac și un castron cu smântână. Le poartă pe toate pe brațul stâng. Mâna dreaptă, firește, duce scui pătoarea din hârtie.

— Ce murături arătoase..., zice Berko, încercând să-i intre în voie.

Și, văzând că nu ajunge nicăieri:

— Și ce câine drăguț!

Landsman se gândește că efortul pe care Berko Shemets e mereu dispus să-l depună pentru a porni o conversație cu cineva e înduioșător. Cu cât se închid oamenii mai tare în ei, cu atât mai insistent devine bătrânul Berko. Așa era încă din copilărie. Avea dorința aceea nestăvilită de a discuta cu

oamenii, în special cu vărul Meyer, închis ca un pachet ermetic.

— Un câine e un câine, spune doamna Kalushiner.

Trânțește murăturile și smântâna, lasă să-i cadă coșul cu rulouri, apoi se retrage în camera din spate, făcând din nou mărgелеle să se ciocnească.

— Trebuie să te rog ceva, spune Landsman cu ochii la câine, care s-a lăsat în jos pe genunchii artritici și zace pe scenă, cu botul pe labe. Și sper din tot sufletul că vei refuza.

— Are de-a face cu „rezolvarea eficientă”?

— Ironizezi ideea?

— Nu neapărat, spune Berko. Se ironizează singură.

Ia o gogonea din vas, o înmoaie în smântână și o îndeasă frumușel în gură cu degetul arătător. Se strâmbă de plăcere când simte combinația de pulpă acră și saramură.

— Bina arată bine.

— Așa m-am gândit și eu.

— Un mic casap.

— Așa ai spus mereu.

— Bina, Bina...

Berko clatină din cap, reușind să-și exprime totodată și afecțiunea.

— Cred că-n viața anterioară a fost o giruetă.

— Cred că te înșeli, spune Landsman. Ai dreptate, dar te înșeli.

— Spui că nu-i carieristă.

— Nu spun asta.

— Este, Meyer, și a fost mereu. E unul dintre lucrurile care mi-au plăcut întotdeauna la ea. Bina e fată deșteaptă. E dură. E implicată. E privită drept loială din două direcții, și de sus, și de jos, iar asta-i greu de obținut. Are stofă de inspector din toate punctele de vedere. În orice secție din orice țară.

— A terminat prima din an la academie, spune Landsman.

— Dar tu ai luat notă mai mare la examenul de admitere.

— Desigur, spune Landsman. Am mai zis asta?

— Chiar și ofițerii americani sunt suficient de isteți ca s-o remarce pe Bina Gelbfish, spune Berko. Dacă încearcă să-și asigure un loc în rândul forțelor de ordine din Sitka după Reversie, n-o pot învinui.

— Am înțeles, spune Landsman, dar nu te cred. Nu de asta a acceptat slujba. Sau nu doar de asta.

— Atunci de ce?

— Nu știu, recunoaște Landsman ridicând din umeri. Poate că nu i-a mai rămas nimic de făcut care să aibă sens.

— Sper că nu. Sau poate că următorul lucru pe care-l va face e să se împace cu tine.

— Doamne ferește!

— Îngrozitor!

Landsman se preface că scuipă de trei ori peste umăr. Apoi, chiar când se întreabă dacă obiceiul ăsta are ceva de-a face cu mestecatul tutunului, doamna Kalushiner revine, târând după ea piatra de moară a propriei vieți.

— Am ouă fierte tari, spune ea amenințător. Am chiftele. Și piftie de ciolan.

— Doar ceva de băut, doamnă K., spune Landsman. Berko?

— Apă gazoasă, spune Berko. Cu un pic de lămâie.

— Vrei să mănânci, îi zice ea. Nu-i doar o presupunere.

— De ce nu? spune Berko. Fie, aduceți-mi câteva ouă.

Doamna Kalushiner se întoarce spre Landsman, iar el simte privirea lui Berko ațintită asupra sa, sfidându-l și așteptând să comande șliboviță. Landsman își dă seama de oboseala lui Berko, de nerăbdarea și iritarea cauzate de el și de problemele lui. E vremea să se adune, nu? Să facă ceva cu viața lui și să meargă mai departe.

— Coca-Cola, spune Landsman. Dacă se poate.

E probabil primul lucru făcut de Landsman sau de oricine altcineva care a surprins-o pe văduva lui Nathan Kalushiner. Aceasta ridică o sprânceană de culoarea oțelului, apoi dispare. Berko ia un castravete murat, scuturând

boabele de piper și cuișoarele ca niște țepi de pe coaja verde, pistruiată. Îl ronțăie și pare încântat.

— E nevoie de-o femeie acră pentru ca murăturile să iasă bune, spune el.

Apoi, parcă nepremeditat, tachinându-l:

— Sigur nu mai vrei o bere?

Lui Landsman i-ar prinde foarte bine o bere. Simte pe limbă gustul de caramel amar. Între timp, cea pe care i-a dat-o Ester-Malke e pe cale să-i părăsească trupul, iar Landsman primește semne clare că are bagajele făcute și e pe ducă. Propunerea sau rugămintea pe care s-a hotărât acum să i-o adreseze partenerului său i se pare cea mai proastă idee pe care a avut-o probabil vreodată, ceva pentru care nu merita, în mod sigur, să te agiți. Dar trebuia să se mulțumească doar cu atât.

— Du-te dracului! spune el, ridicându-se de la masă. Mă duc să mă ușurez.

În toaleta bărbaților, Landsman descoperă trupul unui tip care cântă la chitară electrică. De la o masă din spatele Vorshtului, Landsman l-a admirat deseori pe jidanul ăsta și felul în care cântă el. A fost printre primii care au introdus tehnicile și atitudinile chitariștilor rock americani și britanici în bulgăreștile¹ și freileh-urile² muzicii evreiești de dans. Are cam aceeași vârstă și provine cam din același mediu ca Landsman, a crescut în Halibut Point, iar în momentele sale de vanitate, Landsman s-a comparat – sau, mai degrabă, a comparat munca sa de detectiv – cu felul intuitiv și strălucitor de a cânta al bărbatului care zace în separeu, cu mâna în vasul de toaletă, părând fie mort, fie leșinat. Poartă un costum din trei piese de piele neagră și un papion roșu. Inelele de pe vestitele sale degete au dispărut, lăsând în urmă urme fantomatice. Pe gresie zace un portofel lăbărțat, acum gol.

Muzicianul scoate un sforăit. Landsman își folosește nemaipomenitele sale aptitudini intuitive ca să pipăie carotida bărbatului, căutându-i pulsul. E stabil. Aerul din jurul său zumzăie, gata să ia foc, din cauza emanațiilor alcoolice.

^{1,2} Melodii populare după care se execută anumite dansuri (n.r.).

Portofelul pare să fi fost golit de bani și de acte. Landsman îl pipăie pe muzician și găsește o sticlură de votcă din Canada în buzunarul stâng al blazerului său de piele. I-au luat banii, nu și băutura. Landsman nu vrea să bea. De fapt, se simte cuprins de un fior la gândul de a-și turna mizeria asta în stomac, de parcă i s-ar încorda un fel de mușchi moral. Riscă să arunce o privire fugitivă în pivnița plină de mucegai și pânze de păianjen a sufletului său. Nu poate să nu remarce faptul că impulsul acesta de scârbă față de ceea ce este, în fond, o marcă populară de votcă, pare să aibă de-a face cu fosta lui soție, care s-a întors în Sitka și arată atât de puternică, de apetisantă, de... Bina. S-o vadă în fiecare zi va fi un chin, așa cum Dumnezeu l-a torturat pe Moise, în fiecare zi a vieții lui, cu o imagine a Sionului din vârful muntelui Pisgah.

Landsman desface sticlura de votcă și ia o dușcă zdravănă. Îl arde ca un amestec de solvent și leșie. Când termină, mai rămân câteva degete în sticlură, dar Landsman e plin ochi de arsura remușcării. Toate comparațiile între el și chitarist, care-i făceau plăcere odinioară, s-au întors împotriva lui. După o dezbatere scurtă, dar strașnică, Landsman decide să nu arunce sticlura la gunoi, unde nu i-ar mai fi de folos nimănui. O transferă în propriul buzunar al decadentei. Îl târăște pe muzician afară din separeu și îi șterge grijuliu mâna dreaptă. În cele din urmă, face lucrul pentru care venise de la bun început. Clipocitul muzical al urinei lui Landsman, căzând pe porțelan și în apă, îl trezește pe muzician, care deschide ochii.

— Sunt bine, îi spune lui Landsman de pe jos.

— Sigur, dulceață, spune Landsman.

— Doar să n-o suni pe nevastă-mea.

— N-o s-o sun, îl asigură Landsman, însă jidanul a leșinat din nou.

Landsman îl târăște afară, pe holul din spate, și îl lasă jos, cu o carte de telefon sub cap. Apoi se întoarce la masă și la Berko Shemets și, cu gesturi de om bine-crescut, ia o înghițitură din paharul plin cu bule de gaz și sirop.

— Mmm, spune el. Cola.

— Așa, spune Berko. Rugămintea aia...

— Mda, spune Landsman.

Recăpătarea încrederii în sine și în planurile sale, precum și starea de bine sunt, cert, doar iluzii provocate de o dușcă de votcă ieftină. În plus, își face socoteala că, din punctul de vedere al lui – să zicem – Dumnezeu, toată încrederea oamenilor este o iluzie, iar fiecare intenție – o glumă.

— E una mărișoară...

Berko știe încotro se îndreaptă Landsman. Dar Landsman nu e încă pregătit să ajungă acolo.

— Ester-Malke și cu tine, spune Landsman, ați depus cerere de rezidență.

— Asta-i marea ta întrebare?

— Nu, asta-i introducerea.

— Am depus dosarele pentru cartea verde. Toată lumea din district a depus cerere pentru un permis de rezidență, doar dacă nu pleacă în Canada, ori în Argentina, sau mai știu eu pe unde. Doamne, Meyer, tu n-ai depus una?

— Știu că voiam, spune Landsman. Poate am făcut-o. Nu-mi amintesc.

E prea șocant pentru ca Berko să poată înțelege, și nu e lucrul pe care intenționa să-l spună Landsman.

— Am făcut-o, bine? spune el. Acum știu. Am completat formularul I-999 și tot tacâmul.

Berko încuviințează de parcă ar crede minciuna lui Landsman.

— Așa deci, continuă Landsman. Voi plănuți să rămâneți în Sitka.

— Dacă primim acte.

— Ai vreun motiv să crezi că nu?

— Cifrele. Se spune că vor fi sub patruzeci de procente.

Berko clatină din cap, apelând la ceea ce în momentul de față a devenit un gest național când se pune problema unde vor pleca ceilalți evrei din Sitka sau ce vor face după

Reversie. De fapt, nu există garanții – procentul de patruzeci la sută este doar un alt zvon –, însă există radicali care afirmă că procentul real de evrei cărora li se va permite să rămână ca rezidenți legali în noul stat mărit Alaska, odată cu intrarea în vigoare a Reversiei, va fi mai degrabă de zece sau chiar de cinci procente. Sunt aceiași oameni care cer rezistență armată, secesiune, o declarație de independență și așa mai departe. Landsman nu a prea fost atent la controverse, la zvonuri și la cea mai importantă întrebare din universul local.

— Și bătrânul? întreabă el. Nu mai are nicio influență?

Timp de patruzeci de ani, așa cum scosese la iveală seria de articole scrise de Denny Brennan, Hertz Shemets își folosisese poziția de director local al programului de supraveghere internă al FBI pentru a-și face propriul joc pe scena americanilor. Biroul îl recrutase la început, în anii cincizeci, ca să lupte împotriva comuniștilor și Stângii Idiș, care, deși doar o facțiune, era puternică, înăsprită și înrăită, suspicioasă față de americani și, în cazul foștilor israeliți, nu tocmai recunoscătoare să se afle aici. Sarcina lui Hertz Shemets era să-i monitorizeze și să se infiltreze în rândurile „roșiilor” locali. Hertz i-a ras de pe fața pământului. I-a hrănit pe comuniști cu socialiști și pe troțkiști cu stalinști, pe sioniștii idiș cu sioniștii evrei, iar când ora mesei s-a sfârșit, i-a șters la bot pe cei rămași în picioare și i-a făcut să se mănânce între ei. Începând de la finele anilor șaizeci, Hertz a fost asmuțit asupra mișcării radicale încă în fașă a populației tlingit, iar cu timpul și-a scos la iveală colții și ghearele.

Însă acele activități nu erau decât o pavază, după cum a revelat Brennan, pentru adevărata ordine de zi a lui Hertz – obținerea Statutului de Permanență pentru district – pe scurt, S.P. – sau, în visurile sale cele mai nebunești, a statalității. „Gata cu rătăcirea”, și-l poate aminti Landsman pe unchiul său spunându-i lui taică-său, al cărui suflet

păstrase, până în ceasul morții, o tentă de sionism romantic. „Gata cu expulzările, cu migrațiile și cu fanteziile despre petrecerea următorului an în ținutul cămilelor. E vremea să acceptăm ceea ce ni se dă și să rămânem pe poziții.”

Așa că, în fiecare an, se pare, unchiul Hertz redirectiona până la jumătate din întregul buget pentru coruperea oamenilor care-l autorizaseră. A cumpărat senatori, a aruncat momeli prin Congres și, peste toate, a convins niște evrei americani bogați, a căror influență o considera esențială pentru planul său. De trei ori la rând au apărut proiecte de lege privind Statutul de Permanență și de trei ori au fost respinse, de două ori în comitet și o dată în cursul unei lupte strânse și crâncene la pupitru. Un an mai târziu, actualul președinte al Americii a condus și a câștigat un program care punea în aplicare îndelung amânata intrare în vigoare a Reversiei, promițând să redea „Alaska sălbatică și curată populației din Alaska”. Iar Dennis Brennan l-a făcut pe Hertz să se ascundă sub un bolovan.

— Bătrânul? întreabă Berko. De-acolo, din rezervația lui indiană, pe care o poartă în buzunarul vestei? Cu capra lui și cu frigiderul plin de carne de elan? Da, chiar că-i o afurisită de eminență cenușie în cercurile puterii. Oricum, totul pare-n regulă.

— Da?

— Ester-Malke și cu mine avem deja permise de muncă pe trei ani.

— Ăsta-i semn bun.

— Așa se zice.

— Normal, n-ai vrea să faci ceva care să-ți compromită statutul.

— Nu.

— Să nu respecți ordinele. Să superi pe careva. Să-ți neglijezi îndatoririle directe.

— Niciodată.

— Atunci e stabilit.

Landsman scoate setul de șah din buzunarul sacoului.

— Ți-am povestit vreodată despre bilețelul pe care l-a lăsat tata când s-a sinucis?

— Am înțeles că era o poezie.

— Versuri de duzină, spune Landsman. Șase versuri în idiș, adresate unei femei fără nume.

— Oho!

— Nu, nu, nimic picant. Își exprima... cum să zic... regretul față de inadecvarea lui. Durerea cauzată de eșecul lui. O declarație de respect și devotament. O mărturisire înduioșătoare a recunoștinței pentru consolarea pe care i-o ofe-
rise și, mai ales, pentru uitarea pe care prezența ei i-o adusese după lungul șir de ani plini de amărăciune.

— Ai reținut-o.

— Exact. Dar am observat ceva care m-a deranjat. Așa că m-am silit s-o uit.

— Ce ai observat?

Landsman ignoră întrebarea, căci doamna Kalushiner sosește cu ouăle. Sunt șase, decojite și aranjate într-un vas cu șase nișe rotunde, având fiecare exact mărimea potrivită pentru un ou. Sare. Piper. Un borcan cu muștar.

— Poate că dacă i-ați scoate lesa – spune Berko, arătând spre Hershel cu degetul mare – ar merge să mănânce un sandvici... nu știu.

— Îi place în lesă, spune doamna Kalushiner. Nu poate dormi fără ea.

Pleacă din nou.

— Mă deranjează, spune Berko privindu-l pe Hershel.

— Te înțeleg.

Berko sarează un ou și mușcă din el. Dinții lui lasă urme zimțate în albușul fiert.

— Așa deci... poezia, zice el. Versurile.

— Firește, spune Landsman, toată lumea a presupus că i se adresează mamei mele.

— Se potrivea descrierii.

— Așa că toți au căzut de acord. De aceea nu am spus nimănui ce am dedus, în primul caz pe care l-am avut în calitate de șames începător.

— Ce ai dedus?

— Că dacă pui laolaltă primele litere ale fiecărui vers al poeziei, obții un nume – Caissa.

— Caissa? Ce nume mai e și ăsta?

— Cred că-i latinesc, spune Landsman. Caissa este zeița jucătorilor de șah.

Deschide capacul setului de șah în miniatură pe care l-a cumpărat de la drogheria din Korczak Platz. Piese aflate încă pe tablă au rămas așa cum le-a aranjat el în apartamentul familiei Taytsh-Shemets în dimineața aceasta și așa cum le-a lăsat omul care-și spunea Emanuel Lasker. Sau poate ucigașul său, sau poate palida Caissa, zeița jucătorilor de șah, care trecuse să-și ia adio de la un alt adorator neajutorat. Negrul rămăsese cu trei pioni, doi cai, un nebun și o tură. Albul avea toate piesele grele și ușoare și o pereche de pioni¹, unul aflat la o mutare distanță de promovare. O situație cu un aspect ciudat de dezechilibrat, de parcă jocul care dusesese aici fusese unul haotic.

— Să fi fost orice altceva, Berko, spune Landsman ridicându-și palmele cu exasperare. Un pachet de cărți... Cuvinte încrucișate... O fișă de bingo...

— Înțeleg, spune Berko.

— Trebuia să fie un nenorocit de joc de șah neterminat...

Berko întoarce tabla și o studiază preț de câteva clipe, apoi ridică privirea spre Landsman. „Acum ar fi momentul să mă întreb”, spun ochii săi teribil de mari și negri.

— Așa... Cum spuneam, trebuie să-ți cer o favoare.

— Nu, spune Berko, nu trebuie.

¹ La jocul de șah, singurele piese minore sunt pionii, toate celelalte fiind considerate piese majore. Acestea din urmă se împart, la rândul lor, în piese ușoare (nebunul și calul) și piese grele (turnul și regina) (n.r.).

— Ai auzit-o pe doamna. Ai văzut-o marcând dosarul cu negru. Treaba a fost un rahat de la bun început. Bina a oficializat situația.

— Nu crezi asta.

— Te rog, Berko, nu începe tocmai acum să arăți respect pentru felul în care judec lucrurile, spune Landsman. Nu după toate eforturile pe care le-am făcut ca s-o subestimez.

Berko s-a tot uitat la câine, iar privirea i-a devenit tot mai fixă. Brusc, se ridică și urcă pe scenă. Tropăie pe cele trei trepte de lemn și rămâne în picioare, uitându-se în jos la Hershel. Apoi întinde mâna, lăsându-se mirosit. Câinele se ridică din nou în picioare și deslușește cu ajutorul nasului ceea ce-i încifrat pe dosul mâinii lui Berko: bebeluși, vafe și interiorul unui Super Sport din 1971. Berko se așază pe vine lângă câine și îi scoate lesa din cârlig. Ia capul câinelui în mâinile sale uriașe și îl privește în ochi.

— De-ajuns, spune el. Nu se mai întoarce.

Câinele îl privește pe Berko de parcă ar fi sincer interesat de informație. Apoi se târăște pe picioarele din spate, îndreptându-se cu mers clătinat spre trepte și coborându-le greoi, cu mare atenție. Cu unghiile tăcănind, traversează podeaua de beton spre masa unde stă Landsman și se uită în sus, ca pentru a primi o confirmare.

— E adevărat, Hershel, e emeș¹, îi spune Landsman câinelui. Au folosit fișele dentare.

Câinele pare să mediteze la asta. Apoi, spre surpriza lui Landsman, se îndreaptă spre ușa din față. Berko îl privește pe Landsman cu reproș: „Ce ți-am spus eu?” Berko aruncă o privire în direcția perdelei din mărgele, apoi scoate zăvorul, întoarce cheia și deschide ușa. Câinele țâșnește afară, ca și cum ar avea de rezolvat treburi urgente altundeva.

Berko se întoarce la masă, arătând de parcă tocmai ar fi eliberat un suflet din roata karmei.

¹ În original, *emes*. Aici, cu sensul de persoană în care poți avea încredere (n.r.).

— Ai auzit-o. Avem nouă săptămâni, spune el. Atât și nimic mai mult. Ne putem permite să irosim o zi sau două prefăcându-ne că muncim, în timp ce ne lămurim care-i treaba cu drogutul ăsta mort.

— O să ai un copil, spune Landsman. Veți fi cinci.

— Știu ce zici.

— Zic că ne vom bate joc de cinci Taytsh-Shemets dacă cineva caută motive să respingă cererile oamenilor pentru permisul de rezidență, așa cum se spune, iar unul dintre aceste motive ar fi acuzația recentă de a fi acționat în contradicție directă cu ordinele unui ofițer superior, pe lângă sfidarea sfruntată a politicilor departamentale, oricât de idioate și lașe ar fi acestea.

Berko clipește și-și mai îndeasă o gogonea în gură.

— N-am avut frați sau surori, spune el. Doar verișori. Majoritatea erau indieni și nu voiau să mă cunoască. Doi erau evrei. Una dintre ei, fie-i numele binecuvântat, a murit. Așa că rămâi tu.

— Apreciez asta, Berko, spune Landsman. Să ții minte.

— Fir-ar al dracu', zice Berko în engleza americană. Mergem la Einstein, nu?

— Mda..., spune Landsman. De-acolo m-am gândit c-ar trebui să începem.

Înainte ca ei să se poată ridica, încercând să-și încheie socotelile cu doamna Kalushiner, la ușa din față se aude un zgrepțănăt, urmat de un geamăt surd, prelung. Sunetul este unul omenesc, de ființă oropsită, ridicându-i lui Landsman părul de pe ceafă. Merge la ușă și lasă câinele să intre. Acesta se urcă înapoi pe scenă, revine în locul unde a tocit vopseaua pardoselii și se așază, cu urechile ciulite, să prindă ecoul unui corn dispărut, așteptând răbdător să fie din nou prins în lesă.

Capătul dinspre nord al străzii Peretz e numai dale de beton, stâlpi de fier și ferestre cu rame de aluminiu, având geamuri duble, care să-i apere pe locatari de frig. Clădirile din această parte a Untershtatului au fost ridicate la începutul anilor cincizeci – adăposturi asamblate rapid de supraviețuitori, având un soi de urâțenie nobilă. Acum le-a mai rămas doar urâțenia vechimii și pustietății. Fațade de magazine goale, sticlă acoperită cu hârtie. În vitrinele de la numărul 1911 – unde tatăl lui Landsman lua cândva parte la întrunirile Societății Edelstadt, înainte ca partea din față a clădirii să lase locul unui magazin *en gros* de produse cosmetice –, un cangur de pluș cu o căutătură răutăcioasă, sardonică, ține o pancartă cu inscripția: AUSTRALIA SAU FALIMENTUL. La numărul 1906, hotelul Einstein arată, după cum remarca un mucalit la inaugurare, ca o cușcă de șoareci într-un acvariu. Este locul preferat pentru sinuciderile din Sitka. Este, de asemenea, prin forța obișnuinței și conform documentelor, sediul Clubului de Șah Einstein.

Un membru al Clubului de Șah Einstein, pe nume Melekh Gaystik, a câștigat titlul de campion mondial împotriva olandezului Jan Timman, la Sankt Petersburg, în 1980. Cu Expoziția Universală încă proaspătă în minte, cei din Sitka au văzut triumful lui Gaystik ca pe o dovadă în plus a valorii și a identității lor ca popor. Gaystik era victima unor accese de furie, a unor dispoziții sumbre și a unor momente de incoerență, însă aceste defecte au fost trecute cu vederea în euforia generală.

O consecință a victoriei lui Gaystik a fost faptul că proprietarii hotelului i-au atribuit clubului de șah, fără chirie, sala de bal. Nunțile organizate la hotel nu mai erau la modă, iar conducerea încerca de ani buni să scape cafe-neaua de jucătorii amatori, cu mormăielile și fumul lor. Gaystik le-a oferit celor din conducere scuza de care aveau nevoie. Au încuiat intrarea principală a sălii de bal, astfel încât să se poată pătrunde acolo doar prin spate, de pe o alee. Au scos pardoseala elegantă din lemn de frasin și au înlocuit-o cu o tablă de șah dementă, dintr-un linoleum în nuanțele funinginii, fierii și halatelor chirurgicale verzi. Candelabrul în stil modernist a fost înlocuit cu o mulțime de tuburi fluorescente, înșurubate în tavanul înalt de beton. Două luni mai târziu, tânărul campion mondial a intrat în vechea cafenea unde tatăl lui Landsman își făcuse cândva un nume, s-a așezat într-un separeu din spate, a scos un Colt Detective Special de calibrul 38 și s-a împușcat în gură. În buzunar avea un bilețel. Spunea doar atât: „Îmi plăcea mai mult cum era înainte.”

— Emanuel Lasker..., rostește rusul către cei doi detectivi, ridicându-și privirea de pe tabla de șah, sub un ceas cu neon care face reclamă defunctului ziar *Blat*.

E un bărbat scheletic, cu o piele subțire și rozalie, care se cojește. Poartă o barbă ascuțită, neagră. Ochii săi apropiați au culoarea apei marine reci.

— Emanuel Lasker...

Umerii rusului se gârbovesc, iar el își pleacă fruntea. Cutia toracică i se umflă și i se strânge. Pare să râdă, însă nu scoate niciun sunet.

— Mi-aș dori ca el să vină pe-aici.

La fel ca majoritatea imigranților ruși, are un fel concis și empiric de a vorbi idiș.

— Îi dau așa un șut în fund la el...

— Voi ați văzut vreodată partidele lui? vrea să știe adversarul rusului.

E un tip tânăr, cu obraji umflați și ochelari fără rame, având un ten cu o tentă verzuie, ca albul unei bancnote de un dolar. Lentilele îi strălucesc când și le îndreaptă spre Landsman.

— Voi ați văzut vreodată partidele lui, domnilor detectivi?

— Ca să fie clar, spune Landsman, nu la acel Lasker ne referim.

— Omul nostru doar îi folosea numele ca pseudonim, spune Berko. Altfel am căuta un individ mort de șase ani.

— Dacă analizați acum jocurile lui Lasker, continuă tânărul, vedeți că e prea multă complexitate. Face ca totul să fie prea dificil.

— Doar ție îți pare complexitate, Velvel, spune rusul, pentru cât de mult ești tu simplu.

Șamesii le-au întrerupt jocul în etapele cele mai intense de la mijloc. Rusul, jucând cu albele, și-a construit o apărare invulnerabilă cu caii. Sunt încă absorbiți de joc, ca niște munți pierduți în ceață. Instinctiv, îi tratează pe detectivi cu disprețul abstract rezervat tuturor chibiților. Landsman se întreabă dacă el și Berko ar trebui să aștepte până se termină jocul, apoi să încerce iar. Dar sunt și alte partide în desfășurare, alți jucători de chestionat. În jurul vechii săli de bal, picioarele zgârie linoleumul ca niște unghii pe o tablă de scris. Piese șahiștilor scot niște pocnete ca ale cilindrului de la 38-ul lui Melekh Gaystik, când i se răsucise cilindrul.

Bărbații – în sală nu sunt femei – joacă terorizându-și constant adversarii cu autoironii, râsete înghețate, fluierături și huiduieli.

— Dacă tot spunem lucrurilor pe nume, începe Berko, tipul ăsta care-și zicea Emanuel Lasker – dar care nu era faimosul campion mondial născut în Prusia în 1868 – a murit, iar noi îi anchetăm decesul. Asta în calitate de detectivi de la Omucideri, lucru pe care l-am menționat, fără să facem prea multă impresie, se pare.

— Un evreu cu păr blond, spune rusul.

— Și pistrui, zice Velvel.

— Vezi bine că suntem foarte atenți, spune rusul.

Își înșfacă una dintre ture așa cum apuci un fir de păr căzut pe gulerul cuiva. Împreună, degetele sale și tura călătorească în josul rândului și îi dau nebunului negru rămas o veste proastă, marcată printr-o lovitură.

Velvel vorbește acum o rusă cu accent idiș, dorindu-i adversarului său reluarea relațiilor cordiale dintre mama acestuia și un armăsar bine dotat.

— Sunt orfan, răspunde rusul.

Se lasă în scaun, așteptându-și parcă adversarul să-și revină în urma pierderii nebunului. Își încrucișează brațele la piept și își vâcă mâinile la subsuori. Este gestul unui bărbat care ar vrea să fumeze o papiroasă într-un loc unde fumatul este interzis. Landsman se întreabă ce-ar fi făcut tatăl său dacă la Clubul de Șah Einstein s-ar fi interzis fumatul când încă mai trăia el. Omul era capabil să fumeze un pachet întreg de Broadway la un singur joc.

— Blond, spune rusul ca o întruchipare vie a solitudinii. Pistrui. Altceva, te rog?

Landsman trece în revistă puținele amănunte disponibile, încercând să hotărască pe care să se bazeze.

— Bănuim că studia jocul. Cunoscător al istoriei șahu-lui. Avea în cameră o carte a lui Siegbert Tarrasch. Și apoi mai e și pseudonimul pe care-l folosea.

— Câtă perspicacitate, spune rusul, fără a se obosi să pară sincer. Niște șamesi de toată lauda.

Remarca nu îl irită pe Landsman cât mai degrabă îl aduce până în punctul în care încă o remarcă isteasă de-a rusului ciolănos, cu pielea care se cojește, are să-l facă să-l țină minte.

— Este posibil ca răposatul, continuă el mai lent, căutând în memorie și privindu-l pe rus, să fi fost un evreu pios. Un purtător de pălărie neagră.

Rusul își scoate mâinile de la subsuori și se apleacă în scaun. Gheața din ochii săi baltici pare să se topească dintr-odată.

— Era dependent de prafuri?

Nu prea sună a întrebare, iar când Landsman nu neagă imediat acuzația, adaugă:

— Frank.

Pronunță numele în stil american, cu vocala lungă și clară și r-ul pierdut.

— A, nu...

— Frank, încuviințează Velvel.

— Eu...

Rusul se prăbușește cu genunchii desfăcuți și mâinile atârându-i în lături.

— Domnilor detectivi, pot să vă spun ceva? întreabă el. Cu adevărat urăsc uneori păcăleala asta jalnică de lume.

— Zi-ne despre Frank, îl îndeamnă Berko. Îl simpatizai.

Rusul ridică din umeri. Privirile i-au înghețat iar.

— Nu simpatizez pe nimeni, spune el. Dar când Frank vine aici, măcar nu fug urlând spre ușă. E amuzant. Nu chipeș, dar cu voce plăcută. Serioasă. Ca omul care pune muzică serioasă la radio. La trei dimineața, știi... vorbește despre Șostakovici. Spune lucruri cu voce serioasă, e amuzant. În tot ce spune e mereu un pic de critică. Taie-ți părul, ce urâți pantaloni ai, ia uite cum sare Velvel când pomenesc te cineva de nevastă-sa.

— Așa e, confirmă Velvel. Așa fac.

— Tachina mereu, dar, nu știu de ce, nu era enervant.

— Era... Aveai impresia că era mai dur cu el însuși, spune Velvel.

— Când joci la el, chiar dacă mereu câștigă, simți că mai bine joci contra lui decât cu nenorociții din clubul ăsta, spune rusul. Frank niciodată ticălos.

— Meyer, spune Berko încet.

Își vântură steagurile sprâncenelor în direcția mesei alăturate. Au public.

Landsman se întoarce. Doi bărbați se înfruntă într-o partidă incipientă. Unul poartă o jachetă modernă, pantaloni și barbă de evreu Lubavicer. Este o barbă deasă și neagră, parcă hașurată cu un creion având vârful moale. O mână sigură i-a prins în claia lui de păr tichia din velur negru tivită cu mătase neagră. Haina bleumarin și pălăria albastră îi sunt agățate într-un cuier fixat în peretele cu oglindă din spatele său. Căptușeala hainei și eticheta pălăriei se reflectă în oglindă. Extenuarea îi trasează cearcăne groase sub ochi: ochi febrili, bovini și triști. Adversarul său este un Bobover, care poartă o robă lungă, pantaloni trei sferturi, ciorapi albi și papuci. Are pielea albă ca o pagină rezervată unui comentariu. Își ține pălăria în poală – o prăjitură neagră pe un platou negru. Tichia i s-a lipit de ceafa tunsă scurt și arată ca un buzunar aplicat. Unei priviri neafectate de munca de polițist, cei doi i-ar părea la fel de pierduți în strălucirea difuză a jocului ca orice altă pereche de șahiști amatori de la Einstein. Cu toate astea, Landsman ar fi dispus să parieze pe o sută de dolari că niciunul nu știe nici măcar cine trebuie să mute. Au ascultat fiecare cuvânt spus la masa alăturată; ascultă și acum.

Berko se apropie de masa aflată dincolo de aceea la care stau rusul și Velvel. E liberă. Ridică un scaun din lemn curbat, cu fundul spart, și îl clatină în direcția locului aflat între masa pălăriilor negre și cea unde rusul îl distruge pe Velvel. Se așază ca un om mare și gras, așa cum e el, depărtând picioarele și aruncându-și în spate poalele hainei, de parcă ar urma să-i mănânce la cină pe toți cei de față. Își scoate pălăria, ținând-o

de fund. Părul său de indian e des și lucios, cu tot mai multe fire argintii. Firele sure îl fac pe Berko să arate mai înțelept și mai blând, un efect de care, deși e relativ înțelept și destul de blând, nu va ezita să abuzeze. Scaunul din lemn curbat geme înspăimântat din cauza dimensiunilor și formei feselor sale.

— Salutare, le spune Berko pălăriilor negre.

Își freacă palmele, apoi și le așază pe coapse. Tot ce-i lipsește e un șervet la gât, o furculiță și un cuțit.

— Ce mai faceți?

Cu talentul și hotărârea celor mai slabi actori, pălăriile negre își ridică privirile surprinse.

— Nu vrem probleme, spune Lubavicer.

— Asta-i fraza mea favorită în idiș, spune Berko sincer. Acum ce-ar fi să continuăm discuția? Spuneți-ne despre Frank.

— Nu-l cunoșteam, spune Lubavicer. Care Frank?

Bobover rămâne tăcut.

— Prietene Bobover, spune Landsman cu blândețe. Cum te numești?

— Mă numesc Saltiel Lapidus, spune Bobover.

Are o privire sfioasă și tristă. Își încrucișează degetele în poală, deasupra pălăriei.

— Și nu știu nimic despre nimeni.

— Jucai cu Frank ăsta? Îl cunoșteai?

— Nu.

Saltiel Lapidus clatină repede din cap.

— Da, răspunde Lubavicer. Ne era cunoscut.

Lapidus se uită urât la prietenul său, iar acesta nu-i întoarce privirea.

Landsman citește printre rânduri. Dintre toate jocurile, evreului pios îi este permis în ziua Sabatului doar șahul. Dar Clubul de Șah Einstein este o instituție seculară. Lubavicer l-a târât pe Bobover în templul acesta profan, într-o vineri dimineața, când se apropie Sabatul și amândoi au ceva mai bun de făcut. I-a spus că totul va fi bine; ce-ar putea merge rău? Și uite unde s-a ajuns.

Landsman e curios, înduioșat chiar. O prietenie care să depășească granițele dogmatice nu este prea des întâlnită, din câte știe el. În trecut și-a dat seama că, în afară de homosexuali, doar jucătorii de șah au găsit o modalitate rezonabilă – intensă, dar lipsită de o violență funestă – de a construi punți peste abisul care separă un om de altul.

— L-am văzut aici, declară Lubavicer fără să-și scape din ochi prietenul, parcă arătându-i că nu are motiv de teamă. Pe așa-zisul Frank. Poate c-am jucat cu el de câteva ori. Cred că era un jucător foarte talentat.

— În comparație cu tine, Fishkin, spune rusul, o maimuță pare Raúl Capablanca.

— Tu, i se adresează Landsman rusului cu o voce egală, bănuind ceva. Tu știai că era dependent de heroină. Cum așa?

— Detectiv Landsman, răspunde rusul de parcă i-ar fi făcut un reproș, nu mă recunoști?

Avusese impresia că bănuiește ceva, însă era vorba doar de o amintire rătăcită.

— Vasili Șitnovitzer, spune Landsman.

N-a trecut așa mult; cam doisprezece ani s-au scurs de când arestase un tânăr rus cu numele acesta, pentru conspirație în comerțul cu heroină. Imigrat de curând, era un fost deținut care scăpase din haosul de după prăbușirea celei de-a Treia Republici Ruse. Un om care vorbea stricat idiș, acest dealer de heroină; cu ochi decolorați și prea apropiați.

— Ai știut tot timpul cine sunt.

— Păi ești un tip chipeș. Greu de uitat, zice Șitnovitzer. Cu gust excelent la țoale.

— Șitnovitzer a petrecut ceva timp la Butîrka¹, îi spune Landsman lui Berko, referindu-se la faimoasa închisoare moscovită. Un tip simpatic. Vindea droguri din bucătăria cafenelei ăsteia.

¹ Nume colocvial pentru Butîrskaa Tiurma, principala închisoare de tranzit din Rusia țaristă, funcțională și astăzi (n.r.).

— I-ai vândut heroină lui Frank? îl întreabă Berko pe Șitnovitzer.

— M-am retras, răspunde Vasili Șitnovitzer, clătinând din cap. Șaizeci și patru de luni în închisoarea federală din Ellensburg, Washington. Mai rău ca la Bufîrka. Nu mai ating vreodată chestia aia, domnilor detectivi, și chiar dac-o fac, credeți-mă, n-o să mă apropii de Frank. Sunt nebun, dar nici chiar așa.

Landsman simte ciocrîrea și derapajul, când cauciucurile se blochează. Tocmai au dat peste ceva.

— De ce nu? spune Berko cu blîndețe și înțelepciune. De ce a-i vinde prafuri lui Frank te-ar face nu doar infractor, ci și țăcănit, domnule Șitnovitzer?

Se aude un mic pocnet ferm, dar cam sec, precum cel al unei danturi false care se închide. Velvel își înclină regele.

— Mă dau bătut, spune Velvel.

Își scoate ochelarii, îi strecoară în buzunar și se ridică. A uitat că avea o întâlnire. A întârziat la lucru. Mama lui îl sună pe frecvența ultrasonică, rezervată de către guvern mamelor evreice, în caz că iei prînzul.

— Stai jos, spune Berko, fără să se întoarcă.

Puștiul se așază din nou. Lui Landsman i se pare că intestinele lui Șitnovitzer sunt cuprinse de crampe.

— Mazel rău¹, spune el, într-un târziu.

— Mazel rău, într-adevăr, repetă Landsman, arătându-și îndoiala și dezamăgirea.

— Ca o haină. O pălărie de mazel rău pe capul său. Atît de mult mazel rău, că nu vrei să-l atingi sau să împarți oxigenul cu el.

— L-am văzut jucînd cinci partide deodată, intervine Velvel. Pentru o sută de dolari. Le-a câștigat pe toate. Apoi am văzut cum a vomitat pe alee.

— Domnilor detectivi, vă rog, spune Saltiel Lapidus cu o voce chinuită. N-avem nimic de-a face cu asta. Nu știm nimic

¹ În original, *bad mazel*, adică „ghinion” (opusul lui „Mazel tov!” – „Noroc!”) (n.r.).

despre omul ăsta. Heroină. Vomă pe alei. Vă rugăm, suntem și-așa destul de stânjeniți.

— Ne simțim jenați, sugerează Lubavicer.

— Ne pare rău, conchide Lapidus. Și n-avem nimic de spus. Așa că putem pleca, vă rugăm?

— Desigur, spune Berko. Luați-o la picior. Doar să vă scrieți numele și datele de contact pentru noi, înainte să plecați.

Își scoate așa-zisul carnețel – un snop mic și gros de hârtie ținut laolaltă de o agrafă supradimensionată. În orice moment poți descoperi acolo cărți de vizită, programul mareelor, liste cu lucruri de făcut, ordinea cronologică a monarhilor englezi, teorii mângălite la trei dimineața, bancnote de cinci dolari, rețete ilizibile, șervețele de cocktail împăturite, cu schița unei alei din Sitka de Sud pe care a fost ucisă o prostituată. Răsfoiește până când ajunge la o bucățiță albă de carton, pe care i-o înmânează lui Fishkin Lubavicer. Îi întinde capătul de creion, dar nu, mersi, Fishkin are un pix. Își scrie numele, adresa și numărul telefonului său Shoyfer, apoi îi dă hârtia lui Lapidus, care procedează la fel.

— Numai să nu ne sunați, spune Fishkin. Să nu veniți la noi acasă. Vă implor. N-avem nimic de zis. Nu vă putem spune nimic despre evreul ăla.

Orice noz din district învață să respecte tăcerea unei pălării negre. Este un refuz de a vorbi care se poate răspândi, poate bălți și se poate adânci până când, ca o ceață, umple străzile unui întreg cartier de pălării negre. Pălăriile negre au avocați pricepuți, influență politică și ziare turbulente și pot învălui un inspector neajutorat – sau chiar un comisar – într-o duhoare cu pălărie neagră care nu dispare până când martorul sau suspectul nu este eliberat sau nu se renunță la acuzații. Landsman ar trebui să fie susținut de întreaga forță a departamentului și i-ar fi necesară cel puțin aprobarea căpitănelui înainte să-i poată invita pe Lapidus și Fishkin în boxa de anchetare din modulul Secției de Omucideri. Aruncă o

privire spre Berko, care își asumă riscul unei scurte clătinări din cap.

— Puteți pleca, spune Landsman.

Lapidus se clatină pe picioare ca un om răpus de colici. Își face de lucru cu haina și galoșii, într-o reprezentatie a demnității jignite. Își reșază capacul de fier al pălăriei pe cap centimetru cu centimetru, așa cum potrivești un capac de canal. Cu o privire îndurerată, îl privește pe Fishkin cum îi alungă dimineața în care n-a jucat, trimițând-o într-o cutie de lemn cu capac. Una lângă alta, pălăriile negre se deplasează printre mese, trecând de ceilalți jucători, care ridică privirile să le vadă plecând. Chiar înainte să ajungă la uși, piciorul stâng al lui Saltiel Lapidus se slăbește ca o coardă scăpată din cheie. Se clatină, cedează și se prinde cu o mână de umărul prietenului său, ca să se stabilizeze. Podeaua de sub picioarele lui e goală și netedă. Din câte vede Landsman, n-ar fi avut de ce să se împiedice.

— N-am mai văzut niciodată un Bobover atât de trist, remarcă el. Evreul era cât pe-acți să izbucnească în lacrimi.

— Vrei să-l zgândări din nou?

— Așa, puțin...

— Asta-i tot ce obții de la ei, să știi, spune Berko.

Trec în grabă pe lângă șahiștii amatori: un violonist dubios de la Odeonul din Sitka și un pedichiurist a cărui poză se poate vedea în stațiile de autobuz. Berko dă buzna pe uși, după Lapidus și Fishkin. Landsman e pe punctul de a-l urma, dar tocmai atunci suferă de un atac de nostalgie. O adiere de aftershave pe care nimeni nu-l mai folosește, refrenul zornăitor al unei melodii suficient de populare în luna august, în urmă cu douăzeci și cinci de veri. Landsman se întoarce spre masa cea mai apropiată de ușă.

Un bătrân stă strâns ca un pumn în jurul unei table de șah, în fața unui scaun gol. Și-a așezat piesele pe pătrățelele de deschidere și a tras la sorți albele – sau și le-a alocat. Așteaptă să apară un adversar. Are țeastă lucioasă, mărginită de

smocuri de păr grizonant, ca scamele din buzunar. Poziția oblică a capului îi ascunde partea inferioară a feței. Landsman îi poate vedea adânciturile de la tâmpile, haloul de mătreață care-l înconjoară, puntea osoasă a nasului și șanțurile de pe frunte, asemenea urmelor lăsate de dinții unei furculițe în crusta unei plăcinte crude. În plus, umerii aduși înaintea cu furie, atacând problema de pe tabla de șah – umerii unui erou sau ai unei persoane care mută plane.

— Domnule Litvak! spune Landsman.

Litvak își alege calul așa cum un pictor își alege pensula. Măinile i-au rămas agile și mobile. Schițează o mișcare arcuită către centrul tablei. Întotdeauna a preferat stilul ultramodern de joc. Văzând deschiderea Réti și mâinile lui Litvak, Landsman e copleșit, aproape trântit la pământ de vechea groază față de șah, de plictiseala, de iritarea și de rușinea acelor zile când îi rupea inima tatălui său, aplecat deasupra tablelor de șah din cafeneaua Einstein.

— Alter Litvak! spune el mai tare.

Litvak își ridică privirea uimită și mioapă. Fusese un bărbat făcut pentru bătăile cu pumnii, un vânător, un pescar, un soldat. Când se întindea să apuce o piesă, dădea la iveală fulgerul luminos al inelului său mare din aur, de Ranger. Acum parcă s-a micșorat, s-a împuținat, asemenea regelui din poveste transformat de blestemul vieții eterne într-un greier căzut în țărână. Doar nasul acvilin rămâne să ateste vechea grandoare a chipului său. Privind această epavă umană, Landsman se gândește că dacă tatăl său nu și-ar fi curmat viața, ar fi fost mort oricum.

Litvak face un gest nerăbdător sau rugător cu mâna. Scoate din buzunarul de la piept un carnețel negru, marmorat, și un stilou gros. Ca de obicei, își poartă barba tăiată îngrijit. O jachetă tricotată, mocasini cu ciucuri, o batistă decorativă, o eșarfă trecută peste revere. Omul nu și-a pierdut eleganța. Între pliurile gâtului are o cicatrice strălucitoare, o virgulă albicioasă pătată cu rozaliu. În timp ce scrie în

carnețel cu ditamai stiloul său Waterman, scoate pufnete răbdătoare pe nasul cărnos. Scârțâitul peniței e tot ce i-a rămas pe post de voce. Îi dă carnețelul lui Landsman. Are un scris ferm și clar.

Te cunosc oare

Își focalizează privirea și își înclină capul într-o parte, cercetându-l pe Landsman, analizând costumul boțit, casceta ca o plăcintă și expresia care aduce cu a câinelui Hershel – știindu-l fără să-l recunoască. Ia înapoi carnețelul și adaugă două cuvinte la întrebare.

Te cunosc oare domnule detectiv

— Meyer Landsman, spune Landsman, întinzându-i bărbatului o carte de vizită. L-ai cunoscut pe tata. Veneam aici cu el, din când în când. Pe vremea când clubul se afla în cafenea.

Ochii înroșiți se măresc. Uimirea se contopește cu oroarea, iar domnul Litvak își intensifică cercetarea, căutând dovada acestei afirmații improbabile. Întoarce o pagină din carnețel și se pronunță asupra rezultatelor:

Imposibil În niciun caz Meyerle Landsman nu poate arăta ca o sperietoare de ciori

— Ba mă tem că da, spune Landsman.

Ce faci aici jucător îngrozitor de șah

— Eram doar un copil, spune Landsman, descoperind cu groază o urmă de autocompătimire în propria-i voce. Ce loc oribil, ce oameni cruzi, ce joc perfid și lipsit de sens! Domnule Litvak, se întâmplă cumva să cunoașteți un bărbat despre care am înțeles c-ar juca aici uneori, un evreu căruia i se spune Frank?

Da Îl știu A făcut ceva oare

— Cât de bine îl cunoașteți?

Nu atât de bine pe cât aș vrea

— Știți unde locuieste, domnule Litvak? L-ați văzut recent?

Luni întregi te rog zi că nu ești detect la Omucideri

— Mă repet, spune Landsman, dar mă tem că da.

Bătrânul clipește. Dacă este șocat sau întristat de propria-i deducție, asta nu se reflectă nici pe chipul său, nici în limbajul său corporal. Însă un bărbat care nu-și poate controla emoțiile n-ar ajunge prea departe cu deschiderea Réti. Următorul cuvânt pe care-l scrie în carnețel e, parcă, ușor tremurat.

Supradoză?

— Foc de armă, spune Landsman.

Ușa clubului se deschide cu un scârțâit și în sală intră doi șahiști amatori, cu aspect cenușiu și rece. Unul ca o sperietoare deșirată, abia ieșit din adolescență, cu o barbă aurie îngrijită și un costum prea mic pentru el, iar celălalt, un bărbat scund și rotofei, cu păr negru și barbă ondulată, purtând un costum mult preamare. Tunsorile lor militarești sunt neregulate, de parcă și le-ar fi făcut singuri, și poartă amândoi tichii croșetate negre. Ezită preț de o clipă în prag, rușinați, privindu-l pe domnul Litvak ca și cum ar aștepta să fie certați.

Atunci bătrânul vorbește de parcă ar aspira cuvintele, cu o voce fosilizată. E un sunet cumplit, o disfuncție a traheei. Trece un moment până când Landsman își dă seama că a spus: „Strănepoții mei.”

Litvak le face semn să se apropie și îi dă rotofeiului cartea de vizită a lui Landsman.

— Încântat de cunoștință, domnule detectiv, spune rotofeiul cu o urmă de accent – poate australian.

Se așază pe scaunul liber, aruncă o privire la tablă și face o mutare isteată cu calul.

— Scuze, unchiule Alter. Țsta a întârziat, ca de obicei.

Cel slab a rămas în urmă, cu mâna pe ușa deschisă a clubului.

— Landsman! strigă Berko de pe alee, unde i-a încolțit pe Fishkin și pe Lapidus lângă un tomberon.

Lui Landsman i se pare că Lapidus bocește ca o copil.

— Ce naiba?

— Vin acum, spune Landsman. Trebuie să plec, domnu-
le Litvak.

Preț de o clipă, manevrează oasele, excrescența cutana-
tă și pielea mâinii bătrânului.

— Unde vă pot găsi dacă doresc să mai discut cu dum-
neavoastră?

Litvak scrie o adresă și rupe fila din carnețel.

— Madagascar? întreabă Landsman, citind numele unei
străzi inimaginabile din Antananarivo. Asta-i ceva nou.

Văzând adresa aceea exotică și gândindu-se la casa de
pe strada Jean Bart, Landsman simte revenirea impulsului
profund de a descoperi cine l-a ucis pe jidanul din camera
208. Și ce dacă va prinde criminalul? Într-un an, evreii vor
fi africani, iar sala aceasta veche de bal va fi plină de arieni
care vor participa la ceaiuri dansante, în timp ce fiecare caz
care a fost vreodată deschis sau închis de un polițist din
Sitka va fi clasat în fișetul nouă.

— Când plecați?

— Săptămâna viitoare, răspunde nesigur strănepotul
rotofei.

Bătrânul mai scoate un croncănit reptilian oribil, pe care
nu-l pricepe nimeni. Scrie ceva, apoi îi strecoară carnețelul
strănepotului său.

— Omul își face planuri, citește puștiul, iar Dumnezeu
se amuză.

Uneori, când pălăriile negre mai tinere sunt prinse de poliție, devin arogante și furioase, cerându-și drepturile de cetățeni americani. Uneori, își pierd cumpătul și plâng. Din experiența lui Landsman, bărbații plâng când, după ce au trăit multă vreme cu impresia că totul este bine și că sunt în siguranță, își dau seama că, de fapt, prăpastia se căsca sub picioarele lor dintotdeauna. Face parte din meseria unui polițist să tragă covorul aspectuos care acoperă gaura adâncă din podea. Landsman se întreabă dacă este și cazul lui Saltiel Lapidus. Lacrimile îi șiroiesc pe obraji. Un fir lucios de mucus îi atârnă din nara dreaptă.

— Domnul Lapidus e nițel trist, spune Berko. Dar nu vrea să ne spună de ce.

Landsman își pipăie buzunarul hainei în căutarea unui pachet de Kleenex și găsește un șervețel providențial. Lapidus ezită, apoi îl ia și își suflă nasul plin de însuflețire.

— Vă jur că nu-l cunoșteam, spune Lapidus. Nu știu unde locuia, cine era. Nu știu nimic. Jur pe viața mea. Am jucat șah de câteva ori. A câștigat mereu.

— Atunci jalești soarta omenirii, spune Landsman, încercând să nu lase sarcasmul să i se citească în voce.

— Întocmai, spune Lapidus, apoi mototolește șervețelul în pumn și aruncă floarea boțită în canal.

— Aveți de gând să ne arestați? întreabă Fishkin. Fiindcă dacă e așa, atunci vreau să sun un avocat. Și dacă nu-i așa, trebuie să ne lăsați să plecăm.

— Un avocat cu pălărie neagră, spune Berko, cu un fel de geamăt sau de implorare îndreptată către Landsman. Vai de mine.

— Dispăreți! spune Landsman.

Berko le face semn din cap. Cei doi pleacă, pleoscăind prin noroiul de pe alee.

— Acum sunt nervos, spune Berko. Recunosc, treaba asta începe să mă calce pe nervi.

Landsman încuviințează și își scarpină începutul de barbă într-un fel care ar vrea să însemne că se gândește profund, dar sufletul și gândurile sale au rămas la amintirea jocurilor de șah pierdute în fața unor oameni care erau deja bătrâni cu treizeci de ani în urmă.

— L-ai văzut pe moșul ăla? spune el. Lângă ușă. E Alter Litvak. Își face veacul la Einstein de ani de zile. Juca mereu cu tata. Și cu taică-tău.

— Am auzit numele.

Berko se uită peste umăr la ușa din oțel – marea intrare în Clubul Einstein.

— Erou de război în Cuba.

— Omul n-are glas. Trebuie să scrie totul. L-am întrebat unde-l pot găsi dacă ar trebui să discut cu el și a scris că pleacă în Madagascar.

— Asta-i ceva nou.

— Așa am zis și eu.

— Îl știa pe Frank al nostru?

— Nu prea bine, așa a zis.

— Nimeni nu-l știa pe Frank al nostru, spune Berko. Dar sunt cu toții foarte triști fiindcă a murit.

Își încheie haina, își ridică gulerul și își îndeasă casche-ta mai bine pe cap.

— Chiar și tu.

— Du-te dracului, spune Landsman. Jidanul ăla nu însemna nimic pentru mine.

— Poate era rus? Asta ar explica șahul. Și purtarea ami-cului tău Vasili. Poate că Lebed sau Moscoviț sunt în spa-tele loviturii.

— Dacă e rus, nu se explică de ce le era atât de teamă celor două pălării negre, spune Landsman. Ția doi nu știu de Moscoviț. Ștarcări ruși, un asasinat ordonat de mafie – astea nu înseamnă prea mult pentru un Bobover de rând.

Se mai trage de câteva ori de bărbie, apoi se hotărăște. Se uită în sus, la fâșia îngustă de cer strălucitor și cenușiu care se întinde deasupra aleii înguste din spatele hotelului Einstein.

— Mă întreb la ce oră apune soarele.

— De ce? Mergem să ne băgăm nasul în Harkavy, Meyer? Nu prea cred că Bina ar fi încântată dacă începem să facem vâlvă printre pălăriile negre de-acolo.

— Nu crezi, ha? zice Landsman zâmbind.

Scoate tichetul de parcare din buzunar.

— Atunci ar fi bine să ne ținem departe de Harkavy.

— Aha. Cunoscc zâmbetul ăsta.

— Nu-ți place cum zâmbesc?

— Am observat doar că după el urmează, de obicei, o întrebare la care plănuiești să răspunzi singur.

— Ce-ai zice de asta: ce fel de jidan, Berko, zi-mi tu mie ce fel de jidan poate face un sociopat rus călit în închisoare să-și dea drumul în pantaloni și, în același timp, poate adu-ce lacrimi în ochii celei mai pioase pălării negre din Sitka?

— Știu că vrei să zic un Verbover, spune Berko.

După ce Berko absolvise cursurile academiei, prima sa repartizare fusese la Secția Cinci, în Harkavy, acolo unde

ajunseseră Verboveri, împreună cu majoritatea tovarășilor lor cu pălării negre, după sosirea din 1948 a celui de-al nouălea rabin Verbover, socrul celui în funcție, cu rămășițele jalnice ale curții sale. Era o misiune clasică de ghetou – să încerce să ajute și să protejeze oamenii care-l disprețuiau pe el și autoritatea pe care o reprezenta. A luat sfârșit cu tânărul latke pe jumătate indian încasând un glonț în umăr, la cinci centimetri de inimă, în timpul Masacrului de Șavuot¹ de la restaurantul Goldblatt's Dairy.

— Știu că asta vrei să zic.

Berko i-a explicat cândva lui Landsman câte ceva despre banda sacră cunoscută sub numele de hasidimii² din Verbov: au început în Ucraina, ca pălării negre obișnuite, disprețuind și ținându-se la distanță de gunoariile și aberațiile lumii profane, în interiorul ghetoului lor imaginar, cu ziduri făcute din ritualuri și credință. Apoi întreaga sectă a fost arsă în focurile Distrugerii, până nu a mai rămas decât un nucleu dur, mai negru decât orice pălărie. Ce a mai rămas din al nouălea rabin Verbover s-a ridicat din cenușă împreună cu unsprezece discipoli și, din întreaga sa familie, doar cu a șasea dintre cele opt fiice. S-a ridicat ca o bucătică de hârtie carbonizată și a zburat spre fâșia aceasta îngustă dintre munții Baranof și restul lumii. Aici a găsit un mod de a reface detașamentul de pălării negre pe stil vechi. Și-a folosit logica până la finalul logic, în felul în care procedează genile malefice în romanele ieftine. A clădit un imperiu criminal care a profitat de haosul fără nicio noimă aflat dincolo de zidurile teoretice, de creaturile atât de corupte, de mârșave și de imposibil de mântuit, încât doar indulgența universală i-a determinat pe Verboveri să le considere umane.

— Și eu m-am gândit la asta, firește, mărturisește Berko. Și mi-am luat imediat gândul.

¹ Șavuot – sărbătoare iudaică celebrată la șapte săptămâni după Paște (n.r.).

² Adepți ai hasidismului (n.r.).

Își acoperă fața cu mâinile mari și așteaptă o clipă, înainte de a le coborî lent, trăgându-se de obraji până când aceștia i se întind peste bărbie, precum fălcile atârânde ale unui bulldog.

— Vai de mine, Meyer, vrei să mergem pe insula Verbov?

— Fir-ar... nu, zice Landsman în engleza americană. Pe bune, Berko. Detest locul ăla. Dacă trebuie să mergem pe-o insulă, aş prefera să fie Madagascar.

Stau acolo, pe aleea din spatele hotelului Einstein, gândindu-se la numeroasele argumente contra și la cele câteva care pot fi aduse în favoarea ațâțării celor mai puternice personaje din lumea subterană de la nord de paralela 55. Încearcă să genereze explicații alternative pentru purtarea agitată a șahiștilor amatori de la Einstein.

— Ar fi mai bine să-l vizităm pe Itzik Zimbalist, spune Berko într-un târziu. Cu oricine altcineva de pe-acolo ar fi ca și cum am vorbi cu un câine. Și astăzi deja mi-a frânt inima un câine.

Rețeaua străzilor de pe insulă îi aparține încă orașului Sitka, e reglementată și numerotată. În afara ei, ești pierdut, dulceată, călătorești pe coada cometei, te-ai teleportat și ai trecut cu bine prin gaura de vierme către planeta evreilor.

Este vineri după-amiază pe insula Verbov, iar mașina lui Landsman, Chevelle Super Sport, înaintează printre valurile de pălării negre, de-a lungul bulevardului 225. Respectivele pălării sunt din fetru, înalte și cu fundul pliat, cu boruri foarte late, de felul celor preferate de supraveghetorii de plantație din melodrame. Femeile etalează șaluri groase și peruci elegante, făcute din părul evreicelor sărace din Maroc și Mesopotamia. Hainele și rochiile lor lungi sunt cele mai de soi cârpe de la Paris și New York, iar pantofii – ce are mai bun Italia. Băieții pe role alunecă rapid în josul trotuarelor, într-o curgere continuă de șaluri și perciuni, vânturându-și căptușelile portocalii ale hainelor de ploaie descheiate. Fetele, împiedicându-se în fustele lor lungi, se plimbă braț la braț; șiruri gălăgioase de tinere

Verbover, la fel de vehemente și de dotate cu un simț al clanului ca niște școli de filosofie. Cerul a căpătat culoarea oțelului, vântul s-a oprit, iar aerul e electrizat de energia alchimică a copiilor și de promisiunea ninsorii.

— Uită-te și tu la locul ăsta, spune Landsman. E plin de viață.

— Nici măcar o fațadă goală.

— Și mai mulți jidani din ăștia inutili ca niciodată.

Landsman se oprește la semafor, pe Strada 28 NV. În fața unui magazin de pe colț, lângă o casă de învățătură, sunt adunați tineri care studiază Tora, trișori ai Scripturilor, intelectuali de neegalat și cuțitari din specia domesticită. Când remarcă mașina lui Landsman, care trăsnește a mândrie de om cu haine obișnuite și are un dublu S ațâțător pe grilajul radiatorului, renunță să mai strige unul la celălalt și se holbează spre Landsman cu niște priviri de basarabeni. A intrat pe teritoriul lor. Nu poartă barbă și nici nu tremură în fața Domnului. Nu-i un evreu Verbover, deci nu e nici pe departe evreu. Și dacă nu e evreu, nu e nimic.

— Uite cum se holbează fraierii ăia, spune Landsman. Nu-mi place.

— Meyer...

Adevărul e că evreii cu pălării negre îl enervează pe Landsman; așa a fost mereu. Îi face plăcere furia asta alcătuită din straturi onctuoase de invidie, condescendență, resentimente și milă. Oprește mașina și deschide portiera.

— Meyer, nu...

Landsman înconjoară portiera deschisă a mașinii Super Sport. Simte privirile femeilor. Miroase teama bruscă în respirația oamenilor din jurul său, așa cum simți izul cariilor dentare. Aude râsetele puilor care nu și-au cunoscut încă destinul, hu ruitul compresoarelor de aer care țin crapezii vii în acvariile lor. Strălucește ca un ac pe care-l încălzești ca să ucizi o căpușă.

— Așa deci, le spune jidanilor din colț. Care dintre voi, bufonilor, vrea să dea o tură în drăgălașul meu nozmobil?

Un jidan face un pas în față. Are tenul deschis la culoare și e scund și gras, cu o frunte plină de ridicături și o barbă galbenă, în furculiță.

— Vă sugerez să vă întoarceți la vehiculul dumneavoastră, domnule ofițer, spune el pe un ton blând, rezonabil. Și să vă continuați drumul.

— Așa zici tu? rânjește Landsman.

Bărbații de la celălalt colț de stradă înaintează acum spre ei, umplând spațiul din jurul tipului dur, cu barba ca un fulger. Trebuie să fie vreo douăzeci, mai mulți decât crezuse Landsman inițial. Entuziasmul i se stinge ca un bec care e pe cale să se ardă.

— O să mă exprim altfel, spune durul cel blond, ale cărui degete par să fie atrase către o ridicătură a propriului șold.

— Treci înapoi în mașină.

Landsman își mângâie bărbia. „Nebunie”, își zice el. „Vânezi un fir teoretic într-un caz inexistent și, uite, îți pierzi firea fără motiv. Te trezești că provoci un incident în mijlocul unui grup de pălării negre cu influență, bani și o grămadă de mercenari manciurieni la dispoziție, bașca rușii, al căror număr, estimat recent de serviciile de spionaj ale poliției într-un raport confidențial, ar putea provoca o insurgență de gherilă într-o republică micuță din America Centrală.” Nebunie – nebunia lui Landsman, pe care se poate conta.

— Ce-ai zice să vii încoace și să mă obligi? spune el.

Atunci Berko deschide portiera și își afișează în plină stradă masivitatea celor din neamul Bear. Are un profil regal, demn de o monedă sau de o stâncă cioplită. Ține în mână dreaptă cel mai neobișnuit baros pe care l-a văzut vreodată un om, evreu sau nu. Este o copie a celui pe care se spune că l-a folosit căpetenia Katlian în războiul ruso-tingit din 1804,

când rușii au pierdut. Berko l-a confectionat ca să-i intimideze pe jidani, pe vremea când avea treisprezece ani și abia le intrase în horă. Încă nu și-a dezamăgit stăpânul, așa că-l ține pe bancheta din spate a mașinii lui Landsman. Capul ciocanului e un bloc de șaisprezece kilograme de fier meteoritic, pe care Hertz Shemets l-a scos la iveală dintr-un vechi sit rusesc de lângă Yakovy. Mânerul a fost cioplit cu un cuțit de vânătoare Sears, dintr-o bătă de baseball de două kilograme. Corbi negri și monștri marini de culoare roșie se răsucesc de-a lungul mânerului, rânjind cu toți dinții. A avut nevoie de paisprezece carioci pentru a-i colora. Câteva pene de corb sunt prinse cu o fâșie de piele, la capătul mânerului. Acest amănunt nu e tocmai corect din punct de vedere istoric, dar are un efect sălbatic asupra minților de evrei, care urlă: „Indianer!”

Cuvântul circulă în sus și în jos, printre chioșcuri și magazine. Evreii din Sitka nu prea apucă să vadă indieni sau să le vorbească; doar la tribunalul federal sau în orașele aflate de-a lungul Liniei. Iar acestor Verboveri nu le trebuie multă imaginație ca să-și închipuie cum Berko și barosul său se angajează în activitatea complexă de zdrobire a unor capete de fețe-palide. Apoi își dau seama că Berko poartă tichie și observă mișcarea franjurilor albi din talie, de la șalul său tradițional în patru colțuri, iar valul amețitor de xenofobie se scurge din mulțime, lăsând în urmă o rămășiță de vertigo rasist. Asta i se întâmplă lui Berko Shemets în districtul Sitka, dacă scoate barosul și devine indian. Cincizeci de ani de filme cu scalpări, săgeți și uierătoare și căruțe cu coviltir în flăcări și-au făcut efectul asupra gândirii oamenilor. Completa sa inadecvare dă tușa finală.

— Berko Shemets, spune omul cu barba în furculiță, cli-pind, fiindcă niște fulgi mari de zăpadă încep să-i acopere umerii și pălăria. Care-i treaba, jidane?

— Dovid Sussman, spune Berko, lăsând în jos ciocanul. Mă gândeam eu că tu ești.

Își ațintește ochii mari, de minotaur, asupra vărului său. Privirea lui e plină de suferință și reproș. N-a fost ideea lui Berko să vină pe insula Verbov. N-a fost ideea lui să continue cu acest caz, după ce li s-a spus să renunțe. N-a fost ideea lui să fugă rușinați dintr-un stabiliment ieftin din Untershtat, unde drogații misterioși sunt atinși de zeița șahului.

— Să-ți fie Sabatul dulce, Sussman, spune Berko, aruncând barosul în spatele mașinii lui Landsman.

Când acesta lovește podeaua, arcurile banchetei răsună ca niște clopote.

— Asemenea și ție, domnule detectiv, spune Sussman.

Ceilalți evrei murmură și ei aceeași urare, cumva nesiguri. Apoi se întorc și-și reiau discuțiile despre un loc bun unde se fac tigăile cușer sau unde se șterg numerele de înmatriculare.

Când intră în mașină, Berko trănțește portiera și spune:

— Nu-mi place deloc să fac asta.

Înaintează pe bulevardul 225 și fiecare cap se întoarce după evreul indian din Chevroletul albastru.

— Gata cu întrebările discrete, spune Berko amărât. Într-o zi, Meyer, o să-mi folosesc spărgătorul de capete pe tine.

— Poate că ar trebui, spune Landsman. Poate mi-ar servi drept terapie.

Se târăsc spre vest, pe bulevardul 225, către magazinul lui Itzik Zimbalist. Scurtături și fundături, locuințe neoucrainene pentru o singură familie și blocuri de apartamente, clădiri cu acoperișuri abrupte din șindrilă vopsită în culori sumbre, construite exact până la limitele terenurilor pe care le posedă. Casele se înghesuie una lângă alta, la fel ca pălăriile negre într-o sinagogă.

— Nici măcar un singur anunț de vânzare, observă Landsman. Rufe întinse pe fiecare sfoară. Toate celelalte secte își împachetează Tora și cutiile pentru pălării. Harkavy e

aproape un oraș-fantomă. Dar nu și Verboverii. Fie habar n-au de Reversie, fie știu ceva ce noi nu știm.

— Sunt Verboveri, spune Berko. Tu pe ce-ai paria?

— Zici c-a intervenit rabinul. Cărți verzi pentru toată lumea.

Landsman se gândește la această posibilitate. Știe, firește, că o organizație criminală precum cercul Verboverilor nu poate înflori fără să aibă la dispoziție serviciile curierilor și ale celor care fac trafic de influență, fără să ungă regulat pe cineva și să facă plecăciunile necesare în fața guvernului. Verboverii, cu viziunea lor talmudică asupra sistemelor, cu buzunarele adânci și cu chipul de nepătruns pe care-l afișează față de lumea exterioară, au stricat sau au deviat multe mecanisme de control. Dar să fi găsit o cale de a trage în piept întregul INS¹ ca pe un automat de cola, cu un dolar prins de-o sfoară...

— Nimeni nu are atât de multă influență, spune Landsman. Nici măcar rabinul Verbover.

Berko își înclină capul și schițează gestul de a ridica din umeri, de parcă n-ar vrea să spună mai multe, fiindcă ar putea dezlănțui forțe cumplite, flageluri, epidemii și tornade sfinte.

— Asta-i fiindcă nu crezi în miracole, spune el.

¹ Serviciul de Imigrare și Naturalizare al SUA (n.r.).

Zimbalist, cel care se pricepe cel mai bine când vine vorba de hotare, hodorogul ăla învățat, e pregătit atunci când zvonul despre niște indieni într-un bolid albastru din Michigan dă năvală spre ușa lui. Magazinul lui Zimbalist e o clădire de piatră cu acoperiș de zinc și porți glisante masive, aflată la capătul unei piețe pietruite. Aceasta din urmă are un capăt îngust, care se lărgeste treptat ca un nas evreiesc dintr-o caricatură. Vreo cinci-șase străduțe încovoiate se îngrămădesc spre ea, urmând potecile bătute, la început, de caprele și bourii ucraineni de mult dispăruți, dincolo de verandele care sunt copii fidele ale originalelor ucrainene de odinioară. Un ștetl¹ Disney, luminos și curat ca un certificat de naștere proaspăt falsificat. O înghesuială artistică de case maronii precum noroiul și galbene precum muștarul, din lemn și ghips, cu acoperișuri de paie.

Vizavi de magazinul lui Zimbalist, în capătul îngust al pieței, se află casa lui Heskell Shpilman, al zecelea în succesiune dinastică de la primul rabin originar din Verbov, el

¹ În original, *shtetl* (idiș) – orașel (n.r.).

însuși un mare făcător de minuni. Trei cuburi albe din stuc imaculat, cu acoperișuri mansardate din plăci de ardezie albastră și ferestre înalte, înguste, cu storuri. O copie exactă a casei originale din Verbov a bunicului soției actualului rabin, cel de-al optulea rabin Verbover, reproducând exact până și cada nichelată din baia de la etaj. Chiar și înainte de a începe să se implice în spălarea de bani, contrabandă și corupție, rabinii Verbover s-au remarcat prin splendoarea vestelor, argintăria franțuzească de pe masa de Sabat și cizmele italienești moi pe care le purtau în picioare.

Omul priceput la granițe e mic, fragil, cu umerii aduși; să zicem de vreo șaptezeci și cinci de ani, arătând însă cu zece ani mai în vârstă. Părul rar, de culoarea cenușii, îi e prea lung, iar ochii – întunecați și duși în fundul capului; tenul îi e palid, cu pete galbene, ca miezul de țelină. Poartă o haină tricotată, cu fermoar și revere, și o pereche de sandale vechi din plastic bleumarin, peste șosete albe cu o gaură pentru degetul mare de la piciorul stâng, cu tot cu montul lui. Pantalonii tricotati îi sunt pătați cu gălbenuș de ou, acid, smoală, fixator de rășină epoxidică, ceară de sigiliu, vopsea verde și sânge de mastodont. Chipul lui este osos, mai mult nas și bărbie, adaptat ca să observe, să verifice și să detecteze imediat golurile, spărturile și lipsurile. Barba lui complet cenușie flutură în vânt ca puful de pasăre prins într-un gard de sârmă ghimpată. După o sută de ani de neputință, acesta ar fi ultimul om către care s-ar îndrepta Landsman sperând să obțină ajutor și informații, însă Berko știe mai multe despre viața de pălărie neagră decât va afla vreodată vărul său.

Stând lângă Zimbalist, în fața porții arcuite din piatră a magazinului, un absolvent tânăr, fără barbă, ține o umbrelă ca să-l ferească pe moș de ninsoare. Plăcinta neagră pe care o poartă puștiul pe cap e deja acoperită cu un strat de o jumătate de centimetru de gheață. Zimbalist le acordă aceeași atenție pe care i-o dai unui copăcel plantat într-un ghiveci.

— Ești mai gras ca niciodată, îi spune în loc de salut lui Berko.

Acesta se apropie de el cu un mers legănat, în care pare să se mai simtă greutatea fantomatică a ciocanului de luptă.

— Mare cât o canapea.

— Domnule profesor Zimbalist, răspunde Berko, balanșând ciocanul invizibil. Parc-ai fi căzut dintr-un sac de aspirator folosit.

— În opt ani, nu m-ai deranjat.

— Mda, m-am gândit să te las în pace.

— Drăguț din partea ta. Păcat că orice alt evreu din nenorocita asta de mașină de curățat cartofi care-și zice district mi-a tot frecat ridichea neîncetat.

Se întoarce spre absolventul cu umbrelă.

— Ceai. Pahare. Gem.

Acesta mormăie în aramaică o aluzie la supunerea absolută, citată din *Tratatul cu privire la ierarhia câinilor, pisicilor și șoarecilor*, deschide ușa pentru omul priceput la granițe și intră cu toții. E o cameră vastă, plină de ecouri, împărțită teoretic într-un garaj, un atelier și un birou suprapopulat cu fișete din oțel, atestate înrămate și toate acele volume cu cotoare negre ale Legii eterne și fără de capăt. Porțile glisante de mari dimensiuni au rolul de a lăsa dubele să intre și să iasă. Trei dube, judecând după triada de pete uleioase de pe podeaua netedă de ciment.

Landsman e plătit – și pentru asta și trăiește – ca să observe ceea ce le scapă oamenilor obișnuiți, însă i se pare că până să intre în magazinul lui Zimbalist, expertul, n-a acordat suficientă atenție sforii. Sfoară, șnur, frânghie, coardă, bandă, fir, curea, odgon și cablu. Polipropilenă, cânepă, cauciuc, cupru învelit în cauciuc, kevlar, oțel, mătase, in, catifea împletită. Expertul cunoaște pasaje întregi din Talmud pe de rost. Topografie, geografie, geodezie, geometrie, trigonometrie – toate îi vin din reflex, ca atunci când te uiți prin cătarea unei arme. Dar viața expertului se învâрте în

jurul calității sforii sale. Cea mai mare parte a acesteia, măsurată în mile, în verste sau în palme – cum o măsoară un expert în hotare –, e răsucită frumos în role atârnate pe perete sau e înfășurată pe mosoare metalice, în stive ordonate. Dar e destulă aruncată ici și colo, încurcată și intrată prin crăpături. Hățișuri, ghemotoace, noduri uriașe și țepoase de sfoară și sârmă, schimbându-și locul prin magazin ca tufele uscate din deșert, duse de vânt.

— Domnule profesor, acesta este partenerul meu, detectivul Landsman, spune Berko. Dacă vrei să-ți frece cineva ridichea, dă-mi voie să ți-l prezint.

— E tot o pacoste ca tine?

— Nu mă provoca.

Landsman și profesorul își strâng mâinile.

— Îl știu pe ăsta, spune expertul, apropiindu-se ca să se uite mai bine la Landsman.

Îl privește cu încruntătura cu care și-ar învrednici una dintre cele zece mii de hărți ale hotarelor.

— L-a prins pe maniacul Podolsky. L-a trimis pe Hîman Cearnî la închisoare.

Landsman se îmbățosează și își aruncă folia metalică a scutului său anti-șoc, pregătindu-se să i se împuie capul. Hîman Cearnî, un Verbover care spăla bani printr-un lanț de magazine de casete video, angajase doi șlosări filipinezi – niște ucigași plătiți – ca să-l ajute să cimenteze o afacere dificilă. Însă cel mai bun informator al lui Landsman este Benito Taganes, regele gogoșilor chinezești în stil filipinez. Informațiile lui Benito l-au condus pe Landsman la o casă de lângă aeroport, în care amărâții de șlosări așteptau un avion, iar mărturia lor l-a băgat pe Cearnî la răcoare, în ciuda tuturor eforturilor depuse pentru crearea celui mai dens kevlar judiciar pe care îl putuseră cumpăra banii Verboverilor. Hîman Cearnî rămâne în continuare singurul Verbover care a fost vreodată condamnat și trimis la închisoare în district.

— Uită-te la el.

În partea de jos a feței lui Zimbalist se crapă o deschizătură. Dinții săi sunt ca țevile unei orgi făcute din oase. Râsul său sună ca un mănunchi de furculițe și capete de cuie ruginite îngrămădite pe jos.

— Crede că-mi pasă câtuși de puțin de oamenii ăștia? Usca-li-s-ar vintrele cum li-s sufletele de uscate!

Expertul se oprește din râs.

— Ce, credeai că-s unul dintre ei?

Pare cea mai letală întrebare care i s-a pus vreodată lui Landsman.

— Nu, domnule profesor, spune el.

Se îndoiește că Zimbalist este un profesor adevărat, dar aici, în birou, deasupra capului absolventului care se luptă cu ceainicul electric, se află înrămate acreditările și certificatele primite de la Yeshiva¹ din Varșovia (1939), Statul Liber al Poloniei (1950) și Institutul Bronfman pentru Manufactură și Tehnică (1955). Alături de ele stau atestatele – *haskamos* și *afidavite* –, fiecare în ramă proprie, neagră și sobră, câte una de la fiecare rabin din district, după cum se pare; sunt și din cele de două parale, și din cele foarte valoroase, ale căror origini se găsesc din Yakovy până în Sitka. Landsman se prefăce că-l cercetează din nou pe Zimbalist din cap până-n picioare, dar e evident, chiar și numai după tichia mare, cu broderia ei pretențioasă, cu fir de argint, care-i acoperă eczema de la ceafă, că expertul în hotare nu e un Verbover.

— N-aș putea face greșeala asta.

— Nu? Și ce zici despre căsătoria cu cineva din neamul lor? Greșeala aia ai face-o, așa, ca mine?

— Când vine vorba despre căsătorie, prefer să-i las pe alții să facă greșeli, spune Landsman. De exemplu, pe fosta mea soție.

Zimbalist le face semn să treacă pe lângă masa solidă din stejar pe care stau hărțile, spre niște scaune rupte, cu

¹ Instituție evreiască de învățământ care se ocupă de studiul textelor religioase (n.r.).

spătar din stinghii, aflate lângă un birou cu pupitru. Absolutul nu reușește să se dea din drum suficient de repede, așa că expertul îl ia de ureche.

— Ce faci?

Îl prinde pe puști de mână.

— Uite ce unghii ai! Puah!

Dă drumul mâinii de parcă ar fi o bucată de pește stricat.

— Fugi, pleacă de-aici, deschide stația. Află unde-s idi-oții ăia și de ce durează atât!

Toarnă apă într-o cratiță și aruncă înăuntru un pumn de ceai care seamănă suspect de mult cu sfoara mărunțită.

— Au de patrule un singur eruv¹! Unul singur! Am doisprezece oameni care lucrează pentru mine, și niciunul nu-i în stare să nu se piardă căutându-și degetele de la picioare la capătul celălalt al șosetelor!

Landsman s-a străduit foarte mult să evite obligația de a înțelege concepte precum cel de eruv, dar știe că e o șmecherie ritualică tipic evreiască, o escrocherie pe seama lui Dumnezeu, nenorocitul ăla obsedat de control. Înseamnă să te prefaci că stâlpii de telefon sunt stâlpi de ușă, iar firele sunt pragul de sus. Poți împrejmuți o zonă folosind stâlpi și sfori și o poți numi eruv, apoi să pretinzi, de Sabat, că eruvul pe care l-ai trasat – și care include aproximativ întregul district, în cazul lui Zimbalist și al echipei sale – este casa ta. Astfel, poți fenta interdicția de a purta ceva asupra ta de Sabat, într-un loc public, și poți merge la șul cu câteva Alka-Seltzer în buzunar. Așa nu e un păcat. Cu suficientă sfoară, destui stâlpi și un pic de creativitate în folosirea pereților, gardurilor, stâncilor și râurilor deja existente, puteai trasa un cerc în jurul celor mai multe zone, pe care să le numești eruv.

Dar cineva trebuie să traseze aceste linii, să supravegheze teritoriul, să întrețină sforile și stâlpii și să păzească

¹ Zonă urbană îngrădită cu sârmă, în care domeniile private ale evreilor se extind în mod simbolic până în interiorul zonelor comune (n.r.).

integritatea pereților și ușilor închipuite împotriva vremii potrivnice, a vandalismului, urșilor și companiei telefonice. Aici intervine expertul în hotare. El acoperă întreaga piață cu stâlpi și sfori. Verboverii l-au înhățat primii și, impunându-se cu forța prin intermediul său, una câte una, sectele Satmarilor, Bobovilor, Lubavicilor, Gerilor și toate celelalte secte de pălării negre au ajuns să se bazeze pe serviciile și priceperea lui. Dacă se ridică vreo întrebare cu privire la apartenența unei anumite bucăți de trotuar, a unui mal de lac sau a unui câmp deschis la un eruv, Zimbalist, deși nu este rabin, este cel a cărui opinie e respectată de toți rabinii. De hărțile, echipele și bobinele sale de polipropilenă depinde starea sufletelor tuturor evreilor pioși din district. Unii spun c-ar fi cel mai puternic jidan din oraș. Și de aceea i se permite să stea în spatele biroului său masiv din stejar, cu cele șaptezeci și două de compartimente ale sale, drept în mijlocul insulei Verbov, și să bea un pahar de ceai cu omul care l-a băgat la zdup pe Hîman Cearnî.

— Care-i treaba? îl întreabă el pe Berko, așezându-se cu un scârțâit pe o pernă gonflabilă din cauciuc, în formă de colac.

Ia un pachet de Broadway dintr-un suport de pe biroul său.

— De ce umbli prin zonă și-i sperii pe toți cu ciocanul ăla al tău?

— Partenerul meu a fost dezamăgit de primirea care ni s-a făcut, spune Berko.

— I-a lipsit strălucirea sabatică, spune Landsman, aprinzându-și și el o papiroasă. ...Dacă e să mă întrebați pe mine.

Zimbalist împinge pe masă o scrumieră de cupru cu trei colțuri. Pe o latură a scrumierei scrie LA KRASNÎI – TUTUN ȘI PAPETĂRIE. Acolo se ducea de obicei Isidor Landsman pentru exemplarul lunar din *Chess Review*. La Krasnîi, cu biblioteca lui de împrumut, cutia încăpătoare pentru păstrat trabucuri și premiul anual pentru poezie, a

fost strivit de lanțurile de magazine americane în urmă cu mulți ani, iar la vederea acestei scrumiere familiare, armonica inimii lui Landsman scoate un suspin nostalgic.

— Le-am dedicat doi ani din viață oamenilor ăstora, spune Berko. Ai crede că unii și-ar putea aminti de mine. Sunt chiar așa ușor de uitat?

— Să-ți spun ceva, domnule detectiv.

După un alt scârțâit al colacului de cauciuc, Zimbalist e din nou în picioare și toarnă ceai în trei pahare murdare.

— Dacă e să ne luăm după cum se-nmulțesc pe-aici, oamenii ăia de pe stradă nu-s cei pe care-i știai de-acum opt ani, ci nepoții lor. Mai nou, se nasc însărcinate, continuă expertul.

Dă fiecăruia câte un pahar aburind, prea fierbinte ca să poată fi ținut în mână. Landsman își opărește vârfurile degetelor. Ceaiul miroase a iarbă, boboci de trandafir și poate un pic a sfoară.

— Toate fac evrei noi, spune Berko, amestecând o linguriță cu gem în pahar. Nimeni nu face și spații unde să-i pună.

— Asta așa e, spune Zimbalist, strâmbându-se când fundul lui osos lovește colacul. Sunt timpuri ciudate pentru evrei.

— Nu și pe-aici, se pare, spune Landsman. Viața merge ca de obicei pe insula Verbov. Un BMW furat pe fiecare alee și un pui vorbitor în fiecare ceaun.

— Oamenii ăștia nu-și fac griji până nu le spune rabinul, zice Zimbalist.

— Poate că n-au de ce să-și facă griji, răspunde Berko. Poate că rabinul s-a ocupat deja de problemă.

— N-am de unde să știu.

— Nicio secundă n-aș crede așa ceva.

— Atunci nu crede.

Una dintre ușile garajului glisează înapoi, lăsând să intre o dubiță albă, cu un înveliș strălucitor de zăpadă care maschează parbrizul. Patru bărbați în salopete galbene se înghesuie să iasă din dubiță, cu nasurile înroșite și bărbile strânse în plase

negre. Încep să-și sufle nasurile și să-și scuture picioarele, iar Zimbalist trebuie să meargă la ei și să urle o vreme. Se pare că a fost o problemă lângă rezervorul din parcul Shalom Alehem, unde vreun idiot de la primărie a trântit un zid fix în mijlocul unei zone imagine de acces dintre doi stâlpi de iluminat. Toți se îndreaptă cu pași apăsați spre masa cu hărți din mijlocul biroului. În timp ce Zimbalist dă jos harta potrivită și o desfășoară, membrii echipei se încruntă și-și exersează, pe rând, mușchii necesari încruntării spre Landsman și Berko. După care îi ignoră complet.

— Se spune că expertul are o hartă a sforilor pentru fiecare oraș în care au dat nas în nas vreodată zece evrei, îi spune Berko lui Landsman. Până la Ierihon.

— Chiar eu am pornit zvonul ăsta, spune Zimbalist, cu ochii la hartă.

Găsește locația, iar unul dintre băieți schițează zidul cu un capăt de creion. Zimbalist născocoște rapid un ocol care să țină până mâine la apus, o protuberanță în marele zid imaginar al eruvului. Își trimite băieții înapoi în Harkavy ca să treacă o țevă de plastic în jurul câtorva stâlpi de telefon din apropiere, astfel încât cei din neamul Satmar, care locuiesc în zona estică a parcului Shalom Alehem, să-și poată scoate câinii la plimbare fără să-și pună în pericol sufletele.

— Scuzați-mă, spune el revenind la birou, străbătut de un fior. Nu-mi mai place să stau jos. Acum, cu ce vă pot ajuta? Mă îndoiesc că ați venit aici cu o problemă legată de *reshus harabim*¹.

— Avem un caz de crimă, profesore Zimbalist, spune Landsman. Și avem motive să credem că decedatul ar putea fi un Verbover sau că ar fi avut legături cu Verboverii, cel puțin o dată.

— Legături..., spune expertul, aruncând o privire spre stalactitele din tuburile orgii sale. Cred că știu câte ceva despre asta.

¹ Zonă publică, neîngrădită (n.r.).

— Locuia într-un hotel de pe strada Max Nordau, sub pseudonimul Emanuel Lasker.

— Lasker? Ca jucătorul de șah?

Pe pergamentul frunții gălbejite a lui Zimbalist apare o încrețitură, iar în adâncul orbitelor, o scânteie ivită din piatră și oțel: surpriză, mirare, o străfulgerare de aducere-aminte.

— Urmăream jocul, explică el. Cu mult timp în urmă.

— Și eu, spune Landsman. Și răposatul nostru, până la capăt. Lângă cadavru se afla un joc în desfășurare. Citea Siegbert Tarrasch. Și le era cunoscut obișnuirilor de la Clubul de Șah Einstein, care știau că-l cheamă Frank.

— Frank..., spune expertul în hotare, pronunțând nazal, ca yankeii. Frank, Frank, Frank... Era prenumele lui? E un nume de familie răspândit printre evrei, dar nu-l găsești ca prenume. Știi sigur că era evreu Frank ăsta?

Berko și Landsman fac un schimb rapid de priviri. Nu știu nimic sigur. Filacterele de pe noptieră puteau fi puse de altcineva, cu un anumit scop, sau puteau fi un suvenir lăsat în urmă de un ocupant anterior al camerei 208. Nimeni de la Clubul Einstein nu declarase că l-ar fi văzut pe Frank drogatul într-un șul, în timp ce se legăna, absorbit de Rugăciunea în Picioare.

— Avem motive să credem, repetă Berko, că la un moment dat a fost evreu Verbover.

— Ce fel de motive?

— Erau acolo câțiva stâlpi de telefon la îndemână, spune Landsman. Am legat o sfoară între ei.

Bagă mâna în buzunar și scoate un plic. Îi întinde lui Zimbalist peste birou unul dintre instantaneele lui Shpringer, iar acesta îl ține la distanță, suficient cât să-și dea seama că este fotografia unui cadavru. Inspiră adânc pe nas și își strânge buzele, pregătindu-se să le prezinte observații savante bine întemeiate cu privire la dovezile disponibile. Fotografia unui decedat este, să fim cinstiți, o falie în rutina vieții unui expert în hotare.

Apoi privește fotografia și, cu o clipă înainte să-și recapete complet controlul asupra propriilor trăsături, Zimbalist dă impresia că a primit o lovitură rapidă în stomac. Plămânii îi rămân fără aer, iar fața i se golește de sânge. Scânteierea constantă a inteligenței îi dispare din privire. Pentru o clipă, Landsman se uită la instantaneul unui expert în hotare mort. Apoi luminile revin pe chipul hodorogului. Berko și Landsman așteaptă puțin, apoi ceva mai mult, iar Landsman înțelege că expertul în hotare se luptă din răspuțeri să-și păstreze controlul, să se agațe de șansa ca următoarele sale cuvinte să fie: „Domnilor detectivi, nu l-am mai văzut niciodată pe omul ăsta”, iar ele să sune plauzibil, previzibil și realist.

— Cine era, domnule profesor Zimbalist? întreabă Berko într-un târziu.

Zimbalist pune fotografia pe birou și o mai privește o dată, fără să se preocupe de ceea ce fac ochii sau buzele lui.

— Vai, băiatul ăsta..., spune el. Băiatul ăsta scump...

Scoate o batistă din buzunarul jachetei tricotată cu fermoar, își șterge lacrimile de pe obraji și tușește o dată. E un sunet oribil. Landsman ia paharul cu ceai al expertului și îl toarnă într-al lui. Din buzunar scoate sticla de votcă pe care a sechestrat-o în această dimineață din toaleta bărbaților de la Vorsht. Toarnă două degete în paharul cu ceai și îi întinde hodorogului paharul.

Zimbalist ia votca fără un cuvânt și o dă peste cap dintr-o înghițitură. Apoi își pune batista la loc în buzunar și îi înapoiază lui Landsman fotografia.

— Eu l-am învățat pe băiatul ăsta să joace șah, spune el. Pe vremea când era copil, vreau să zic. Înainte să crească. Îmi pare rău, știu că nu vorbesc coerent.

Vrea să mai scoată o țigară din pachet, dar le-a fumat deja pe toate. Îi ia o vreme să-și dea seama. Stă acolo, împungând ambalajul cu un deget îndoit, căutând parcă

aluna din pachetul de Cracker Jack¹. Landsman îi oferă o țigară.

— Mersi, Landsman. Mulțumesc.

Dar pe urmă nu mai spune nimic, ci stă pur și simplu și privește papiroasa arzând. Se uită prin orbitele sale cavernoase la Berko, apoi aruncă o privire de jucător de cărți către Landsman. Acum își revine din șoc. Încearcă să cartografieze situația, limitele pe care nu le poate depăși, ușile pe care nu trebuie să intre ca să nu-și periclitize sufletul. Crabul păros și pătat al mâinii sale își îndreaptă un picioruș spre telefonul de pe birou. Într-un minut, adevărul și întunericul vieții vor fi din nou trimise în custodia avocaților.

Poarta garajului scârțâie și hârâie. Cu un geamăt recunoscător, Zimbalist începe să se ridice, dar de data asta Berko i-o ia înainte. Lasă o mână grea pe umărul bărbatului.

— Stai jos, domnule profesor, spune el. Te implor. Ia-o ușurel dacă trebuie, dar te rog, așază-ți fundul pe colacul ăla.

Își lasă mâna acolo unde e, strângându-l ușor pe Zimbalist, și face un semn cu capul spre garaj.

— Meyer!

Landsman traversează atelierul, îndreptându-se către garaj, și își scoate insigna. Iese direct în calea dubitei, de parcă insigna ar putea opri un Chevy de două tone. Șoferul calcă frâna, iar scrâșnetul cauciucurilor reverberează între pereții de piatră rece ai garajului. Șoferul coboară geamul. Poartă echipamentul complet al grupului Zimbalist: barba prinsă în plasă, salopeta galbenă, încruntătura accentuată.

— Care-i treaba, domnule detectiv? vrea el să știe.

— Du-te și dă o tură, spune Landsman. Noi vorbim.

Întinde mâna spre panoul de comandă și îl prinde de gulerul hainei sale lungi pe absolventul care încearcă să se furișeze. Îl scutură pe puști ca pe un cățeluș, târându-l spre

¹ Amestec de popcorn caramelizat și alune, care conținea un premiu în pachet (n.r.).

locul mortului și deschizând portiera, apoi îl azvârle cu tandrețe în dubiță.

— Și ia-l pe pișerul¹ ăsta cu tine.

— Șefu'! zice șoferul către expertul în hotare.

O clipă mai târziu, Zimbalist încuviințează și îi face semn să plece.

— Dar unde să mă duc? îl întreabă șoferul pe Landsman.

— Nu știu, răspunde acesta.

Închide portiera dubiței, trântind-o bine.

— Du-te și ia-mi un cadou frumos.

Landsman lovește capota dubiței, iar aceasta se întoarce în haosul de linii albe ca niște sfori ale expertului în hotare, împletite între replicile fațadelor de case și cerul de un gri strălucitor. Landsman trage ușa garajului și pune zăvorul.

— Ei, ce-ai zice s-o iei de la capăt? îi spune lui Zimbalist, așezându-se din nou pe scaunul cu spătar din stinghii.

Își pune picior peste picior și aprinde câte o papiroasă nouă pentru fiecare dintre ei.

— Avem suficient timp.

— Haide, domnule profesor, spune Berko. Ai cunoscut victima de când era copil, nu-i așa? Probabil că amintirile ți se învârt prin minte chiar acum. Oricât de rău te-ai simți, o să fie mai bine dacă începi să vorbești.

— Nu-i asta problema, spune expertul în hotare. Treaba e că... Nu-i asta problema.

Ia papiroasa aprinsă de Landsman, și de data aceasta fumează mare parte din ea înainte de a începe să vorbească. E un jidan erudit și-i place să-și pună gândurile în ordine.

— Se numește Menachem, începe el. Mendel. Are, sau avea, treizeci și opt de ani. E cu un an mai în vârstă decât dumneata, domnule detectiv Shemets, însă aveți aceeași zi de naștere – cincisprezece august, nu-i așa? Da? Așa credeam și eu. Vezi? ăsta e dulapul cu hărți, zice el și își

¹ În original, *pisher*, cuvânt din idiș cu înțelesul de „persoană neînsemnată” (n.r.).

ciocănește calota craniană lipsită de păr. Hărțile Ierihonului, detectiv Shemets. Ierihonul și Tyrul.

Ciocăneala în dulapul cu hărți scapă un pic de sub control, iar tichia îi cade de pe cap. Când dă să o prindă, o grămadă de scrum îi cade pe pulover.

— IQ-ul lui Mendel era de o sută șaptezeci, continuă el. Când avea opt sau nouă ani, știa ebraică, aramaică, iudeo-spaniolă, latină și greacă. Cele mai dificile texte, cele mai încurcate hățișuri de logică și argumentație. Pe atunci, Mendel era deja un jucător de șah mult mai bun decât aș fi putut eu spera vreodată să devin. Avea o memorie remarcabilă pentru jocurile înregistrate. Trebuia să citească o transcriere doar o dată, și după aceea putea reproduce jocul pe o tablă sau și-l putea aminti, fără nicio greșeală. Când a mai crescut și nu îl mai lăsau să joace atât de des, rezolva în minte niște partide faimoase. Trebuie să fi știut trei sau patru sute de jocuri pe de rost.

— Asta se spunea despre Melekh Gaystik, spune Landsman. El avea genul ăsta de minte făcută pentru joc.

— Melekh Gaystick..., repetă Zimbalist. Gaystick era o monstruozitate. Felul în care juca nu era uman. Avea o minte ca un soi de microb – tot ce știa era să te mănânce. Era brutal și murdar. Răutăcios. Mendel nu era deloc așa. Le făcea jucării soroților lui: păpuși din cârlige de rufe și fetru, o casă dintr-o cutie de biscuiți cu ovăz. Avea mereu lipici pe degete și un cârlig de rufe în buzunar, cu un chip lipit pe el. Eu îi dădeam sfoară pentru părul păpușilor. Avea opt surioare, toate mereu pe capul lui. Și un boboc de rață care îl urmărea peste tot, ca un câțel.

Lui Zimbalist i se ridică marginile buzelor maronii și subțiri.

— Credeți sau nu, am aranjat odată un meci între Mendel și Melekh Gaystik. Puteai face astfel de lucruri. Gaystik era mereu falit sau îndatorat, așa că, dacă-l plăteai cum trebuie, ar fi jucat și cu un urs abțiguit. Pe atunci, băiatul avea doisprezece ani și Gaystik douăzeci și șase. Era cu un an

înainte să câștige campionatul de la Petersburg. Au jucat trei partide în spatele prăvăliei mele, care pe vremea aceea – dumneata îți amintești, domnule detectiv – se afla pe bulevardul Ringelblum. I-am dat lui Gaystik cinci mii de dolari ca să joace cu Mendel. Băiatul a câștigat prima și ultima partidă. În a doua a jucat cu negrele și a făcut remiză. Da, Gaystik s-a bucurat că meciul acela a rămas secret.

— De ce? vrea să știe Landsman. De ce trebuiau să fie ținute secrete partidele ?

— Pentru că băiatul ăsta..., începe expertul în hotare. Cel care a murit într-o cameră de hotel pe strada Max Nordau... Cred că nu e un hotel drăguț.

— Un hotel de doi bani, spune Landsman.

— Își injecta heroină în braț?

Landsman încuviințează și, după câteva secunde chinuitoare, Zimbalist încuviințează și el.

— Da. Firește. Ei... Motivul pentru care am fost obligat să aranjez partidele în secret era că băiatului i se interzisese să joace șah cu cei din exterior. Într-un fel sau altul, n-am știut niciodată cum, tatăl lui Mendel a aflat de meciul contra lui Gaystick. Asta aproape că mi-a pus capac. În ciuda faptului că soția mea era rudă cu tatăl lui, aproape că am rămas fără *haskama*¹ din partea lui, iar la vremea respectivă tocmai pe ea se întemeiau afacerile mele. Am construit întreaga operațiune cu susținerea lui.

— Tatăl lui... Doar nu vrei să zici că... a fost Heskell Shpilman, spune Berko. Bărbatul din fotografie este fiul rabinului Verbover.

Landsman își dă seama ce liniște este pe insula Verbov, sub zăpadă, înăuntrul unui hambar de piatră, când întunericul se apropie, iar săptămâna profană și lumea care a profanat-o sunt pe cale să fie azvârlite în flăcările a două lumânări gemene.

¹ Scrisoare de recomandare sau aprobare pentru un cărturar rabinic renumit (n.r.).

— Așa este, spune Zimbalist, într-un târziu. Mendel Shpilman. Unicul fiu. A avut un frate geamăn care s-a născut mort. Ulterior, ăsta a fost considerat un semn.

— Un semn că ce? întreabă Landsman. Că urma să fie un geniu? Că va deveni un drogat care trăiește într-un hotel ieftin din Untershtat?

— Asta în niciun caz, spune Zimbalist. Nimeni nu și-a imaginat așa ceva.

— Se zice... Ei ziceau..., începe Berko.

Se strâmbă, parcă știind că lucrurile pe care le va spune îl vor irita pe Landsman sau îi vor da motiv de batjocură. Își relaxează ochii căprui și se hotărăște să nu mai spună nimic. Nu se poate convinge să repete.

— Mendel Shpilman... Dumnezeuule... Am auzit niște povești...

— Multe povești, spune Zimbalist. Nimic altceva decât povești, până când a împlinit douăzeci de ani.

— Ce fel de povești? întreabă Landsman, ușor iritat. Povești despre ce? Spuneți-mi odată, fir-ar să fie!

Așa că Zimbalist le spune o poveste cu Mendel. O femeie, spune el, murea de cancer la spitalul municipal din Sitka. Să-i spunem o cunoștință de-a lui. Se întâmpla în 1973. Femeia rămăsese văduvă de două ori. Primul ei soț fusese un cartofor, împușcat de ștarcări în Germania, înainte de război. Al doilea – o marionetă de-a lui Zimbalist, care se încurcase în ițele puterii. Ajutând-o cu bani și făcându-i diverse servicii văduvei fostului său angajat, Zimbalist ajunsese s-o cunoască. Nu era exclus să se fi îndrăgostit unul de altul. Erau amândoi trecuți de vârstă pasiunii stupide, așa că erau pasionali fără să fie stupizi. Era o femeie cu ten închis la culoare, suplă și obișnuită să-și controleze apetitul. Și-au ținut povestea departe de ochii tuturor și, firește, de ai doamnei Zimbalist.

Când ea s-a îmbolnăvit, Zimbalist a recurs la diverse subterfugii pentru a o vizita la spital. A mituit niște angajați. Dormea pe un prosop de pe podeaua rezervei, încovrigat între patul ei și perete. În penumbră, când amanta striga din abisurile morfinei, îi turna apă printre buzele

crăpate și îi răcorea fruntea cu o cârpă umedă. Ceasul de pe peretele spitalului zumzăia ca pentru sine, se agita și tot rupea bucăți din noapte cu minutarul său. Dimineața, Zimbalist se strecura înapoi în prăvălia lui de pe bulevardul Ringelblum – îi spusese soției că dormea acolo fiindcă sforăia cumplit – și-l aștepta pe băiat.

Aproape în fiecare dimineață, după rugăciune și studiu, Mendel Shpilman venea să joace șah. Jocul de șah era permis, chiar dacă rabinatul Verbover și comunitatea pioșilor considerau că în felul ăsta băiatul își pierde vremea degeaba. Cu cât creștea Mendel – cu cât avea mai multe realizări școlare și cu cât îi creștea renumele în privința perspicacității care-i depășea vârsta –, cu atât mai dureroasă părea această pierdere de vreme. Nu era vorba doar despre memoria lui Mendel, despre iuțeala minții lui, despre înțelegerea precedentelor și buna stăpânire a istoriei și a dreptului. Nu, chiar și în copilărie, Mendel Shpilman părea să intuiască fluxul uman complicat care dădea putere legii și avea totodată nevoie de propriul sistem elaborat de canale și ecluze. Teama, îndoiala, pofta, necinstea, jurămintele încălcate, crima și iubirea, nesiguranța în privința intențiilor lui Dumnezeu și ale oamenilor – micuțul Mendel nu descoperea aceste lucruri doar în textele aramaice, ci și când apăreau în biroul tatălui său, etalând serjul negru și delicioasa limbă maternă din viața de zi cu zi. Dacă în mintea băiatului s-au născut vreodată conflicte și îndoieli cu privire la relevanța legii pe care o învăța la curtea Verboverilor, stând la picioarele câtorva ganefi și escroci de talie mare, n-a arătat-o niciodată. Nici cât timp a fost un copil credincios, și nici când a sosit ziua în care le-a întors tuturor spatele. Avea genul de minte care poate reține și analiza afirmații contradictorii fără a-și pierde echilibrul.

Fiindcă cei din neamul Shpilman erau atât de mândri de superioritatea sa ca fiu și învățăcel evreu, tolerau acea parte a caracterului său care îndrăgea doar jocul. Mendel pune

mereu la cale șotii și farse elaborate; punea în scenă piese în care jucau surorile, mătușile și rața lui. Unii erau de părere că miracolul suprem înfăptuit de Mendel fusese să-și convingă temutul tată să joace, an după an, rolul regiinei Vashti în *Purimshpil*¹. Ah, imaginea suveranului aceluia sobru, un munte de demnitate, un om uriaș, tropăind pe scenă în pantofi cu tocuri înalte! Cu o perucă blondă! Rujat și fardat, cu breton și paiete! Era, probabil, cea mai oribilă mostră de întruchipare a unei femei produsă vreodată de poporul evreu. Lumea o adora. Îl adorau pe Mendel, fiindcă făcea să se întâmple asta în fiecare an. Însă era doar o nouă dovadă a iubirii lui Heskell Shpilman pentru acest băiat. Aceeași iubire indulgentă îi permitea lui Mendel să irosească o oră pe zi cu șahul, cu condiția ca adversarul său să fie ales din comunitatea Verbov.

Mendel l-a ales pe expertul în hotare, singurul străin din mijlocul lor. Era o mică demonstrație de rebeliune sau de îndărătnicie pe care unii, în anii ce au urmat, și-au amintit-o. Dar pe orbita Verbov, doar Zimbalist avea șansa să-l învingă pe Mendel.

— Cum se simte? l-a întrebat Mendel pe Zimbalist într-o dimineață, pe când prietena acestuia trăgea să moară de vreo două luni în spitalul din Sitka.

Zimbalist a fost șocat de întrebare – nici pe departe precum cel de-al doilea soț al văduvei, firește, dar suficient ca inima să i se oprească pentru o clipă. Își amintește fiecare partidă pe care el și Mendel Shpilman au jucat-o vreodată unul contra celuilalt, spune el, cu excepția acesteia – nu reușește să-și amintească nici măcar o singură mutare. Soția lui Zimbalist făcea parte din familia Shpilman. Era verișoara băiatului. Mijloacele de trai, onoarea, poate chiar viața lui Zimbalist depindeau de ascunderea adulterului său. Era absolut sigur că secretul fusese păstrat până atunci.

¹ *Purimshpil* sau *Purim spiel* este o dramatizare în cheie comică a Cărții Esterei din Biblia ebraică (n.r.).

Prin conexiunile și relațiile sale, expertul în hotare percepea orice șoaptă sau zvon ca un păianjen care simte cu membrele zbaterile unei muște. Era imposibil să fi ajuns ceva la Mendel Shpilman înainte ca Zimbalist să-și fi dat seama.

— Cum se simte cine? a întrebat el.

Băiatul s-a uitat lung la el. Mendel nu era un copil chipeș. Roșea mereu, avea ochii apropiați, bărbie dublă care tindea să devină triplă, fără a păstra liniile clare ale celei dintâi. Însă ochii săi, deși prea mici și prea apropiați de rădăcina nasului, erau adânci și își schimbau culoarea, asemenea modelelor de pe aripile unui fluture – albastru, verde, auriu. Milă, batjocură, iertare. Fără să-l judece. Fără reproș.

— Nu contează, a spus Mendel cu blândețe.

Apoi a mutat nebunul reginei, aducându-l în poziția sa inițială de pe tablă.

Mutarea nu avea niciun scop pe care Zimbalist, analizându-l, să-l poată identifica. Preț de-o clipă, avusese impresia că niște școli fantastice de șah erau incluse ori subînțelese în ea. Apoi a părut numai ceea ce, probabil, și era: un fel de retractare.

Zimbalist și-a petrecut următoarea oră zbătându-se să înțeleagă cea mutare și să aibă puterea de a rezista dorinței de a-i destăinui unui băiat de zece ani – al cărui univers era cuprins între casa de studiu, șul și ușa de la bucătăria mamei sale – durerea și farmecul întunecat al iubirii lui pentru văduva pe moarte, felul în care o sete ascunsă îi era potolită de fiecare dată când îi strecura acesteia apă rece printre buzele care se cojeau.

În ora următoare, au jucat fără a mai schimba vreo vorbă. Dar când a venit vremea ca băiatul să plece, s-a întors în pragul prăvăliei de pe bulevardul Ringelblum și l-a apucat pe Zimbalist de mânecă. A ezitat, parcă nesigur sau rușinat. Sau poate că îi era frică. Apoi a căpătat o expresie

concentrată, pe care Zimbalist a recunoscut-o drept vocea interiorizată a rabinului, amintindu-i fiului său de datoria de a servi comunitatea.

— Când o vezi în seara asta, a spus Mendel, spune-i că-i trimit binecuvântarea mea. Că îi trimit salutări.

— Așa voi face, a răspuns Zimbalist.

Sau cel puțin așa își amintește că a răspuns.

— Transmite-i din partea mea că totul va fi bine.

Chipul micuț de maimuță, gura tristă, ochii care spuneau că, deși îl cunoștea și-l iubea, era posibil să își bată joc de el...

— Desigur, a spus Zimbalist.

Apoi a izbucnit în suspine cu sughițuri.

Băiatul a scos o batistă curată din buzunar și i-a dat-o lui Zimbalist. Răbdător, a luat mâna expertului în hotare. Degetele lui erau moi, ușor lipicioase. Pe interiorul încheieturii sale, surioara lui, Reizl, își mângălise numele cu cerneală roșie. Când Zimbalist și-a revenit, Mendel i-a lăsat mâna și i-a îndesat batista în buzunar.

— Ne vedem mâine, i-a spus el.

În seara aceea, când Zimbalist s-a strecurat în rezervă, chiar înainte să-și întindă prosopul pe podea, a susurat binecuvântarea băiatului în urechea amantei sale inconștiente. A făcut-o fără speranță și cu foarte puțină credință. În întunericul de la cinci dimineața, prietena lui Zimbalist l-a trezit pe acesta și i-a spus să meargă acasă și să ia micul dejun cu soția sa. A fost prima frază coerentă pe care a rostit-o după săptămâni întregi.

— I-ai transmis binecuvântarea mea? l-a întrebat Mendel când s-au așezat să joace șah, ceva mai târziu, în aceeași dimineață.

— Da.

— Unde se află?

— La spitalul municipal.

— Cu alți pacienți? Într-un salon?

Zimbalist a încuvînțat.

— Și le-ai transmis binecuvântarea mea și celorlalți?

Lui Zimbalist nu-i trecuse asta prin cap.

— Nu le-am spus nimic, a răspuns el. Nu-i cunosc.

— Binecuvântarea este suficientă pentru toți, l-a informat Mendel. Spune-le. Dă-le-o în seara asta.

Dar în seara aceea, când Zimbalist a mers să-și viziteze prietena, aceasta fusese mutată în alt salon, unde nimeni nu se afla în pericol de moarte, și într-un fel sau altul Zimbalist a uitat lucrul pe care i-l amintise băiatul. Două săptămâni mai târziu, doctorii au trimis-o pe femeie acasă, clătînând din cap a mirare. După alte două săptămâni, și-a făcut o radiografie care nu a relevat nici urmă de cancer în trupul ei.

Pe atunci, ea și Zimbalist își încheiaseră deja relația prin înțelegere reciprocă, iar el își petrecea fiecare noapte în patul conjugal. Întâlnirile zilnice cu Mendel, în spatele prăvăliei de pe bulevardul Ringelblum, au continuat un timp, dar Zimbalist și-a dat seama că nu-i mai făceau plăcere. Nu putea scăpa de amețea care-l cuprindea de fiecare dată când Mendel îl privea cu ochii lui apropiați, plini de milă și de pete aurii. Credința în lipsa de credință a expertului în hotare fusese zdruncinată de o simplă întrebare – „Cum se simte?” –, de câteva cuvinte care alcătuiau o binecuvântare, de o mutare a unui nebun care părea să ducă cu gândul la un gen de șah dincolo de granițele celui cunoscut de Zimbalist.

Ca răsplată pentru miracol, Zimbalist a aranjat partida secretă dintre Mendel și Melekh Gaystik, regele cafenelei Einstein și viitorul campion al lumii. Trei jocuri în camera din spate a unei prăvălii de pe bulevardul Ringelblum, din care băiatul a câștigat două. Când subterfugiul a fost descoperit – nu însă și celălalt, pentru că nimeni nu a descoperit vreodată aventura lui Zimbalist –, vizitele lui Mendel Shpilman la Zimbalist au încetat. După aceea, el și Mendel n-au mai stat niciodată la aceeași tablă de șah.

— Asta se întâmplă când împarți binecuvântări, le spune Zimbalist, expertul în hotare. Dar lui Mendel Shpilman i-a luat multă vreme să-și dea seama.

— [^] l știi pe ganeful ăsta...

E o jumătate de întrebare pe care Landsman i-o adresează lui Berko. Cei doi înoată prin zăpada sabatică, în urma expertului în hotare, îndreptându-se către ușa rabinului.

Pentru călătoria de-a curmezișul pieței, Zimbalist și-a spălat fața și subsuorile într-o chiuvetă din spatele magazinului. A udat un pieptene și și-a periat cele șaptesprezece fire de păr din vârful capului ca pe o țesătură de mătase. Apoi s-a îmbrăcat cu o jachetă sport din velur maroniu, o vestă portocalie, galoși negri și, peste toate, o haină din blană de urs strânsă cu o centură și trăsnind a naftalină, ca un manșon lung de șapte metri. Dintr-un corn de elan de lângă ușă, expertul a luat o minge de fotbal – sau poate o sofa în miniatură – făcută din blană de gluton. Și-a pus-o pe cap. Acum se împleticește în fața detectivilor, învăluit în miros de naftalină, arătând ca un urs pitic forțat de stăpânii săi cruzi să facă lucruri degradante. Până la lăsarea întunericului mai este o oră, iar ninsoarea cade precum

niște cioburi de lumină. Cerul orașului Sitka este ca un platu de argint mățuit, care-și pierde rapid strălucirea rămasă.

— Da, l-am cunoscut, spune Berko. M-au adus să-l văd imediat după ce am început să lucrez la Secția Cinci. Au ținut o ceremonie în biroul său, deasupra sălii de studiu de pe strada SouthAnsky. Mi-a prins o frunză aurită pe latke. De Purim îmi trimitea mereu un coș drăguț cu fructe. Era livrat direct acasă, deși nu-i dădusem adresa. În fiecare an, pere și portocale, până când ne-am mutat în Shvartsn-Yam.

— Am auzit că-i măricel.

— E drăgălaș. Drăgălaș de-ți vine să-l mănânci.

— Chestiile pe care tocmai ni le-a spus despre Mendel... Minunile. Miracolele. Berko, tu crezi în așa ceva?

— Știi că nu-i vorba de credință în cazul meu, Meyer. N-a fost niciodată.

— Dar tu... chiar sunt curios... tu chiar simți că-l aștepti pe Mesia?

Berko ridică din umeri, fără să fie interesat de întrebare, urmărind cu privirea dâra lăsată de galoșii negri în zăpadă.

— E vorba de Mesia, spune el. Ce pot să fac decât să aștept?

— Și când vine, ce va fi? Pace pe pământ?

— Pace, prosperitate. Mâncare suficientă. Nimeni nu va fi bolnav sau singur. Nimeni nu va vinde nimic. Nici nu știu.

— Și Palestina? La venirea lui Mesia, toți evreii se mută înapoi? În Ținutul Făgăduinței? Cu căciuli de blană și tot tacâmul?

— Am auzit că Mesia s-a înțeleș cu castorii, spune Berko. Fără blană.

Sub strălucirea unui felinar mare din fier, care merge cu gaz și e prins cu o scoabă de metal de fațada casei rabinului, o grămadă răsfirată de oameni își omoară ultimele ceasuri ale săptămânii. Linge-blide, idolatri, unul sau doi nătângi. Și adunătura ad-hoc de Gărzi Elvețiene în devenire care

îngreunează slujba bikilor ce stau de-o parte și de alta a ușii. Cu toții își spun unii altora să meargă acasă și să binecuvânteze lumina cu familiile lor, să-l lase odată în pace pe rabin, ca să ia cina de Sabat cu familia lui. Nimeni nu prea vrea nici să plece, nici să rămână. Fac schimb de minciuni autentice despre miracole și minuni recente, despre noi escrocherii canadiene cu privire la imigrație și relatează patruzeci de versiuni ale poveștii cu indianul și barosul său – cum a recitat el rugăciunea Aleinu în timp ce dansa un *patch tanz* indian.

Când aud scârțâitul și bocănitul galoșilor lui Zimbalist venind spre ei, de-a curmezișul pieței, încep să facă liniște, unul câte unul, de parcă ar fi tuburile unei orgi *calliope* care a rămas fără abur. Zimbalist trăiește de cincizeci de ani în mijlocul lor, dar rămâne încă un străin, pentru că și-o dorește, dar și pentru că nu are încotro. E un vrăjitor, un om *juju*, cu degetele pe coardele care fac districtul să sune, cu palmele cuprinzând la fiecare Sabat apa sălcie a sufletelor lor. Din vârful stâlpilor care-i definesc funcția, oamenii lui pot vedea prin orice fereastră, pot asculta orice apel telefonic. Sau cel puțin așa se spune.

— Faceți loc, vă rog, spune expertul în hotare, îndreptându-se spre treptele din față, cu balustradele lor arătoase din bare răsucite de fier forjat. Prietene Belsky, dă-te la o parte.

Oamenii îi fac loc, de parcă Zimbalist ar fugi spre o găleată cu apă, ținând ceva care arde. Înainte să se poată strânge la loc, îi văd pe Landsman și pe Berko venind spre ei și îi cuprinde o tăcere atât de grea, încât Landsman simte cum îi apasă tâmpilele. Aude foșnetul zăpezii și sunetul făcut de fiecare fulg când atinge felinarul cu gaz. Oamenii afișează cu talent expresii dure, inocente sau atât de goale, încât există pericolul să-i scoată lui Landsman tot aerul din plămâni.

— Nu văd niciun baros, spune cineva.

Detectivii Landsman și Shemets le urează să aibă parte de bucurie în ziua Sabatului. Apoi își îndreaptă atenția spre bikii de la poartă – o pereche de băieți solizi, cu părul roșu și ochii bulbucați, cu nasuri de bulldog și bărbi dese, lănoase, aurii-ruginii ca sosul de fleică. Doi Rudașevski roșcați, biki dintr-o dinastie de biki, crescuți în spiritul simplității, al opacității, al forței brute și al iuțelii de picior.

— Domnule profesor Zimbalist, spune acel Rudașevski aflat în stânga. Să aveți un Sabat îmbelșugat!

— La fel și tu, prietene Rudașevski! Îmi pare rău că vă deranjez când stați de pază în după-amiaza aceasta liniștită.

Expertul în hotare își aranjează sofaua blănoasă pe cap. Un început promițător, însă când încearcă să-și deschidă sertarul de pe chip, nu mai pică nicio monedă afară. Landsman bagă mâna în buzunar. Zimbalist stă pur și simplu acolo, cu brațele atârnându-i, poate gândindu-se că vina îi aparține, că șahul a fost cel care l-a îndemnat pe băiat s-o apuce în altă direcție decât cea întru slava divină, iar acum Zimbalist trebuie să intre și să-i spună tatălui sfârșitul trist al poveștii. Așa că Landsman se freacă de umărul lui Zimbalist, cu degetele în jurul gâtului rece și neted al sticlei de votcă din buzunar. Lipește sticla de gheara osoasă a lui Zimbalist, până când hodorogul o prinde și-o palmează.

— Ei, Yossele, sunt detectivul Shemets, spune Berko, preluând frâiele operațiunii.

Mijește ochii în lumina difuză a felinarului cu gaz, apărându-și-i cu mâna. Grupul de bărbați începe să murmure, simțind acum că un lucru rău și de mirare începe să se desfășoare cu repeziciune. Vântul poartă fulgii înaintea și înapoi, agățați de sutele sale de cârlige.

— Care-i treaba, jidane?

— Domnule detectiv, spune acel Rudașevski aflat în dreapta – poate e fratele lui Yossele, poate vărul său, poate ambele deodată. Am auzit c-ai fi prin cartier.

— Acesta este detectivul Landsman, partenerul meu. I-ai putea spune, te rog, rabinului Shpilman că am dori să-i răpim o clipă? Te rog să mă crezi că nu l-am deranja la ora asta dacă n-ar fi foarte important.

Pălăriile negre, fie ele și Verboveri, nu contestă, de obicei, dreptul sau autoritatea ofițerilor de poliție de a-și face treaba în Harkavy sau pe insula Verbov. Nu cooperează, însă nici nu intervin, în mod normal. Pe de altă parte, ca să intri în casa celui mai puternic rabin în exil, în cel mai sfânt moment al săptămânii, ai nevoie de un motiv solid. Trebuie să-i spui, de exemplu, că singurul său fiu este mort.

— O clipă din timpul rabinului? Întreabă un Rudașevski.

— Dacă ai avea un milion de dolari, domnule detectiv Shemets, și te rog să nu te superi că zic asta, cu tot respectul, nu ți-ar ajunge să plătești pentru ea, spune celălalt, mai lat în umeri și mai păros la încheieturi decât Yossele, ducându-și o mână la inimă.

Landsman se întoarce spre Berko.

— Ai banii ăștia la tine?

Berko îi îndeasă un cot în coaste. Ca latke, Landsman n-a patrat niciodată printre pălării negre, orbecăind prin adâncul unei mări întunecate, formate din priviri goale și tăceri care ar putea strivi un submarin. Landsman nu știe cum să arate respectul cuvenit.

— Haide, Yossele. Shmerl, draguțule, ciripește Berko. Trebuie s-ajung acasă, la masă. Lasă-ne să intrăm.

Yossele se trage de materialul izolan de culoarea ruginei pe care-l are pe bărbie. Apoi celălalt începe să vorbească pe un ton scăzut, egal. Bikul poartă un microfon și o cască, ascunse de unul dintre perciunii săi ondulați.

— Trebuie să întreb respectuos – spune el peste o clipă, cu forța omului de ordine invadându-i trăsăturile și înăsprindu-i pronunția – ce îi aduce pe distinșii ofițeri ai legii în casa rabinului, atât de târziu în această după-amiază de vineri.

— Idioților! izbucnește Zimbalist după o dușcă de votcă, urcând pieptiș scările cu entuziasmul unui urs călare pe un monociclu.

Îl apucă pe Yossele Rudașevski de revere și le sucește plin de elan într-o parte și-ntr-alta, furios și îndurerat.

— E vorba de Mendel!

Oamenii din jurul casei lui Shpilman au tot comentat și criticat episodul, însă acum tac. Viața le iese din plămâni și apoi le intră la loc cu un șuierat, făcând să le pocnească mucii din nas. Căldura lămpii transformă zăpada în abur. Aerul pare să se facă țandări, ca o lume făcută din ferestre mici, care se sfărâmă cu un zăngănit. Iar Landsman simte ceva care-l face să vrea să-și pună o mână la ceafă. E un negociator de informații și un necredincios prin meserie și înclinații. Pentru Landsman, raiul este un kitsch, Dumnezeu un cuvânt, iar sufletul, în cel mai bun caz, ceva care-ți încarcă bateriile. Dar în acalmia de trei secunde care urmează după ce Zimbalist rostește numele fiului pierdut al rabinului, Landsman are senzația că ceva se îndreaptă spre ei cu un fluturat de aripi. Coboară deasupra mulțimii, o atinge cu aripa. Poate e vorba doar de revelația motivului pentru care detectivii au venit tocmai acum – transmisă din om în om. Sau poate e vorba de străvechea putere de invocare a unui nume, în care și-au pus, cândva, cele mai adânci speranțe. Sau poate că Landsman are nevoie de o noapte de somn zdravăn, într-un hotel fără evrei morți.

Yossele se întoarce spre Shmerl, cu aluatul frunții încrețit, ținându-l pe Zimbalist cu blândețea neroadă a unui om grosolan. Shmerl mai dă glas câtorva silabe îndreptate spre interiorul casei rabinului Verbover. Privește spre est, apoi spre vest. Schimbă o privire cu omul cu mandolină de pe acoperiș; pe acoperiș se află întotdeauna un om cu o mandolină semiautomată. Apoi deschide ușa cu panouri din lemn. Yossele îl pune jos pe bătrânul Zimbalist, cu un clinchet al cataramelor de la galoși, și-l bate prietenește pe obraz.

— Vă rog, domnilor detectivi, spune el.

Se intră printr-un hol lambrizat, cu o ușă la celălalt capăt și cu o scară de lemn la stânga, ducând la primul etaj. Treptele și contratreptele, lambriurile, ba chiar și podelele sunt toate făcute din bucăți mari de pin noduros, de culoarea untului. De-a lungul peretelui aflat vizavi de scări se găsește o bancă joasă, tot din pin noduros, acoperită cu o pernă de catifea mov care e atât de tocită, încât strălucește pe alocuri și poartă șase urme rotunde, făcute de-a lungul anilor de fesele Verboverilor.

— Îi rog pe stimații detectivi să aștepte aici, spune Shmerl.

El și Yossele se întorc la posturi, lăsându-i pe Landsman și pe Berko sub paza continuă, dar indiferentă a unui al treilea Rudașevski solid, care stă la baza scărilor, sprijinit de balustradă.

— Ia loc, domnule profesor, spune varianta de interior a familiei Rudașevski.

— Mersi, răspunde acesta. Dar n-am chef să stau.

— Te simți bine, domnule profesor? întreabă Berko, atingându-i brațul cu mâna.

— Un teren de handbal, spune Zimbalist, de parcă ar fi răspuns la întrebare. Cine mai joacă handbal?

Ceva din buzunarul hainei lui Zimbalist îi atrage privirile lui Berko. Landsman devine brusc interesat de un raft mic din lemn, fixat pe peretele de lângă ușă, al cărui conținut abundent constă în două broșuri lucioase și colorate. Una se numește *Cine este rabinul Verbover?* și îl informează pe Landsman că se află la intrarea oficială sau ceremonială a casei și că familia intră, iese și își duce traiul prin celălalt capăt, la fel ca în casa președintelui Americii. Cealaltă broșură se numește *Cinci adevăruri mărețe și cinci mari minciuni despre hasidismul Verboverilor*.

— Am văzut filmul, spune Berko, citind peste umărul lui Landsman.

Scara scârțâie. Rudașevski mormăie, anunțând parcă o schimbare în meniul de la cină:

— Rabinul Baronshteyn.

Landsman îl cunoaște pe Baronshteyn doar după reputație. Un alt copil precoce, cu o diplomă în drept pe lângă semiha¹ de rabin, căsătorit cu una dintre cele opt fiice ale rabinului. Nu apare niciodată în fotografii și nu părăsește niciodată insula Verbov, doar dacă nu crezi poveștile despre cum se strecoară în vreun motel de doi bani din Sitka de Sud, în puterea nopții, ca să i-o plătească personal unuia care-i stricase o șustă sau vreunui șlosăr care ratase o lovitură.

— Domnule detectiv Shemets, domnule detectiv Landsman, sunt Ari Baronshteyn, gabbaiul² rabinului.

Landsman e surprins de cât de tânăr este – pare de treizeci de ani. Are o frunte înaltă și îngustă, ochi negri ca niște pietricele lăsate pe o lespede de mormânt³. Și-a ascuns gura feciorelnică în desişul bărbătesc al unei bărbi ca a regelui Solomon, în care s-a îngrijit să-i apară fire cărunte, pentru a sugera maturitatea. Perciunii fleșcăiți îi sunt bine pieptănați. Dă impresia unui om modest, dar hainele îi trădează vechea dragoste a Verboverilor pentru strălucire. Are pulpe cămoase și musculoase, îmbrăcate în ciorapi albi, cu jartiere de mătase. Labele lungi ale picioarelor îi sunt învelite în velurul negru al unor papuci. Redingota pare proaspăt ieșită de la faimoasa croitorie Moise și Fiii, de pe strada Asch. Numai tichia tricotată, simplă, are un aspect modest. Sub ea, părul tuns periută îi strălucește precum capătul unui aplicator de vopsea. Pe chipul său nu se vede nicio urmă de oboeală, dar Landsman știe să descopere urmele șterse cu grijă.

— Rabi Baronshteyn..., murmură Berko, scoțându-și cascheta.

¹ Ceea ce îi conferă autoritate rabinică unei persoane (n.r.).

² Gabbai – consilier al unui rabin (n.r.).

³ La evrei există obiceiul de a lăsa pietricele pe un monument funerar, în semn de respect față de cel decedat (n.r.).

Landsman procedează la fel.

Baronshteyn își ține mâinile în buzunarele redingotei croite din satin, cu revere din velur și clapete peste buzunare. Încearcă să pară în largul său, dar unii oameni pur și simplu nu știu cum să stea cu mâinile în buzunare și să aibă un aer firesc.

— Ce căutați aici? Întreabă el.

Se prefacă că aruncă o privire spre ceas, scoțându-l din manșeta cămășii din bumbac, suficient cât să se poată citi marca Patek Philippe de pe cadran.

— E foarte târziu.

— Suntem aici ca să vorbim cu rabinul Shpilman, răspunde Landsman. Dacă timpul dumneavoastră e atât de prețios, cu siguranță nu dorim să vi-l irosim discutând cu dumneavoastră.

— Nu mi-e teamă că-mi veți irosi *mie* timpul, domnule detectiv Landsman. Și pot să adaug chiar acum că, dacă încerci să-ți afișezi în această casă atitudinea lipsită de respect și purtarea reprobabilă pentru care ești renumit, atunci nu vei putea rămâne. Ne-am înțeles?

— Cred că m-ați încurcat cu celălalt detectiv pe nume Meyer Landsman, spune Landsman. Eu sunt ăla care doar își face meseria.

— Atunci vă aflați aici ca să anchetați o crimă? Pot să vă întreb de ce îl privește asta pe rabin?

— Trebuie neapărat să discutăm cu el, spune Berko. Dacă ne spune că preferă să fiți prezent, sunteți bine-venit să rămâneți. Însă, cu tot respectul, nu ne aflăm aici pentru a vă răspunde la întrebări. Și nici ca să irosim timpul cuiva.

— Pe lângă sfătuitor, mai sunt și avocatul rabinului, domnule detectiv. Doar știi asta.

— Știm, domnule.

— Biroul meu este în partea cealaltă a pieței, spune Baronshteyn, mergând la ușa din față și ținând-o deschisă, ca un portar îndatoritor.

Ninsoarea intră pe ușă, strălucind în lumina felinarului cu gaz, ca o nesfârșită revărsare de monede când ai câștigat potul cel mare.

— Cu siguranță voi putea să vă răspund la orice întrebări.

— Baronshteyn, ce tupeu ai! Dă-te din drum!

Zimbalist e în picioare acum, cu pălăria pe-o ureche, în haina lui soioasă, răspândind o miasmă de naftalină și de obidă.

— Domnule profesor Zimbalist!

Tonul lui Baronshteyn este unul de avertizare, însă privirea îi devine aspră când își dă seama de starea mizerabilă a expertului în hotare. E posibil să nu-l fi văzut niciodată pe Zimbalist pradă vreunui sentiment, oricât de vag. Spectacolul îl interesează.

— Ai grijă.

— Ai încercat să-i iei locul! Ei bine, acum îl ai. Cum te simți?

Clătinându-se, Zimbalist mai face un pas spre gabbai. Spațiul dintre ei e probabil traversat de tot felul de cabluri nevăzute, care ar putea oricând să declanșeze o explozie. Dar de data asta expertul în hotare pare să fi pierdut harta.

— E mai viu acum decât o să fii tu vreodată, om de nimic, păpușă de ceară ce ești!

Se prăbușește dincolo de Berko și Landsman, încercând să se prindă de balustradă sau de gâtul gabbaiului. Baronshteyn nu clipește. Berko îl apucă pe Zimbalist de centura cu care și-a legat haina din blană de urs și îl trage înapoi.

— Cine? spune Baronshteyn. Despre cine vorbești?

Îl privește pe Landsman.

— Domnule detectiv, i s-a întâmplat ceva lui Mendel Shpilman?

Mai târziu, Landsman va analiza reprezentația împreună cu Berko, însă prima lui impresie este că Baronshteyn pare surprins de idee.

— Domnule profesor, îți mulțumim pentru ajutor, spune Berko, apoi îi trage fermoarul jachetei și îi încheie nasturii hainei, înfășurând o parte a blănii de urs peste cealaltă și înnodându-i strâns cureaua din talie. Acum, te rog, mergi acasă. Yossele, Shmerl, să-l conducă cineva pe profesor înainte ca soția lui să se îngrijeze și să cheme poliția.

Yossele îl ia pe Zimbalist de braț și coboară pe scări. Berko închide ușa ca să nu intre frigul.

— Du-ne la rabin, domnule consilier, spune el. Acum.

Rabinul Heskell Shpilman este un munte diform, un deșert gigantic, năruit, o casă caricaturală, cu ferestrele închise și robinetul lăsat să picure. L-a modelat un copilăș, mai bine zis o mulțime de copii orfani și orbi care n-au întâlnit niciodată un bărbat. I-au lipit cocloașele brațelor și picioarelor de aluatul corpului, apoi i-au trântit capul în vârf. Un milionar și-ar putea acoperi Rolls-Royce-ul cu valurile nesfârșite de mătase și catifea de cea mai bună calitate ale redingotei și pantalonilor rabinului. Ar fi nevoie de forța minții a optsprezece dintre cei mai mari înțelepți din istorie pentru analizarea argumentelor pro și contra clasificării dosului masiv al rabinului fie drept creatură a adâncului, fie drept structură făcută de mâna omului, fie drept act divin ineluctabil. Nu se observă nicio diferență nici dacă se ridică, nici dacă stă jos.

— Aș sugera să renunțăm la introducerile politicoase, spune rabinul.

Vocea îi este ascuțită și caraghioasă – e vocea omului bine proporționat și erudit care trebuie să fi fost cândva. Landsman a auzit c-ar fi vorba despre o disfuncție glandulară. A

auzit că rabinul Verbover, în ciuda dimensiunilor sale, are o dietă de martir, cu supă, rădăcinoase și o coajă de pâine pe zi. Dar Landsman preferă să-l vadă ca pe un bărbat umflat de gazele violenței și corupției, cu burta plină de oasele, încălțările și inimile oamenilor, pe jumătate digerate de acidul Legii sale.

— Stați jos și spuneți-mi de ce sunteți aici.

— Asta putem face, rabi, spune Berko.

Se așază fiecare pe câte un scaun, lângă biroul rabinului. Încăperea e mobilată în stil imperial austro-ungar. Behemoți¹ din mahon, abanos și arțar se înghesuie între perețiidecorați ca ai unei catedrale. În colțul de lângă ușă se află faimosul Ceas al Verboverilor, supraviețuitor al vremurilor din Ucraina natală. Furat la căderea Rusiei, apoi transportat în Germania, a supraviețuit bombei atomice căzute asupra Berlinului în 1946 și tuturor tulburărilor care au urmat. Limbile se învârt invers, iar în locul cifrelor are primele douăsprezece litere ale alfabetului ebraic. Recuperarea sa a fost un moment-cheie în evoluția curții Verboverilor, marcând începutul ascensiunii lui Heskell Shpilman. Baronshteyn ia poziție în spatele și la dreapta rabinului, la un pupitru de unde cu un ochi poate supraveghea strada, cu un altul se poate uita la tomul aflat în dezbatere, în căutare de precedente și justificări, și cu un altul, un ochi interior, fără pleoape, veghind asupra omului care este centrul existenței sale.

Landsman își dreg glasul. El este superiorul, iar aceasta este datoria lui. Mai aruncă o privire la Ceasul Verboverilor. Au mai rămas șapte minute din săptămâna asta jalnică.

— Înainte să începeți, domnilor detectivi, spune Ari Baronshteyn, permiteți-mi să declar, pentru posteritate, că mă aflu aici ca avocat al rabinului Shpilman. Rabi, dacă ai vreun dubiu cu privire la întrebările pe care ți le adresează detectivii, te rog să nu răspunzi și să-mi permiți să le cer să explice sau să reformuleze.

¹ Behemot – animal biblic masiv (n.r.).

— Nu este un interogatoriu, rabi Baronshteyn, spune Berko.

— Ești bine-venit aici, Ari, spune rabinul. Mai mult decât bine-venit. Chiar insist să fii prezent, dar ca gabbai și ginere al meu, nu ca avocat. Nu am nevoie de avocat pentru asta.

— Dacă-mi permiți, dragă rabi... Oamenii aceștia sunt detectivi de la Omucideri. Tu ești rabinul Verbover. Dacă tu n-ai nevoie de avocat, atunci nimeni nu are. Și crede-mă, toată lumea are nevoie de un avocat.

Baronshteyn scoate un top de hârtie galbenă din interiorul pupitrului unde, fără îndoială, își ține fiolele de curara și colierele din urechi omenеști tăiate. Scoate capacul unui stilou.

— Cel puțin voi lua notițe. Pe hârtie pentru documente oficiale, spune el sec.

Rabinul Verbover îl contemplă pe Landsman din străfundurile fortăreței care-i este trup. Are ochi deschiși la culoare, undeva între verde și auriu. Nu seamănă deloc cu pietricelele lăsate de cei îndurerați pe mutra ca de piatră funerară a lui Baronshteyn. Sunt ochi părintești, care suferă, iartă și se amuză. Știu ce a pierdut Landsman, ce a risipit și ce a lăsat să-i scape printre degete din cauza îndoielii și a lipsei de credință, în încercarea de a fi dur. Înțeleg frământarea teribilă care schimbă traiectoria bunelor sale intenții. Intuiesc aventura amoroasă pe care Landsman o are cu violența, dorința lui sălbatică de a-și trimite trupul pe străzi, ca să distrugă și să fie distrus. Până în acest moment, Landsman nu și-a dat seama cu ce se confruntă el, deopotrivă cu fiecare noz din district, cu ștarcării ruși și găinarii care fac pe deșteptii, cu FBI-ul, IRS-ul și ATF-ul. Nu a înțeles niciodată cum de celelalte secte pot tolera și chiar respecta prezența acestor gangsteri pioși înconjurați de pălării negre. Cu asemenea ochi, poți conduce oameni. Poți să-i trimiți până la buza oricărei prăpăstii dorești.

— Spune-mi de ce ești aici, domnule detectiv Landsman, spune rabinul.

Prin ușa anticamerei răzbate țârâitul înfundat al unui telefon. Pe birou nu se află niciun telefon și nici nu se vede nicăieri vreunul. Rabinul își folosește o jumătate de sprânceană și un mușchi neînsemnat al ochiului pe post de avertizare. Baronshteyn pune jos stiloul. Țârâitul crește și descrește, în timp ce Baronshteyn își strecoară trupul ca o misivă neagră prin deschizătura ușii. O clipă mai târziu, Landsman îl aude răspunzând. Cuvintele sunt neclare, tonul sec, chiar tăios.

Rabinul îl surprinde pe Landsman încercând să tragă cu urechea și își pune din nou la încercare mușchii sprâncenei.

— Așa..., spune Landsman. Lucrurile stau cam așa... Se întâmplă, rabi Shpilman, să locuiesc la hotelul Zamenhof. Este un hotel nu prea grozav, pe strada Max Nordau. Noaptea trecută, administratorul mi-a bătut la ușă și m-a întrebat dacă m-ar deranja să vin și să arunc o privire la un alt oaspete al hotelului. Era îngrijorat. Se temea că evreul luase o supradoză. Așa c-a intrat în cameră, unde s-a dovedit că omul murise. Se cazase sub un nume fals. Nu avea acte. Dar existau tot felul de indicii în camera sa. Iar azi, partenerul meu și cu mine am urmat unul dintre acele indicii și am ajuns aici. La dumneata. Credem – suntem aproape siguri – că răposatul a fost fiul dumitale.

Baronshteyn se strecoară înapoi în încăpere pe când Landsman își comunică veștile. De pe chipul său par să fi fost șterse, cu o cârpă moale, orice urme de sentimente.

— Aproape siguri..., spune rabinul sec.

Pe chip nu i se mișcă nimic în afara luminițelor din ochi.

— Înțeleg. Aproape siguri. Tot felul de indicii...

— Avem o fotografie, spune Landsman.

Scoate din nou, asemenea unui magician sumbru, fotografia făcută de Shpringer evreului mort din camera 208. Vrea să i-o dea rabinului, însă respectul și o izbucnire bruscă de compătimire îi opresc mâna.

— Poate ar fi mai bine, spune Baronshteyn, dacă eu...

— Nu, spune rabinul.

Shpilman ia fotografia de la Landsman și, cu ambele mâini, și-o apropie foarte mult de față, aproape vârându-și-o în orbita dreaptă. E doar miop, însă în gestul său se regăsește ceva de vampir, de parcă ar încerca să sugă din fotografie un lichid vital, cu gura de mreană a ochiului. O măsoară de sus până jos și de la un capăt la celălalt. Expresia nu i se schimbă. Apoi pune jos fotografia, deasupra amalgamului de pe biroul său, și plescăie o dată din limbă. Baronshteyn face un pas în față, ca să se uite la fotografie, dar rabinul îl alungă și spune:

— El e.

Landsman, turat la maximum, cu antenele în unghi deschis, s-a autoreglat ca să prindă și cea mai slabă undă de regret ori de satisfacție din străfundurile ochilor lui Baronshteyn. Și iat-o – traiectoria scurtă și arcuită a unor particule ce par lăsate în urmă de un trasor îi face să se aprindă. Dar, spre surpriza lui, Landsman detectează dezamăgire. Pentru o clipă, Ari Baronshteyn arată ca un om care tocmai a tras asul de pică și contemplă evantaiul de romburi din mână. Expiră scurt, pe jumătate oftând, și se întoarce încet la pupitrul său.

— Împușcat..., spune rabinul.

— O singură dată, completează Landsman.

— De cine, mă rog?

— Asta nu știm.

— Vreun martor?

— Încă nu.

— Motiv?

Landsman neagă, apoi se întoarce spre Berko pentru confirmare, iar acesta clatină sumbru din cap.

— Împușcat...

Rabinul clatină și el din cap, parcă minunându-se: „Ei, de asta ce mai zici?” Fără vreo schimbare detectabilă în voce sau purtare, continuă:

— Îți merge bine, domnule detectiv Shemets?

— Nu mă plâng, rabi Shpilman.

— Soția și copiii tăi...? Sănătoși și voinici?

- Ar putea fi mai rău.
- Doi fii, cred, unul încă mic.
- Corect, ca de obicei.

Obraji masivi tremură, confirmându-i mulțumirea. Rabinul murmură o binecuvântare convențională pentru băieții lui Berko. Apoi ochii i se rotesc în direcția lui Landsman, iar când privirea îi cade asupra lui, Landsman se simte străfulgerat de panică. Rabinul știe tot. Știe despre cromozomul care indică mozaicismul și despre băiatul pe care Landsman l-a sacrificat pentru a-și păstra greu câștigătele iluzii privitoare la tendința vieții de a oferi o interpretare greșită a lucrurilor. Iar acum îi va da o binecuvântare și pentru Django. Dar rabinul nu spune nimic, iar mecanismul Ceasului Verboverilor continuă să se învârtă. Berko își privește ceasul de mână. E timpul să ajungă acasă, la lumânări și la vin. La băieții săi binecuvântați, cărora ar putea să le fie și mai rău. La Ester-Malke, care poartă un alt copil în pântecul ei. El și Landsman nu au dispensă pentru a se afla aici după apus, investigând un caz care, oficial, nu mai există. Nu este în pericol nicio viață. Nu se poate face nimic pentru a salva pe nimeni, nici pe jidanii din camera aceasta, nici pe sărmanul jidan care i-a adus pe toți aici.

- Rabi Shpilman!
- Da, domnule detectiv Landsman!
- Vă simțiți bine?
- Ți se pare că mă simt bine, domnule detectiv Landsman?
- Abia am avut onoarea să vă cunosc, spune Landsman cu grijă, mai mult din respect pentru sensibilitatea lui Berko decât pentru rabin și funcția sa. Dar, sincer să fiu, păreți să vă simțiți bine.
- Într-un fel care pare suspect? Care pare să mă inculpe, poate?
- Rabi, te rog, fără glume, spune Baronshteyn.
- Despre așa ceva, spune Landsman, ignorându-l pe avocat, n-aș îndrăzni să fac vreo presupunere.

— Fiul meu e mort pentru mine de mulți ani, domnule detectiv. De mulți ani. Mi-am smuls hainele și am spus kaddish și am aprins o lumânare pentru pierderea lui cu multă vreme în urmă.

Cuvintele lui ezită între furie și amărăciune, însă e înfiorător cum tonul pe care sunt rostite este golit de orice emoție.

— Ce ai găsit la hotelul Zamenhof... Zamenhof... era? Ce-ai găsit la hotelul Zamenhof, dacă e vorba de el, era doar pleavă. Boabele au fost de mult culese și apoi s-au stricat.

— Pleavă..., repetă Landsman. Înțeleg.

Știe cât de dificil poate fi pentru tatăl unui dependent de heroină. A mai văzut genul acesta de răceală. Dar ceva îl roade cu privire la jidaniiăștia care-și rup hainele și-i jelesc pe copiii care trăiesc. Lui Landsman i se pare că-și bat joc și de vii, și de morți.

— În regulă. Acum, din ce-am auzit, continuă Landsman, și cu siguranță nu pretind c-aș înțelege, se pare că fiul dumneavoastră, încă din copilărie, dădea semne că... ei bine... nu sunt sigur că am priceput corect... Tzaddik Ha-Dor, asta e? Dacă ar fi fost circumstanțele potrivite, dacă evreii din generația sa ar fi fost demni de asta, s-ar fi putut dovedi... Mesia.

— Ei, e ridicol, domnule detectiv Landsman, spune rabinul. Simpla idee te face să zâmbești.

— Chiar deloc, spune Landsman. Dar dacă fiul dumitale era Mesia, bănuiesc că am încurcat-o cu toții. Pentru că, în acest moment, zace într-un sertar din subsolul spitalului municipal.

— Meyer..., spune Berko.

— Cu tot respectul, adaugă Landsman.

Rabinul nu răspunde imediat. Când vorbește, într-un târziu, o face cu deosebită grijă.

— Baal Shem Tov ne învață, fie-i amintirea binecuvântată, că un om cu potențial de Mesia se naște în fiecare generație. Acesta este Tzaddik Ha-Dor. Acum, despre Mendel... Mendel, Mendel...

Închide ochii. Parcă și-ar aminti. Parcă s-ar lupta cu lacrimile. Îi deschide din nou. Ochii îi sunt uscați, iar el își amintește.

— În copilărie, Mendel avea un fel extraordinar de-a fi. Nu mă refer la miracole. Miracolele sunt o povară pentru un tzaddik, nicidecum dovada că ar fi unul. Miracolele nu dovedesc nimic, sunt doar pentru aceia a căror credință este cumpărată foarte ieftin, domnule. În Mendel era ceva. O flăcă. Acesta este un loc rece și întunecat, domnilor detectivi. Un loc cenușiu, umed. Mendel dădea căldură și lumină. Îți doreai să stai aproape de el. Să-ți încălzești mâinile, să-ți topești gheața din barbă. Să alungi întunericul preț de-o clipă sau două. Dar când îl părăseai pe Mendel, nu-ți pierdeai căldura și părea să se mai fi făcut un strop de lumină, probabil câtă ar putea să aducă în lume flacăra unei lumânări. Iar atunci îți dădeai seama că flacăra se aflase în tine tot timpul. Acela era miracolul. Atât.

Își mângâie barba, trăgând de ea de parcă ar încerca să se gândească la ceva ce i-a scăpat.

— Nimic mai mult.

— Când l-ați văzut ultima dată? întreabă Berko.

— În urmă cu douăzeci și trei de ani, răspunde rabinul fără să ezite. În a douăzecea zi a lunii Elul. Nimeri din această casă nu l-a mai văzut și nu i-a mai vorbit de atunci.

— Nici măcar mama lui?

Întrebarea îi șochează pe toți, chiar și pe Landsman, jidanul care a pus-o.

— Vrei să spui, domnule detectiv Landsman, că-mi bănuiești soția de încercarea de a-mi submina autoritatea în această privință sau în oricare alta?

— Bănuiesc orice, rabi Shpilman, răspunde Landsman. Nu vreau să sugerez nimic.

— Ați venit aici având vreo idee despre cine l-ar fi putut ucide pe Mendel? întreabă Baronshteyn.

— De fapt..., începe Landsman.

— De fapt..., spune rabinul Verbover, întrerupându-l.

Ridică o foaie de hârtie din haosul de pe birou – tratate, promulgări și interdicții, documente secrete, alături de casete și rapoarte de supraveghere privind obiceiurile oamenilor urmăriți. Urmează o secundă-două de foială, până când aduce foaia suficient de aproape ca s-o poată citi. Carneea brațului său drept se revarsă în burduful mânecii.

— Acești doi detectivi de la Omucideri n-ar trebui, de fapt, să ancheteze acest caz. Mă înșel oare?

Pune jos hârtia, iar Landsman se întreabă cum o fi putut să vadă în ochii rabinului orice altceva în afară de zece mii de mile de mare înghețată. Landsman este șocat, zvârlit peste bord în apa aceea rece. Ca să plutească, se agață de balastul cinismului său. Oare ordinul de clasare a dosarului Lasker a venit direct de pe insula Verbov? A știut Shpilman de la bun început că fiul său este mort, ucis în camera 208 a hotelului Zamenhof? A ordonat chiar el asasinatul? Oare acțiunile și directivele Secției Omucideri de la Sediul Central al Poliției sunt verificate în mod regulat de el? Acestea ar putea fi câteva întrebări interesante, dacă Landsman și-ar lua inima în dinți și le-ar rosti cu voce tare.

— Ce a făcut? spune el, în cele din urmă. Mai precis, de ce era deja mort pentru dumnevoastră? Ce știa? Și, fiindcă tot suntem aici, ce știi dumneata, rabi? Rabi Baronshteyn? Știu c-aveți un atu. Nu știu ce fel de înțelegere ați încheiat, dar privind în jur la insula asta faină pot vedea, dacă-mi scuzați expresia, că aveți greutăți mari.

— Meyer..., spune Berko, avertizându-l.

— Să nu te mai întorci aici, Landsman, spune rabinul. Să nu mai deranjezi pe nimeni din casa asta sau de pe insula asta. Ține-te departe de Zimbalist. Și de mine. Dacă aud că ai cerut unui om de-al meu un foc să-ți aprinzi țigara, o să te aranjez și o să-ți iau și insigna. Ne-am înțeles?

— Cu tot respectul..., începe Landsman.

— Cu siguranță, doar vorbe goale pentru tine...

— Totuși, spune Landsman, revenindu-și. Dacă primeam un dolar de fiecare dată când vreun ștarcăr cu probleme glandulare a încercat să mă sperie ca să renunț la un caz, cu tot respectul, n-ar fi trebuit să stau aici, ascultând amenințări din partea unui om care nu reușește nici măcar să verse o lacrimă pentru fiul căruia, cred eu, i-a grăbit moartea – fie că aceasta a survenit acum douăzeci și trei de ani, fie că s-a întâmplat noaptea trecută.

— Te rog să nu mă confunzi cu vreun șmecher de doi bani de pe bulevardul Hirshbeyn, spune rabinul. Nu te ameninț.

— Nu? Atunci ce faci, mă binecuvântezi?

— Te privesc, domnule detectiv Landsman. Înțeleg că, la fel ca fiul meu, sărmanul, e posibil să nu fi fost dăruit de către pronia divină cu unul dintre cei mai minunați tați.

— Rabi Hessel! strigă Baronshteyn.

Dar rabinul își ignoră gabbaiul și trece mai departe înainte ca Landsman să îl poată întreba ce naiba crede că știe despre bătrânul și sărmanul Isidor.

— Îmi dau seama că odată, la fel ca Mendel, ai fost probabil mult mai mult decât ești astăzi. Cred că ai fost un șames bun. Dar mă îndoiesc că ai trecut vreodată drept mare înțelept.

— Dimpotrivă, spune Landsman.

— Așa... Te rog să mă crezi când îți spun că trebuie să găsești o altă întrebuintare pentru timpul rămas.

În interiorul Ceasului Verboverilor, un vechi sistem de cio-cănele și clopoței începe o melodie mai veche decât el, care, în fiecare cămin și în fiecare casă de rugăciune evreiască, o întâmpină pe mireasa sfârșitului de săptămână.

— Timpul a expirat, spune Baronshteyn. Domnilor?

Detectivii se ridică. Își urează unii altora să aibă parte de bucurii cu ocazia Sabatului. Apoi detectivii își pun caschetele și se întorc spre ușă.

— Vom avea nevoie de cineva care să identifice victima, spune Berko.

— Doar dacă nu doriți să-l expediem fără discuții, intervine Landsman.

— Trimitem mâine pe cineva, spune rabinul.

Se întoarce în scaun, arătându-le spatele. Își pleacă fruntea, apoi se întinde după o pereche de cârje care atârnă de un cârlig aflat pe peretele din spatele său. Cârjele au capete din argint aurit. Le înfige în covor și apoi, șuierând ca o mașinărie antică, se ridică în picioare.

— După Sabat.

Baronshteyn îi urmează înapoi pe scări, către acel Rudașevski care stă la ușă. Deasupra lor, scândurile podelei din birou scot un scârțâit jalnic. Aud loviturile scurte și pleoscăiala de butoi cu apă de ploaie a pasului rabinului. Familia trebuie să se fi adunat în partea din spate a casei, așteptând să apară și să-i binecuvânteze pe toți.

Baronshteyn deschide ușa din față a casei construite după modelul celei vechi. Shmerl și Yossele intră în hol. Au zăpadă pe pălării și pe umeri, și mai au zăpadă și în ochii de un cenușiu hibernal. Frații sau verii, ori verii-frați, formează împreună cu versiunea lor de interior vârful unui triunghi – un pumn Rudașevski solid, cu trei degete, care-i cuprinde pe Landsman și pe Berko.

Baronshteyn își apropie fața îngustă de a lui Landsman. Acesta își astupă nările, asaltat de mirosul de semințe de roșii, tutun și smântână.

— Insula asta este mică, spune Baronshteyn. Dar există mii de locuri pe lume unde un noz, chiar un șames decorat, s-ar putea pierde definitiv. Așa că să aveți grijă, domnilor detectivi, bine? Vă urez un Sabat plăcut!

ată-l pe Landsman, cu o bucată de cămașă ițindu-i-se afară din pantaloni, cu cascheta plină de ninsoare căzută pe partea stângă și cu haina atârnată de degetul mare, aruncată peste umăr. Strânge în mână un tichet de cantină de un albastru siniliu, de parcă acesta l-ar putea ajuta să stea în picioare. Obrazul său are nevoie de un aparat de ras. Spatele îl ucide. Din cauze pe care nu le înțelege – sau poate fără motiv –, n-a mai băut alcool de la nouă și jumătate dimineața. Stând în dezolantul amalgam de crom și gresie al cantinei Polar Shtern¹, la ora nouă, într-o vineri seara, în timp ce afară urlă viscolul, este cel mai singuratic evreu din districtul Sitka. Simte mișcarea unui lucru întunecat și irezistibil dinăuntru său – o sută de tone de noroi negru pe un deal, adunându-și fustele ca să alunece la vale. Gândul la mâncare, chiar și la lingoul de aur care este budinca de tăiței, perla coroanei de la cantina Polar Shtern, îi face greață.

Dar n-a mâncat nimic toată ziua.

¹ Steaua Polară (n.r.).

De fapt, Landsman știe că nu e nici pe departe cel mai singuratic evreu din districtul Sitka. Se muștră că a putut să-i treacă așa ceva prin minte. Prezența autocompătimirii în gândurile sale este dovada că se rotește deja prin gura de scurgere, tot mai jos, mai jos și mai jos. Ca să reziste acestui efect Coriolis, Landsman se bazează pe trei tehnici. Una este munca, însă munca a devenit, oficial, o glumă. Alta este alcoolul, care face căderea mai rapidă și mai adâncă, o prelungește, însă îl face să nu-i pese. A treia este să ia o îmbucătură. Așa că se îndreaptă cu tichetul albastru și cu tava spre masiva doamnă Litvak – care stă în spatele galantarului de sticlă, cu părul strâns în plasă, mănuși de polietilenă și o lingură de metal în mână – și se avântă.

— Blinii cu brânză, vă rog, spune el, fără să vrea de fapt blinii cu brânză sau să se deranjeze măcar să vadă dacă sunt în meniul din seara aceasta. Ce mai faceți, doamnă Nemintziner?

Doamna Nemintziner așază cu grijă trei blinii pe o farfurie albă cu dungă albastră pe margine. Pe post de accesoriu decorativ pentru masa de seară a sufletelor singuratice din Sitka, a pregătit câteva zeci de felii de măr pădureț murat, așezat pe frunze de salată. Decorează cina lui Landsman cu una dintre aceste flori de prins la corsaj. Apoi îi compostează tichetul și îi întinde farfuria.

— Ce să mai fac? zice ea.

Landsman recunoaște că răspunsul la întrebare îl depășește. Își poartă tava cu blinii umplute cu brânză de vaci către cafetiere și reușește să scurgă din ele atâta lichid cât să umple o cană. Îi întinde casierului tichetul compostat împreună cu banii, apoi traversează pustietatea cantinei, trecând pe lângă doi rivali la titlul de cel mai singuratic evreu. Se îndreaptă spre masa lui preferată, lângă ferestrele din față, unde poate privi în stradă. Pe masa alăturată, cineva a lăsat o farfurie cu o porție pe jumătate mâncată de pastramă de vită și cartofi copti, precum și un pahar pe

jumătate plin cu ceva asemănător cu sucul de cireșe amare. Masa abandonată și șervețelul mototolit și pătat îl fac pe Landsman să se simtă ușor amețit de presimțiri. Dar aceasta este masa lui, și se știe că un noz preferă să poată arunca un ochi în stradă. Landsman ia loc, își îndeasă șervetul sub guler, taie o blinie cu brânză și duce o bucățică la gură. Mestecă. Înghite. Bun băiat.

Unul dintre rivalii pe care-i are la Polar Shtern în seara asta este un agent de pariuri de cea mai joasă speță, pe nume Penguin Simkowitz, care în urmă cu niște ani a administrat prost o sumă mare din banii cuiva și a fost bătut atât de crunt de ștarcări, că i-au fost afectate judecata și vorbirea. Pe celălalt, care trudește la o farfurie de hering cu smântână, Landsman nu îl cunoaște. Dar orbita stângă a jidanului este ascunsă sub un leucoplast de culoarea pielii și îi lipsește lentila stângă a ochelarilor. Părul i se limitează la cele trei petice sure de pe frunte. S-a tăiat pe obraz când s-a bărbierit. Omul începe să plângă în tăcere deasupra farfuriei cu hering, și atunci Landsman își răstoarnă regele¹.

Apoi îl vede pe Buchbinder, acest arheolog al iluziilor. Cândva dentist, a fost împins de talentul său la mânuirea cleștelui și a mulajului din ceară, într-un fel caracteristic dentiștilor, să se apuce, în orele de după program, de o mică nebunie: orfevrărie sau confecționarea de pardoseli pentru case de păpuși. Însă, așa cum li se întâmplă uneori dentiștilor, Buchbinder s-a lăsat dus de val. L-a cuprins cea mai profundă și mai veche nebunie a evreilor. A început să producă replici ale ustensilelor și costumelor de ceremonie folosite de vechii koyenimi, marii preoți ai lui Iahve. La început, la scară redusă, dar în curând, în mărime naturală. Găleți pentru sânge, țepușe pentru carne, lopeți pentru cenușă, toate conform standardelor Leviticului, pentru vechile grătare sfinte din Ierusalim. Avea cândva și un

¹ În șah, gestul răsturnării regelui este echivalent cu renunțarea la partida respectivă (n.r.).

muzeu – care poate se mai află acolo –, la capătul demodat al străzii Ibn Ezra. În plus, un magazin aflat în clădirea în care Buchbinder scotea dinții evreilor mai prăpădiți. În vitrină se afla Templul lui Solomon, construit din carton, îngropat sub o furtună de praf, decorat cu heruvimi și muște moarte. Locația era deseori vandalizată de drogații din zonă. Primeai un telefon, dacă erai de patrulă în Unter-shtat, ajungeai la trei dimineața și îl găseai pe Buchbinder plângând printre vitrinele stricate, în timp ce niște excremente pluteau în vreo cădelniță din aramă aurită a marelui preot.

Când Buchbinder îl vede pe Landsman, își mijește ochii din suspiciune sau din cauza miopiei. Se întoarce de la toaletă la farfuria sa cu pastramă de vită și la sucul de cireșe, încheindu-se la prohab cu aerul absent al unui om lovit de o revelație uimitoare, însă inutilă, despre lume. Buchbinder este un german îndesat, înfășurat într-un raglan și cu o eșarfă tricotată. Între curba burții și eșarfa tricotată există semne ale unor vechi conflicte, dar se pare că s-a ajuns la o înțelegere. Poartă pantaloni din tweed și o pereche de bocanci din pânză. Părul și barba îi sunt de un blond-închis, cu fire cenușii și argintii. O agrafă metalică îi ține tichia brodată prinsă de ceafă. Aruncă un zâmbet în direcția lui Landsman, ca un om care lasă să-i cadă o monedă în cutia unui olog, pescuiește din buzunar un volumaș cu scris mărunț și își reia masa. Se leagănă înainte și înapoi, citind și mestecând.

— Tot cu muzeul acela al tău, domnule doctor? întreabă Landsman.

Buchbinder ridică privirea uimit, încercând să-și dea seama dacă-l cunoaște pe străinul ăsta enervant, cu bliniile lui.

— Landsman. Poliția. Poate-ți amintești, eu...

— A, da, spune el, cu un zâmbet subțire. Ce mai faci? Suntem un institut, nu un muzeu, dar n-are a face.

— Scuze.

— N-ai făcut nimic rău.

Vorbește un idiș flexibil, susținut pe structura țeapănă a unui accent german de care el și alți yekke¹ precum el se agață, chiar și după șaizeci de ani.

— Ni se întâmplă tuturor.

„Nu chiar tuturor”, își spune Landsman, însă continuă:

— Tot pe Ibn Ezra?

— Nu, spune doctorul Buchbinder.

Își șterge cu șervetul o urmă de muștar maroniu de pe buze.

— Nu, domnule, acolo am închis. Oficial și permanent.

Felul lui de a vorbi este grandilocvent și sărbătoresc, ceea ce i se pare straniu lui Landsman, ținând cont de subiect.

— E un cartier dificil, sugerează el.

— Da, erau niște animale, spune Buchbinder, la fel de voios. Nu îți pot spune de câte ori mi-au frânt inima.

Îndeasă în gură ultima furculiță plină de pastramă și o mestecă așa cum se cuvine.

— Dar mă îndoiesc c-o să mă deranjeze în noua locație.

— Unde se află?

Buchbinder zâmbește, își tamponează barba, apoi își împingescaunul în spate. Ridică o sprânceană, prelungind suspansul pentru încă un moment.

— Unde altundeva decât la Ierusalim? spune el.

— Oho! exclamă Landsman, încercând să-și păstreze o mină serioasă.

Nu a văzut niciodată regulile de primire a evreilor în Ierusalim, însă este foarte sigur că un lunatic obsedat de religie nu se află în capul listei.

— Ierusalim, deci... Cale lungă.

— Da, așa e.

— Cu cățel și purcel?

— Cu tot tacâmul.

— Cunoști pe cineva acolo?

¹ Evreu originar dintr-o țară vorbitoare de germană (n.r.).

Mai sunt încă evrei în Ierusalim, așa cum au fost dintotdeauna. Câțiva. Erau acolo cu mult înainte de apariția sioniștilor, cu bagajele lor burdușite de dicționare ebraice, manuale de agricultură și multe necazuri pentru toată lumea.

— Nu tocmai, spune Buchbinder. Cu excepția lui... ei bine...

Se oprește și-și coboară vocea.

— Mesia...

— Bun început, comentează Landsman. Aud că-i știe pe cei mai buni de-acolo.

Buchbinder încuviințează, intangibil în cubul de zahăr al sanctuarului său iluzoriu.

— Cu cățel și purcel, repetă el.

Pune cartea înapoi în buzunarul jachetei și se vâără, cu tot cu pulover, într-un hanorac albastru, vechi.

— Noapte bună, Landsman.

— Noapte bună, domnule doctor Buchbinder. Să pui o vorbă bună pentru mine la Mesia.

— A, nu e nevoie, spune el.

— Nu e nevoie sau n-are sens?

Brusc, ochii veseli devin la fel de duri precum discul oglinzii unui dentist. Evaluează starea lui Landsman cu experiența celor douăzeci și cinci de ani petrecuți în căutarea neobosită a punctelor slabe și a putreziciunii. Pentru o clipă, Landsman se îndoiește că omul ar fi cu adevărat nebun.

— Asta depinde de tine, spune Buchbinder, nu?

ieșind de la Polar Shtern, Buchbinder se oprește să țină ușa pentru o haină de ploaie de un portocaliu țipător, împinsă de o pală de zăpadă viscolită. Bina își târăște după ea tașca uriașă, veche și supraîncărcată, cu bareta aruncată peste umăr. Din aceasta se ițește un maldăr de documente subliniate cu marker galben, capsate, prinse cu agrafe și pe care au fost lipite benzi colorate.

Își dă pe spate gluga. Și-a ridicat părul și l-a prins, lăsându-l să se așeze de la sine la ceafă. Landsman își amintește cu nostalgie de nuanța asta de păr pe care, de când se știe, a mai observat-o într-un singur loc: în miezul primului dovleac pe care a pus ochii – o namilă imensă, de un portocaliu-închis, roșiatic. Bina își cară tașca spre doamna cu tichetele. Când va trece de mica barieră rotitoare, în drum spre stivele de tăvi, Landsman va intra direct în raza ei vizuală.

Și dintr-odată Landsman ia o decizie matură: se va preface că nu a văzut-o pe Bina. Se uită pe fereastră la strada Khalyastre. Estimează că zăpada a atins vreo cincisprezece

centimetri. Trei șiruri diferite de urme se încolăcesc și se separă, marginile fiecărei urme devenind tot mai neclare pe măsură ce acestea sunt umplute de zăpadă. Peste drum, mici afișe lipite de ferestrele cu storuri trase de la tutungeria și papetăria Krasnîi fac reclamă la spectacolul de ieri seară de la Vorsht, spectacol al chitaristului căruia i s-a dat brânci în toaletă ca să-i fie luați banii și inelele. De la un stâlp de telefon din colț pornește în toate direcțiile un amalgam de sfori, marcând pereții și ușile acestui imens ghetou imaginar al evreilor. Procesele involutare ale minții de șames a lui Landsman înregistrează detaliile scenei. Însă gândurile sale conștiente sunt concentrate pe clipa în care Bina îl va vedea șezând acolo, singur la masă, în timp ce mestecă o blinie, și îl va striga pe nume.

Această clipă se prelungește la infinit. Landsman mai riscă să arunce o privire. Bina și-a pus deja cina pe o tavă și așteaptă restul, cu spatele la el. L-a văzut. Cu siguranță l-a văzut. Atunci, crevasa se deschide, dealul cedează și zidul de noroi negru se prăvălește.

Landsman și Bina au fost căsătoriți timp de doisprezece ani, iar înainte au mai stat cinci ani împreună. Au fost unul pentru altul prima iubire, prima trădare, primul refugiu, primul coleg de cameră, primul public, prima persoană la care apelați când ceva – chiar și căsnicia lor – nu mergea bine. Timp de jumătate din viață și-au pus laolaltă poveștile, trupurile, temerile, teoriile, rețetele, bibliotecile și colecțiile de discuri. S-au lansat în certuri spectaculoase, privindu-se în ochi de aproape, fluturând brațele și improșcând cu salivă, aruncând, izbind și spărgând lucruri, rostogolindu-se pe podea și trăgându-se zdravăn de păr. În ziua următoare, el purta semilunile roșii lăsate de unghiile Binei pe obraz și pe piept, iar ea amprentele lui vineții în jurul încheieturii, ca pe o brățară. Preț de vreo șapte ani din cei petrecuți împreună, și-au tras-o aproape în fiecare zi. Furioși, iubitori, bolnavi, sănătoși, uzi, înfrigurați, morți de

căldură, pe jumătate adormiți. Au făcut-o pe orice soi de pat, canapea sau pernă. Pe saltele japoneze, prosoape, vechi perdele de duș, pe bancheta din spate a unei dube, în spațele unui tomberon, în vârful unui turn de apă, în interiorul unei garderobe de la restaurantul Măinile lui Esau. Odată au făcut-o pe ciuperca uriașă din camera de repaus.

După ce Bina s-a transferat de la Narcotice, au lucrat în aceeași tură la Omucideri timp de patru ani în cap. Landsman l-a avut ca partener pe Zelly Boybriker, apoi pe Berko, iar Bina pe sărmanul Morris Handler. Dar într-o zi, același înger șiret care-i adusese împreună la început a pus la cale suprapunerea unei serii de accidente și concedii ale lui Morris Handler care i-a făcut pe Landsman și pe Bina parteneri, o singură dată, la cazul Grinshteyn. Au îndurat împreună eșecul, dând greș în fiecare zi, ore la rând, dând greș noaptea, în pat, dând greș pe străzile din Sitka. Fata ucisă, Ariela, familia distrusă, mamă și tată, slujiți, terminați, urându-se reciproc, și golul cu care aceștia fuseseră lăsați să se descurce cum puteau – și pe acestea le împărtășise cu Bina. A urmat Django, care și-a tras sevele din eșecul cazului Grinshteyn, din golul acela care luase forma unei fete durdulii. Bina și Landsman puși laolaltă – o pereche de cromozomi împlețiți, cu un defect misterios. Și acum? Acum fiecare pretinde că nu-l vede pe celălalt și întoarce privirea.

Landsman întoarce privirea.

Urmele de pași din zăpadă au devenit vagi, ca ale unui înger. Peste drum, un omuleț cocârjat înaintează împotriva vântului, târând o valiză grea prin dreptul ferestrelor cu obloanele trase de la Krasnîi. Borul larg și alb al pălăriei sale flutură ca aripile unei păsări. Landsman îl privește pe Elijah Profetul înaintând prin viscol și își plănuiește moartea. Mai are și o a patra strategie pe care a dezvoltat-o ca să se înveselească atunci când simte că o ia la vale. Firește, trebuie să fie atent și să nu exagereze. Landsman, fiu și

nepot patern de sinucigași, a văzut oameni luându-și viața în toate chipurile, de la genul inept la cel eficient. Știe cum trebuie și cum nu trebuie să fie. Sărituri de pe poduri sau de la ferestre de hotel: spectaculoase, dar nesigure. Sărituri în jos pe scări: deloc sigure, impulsive, prea asemănătoare cu moartea accidentală. Încheieturi tăiate, cu sau fără foarte răspândita, însă total inutilă variantă în cada de baie: mai dificilă decât par, pe lângă înclinația spre dramatism specifică adolescentelor. Eviscerarea ritualică, folosind o sabie de samurai: muncă grea, necesită ajutor din partea altcuiva, și ar părea, la un jidan, un gest afectat. Landsman n-a văzut niciodată așa ceva cu ochii lui, însă a dat odată peste un noz care pretindea că văzuse. Bunicul lui Landsman s-a aruncat sub roțile unui tramvai, în Łódź, lucru care arată un grad de hotărâre pe care Landsman l-a admirat întotdeauna. Tatăl său a folosit treizeci de tablete de Nembutal de 100 mg, date pe gât cu un pahar de votcă cu aromă de chimen, o metodă foarte recomandată. Se adaugă o pungă de plastic trasă pe cap, încăpătoare și fără găuri, și obții ceva curat, liniștit și de încredere.

Dar când își imaginează propria sinucidere, Landsman preferă să folosească un pistol, la fel ca Melekh Gaystik, campionul mondial. Propria armă, un Model 39 scurtat, e un shalom mai mult decât suficient pentru treaba asta. Dacă știi unde să pui țeava (chiar în interiorul unghiului format de bărbie) și cum să direcționezi împușcătura (20 de grade față de poziția verticală, către centrul reptilian al creierului), va merge repede și fără greș. Faci murdărie, dar Landsman n-are probleme cu murdăria pe care o lasă în urmă.

— De când îți plac bliniile?

Tresare la auzul vocii ei. Își izbește genunchiul de piciorul mesei, iar cafeaua țâșnește pe tăblia de sticlă, precum sângele dintr-o rană deschisă.

— Hei, căpitane, spune el în engleza americană.

Bâjbâie după un șervețel, însă n-a luat decât unul singur de lângă tăvi. Cafeaua curge peste tot. Ia bucățelele de hârtie rătăcite prin buzunarul jachetei și încearcă să oprească diluviul.

— Stă cineva aici?

Bina ține tava în echilibru cu o mână și o folosește pe cealaltă în lupta cu servieta umflată. Are o expresie anume, pe care el o cunoaște prea bine. Sprâncenele arcuite și vaga promisiune a unui zâmbet. Este mutra pe care o adoptă înainte să pășească în sala de dans a unui hotel, ca să se amestece cu o grămadă de polițiști de sex masculin, sau când intră într-o băcănie din Harkavy și poartă o fustă care nu-i acoperă genunchii. Este fața care spune: „Nu caut necazuri. Am intrat doar pentru un pachet de gumă.” Lasă jos geanta și se așază înainte de a-i da șansa să răspundă.

— Te rog, spune el, trăgându-și farfuria mai aproape ca să-i facă loc.

Bina îi mai dă niște șervețele, iar el se ocupă de mizerie. Aruncă boțul de hârtie picurândă pe o masă alăturată.

— Nu știu de ce le-am comandat. Ai dreptate. Blinii cu brânză, bleah!

Bina pune pe masă un șervețel, un cuțit, o furculiță și o lingură. Ia două farfurii de pe tavă și le așază alături: într-una din ele se află o porție de salată de ton pusă pe o foaie de lăptucă de-a doamnei Nemintziner, iar în cealaltă un pătrat auriu de budincă de tăiței. Bagă mâna în tasca umflată și scoate o cutie de plastic cu capac. Cutia conține o cutiuță rotundă de medicamente, din care Bina scoate o tabletă de vitamine, o capsulă cu ulei de pește și o tabletă cu enzime care o ajută să digere laptele. În interiorul cutiei de plastic mai are pachețele de sare, piper și hrean, șervețele umede, o sticlă de sos Tabasco mare cât o păpușă, tablete cu cloramină pentru tratarea apei potabile, tablete masticabile de Pepto-Bismol și Dumnezeu mai știe ce. Dacă mergi la un concert, Bina are un binoclu special. Dacă trebuie să stai pe iarbă, ea scoate un

prosop. Capcane pentru furnici, un tirbușon, lumânări și chibrituri, o botniță, un briceag, un recipient cu aerosoli și freon, o lupă – Landsman le-a văzut pe toate ieșind cândva din tasca asta din piele de vițel.

Ca să-ți poți explica răspândirea și rezistența acestei rase, trebuie să te uiți la evreii precum Bina Gelbfish. Evrei care-și poartă casele într-o tască veche din piele de vițel, pe spatele cămilei, în bula de aer din centrul creierului. Evrei care aterizează în picioare, fug de cum ating pământul, depășesc vicisitudinile și fac tot ce pot cu ce le pică în mână, din Egipt până în Babilon, din gubernia Minsk în districtul Sitka. Metodici, organizați, perseverenți, ingenioși, pregătiți. Berko are dreptate: Bina ar înflori în orice instituție polițienească din lume. O redesenare a frontierelor, o schimbare de guvern – asemenea lucruri nu pot niciodată să ia prin surprindere o evreică bine echipată cu șervețele umede.

— Salată de ton, remarcă Landsman, gândindu-se cum s-a oprit ea din mâncat ton când a aflat că era însărcinată cu Django.

— Da, încerc să ingerez cât de mult mercur pot, spune Bina, citind pe chipul lui faptul că-și amintește.

Înghite tableta cu enzime.

— Îmi place mercurul în ultimul timp.

Landsman arată cu degetul spre doamna Nemintziner, care stă cu lingura pregătită.

— Ar trebui să comanzi un termometru prăjit.

— Aș face-o, spune ea, dar au numai din ăla rectal.

— Îl vezi pe Penguin?

— Penguin Simkowitz? Unde?

Se uită în jur, răsucindu-se din talie, iar Landsman profită de ocazie ca să tragă cu ochiul în decolteul ei. Poate vedea partea de sus a sânelui ei stâng, acoperită de pistrui, marginea dantelată a cupei sutienului, pata întunecată a sfârcului prin cupă. Îl copleșește dorința de a-și vârî mâna în bluza ei, de a-i lua sânul, de a se urca acolo, în golul

acela moale, și de a se încovriga ca să doarmă. Când Bina se întoarce, îl surprinde visând la decolteu. Landsman simte că-i ard obraji.

— Ptiu! spune ea.

— Cum a fost astăzi? zice Landsman, de parcă aceasta ar fi cea mai firească întrebare.

— Hai să facem un târg, spune ea pe un ton înghețat.

Își încheie ultimul nasture de la bluză.

— Ce-ai spune să stăm aici, tu și cu mine, și să ne mâncăm împreună cina, fără să vorbim deloc despre nenorocita asta de zi? Cum îți sună, Meyer?

— Cred că sună în regulă, spune el.

— Bine.

Bina ia o lingură plină de salată de ton. El îi surprinde sclipirea premolarului cu coroană de aur și se gândește la ziua când a venit acasă cu el, amețită bine cu protoxid de azot¹, invitându-l să-și bage limba în gura ei, ca să vadă cum se simte. După prima îmbucătură de salată, Bina trece la treabă. Mai îndeasă zece sau unsprezece linguri, mestecând și înghițind cu o plăcere vădită. Inspiră pe nas cu lăcomie. Privirea îi este fixată pe ceea ce se petrece între lingură și farfurie. „O fată cu poftă de mâncare sănătoasă” fusese prima declarație oficială a mamei sale pe tema Bina Gelbfish în urmă cu douăzeci de ani. La fel ca multe dintre complimentele mamei sale, acesta putea fi transformat în insultă, la nevoie. Dar Landsman are încredere doar într-o femeie care mănâncă la fel ca un bărbat. Când n-a mai rămas nimic decât o urmă de maioneză pe frunza de salată, Bina se șterge cu șervețelul și scoate un geamăt de satisfacție.

— Ei, atunci despre ce să vorbim? Nici despre cum ți-ai petrecut ziua presupun că nu e cazul.

— Absolut deloc.

— Atunci ce ne rămâne?

— În cazul meu, spune Landsman, nu prea multe.

¹ Gaz folosit ca anestezic (n.r.).

— Unele lucruri nu se schimbă niciodată.

Bina împinge la o parte farfuria goală și cheamă la înaintare budinca de tăiței, ca să-și înfrunte soarta. De ani buni n-a mai fost Landsman așa fericit, și asta doar pentru că-i vede privirea lăcomă îndreptată spre budincă.

— Încă-mi place să vorbesc despre mașina mea, spune el. Știi că nu mă pricep la poezii de dragoste.

— În mod clar nu trebuie să vorbim despre Reversie.

— De acord. Și nici nu vreau să aud despre puiul vorbitor, sau despre *kreplachul*¹ în forma capului lui Maimonide, sau despre orice alt rahat miraculos.

Se întreabă ce-ar zice Bina despre povestea pe care le-a spus-o astăzi Zimbalist în legătură cu bărbatul care zace acum într-un sertar din subsolul spitalului municipal.

— Nimic despre evrei, în general, ca să stabilim, spune Landsman.

— E stabilit, Meyer. M-am săturat până-n gât de evrei.

— Și nici despre Alaska.

— Doamne, nu.

— Fără politică. Fără Rusia, Manciuria, Germania sau arabi.

— Și de arabi sunt sătulă.

— Atunci ce-ai spune să vorbim despre budinca de tăiței? propune Landsman.

— Bine, spune ea. Doar că, te rog, Meyer, ia o bucățică. Mă doare sufletul când mă uit la tine, Dumnezeuule, ești atât de slab! Uite, trebuie să iei o îmbucătură. Nu știu cum o fac. Cineva mi-a zis că-i pun un pic de ghimbir. Să știi de la mine că în Yakovy poți doar să visezi la un *kugel*² bun.

Îi taie o bucățică de budincă de tăiței și încearcă să i-o bage direct în gură, cu furculița ei. Ceva asemănător cu o mână rece îi cuprinde stomacul când vede bucata venind spre el. Se ferește. Furculița se oprește la jumătatea

¹ Mici găluște umplute cu carne (n.r.).

² Budincă de tăiței (n.r.).

drumului. Bina lasă să cadă crusta din șarlotă de ou și tăiței, ornată cu stafide, drept pe farfuria lui, lângă bliniile intacte.

— Ar trebui să încerci oricum. Ia câteva guri, spune ea, apoi pune furculița jos. Cred că asta-i tot ce se poate spune despre budinca de tăiței.

Landsman își soarbe cafeaua, iar Bina înghite pastilele rămase cu un pahar de apă.

— Ei bine..., spune ea.

— Așa deci..., zise Landsman.

Dacă o lasă să plece, nu se va cuibări niciodată în adâncitura dintre sâni ei, ca să doarmă. Nu va mai dormi niciodată fără ajutorul unui pumn de Nembutal sau fără serviciile neprețuite ale shalomului său M-39 scurtat.

Bina se ridică de la masă și își pune haina de ploaie. Vără cutiuța de plastic înapoi în geanta de piele, apoi o ridică pe aceasta pe umăr, cu un icnet.

— Noapte bună, Meyer.

— Unde locuiești?

— La părinții mei, răspunde ea pe tonul pe care l-ar putea folosi ca să pronunțe condamnarea la moarte a întregii planete.

— Aoleu!

— Mie-mi spui! Doar până-mi găsesc ceva. Oricum, nu poate fi mai rău decât hotelul Zamenhof.

Își încheie fermoarul, apoi rămâne acolo timp de câteva secunde lungi, supunându-l inspecției ei de șames. Privirea nu-i este la fel de pătrunzătoare ca a lui – uneori, pierde detalii –, însă poate face rapid legături între lucrurile pe care le vede și lucrurile pe care le știe deja despre femei și bărbați, victime și criminali. Le poate lega cu siguranță în narațiuni coerente. Nu rezolvă cazuri, cât mai degrabă spune povestea lor.

— Uită-te la tine. Ești ca o casă păraginită.

— Știu, spune Landsman, simțind cum i se strânge inima.

— Am auzit că nu ți-e bine, dar am crezut că încercau să mă înveselească.

El râde și își șterge obrazul cu mâneca jachetei.

— Și asta ce e? întreabă ea.

Între unghia degetului mare și cea a arătătorului ridică o bucătică de hârtie mototolită și pătată de cafea din grămada de șervețele pe care Landsman a aruncat-o pe masa alăturată. Landsman încearcă s-o ia, dar Bina e prea rapidă, așa cum a fost întotdeauna. Ia hârtia și o netezește.

— „Cinci adevăruri mărețe și cinci mari minciuni despre hasidismul Verboverilor“, citește ea.

Sprâncenele au tendința să i se împreuneze deasupra nasului.

— Te gândești să te convertești la pălăriile negre?

El nu răspunde suficient de repede, iar ea înțelege ce este de înțeles din mutra lui, din tăcerea lui și din ceea ce știe despre el – adică totul.

— Ce pui la cale, Meyer? întreabă ea.

Brusc, pare la fel de obosită cum se simte el.

— Nu. Lasă. Sunt prea al naibii de obosită.

Mototolește broșura Verboverilor la loc și i-o aruncă în cap.

— Parcă am spus că nu vorbim despre asta, spune Landsman.

— Mda, vezi, am spus multe lucruri, și tu, și eu, zice ea.

Se întoarce pe jumătate, apucând bareta genții de umăr în care-și cară viața.

— Vreau să vii mâine în biroul meu.

— Hmmm... Bine. Doar că, vezi tu, spune Landsman, tocmai am ieșit dintr-o tură de douăsprezece ore.

Această declarație, deși corectă, nu pare să aibă vreun efect asupra Binei. Se poate să nu-l fi auzit sau e posibil ca el să nu fi vorbit într-o limbă indo-europeană.

— Vin să te văd mâine, spune el. Dacă nu-mi zbor creierii în seara asta.

— Am zis: fără poezii de amor, spune Bina.

Își adună o buclă rebelă din părul de culoarea dovleacului copt și o vâă într-o agrafă dințată, deasupra și în spatele urechii drepte.

— Cu sau fără creieri, să fii mâine în biroul meu.

Landsman o privește cum traversează cantina Polar Shtern, îndreptându-se către ușă. Pariază pe un dolar contra lui însuși că Bina nu va privi înapoi, spre el, înainte să-și pună gluga și să iasă afară, în zăpadă. Dar el e un om mărinimos, iar ăsta a fost un pariu de rahat, așa că nu se obosește să-și primească plata.

Când telefonul îl trezește la șase, în dimineața următoare, Landsman zace în fotoliu, în chiloții lui albi, ținând cu tandrețe shalomul M-39.

Tenenboym tocmai iese din tură. „Așa ai cerut”, spune el și închide.

Landsman nu-și amintește să fi solicitat un apel de trezire. Nu-și amintește să fi terminat sticla de șliboviță, care stă goală pe suprafața zgâriată a tăbliei de stejar a mesei, lângă fotoliu. Nu-și amintește să fi mâncat budinca de tăiței, din care a rămas cam o treime, înghesuită în colțul unei caserole cu capac din plastic aflate lângă sticla de șliboviță. Pe baza poziției cioburilor de sticlă pictată de pe podea poate deduce că și-a aruncat păhăruțul de la Expoziția Universală din 1977 înspre calorifer. Poate că se simțea frustrat fiindcă nu înregistra niciun progres cu setul de șah de buzunar care zace cu fața în jos sub pat, în timp ce piesele miniaturale sunt risipite peste tot prin încăpere. Dar nu-și amintește cum a aruncat – sau cum s-a spart – paharul. Poate că ținea un toast în cinstea cuiva sau a ceva, cu

caloriferul pe post de șemineu. Nu-și amintește. Însă nimic din peisajul mizerabil al camerei 505 nu-l surprinde, cu atât mai puțin shalomul încărcat din mâna sa.

Verifică siguranța perculatorului și pune pistolul înapoi în tocul aruncat peste spătarul fotoliului. Apoi se îndreaptă spre perete și trage patul extensibil din nișă. Întinde așternutul și se urcă în pat. Cearșafurile sunt curate și miros a fier de călcat și a praf din nișă. Vag, Landsman își amintește cum a conceput un proiect romantic, cândva pe la miezul nopții anterioare: să apară devreme la lucru, să vadă ce-au făcut legiștii și experții în balistică în cazul Shpilman, poate chiar să meargă pe insule, în cartierele rusești, și să încerce să-i dea ghes fostului condamnat și actualului șahist amator Vasili Șitnovitzer. Să facă ce poate, să-și dea toată silința, înainte ca Bina să scoată cleștele și să-i atace dinții. Zâmbește cu indulgență la gândul brave-dei încăpățânate de noaptea trecută. Auzi, un apel de trezire la șase dimineța.

Își trage cuvertura peste cap și închide ochii. Nechemată, configurația pionilor și a celorlalte figuri se așază pe o tablă de șah imaginară, cu regele negru în centrul tablei, înconjurat, fără a fi în șah, și cu pionul alb în coloana b, pe punctul de a se transforma în ceva mai bun. Nu mai are nevoie de setul de buzunar. Spre oroarea lui, a învățat totul pe de rost. Încearcă să și-l scoată din minte, să-l nimicească, să măture piesele și să umple cu negru toate pătrățelele albe. O tablă complet neagră, nepătată de piese sau jucători, gambituri sau finaluri, viteză, tactică sau avantaj material – o tablă neagră ca munții Baranof.

Încă mai zace acolo, cu toate pătrățelele albe din minte înnegrite, în chiloți și în șosete, când aude un ciocănit în ușă. Se ridică, privind peretele, cu inima bătându-i ca o tobă în tâmpile, înfășurat în cearșafuri, ca un copil care ar vrea să sperie pe cineva. A stat întins pe burtă, poate mai multă vreme. Își aduce aminte că a auzit, de pe fundul unui

mormânt de noroi negru, dintr-o peșteră lipsită de lumină, aflată la doi kilometri sub pământ, vibrațiile îndepărtate ale telefonului mobil Shoyer și, ceva mai târziu, ciripitul vag al telefonului fix de pe masa placată cu stejar. Dar era îngropat atât de adânc sub noroi încât, chiar dacă telefoanele ar fi fost doar în vis, nu ar fi avut nici puterea, nici dorința să răspundă. Perna e înecată într-o zeamă puturoasă de sudoare de bețiv, panică și salivă. Își privește ceasul. E zece și douăzeci.

— Meyer?

Landsman cade înapoi pe pat, cu fața în jos și încurcat în cearșafuri.

— Renunț, spune el. Bina, îmi dau demisia.

Bina nu spune nimic deocamdată. Landsman speră că i-a acceptat demisia – redundantă, oricum – și că s-a întors la sediul Secției Omucideri, la omul de la Societatea de Pompe Funebre și la tranziția de la polițistă evreică la ofițer al legii marelui stat Alaska. După ce se va asigura că a plecat, Landsman va avea grijă să-i spună cameristei care schimbă lenjeria și prosoapele o dată pe săptămână să vină și să-l împuște. Apoi, ca să-l îngroape nu va trebui decât să pună la loc patul extensibil în nișa din perete. Claustrofobia și teama de întuneric nu îl vor mai deranja deloc.

O clipă mai târziu, aude zimții unei chei răsucite în broască, iar ușa camerei 505 se deschide. Bina se strecoară înăuntru așa cum te streкори în camera unui bolnav, în rezerva unui cardiac, așteptându-te la un șoc, la avertismente în privința propriei mortalități, la adevăruri scabroase despre trup.

— Cristoșii și Dumnezeii mă-sii, spune cu accentul ei fără cusur.

Este o expresie care-i stârnește mereu curiozitatea lui Landsman, la fel ca orice lucru pentru care ar plăti bani buni ca să-l vadă cu ochii lui. Bina evită diferite părți din costumul gri al lui Landsman și un prosop de baie și rămâne la picioarele patului. Privirea ei observă tapetul verde, imprimat cu

ghirlande în nuanța vinului de Burgundia, covorul verde, cu model aleatoriu de arsuri și pete misterioase, cioburile, sticla goală, furnirul crăpat și cojit al mesei de călcat. Cu capul așezat la picioarele patului rabatabil, Landsman o privește și se amuză pe seama groazei întipărite pe chipul ei, mai ales pentru că altminteri ar trebui să se simtă rușinat.

— Cum spui „grămadă de rahat” în esperanto? întreabă Bina.

Merge la masa placată și se uită la ultimele ghemotoace deplorabile de budincă de tăiței, care zac în caserola pătată de grăsime.

— Măcar ai mâncat ceva.

Întoarce fotoliul cu fața spre pat, apoi își pune geanta pe podea. Studiază fotoliul. Expresia ei îi sugerează că se întreabă dacă ar trebui să-l curețe cu o substanță caustică sau bactericidă din geanta ei magică. Într-un târziu, se așază încet pe fotoliu. Este îmbrăcată într-un costum cenușiu cu pantaloni, dintr-un material lucios, cu o ușoară strălucire bătând în negru. Pe sub haină poartă o bluză de mătase în nuanța de verde a porțelanului chinezesc. E nemachiată, cu excepția celor două dungi de ruj cărămiziu. La ora aceasta a dimineții, încă mai e vizibil efortul ei matinal de a-și controla părul încâlcit cu ajutorul unor agrafe și clame. Dacă a dormit bine noaptea trecută – în patul îngust din vechea ei cameră de la etaj a unei case pentru două familii de pe insula Japonski, în timp ce bătrânul domn Oisher și proteza lui pentru picior păcăneau pe la parter –, asta nu se vede în crevasele și umbrele de pe chipul ei. Sprâncenele îi sunt din nou împreunate. Buzele ei rujate s-au îngustat până la o linie cărămizie, lată de doi milimetri.

— Ce mai faceți, doamnă inspector?

— Nu-mi place să aștept, spune ea. Și mai ales nu pe tine.

— Poate că nu m-ați auzit, spune Landsman. Demisionez.

— Ciudat lucru. Faptul că tot repeți idioțenia asta îmi ameliorează surprinzător de puțin dispoziția.

— Nu pot lucra pentru tine, Bina. Haide. E o nebunie. Exact genul de nebunie la care mă aștept acum din partea departamentului. Dacă lucrurile sunt chiar atât de rele, dacă la asta s-a ajuns, atunci las-o baltă. M-am săturat de muzica asta falsă. Așa că, uite, demisionez. De ce-ai avea nevoie de mine? Trănțește stegulețe negre pe toate cazurile noastre. Cui îi pasă? E vorba doar de câțiva jidani morți, în fond.

— Am recitit dosarele, spune ea.

El observă că după toți acești ani, ea și-a menținut capacitatea uimitoare de a-l ignora, laolaltă cu accesele lui de pesimism.

— N-am văzut nimic în vreunul dintre ele care să pară că ar avea vreo legătură cu secta Verboverilor.

Scoate din geantă un pachet de Broadway, scutură o papiroasă și o potrivește între buze. Rostește următoarele cuvinte pe un ton nonșalant, care-i dă imediat de bănuț:

— Poate cu excepția drogatului pe care l-ai găsit în hotel.

— Pe ăla l-ai marcat cu negru, spune Landsman cu perfidia absolută a unui polițist. Și tu te-ai apucat iar de fumat?

— Tutun, mercur...

Își îndepărtează o șuviță de păr și își aprinde papiroasa. Suflă fumul.

— Muzică falsă.

— Dă-mi și mie una.

Îi dă pachetul, iar el se ridică, înfășurându-se într-o togă grijulie făcută din cearșafuri. Ea îl privește în toată splendoarea lui și își aprinde o a doua papiroasă. Îi observă firele cenușii de păr din jurul sfârcurilor, fleșcăiala din ce în ce mai accentuată a burții, genunchii osoși.

— Dormi în șosete și în lenjerie de corp, spune ea. Semn rău, la tine.

— Cred că-s în butoiul cu melancolie, spune el. Cred că m-a lovit noaptea trecută.

— Noaptea trecută?

— Anul trecut?

Bina se uită în jur după ceva ce ar putea fi folosit ca scrumieră.

— Berko și cu tine v-ați dus ieri pe insula Verbov ca să amușinați chestia aia cu Lasker?

Nu are sens s-o mintă. Dar Landsman a nesocotit ordinele prea multă vreme ca să înceapă să spună adevărul despre asta tocmai acum.

— N-ai primit apelul? întreabă el.

— Un apel? De pe insula Verbov? Sâmbătă dimineața? Cine să mă sune de acolo sâmbătă dimineața?

Mijește ochii, strângându-i la colțuri.

— Și ce să-mi spună, dacă ar face-o?

— Îmi pare rău, spune Landsman. Scuză-mă. Nu mai pot să mă țin.

Se ridică în picioare, în chiloți, cu un cearșaf atârând pe el. Înconjoară lipăind patul rabatabil, îndreptându-se către baia micuță, cu o chiuvetă, oglindă din oțel și pară de duș. Nu există perdea, doar o gură de scurgere în mijlocul podelei. Închide ușa și urinează multă vreme, bucurându-se de senzație. Pune papiroasa aprinsă pe marginea rezervorului toaletei și își înviorează fața cu săpun și o cârpă umedă. Pe cuierul din spatele ușii atârână un halat de lână, alb cu dungi roșii, verzi, galbene și negre, cu un model indian. Și-l pune pe el. Bagă papiroasa înapoi în gură și se privește în dreptunghiul din oțel lustruit, acum zgâriat, montat deasupra chiuvetei. Ce vede nu îi provoacă vreo surpriză, nici revelații nebănuite. Trage apa și se întoarce în cameră.

— Bina, începe el, nu-l cunosc pe omul ăsta. Mi-a fost pus în cale. Mi s-a dat ocazia să-l cunosc, cred eu, însă am refuzat s-o fac. Dacă omul ăsta și cu mine ne-am fi cunoscut, e posibil să fi devenit amici. Sau poate nu. Avea chestia asta cu heroina, și cred că-i ajungea. De obicei așa e. Dar chiar dacă l-am cunoscut sau nu și chiar dacă am fi putut

îmbătrâni împreună, ținându-ne de mână pe o canapea din hol, nu contează. Cineva a intrat în hotel, în hotelul meu, și l-a împușcat pe omul ăsta în ceafă pe când era plecat în țara viselor. Iar asta mă deranjează. Să lăsăm deoparte toate obiecțiile fundamentale pe care le-am ridicat de-a lungul anilor față de ideea de crimă. Să uităm de bine și rău, lege și ordine, proceduri polițienești, politici departamentale, Reversie, evrei și indieni. Gaura asta e casa mea. Voi locui aici pentru următoarele două luni, sau cât va mai fi. Toți nenorociții ăștia care plătesc chirie pe un pat rabatabil și o fâșie de oțel înșurubată în peretele băii, așa cum sunt ei, sunt oamenii mei acum. Nu prea pot spune că-mi plac foarte mult. Unii sunt în regulă. Majoritatea sunt destul de răi. Dar să fiu al naibii dacă permit cuiva să intre aici și să le tragă un glonț în cap.

Bina a făcut două cani de cafea solubilă. Îi întinde una lui Landsman.

— Neagră și dulce, spune ea. Corect?

— Bina...

— Ești pe cont propriu. Dosarul rămâne clasat. Dacă ești prins, dacă ești pus la colț, dacă Rudașevskii îți rup genunchii, eu nu știu nimic.

Se apropie de geantă și scoate un dosar cu burduf, plin cu dosare. Îl așază pe masa placată.

— Rezultatele sunt doar parțiale. Shpringer a lăsat lucrurile în aer. Sânge și păr. Probe latente. Nu-i prea mult. Balistica n-a terminat.

— Bina, mulțumesc. Ascultă-mă. Tipul ăsta... Nu-l cheama Lasker. Tipul ăsta...

Ea îi astupă gura cu mâna. Nu l-a mai atins de trei ani. Ar fi, probabil, prea mult să spunem că simte cum întunericul se ridică odată cu vârfurile degetelor ei, care-i ating buzele. Dar se cutremură, iar lumina se scurge printre crăpături.

— Nu știu nimic despre asta, spune ea.

Își retrage mâna. Ia o gură de cafea instant și face o grimasă.

— Puah.

Pune cana jos, își ia geanta și se îndreaptă spre ușă. Se oprește și se uită înapoi spre Landsman, care a rămas pe loc, în halatul pe care i l-a cumpărat ea când a împlinit treizeci și cinci de ani.

— Ați avut tupeu, spune ea. Nu-mi vine să cred că tu și Berko v-ați dus acolo.

— Trebuia să-i spunem că fiul lui e mort.

— Fiul lui?

— Mendel Shpilman. Unicul fiu al rabinului.

Bina deschide gura, apoi o închide la loc. Nu e atât uimită, cât interesată. Își vâără dinții de terier în informația aceasta, rozându-i mădulele sângerânde. Landsman își dă seama că-i place să cedeze în strânsoarea puternică a fălcilor ei. Dar privirea Binei începe să reflecte oboseala care-i este familiară lui Landsman. Se gândește că Bina nu-și va pierde niciodată apetitul de detectiv pentru poveștile oamenilor, pe care le deslușește parcurgându-le în sens invers, de la izbucnirea finală de violență la prima greșală. Dar câteodată un șames se satură de foamea asta.

— Și ce-a spus rabinul? întrebă ea, dând drumul clanței cu o expresie de regret autentic.

— A părut cam amărât.

— Surprins?

— Nu tocmai, dar nu știu ce se poate deduce din asta. Înțeleg că puștiul se ducea la vale de ceva vreme. Mă întreb dacă îl bănuiesc pe Shpilman că ar fi vârat un glonț în propriul fiu? Teoretic, e posibil. Să nu mai zic de Baronshteyn.

Geanta ei cade pe podea ca un cadavru. Bina își rotește umărul cu o grimasă de durere. S-ar putea oferi să i-l maseze, dar are înțelepciunea de a se abține.

— Presupun că mă pot aștepta la un telefon, spune ea. De la Baronshteyn. De îndată ce apar trei stele pe cer.

— Ei bine, n-aș asculta prea atent când încearcă să-ți spună cât e de distrus fiindcă Mendel Shpilman a ieșit din joc. Cu toții sunt fericiți când se întoarce fiul risipitor, mai puțin tipul care a dormit în pijamaua lui.

Landsman ia o gură de cafea, îngrozitor de amară și de dulce totodată.

— Fiul risipitor?

— A fost un fel de copil-minune. Șah, Tora, limbi străine. Am auzit azi o poveste despre cum a vindecat o femeie bolnavă de cancer. Nu că aș crede-o, dar... Bănuiesc că circulau multe povești despre el în lumea pălăriilor negre. Cum că ar putea fi Tzaddik Ha-Dor... știi ce e ăla?

— Cred că da. Adică știu ce înseamnă cuvintele, spune Bina.

Tatăl ei, Guryeh Gelbfish, este un erudit în sens tradițional și i-a transmis o anumită parte din erudiția sa unicului său copil – fiica sa.

— Omul virtuos al generației actuale.

— Povestea spune că tipii ăștia, acești tzaddik, au tot apărut, câte unul la fiecare generație, în ultimele mii de ani, nu? Au tot așteptat să vină vremurile potrivite, sau ca lumea să fie așa cum trebuie, sau, mai zic unii, să vină vremurile nepotrivite și lumea să fie exact așa cum nu trebuie. Despre unii dintre ei știm câte ceva. Majoritatea s-au ținut în umbră. Ideea, bănuiesc, e că oricine poate fi Tzaddik Ha-Dor.

— Este disprețuit și respins de oameni, spune Bina – sau mai degrabă citează. Un om al durerilor, obișnuit cu suferința.

— Tocmai, spune Landsman. Oricine. Un ticălos. Un erudit. Un drogat. Chiar și un șames.

— Bănuiesc că da, spune Bina.

În minte, pune cap la cap povestea, parcurgând calea de la copilul-minune făcător de miracole al Verboverilor la drogatul ucis într-o fundătură de pe strada Max Nordau. Felul în care se leagă lucrurile o întristează.

- Oricum, mă bucur că nu-s eu.
- Nu mai vrei să salvezi lumea?
- Voiam să salvez lumea?
- Cred că da.

Se gândește la asta, frecându-și nasul cu degetul și încercând să-și amintească.

— Cred c-am trecut peste asta, spune ea, dar Landsman nu e deloc convins.

Bina nu a renunțat niciodată la dorința de a salva lumea. A lăsat pur și simplu lumea pe care încerca să o salveze să se tot micșoreze, până când, la un moment dat, devenise atât de mică, încât ar fi putut intra în cascheta unui polițist care și-a pierdut orice nădejde.

— După mine, acum totul se rezumă la pui vorbitori.

Ar trebui, probabil, să plece după această replică, însă mai rămâne timp de cinsprezece secunde, sprijinindu-se de ușa și privindu-l pe Landsman cum se joacă cu capetele roase ale cordonului de la halat.

— Ce-ai să-i spui lui Baronshteyn când sună? spune Landsman.

— Că ai sărit complet calul și că o să am grijă să ajungi în fața unei comisii. S-ar putea să fie nevoie să-ți iau insigna. O să mă împotrivesc, dar cu șomărul ăsta care vine de la Societatea de Pompe Funebre – Spade, fie blestemat – nu am prea mult spațiu de manevră. Și nici tu.

— Bine, m-ai avertizat, spune Landsman. Am fost avertizat.

— Ce ai de gând să faci?

— Acum? Vreau să dau de mamă. Shpilman a spus că nimeni n-a mai știut nimic de Mendel și nimeni nu i-a mai vorbit. Fără vreun motiv anume, nu-s convins să-l cred pe cuvânt.

— Batsheva Shpilman. Va fi dificil, spune Bina. Mai ales pentru un bărbat.

— Așa e, spune Landsman meditativ.

— Nu, spune Bina. Nu, Meyer. Ia-ți gândul. Ești pe cont propriu.

— O să fie prezentă la înmormântare. Tot ce trebuie să faci este să...

— Tot ce trebuie să fac, spune Bina, este să fug din calea șomărilor, să-mi păzesc fundul și să trec de următoarele două luni fără să mă bag în belele.

— M-aș bucura să-ți păzesc eu fundul, zice Landsman, de dragul vremurilor de demult.

— Îmbracă-te, spune Bina. Și-ai face bine să cureți rahanul ăsta. Uită-te la mizeria din jur. Nu pot să cred că trăiești așa! Dumnezeule mare, nu ți-e rușine?

Cândva, Bina Gelbfish credea în Meyer Landsman. Sau a crezut, din clipa în care l-a întâlnit, că întâlnirea cu pricina a avut un rost, că soarta îi adusese împreună cu un scop anume. Erau îngemănați ca o pereche de cromozomi, firește că erau, însă în timp ce Landsman vedea în acea împletire doar un amalgam, o răsucire întâmplătoare a liniilor, Bina vedea acolo mâna Făcătorului de Noduri. Iar pentru credința ei, Landsman a răsplătit-o crezând în Nimicul absolut.

— Doar în momentul în care îți văd fața, spune Landsman.

Landsman cerșește vreo cinci-șase papiroase de la administratorul de weekend, Krankheit, apoi își omoară timpul preț de o oră aprinzând trei dintre ele, în timp ce rapoartele despre răposatul de la 208 își etalează jalnica prezentare privitoare la proteine, amprente și praf. Așa cum a spus Bina, nu-i nimic nou. Criminalul pare să fi fost un profesionist, un șlosăr abil, care n-a lăsat nicio urmă a trecerii sale. Ampretele răposatului se potrivesc cu cele de la dosarul lui Menahem-Mendel Shpilman, arestat de șapte ori pentru posesie de droguri în ultimii zece ani, sub o varietate de pseudonime, printre care Wilhelm Steinitz, Aron Nimzovitch și Richard Réti. Cam asta-i tot ce se știe sigur.

Landsman se gândește să trimită pe cineva după o halbă, dar face în schimb un duș fierbinte. Alcoolul l-a trădat, gândul la mâncare îi întoarce stomacul pe dos și, să fim serioși, dacă era să se sinucidă, ar fi făcut-opâănă acum. Așa că, fie, munca e o glumă proastă; dar tot muncă rămâne. Și acesta este adevăratul conținut al dosarului cu burduf pe

care i l-a adus Bina, mesajul ei către el, de dincolo de politicile departamentale, înstrăinarea conjugală și carierele care se desfășoară în direcții opuse: „Ține-te de treabă.”

Landsman își scoate ultimul costum curat din sacul de plastic, se bărbiereste și își lustruiește cascheta în formă de plăcintă cu o perie specială. Astăzi nu este de serviciu, însă serviciul nu înseamnă nimic, ziua de azi nu înseamnă nimic, iar nimic înseamnă orice altceva decât un costum curat, trei țigări Broadway, mahmureala clătinându-i-se în spatele ochilor și foșnetul periei pe fetrul caschetei având nuanța maronie a whisky-ului. Și, fie, poate o urmă a mirosului Binei, rămasă în camera lui de hotel – mirosul gulerului cămășii, mirosul de săpun de verbină, mirosul de maghiran al subsuorilor sale. Coboară cu liftul, simțindu-se de parcă ar fi scăpat de umbra amenințătoare a unui pian care se prăbușește, având un fel de țuit strident în urechi. Nodul cravatei sale de comis-voiajor, auriu cu verde, îi apăsă laringele ca un scrupul apăsând o conștiință vinovată, amintindu-i că trăiește. Cascheta îi e lucioasă ca o focă.

Pe strada Max Nordau nu s-a intrat cu plugul de zăpadă. Drumarii din Sitka, reduși la câteva siluete scheletice, se concentrează pe arterele principale și pe autostradă. Landsman lasă mașina Super Sport cu omul de la garaj, după ce-și ia galoșii de cauciuc din portbagaj. Apoi calcă apăsat și cu grijă prin troienele înalte cât piciorul, către Mabuhay Donuts, pe strada Monastir.

Gogoașa chinezească în stil filipinez, sau *shtekeleh*, este o contribuție importantă a districtului Sitka pentru gurmanzii din întreaga lume. În forma de-acum nu se găsește în Filipine. Niciun mâncău chinez n-ar recunoaște-o drept produsul țigăilor din țara lui. La fel ca zeul furtunii, Iahve din Sumeria, *shtekeleh* n-a fost inventată de evrei, însă lumea n-ar avea nici Dumnezeu, nici *shtekeleh* fără evrei și dorințele lor. Un baton de aluat prăjit, nici dulce, nici sărat, dat prin zahăr, crocant pe dinafară, moale pe dinăuntru,

plin de găuri ca un burete. Îl cufunzi în paharul de hârtie plin cu ceai și lapte și închizi ochii, iar pentru zece secunde mari și late ai impresia că viața este mai bună.

Maestrul secret al gogoșilor chinezești în stil filipinez este Benito Taganes, proprietar și rege al cazanelor clocotitoare de la Mabuhay. Este un loc întunecat și strâmt, care nu se vede din stradă și rămâne deschis toată noaptea. Absoarbe populația din baruri și cafenele după ora închiderii, îi adună pe cei răi și vinovați în jurul tejghelei sale de melamină ciobită și zumzăie de bârfe despre infractori, polițiști, ștarcări și șlemili, târfe și păsări de noapte. Cu grăsimă aplaudând în friteuze, cu ventilatoarele urlând și cu boxele explodând de cântecele *kundiman* pline de alean ale copilăriei lui Benito, petrecute în Manila, clienții se eliberează de secrete. În aer plutește o ceață aurie de ulei cușer, care adoarme simțurile. Cine ar putea trage cu urechea, când urechile îi sunt pline de KosherFry și de vaietele lui Diomedes Maturan? Benito Taganes aude și-și amintește. Benito ți-ar putea desena arborele genealogic al lui Alexei Lebed, căpetenia mafiei rusești, doar că nu ai găsi pe crengile sale bunici și nepoate, ci cărăuși, asasini și conturi bancare *offshore*. Ți-ar putea cânta un *kundiman* despre soții care le rămân fidele soților încarcerați și despre soți care sunt la închisoare fiindcă i-au turnat soțiile. Știe cine ține în garaj capul lui Furry Markov și care inspector de la Narcotice e pe lista de plată a lui Anatoli Moscovitz, Bestia Sălbatică. Doar că nimeni nu știe că el știe, cu excepția lui Meyer Landsman.

— O gogoasă, maestre Taganes, spune Landsman când intră dinspre alee bătând din picioare ca să-și scuture crusta de zăpadă de pe galoși.

După-amiaza de sâmbătă zace moartă în Sitka, asemenea unui mesia ratat, în zdreanța sa de zăpadă șuiерătoare. Nu este nimeni pe trotuar, și doar câte o mașină pe stradă. Dar aici, la Mabuhay Donuts, trei sau patru vagabonzi

singuratici și bețivi se sprijină de tejgheaua dintr-o rășină lucioasă, sugând ceai din *shtekeleh* și calculându-și următoarele greșeli.

— Numai una? spune Benito.

E un bărbat scund și solid, cu pielea de culoarea ceaiului cu lapte pe care-l servește și cu obrajii umflați ca o pereche de luni întunecate. Deși are părul negru, a trecut de șaptezeci de ani. Pe când era tânăr, a fost campion la categoria muscă în Luzon. Cu degetele sale groase și salamurile tatuate ale antebrațelor trece drept un dur, ceea ce-l ajută în afaceri. Ochii săi mari, în nuanța caramelului, îl trădează, și de aceea își ține privirea în jos. Dar Landsman privește drept în ei. Ca să domini un știncăr, trebuie să observi slăbiciunea și pe cel mai impasibil chip.

— Arăți de parcă ți-ar trebui vreo două, poate chiar trei, domnule detectiv.

Benito îl dă la o parte cu cotul pe nepotul sau vărul care lucrează la friteuză și învârte prin grăsimi, cu o dexteritate de magician, o împletitură de aluat crud. Câteva minute mai târziu, Landsman ține în mână un pachet de hârtie în care e învelit ceva dumnezeiesc.

— Am informațiile pe care le-ai vrut despre fiica surorii Oliviei, zice Landsman cu gura plină de dulceața aceea caldă.

Benito scoate o ceașcă de ceai pentru Landsman și face semn cu capul spre alee. Își pune hanoracul și ies împreună. Benito ia un inel de chei din cârligul de la curea și deschide o ușa de fier, aflată la două uși mai încolo de Mabuhay Donuts. Aici, Benito își ține amanta, pe Olivia, în trei încăperi mici, îngrijite, cu un portret al lui Dietrich realizat de Warhol și un miros amărui de vitamine și gardenie putrezită. Olivia nu se află aici. Doamna și stăpâna casei a tot intrat și a ieșit din spital în ultima vreme, stingându-se treptat, pe parcursul mai multor capitole, la finalul cărora își lăsa mereu cititorii în suspans. Benito îi face semn lui

Landsman să se așeze într-un fotoliu din piele roșie, cu model alb. Firește, Landsman nu are nicio informație pentru Benito despre vreuna dintre fiicele surorii Oliviei. Olivia nu este nici măcar o doamnă adevărată, însă Landsman este singurul care știe asta despre Benito Taganes, regele gogoșilor. Cu ani în urmă, un violator în serie pe nume Kohn a abuzat de domnișoara Olivia Lagdameo și i-a aflat secretul. A doua mare surpriză a lui Kohn a fost apariția întâmplătoare a polițistului de patrulă Landsman. Ce i-a făcut Landsman lui Kohn l-a lăsat pe ticălos cu o bălbâială de care n-a mai scăpat toată viața. Așa că un amestec de recunoștință și rușine, și nu banii, dirijează fluxul de informații de la Benito către bărbatul care a salvat-o pe Olivia.

— Ai auzit vreodată de fiul lui Hessel Shpilman? spune Landsman punând jos gogoșile și ceașca de ceai. Un puști pe nume Mendel?

Benito stă în picioare, cu mâinile împreunate la spate, ca un băiat recitând o poezie la școală.

— Când și când, spune el. Una, alta. Drogat, nu?

Landsman își arcuiește o sprânceană stufoasă – ridicând-o cu o jumătate de centimetru. Nu se răspunde la întrebările unui știncăr, mai ales nu la cele retorice.

— Mendel Shpilman, se hotărăște Benito. Văzut prin zonă de câteva ori. Ciudat tip. Vorbește un pic tagalog¹. Cântă cântecel filipinez. Ce întâmplat, el nu mort?

Landsman nu spune nimic, însă îl place pe Benny Taganes, și simte întotdeauna că e nepoliticos să-i dea ghes. Ca să risipească tăcerea, mușcă din *shtekeleh*. E cald încă și are o aromă vagă de vanilie, iar crusta îi explodează între dinți precum glazura de caramel dintr-un recipient plin cu șarlotă. Pe când Landsman bagă gogoșa în gură, Benito îl privește cu răceala evaluativă a unui dirijor de orchestră care interviează un flautist.

— E gustoasă, Benny.

¹ Limbă vorbită de un grup restrâns de persoane din Filipine (n.r.).

- Nu mă insulta, domnule detectiv, te implor.
- Îmi pare rău.
- Știu că e bună.
- Cea mai bună.
- Nu se compară cu nimic altceva.

E atât de adevărat, încât sentimentul aduce un șuvoi de lacrimi în ochii lui Landsman. Ca să-l mascheze, mai mănâncă o gogoasă.

— Cineva îl căuta pe jidan, spune Benito într-un idiș necizelat și fluent. Acum două, trei luni. Vreo doi oameni.

— I-ai văzut?

Benito ridică din umeri. Strategiile și manevrele sale nu le sunt dezvăluite lui Landsman, verilor, nepoților și rețelei de știncări mai mici pe care-i angajează.

— Cineva i-a văzut, spune el. Poate am fost eu.

— Erau părării negre?

Benito se gândește o vreme, iar Landsman își dă seama că întrebarea îi iscă mai degrabă o curiozitate științifică, aproape plăcută. Scutură din cap încet și sigur.

— N-aveau părării negre, spune el. Dar bărbi, da.

— Bărbi? Ce vrei să spui, că erau religioși?

— Tichii. Bărbi îngrijite. Tineri.

— Ruși? Cu accent?

— Dacă am auzit despre tinerii ăștia, atunci ăla care mi-a zis n-a spus de accent. Dacă i-am văzut chiar eu, atunci îmi pare rău, nu-mi amintesc. Dar cum se face de nu scris tot, detectiv?

La începuturile colaborării lor, Landsman a dat un adevărat spectacol pentru a-i arăta lui Benito că-i ia informațiile în serios. Acum își pescuiește carnețelul și mâzgălește un rând sau două, ca să-l facă fericit pe regele gogoșilor. Nu prea știe ce să aleagă din acești doi sau trei tineri evrei – religioși, dar fără părării negre.

— Spune-mi, te rog, ce anume îi interesa?

— Locuri. Informații.

— Le-au obținut ?

— Nu la Mabuhay Donuts. Nu de la un Taganes.

Telefonul mobil al lui Benito sună, iar el îl deschide și-l lipește de ureche. Toată duritatea ridurilor din jurul gurii sale dispare. Acum, chipul i se potrivește cu ochii – plăcut și vibrând de emoție. Vorbește repede și pe un ton tandru în tagalog. Landsman se prinde că i-a fost rostit cu voce joasă numele.

— Ce face Olivia? întreabă Landsman când Benito închide telefonul și își trânteste iar un metru de ghips rece în mulajul feței.

— Nu poate mânca, spune Benito. Gata cu *shtekeleh*.

— Păcat.

Au terminat. Landsman se ridică, strecoară carnețelul înapoi în buzunarul de la șold și ia o ultimă înghițitură. Se simte mai puternic și mai fericit decât în ultimele săptămâni – sau poate luni. Există ceva în povestea morții lui Mendel Shpilman, ceva de care se agață, ceva care scutură praful și pânzele de păianjen adunate pe el. Sau poate e gogoșa. Se îndreaptă amândoi spre ușă, însă Benito pune o mână pe brațul lui Landsman.

— De ce nu mă întrebi altceva, domnule detectiv?

— Ce ai vrea să te întreb? zice încruntat Landsman, apoi se oprește, cu îndoială, asupra unei idei. Poate ai auzit ceva azi? Ceva despre insula Verbov?

E greu de imaginat, dar nu imposibil, ca vreun zvon despre neplăcerile cauzate de vizita lui Landsman la Verboveri să fi ajuns deja la urechile lui Benito.

— Insula Verbov? Nu, altceva. Îl mai cauți pe Zilberblat?

Viktor Zilberblat este unul dintre cele unsprezece cazuri deschise pe care Landsman și Berko ar trebui să le rezolve eficient. Zilberblat a fost înjunghiat mortal anul trecut, în martie, lângă taverna Hofbrau din Nachtsyl, vechiul cartier german, aflat la câteva străzi distanță. Cuțitul era mic și bont, iar crima a părut nepremeditată.

— Cineva văzut fratele, spune Benito Taganes. Rafi. Dădea târcoale.

Nimeni nu l-a regretat pe Viktor, cu atât mai puțin fratele său, Rafael. Viktor l-a maltratat, l-a înșelat și l-a umilit pe Rafael, făcându-și de cap cu banii și cu femeia lui. După moartea lui Viktor, Rafael a părăsit orașul, cu destinație necunoscută. Dovezile care-l leagă de cuțit sunt cel puțin neconcludente. Doi martori aproape de încredere îl plasează la optzeci de kilometri de Nachtsyl, la două ore înainte sau după ora probabilă a crimei. Dar Rafi Zilberblat are un cazier lung și monoton și s-ar potrivi numai bine, se gândește Landsman, ținând cont de standardele scăzute în privința dovezilor pe care le presupune noua politică.

— Pe unde dădea târcoale? întreabă Landsman.

Informația e ca o gură de cafea neagră și fierbinte. Simte cum se încolăcește în jurul libertății lui Rafael Zilberblat, asemenea unui șarpe de cincizeci de kilograme.

— Pe la magazinul acela Big Macher, care s-a închis. În Granite Creek. Cineva l-a văzut cum intra și ieșea pe furiș. Căra lucruri. Propan. Poate trăiește în magazinul gol.

— Mersi, Benny, spune Landsman. O să verific.

Landsman pornește spre ieșire. Benito Tagares îl prinde de mânecă. Îi netezește gulerul hainei cu o mână paternă. Scutură resturile de zahăr și scorțișoară.

— Soția ta, spune el, iar aici?

— În toată splendoarea.

— Doamnă drăguță. Benny salută.

— O să-i zic să te viziteze.

— Nu, nu spui la ea nimic.

Benito rânjește.

— Acum ea șefa ta.

— A fost mereu șefa, spune Landsman. Acum e oficial.

Zâmbetul se topește, iar Landsman își ferește privirea de ochii îndurerați ai lui Benito Taganes. Soția lui Benito este o femeie ca o umbră, care nu scoate niciun cuvânt, însă

domnișoara Olivia, în vremurile bune, părea stăpână pe jumătate din univers.

— Mai bine pentru tine, spune Benito. Ai nevoie.

Landsman își strânge centura și conduce spre nord, dincolo de Halibut Point, unde orașul zbârnâie haotic și apa mătură țărâna precum brațul unui polițist. Chiar la ieșirea de pe autostrada Ickes, ruina unui centru comercial marchează sfârșitul visului unei Sitka evreiești. Lupta evreilor din întreaga lume de a ocupa orice loc liber, de aici până în Yakovy, a fost abandonată în această parcare. Statutul de Permanență nu s-a acordat și n-au mai venit alți evrei de prin ungherele prăpădite și de pe străduțele întunecate ale diasporei. Ansamblurile de locuințe planificate rămân niște linii pe hârtie albastră, îngrămadite în vreun sertar de oțel.

Magazinul Big Macher din Granite Creek și-a dat sfârșitul cu vreo doi ani în urmă. Ușile sale sunt închise cu lanțuri, iar de-a lungul laturii fără ferestre, unde îi era scris cândva numele, cu litere latine și în idiș, se află doar o serie criptică de găuri, niște puncte de domino – o reprezentare a eșecului, în alfabet Braille.

Landsman își lasă mașina în zona mediană și străbate pe jos pustietatea imensă și înghețată a parcării, către poarta

principală. Aici, zăpada nu este la fel de mare ca pe străzile din centru. Cerul este înalt, de un cenușiu palid, cu dungi de un gri mai închis, asemenea unui tigru. Landsman pufăie pe nări, îndreptându-se spre ușile de sticlă ale căror mânere sunt prinse laolaltă ca niște brațe legate, cu un lanț îmbrăcat în cauciuc albastru, care atârnă. Landsman își imaginează cum ar fi să bată la ușile astea, ținându-și insigna ridicată și afișând o atitudine care emană forță, în timp ce lepădătura aia fricoasă, Rafi Zilberblat, ar ieși afară înfricoșat, clipind surprins în lumina sclipitoare a zăpezii.

Primul glonț înnegrește aerul de lângă urechea dreaptă a lui Landsman, ca o muscă grasă, zbârnâitoare. Nici nu-și dă seama că e un glonț înainte să audă – sau să-și aducă aminte c-a auzit – o explozie înfundată și un zdrăngănit de sticlă. Însă în momentul acela se prăbușește deja în zăpadă, lipindu-se cu burta de pământ, iar următorul glonț îi găsește ceafa, făcându-l să simtă o arsură ca de la un jet de benzină de care ai apropiat un chibrit. Landsman își scoate shalomul, dar în capul și peste chipul său s-a așternut o pânză de păianjen și e deja cuprins de paralizia regretului. Planul său nici măcar n-a fost plan, iar acum se sfârșește rău. Nu are întăriri. Nu știe nimeni unde se află, cu excepția lui Benito Taganes, cu privirea sa ca de melasă și tăcerea sa aproape deplină. Landsman va muri într-o parcare pustie de la capătul lumii. Închide ochii. Îi deschide din nou, iar pânda este și mai deasă. Sclipește ca presărată cu un fel de rouă. Aude pași în zăpadă. Nu e o singură persoană. Landsman ridică pistolul și ochește prin păienjenișul sclipitor care-i tulbură judecata. Trage.

Se aude strigătul de durere al unei femei, o respirație șuierătoare, apoi doamna în cauză îi dorește lui Landsman să se îmbolnăvească de cancer la testicule. Zăpada îi înfundă urechile lui Landsman și i se topește pe gulerul hainei, curgându-i în jos pe gât. Cineva îi înhață pistolul și încearcă să-l ridice în picioare. Răsuflarea îi miroase a pop-corn.

Când se ridică în picioare, lui Landsman începe să i se ridice vâlul de pe ochi. Vede botul mustăcios al lui Rafi Zilberblat și o blondă durdulie, întinsă pe spate lângă ușile de la Big Macher, cu viața scurgându-i-se din vintre în zăpada roșie, aburindă. Mai vede și câteva pistoale, unul dintre ele în mâna lui Zilberblat, îndreptate spre capul lui Landsman. În sclipirea armei automate, păienjeniișul de regrete și auto-incriminări dispare. Mirosul de pop-corn, venind din interiorul magazinului abandonat, îi alterează percepția mirosului de sânge și-l face să-i simtă izul dulceag. Landsman se ferește și lasă din mână pistolul Smith & Wesson. Zilberblat îl strângea în mână atât de tare încât, atunci când Landsman îi dă drumul, celălalt se rostogolește pe spate în zăpadă. Landsman se urcă deasupra lui. Acționează fără să se gândească. Își recuperează shalomul și îl răsuțește, iar lumea întreagă pare să apese pe trăgaciul tuturor armelor sale. Din creștetul lui Zilberblat țâșnește sânge. Landsman simte că pânzele de păianjen au ajuns acum să-i astupe urechile. Aude doar respirația din propriul gâtlej și propriul sânge, pulsând.

Pentru o clipă, Landsman simte cum e cuprins de o liniște ciudată, care se întinde ca o umbrelă deschisă, în timp ce stă încă desupra omului pe care l-a ucis, cu genunchii arși de răceala zăpezii. Este suficient de lucid cât să-și dea seama că această liniște interioară nu e neapărat un semn bun. Apoi îndoielile încep să se adune în jurul haosului pe care tocmai l-a produs – ca niște trecători care se strâng în jurul unui sinucigaș. Landsman se ridică în picioare, clătinându-se. Vede sângele de pe haină, bucățile de creier și un dinte.

Doi oameni morți în zăpadă. Mirosul de pop-corn – o duhoare onctuoasă, ca de picioare – îl copleșește.

În timp ce se străduiește să-și adune curajul din zăpadă, un alt bărbat iese din magazinul Big Macher. E un tânăr cu mutră de șobolan și pas săltat. Landsman are suficientă

prezență de spirit cât să-l identifice drept un Zilberblat. Un Zilberblat cu brațele ridicate și o privire sălbatică pe chip. Are mâinile goale. Dar când îl vede pe Landsman sângerând și târându-se în patru labe, abandonează ideea de a se preda. Ridică automatul care zace lângă rămășițele fratelui său. Landsman se chinuiește să se ridice în picioare, iar dâra de foc de la ceafă îi explodează. Simte cum îi fuge pământul de sub picioare. Totul se transformă într-o beznă clocotitoare.

După ce moare, se trezește cu fața în jos în zăpada pe care nu o simte atingându-i obrazul. Țiuitul cumplit din urechi i-a dispărut. Se ridică în poziție șezândă. Sângele de la ceafă a împrăștiat frunze de rododendroni pe zăpadă. Bărbatul și femeia pe care i-a împușcat nu s-au mișcat, dar nu e nici urmă de tânărul Zilberblat care a tras sau nu în el, ucigându-l. Cu o luciditate bruscă și străfulgerat de bănuiala că a uitat să moară, Landsman se pipăie peste tot. I-au dispărut ceasul, portofelul, cheile de la mașină, pistolul și insigna. Își caută cu privirea mașina parcată mai departe, pe drumul din fața magazinului. Când vede că Super Sportul a dispărut, știe că e încă în viață, fiindcă doar viața poate oferi asemenea priveliști dezolante.

— Alt nenorocit de Zilberblat, spune el. Toți sunt la fel.

Îi este frig. Se gândește să intre în Big Macher, dar duhoarea de pop-corn îl împiedică. Se întoarce cu spatele la ușile căscate și își ridică privirea spre dealul înalt și, dincolo de el, spre munții înnegriți de păduri. Apoi se așază în zăpadă. După o vreme, se întinde. E plăcută, confortabilă și are miros de praf rece, iar el închide ochii și adoarme, ghemuit în gaura asta mică și întunecată din peretele hotelului Zamenhof. Pentru prima dată în viață, claustrofobia nu-l deranjează deloc.

Landsman ține în brațe un bebeluș. Băiețelul plânge, fără vreun motiv serios. Vaietele lui îl fac pe Landsman să simtă că i se strânge inima – și e o senzație plăcută. Landsman este ușurat să descopere că are un bebeluș grăsuț și drăgălaș, care miroase a vafe și a săpun. Strânge piciorușele pufoase, îl cântărește pe micuț în brațe – o greutate care este, în același timp, neglijabilă și colosală. Se întoarce spre Bina să-i dea vestea cea bună: a fost o greșeală. Iată-l pe băiatul lor. Dar Bina nu e acolo să asculte; e doar amintirea mirosului ploii în părul ei. Apoi se trezește și-și dă seama că bebelușul care plânge e Pinky Shemets, care vrea să-i fie schimbat scutecul sau protestează dintr-un motiv sau altul. Landsman clipește, iar lumea dă năvală sub forma unei tapiserii înflorate. Se simte gol pe dinăuntru pentru că și-a pierdut fiul – de parcă ar fi prima dată.

Landsman zace pe patul lui Berko și al lui Ester-Malke, așezat pe o parte, cu fața spre scena imprimată pe pânză, cu grădini și păsări sălbatice din Bali. Cineva l-a dezbrăcat,

lăsându-l în lenjerie. Se ridică. Pielea de pe ceafă îl ustură, apoi simte un fel de coardă dureroasă care se întinde. Landsman își pipăie rana. Găsește un bandaj – o bucată încrețită de tifon și un plasture. În jurul acestuia se află un petec ciudat de piele lipsită de păr. Amintirile se prăbușesc cu zgomot unele peste altele, ca fotografiile cu scena crimei care tocmai au ieșit din sinistrul aparat de fotografiat al doctorului Shpringer. Un tehnician glumeț de la Urgență, o radiografie, o injecție cu morfină, un tampon înmuiat în betadină. Înainte de astea, lumina unui felinar care lasă dungi pe tavanul acoperit cu vinilin alb al unei ambulanțe. Și mai înainte. Înainte de călătoria cu ambulanța. Mâzgă mov. Abur de la mașele împrăștiate ale unui om. O viespe la urechea lui. Un jet roșu țâșnind din fruntea lui Rafi Zilberblatt. Un cifru alcătuit din găuri, pe o suprafață de ghips întunecat. Landsman se retrage atât de repede din fața amintirii celor întâmplate în parcare de la Big Macher, încât se lovește în plin de durerea de a-l fi pierdut pe Django Landsman în vis.

— Vai mie! spune Landsman.

Se șterge la ochi. Și-ar da o glandă sau un organ neînsemnat pentru o papiroasă.

Ușa dormitorului se deschide și Berko intră, aducând un pachet de Broadway aproape plin.

— Ți-am spus vreodată că te iubesc? întreabă Landsman, știind prea bine că n-a făcut-o.

— Mulțumesc lui Dumnezeu, nu, spune Berko. Am luat astea de la vecină, de la doamna Fried. I-am zis că i le confisc.

— Sunt cumplit de recunoscător.

— Am remarcat adverbul.

Berko mai remarcă și că Landsman a plâns. Ridică o sprânceană și rămâne cu ea așa, apoi o lasă să cadă ca o față de masă pe o tăblie din lemn.

— Copilul e bine? întreabă Landsman.

— Dinții...

Berko ia un umeraș dintr-un cârlig fixat pe spatele ușii dormitorului. Pe umeraș se află hainele lui Landsman, curate și periate. Berko pipăie buzunarul sacoului lui Landsman și scoate o cutie de chibrituri. Apoi vine și se oprește lângă pat, întinzându-i papiroasele și chibriturile.

— Nu pot să pretind că știu ce caut aici, spune Landsman.

— A fost ideea lui Ester-Malke. Știe că nu-ți plac spitalele. Au zis că nu e nevoie să te interneze.

— Stai jos.

În cameră nu se află niciun scaun. Landsman se trage într-o parte, iar Berko se așază pe marginea patului, făcând arcurile să protesteze, alarmate.

— Chiar nu e nicio problemă dacă fumez?

— Nu tocmai. Du-te și stai lângă geam.

Landsman se ridică din pat. Când strânge storul de bambus de la geam, e surprins să constate că plouă cu găleata. Mirosul ploii intră înăuntru prin cei câțiva centimetri de fereastră deschisă, oferindu-i o explicație pentru parfumul părului Binei din visul lui. Landsman se uită în parcare și vede că zăpada s-a topit și s-a scurs. Și lumina i se pare ciudată.

— Cât e ceasul ?

— Patru și treizeci și... două, spune Berko, fără să se uite la ceas.

— În ce zi suntem?

— Duminică.

Landsman deschide complet geamul și își trece coapsa stângă peste pervaz. Ploaia îi cade pe capul care îl doare. Aprinde o papiroasă și trage îndelung, încercând să se hotărască dacă este tulburat de această informație.

— A trecut ceva vreme de când n-am mai dormit toată ziua, spune el.

— Probabil că aveai nevoie, remarcă Berko, pe un ton plat.

Aruncă o privire furișă în direcția lui Landsman.

— Ester-Malke ți-a scos pantalonii, apropo. Ca să știi.

Landsman aruncă scrumul afară, pe fereastră.

— Am fost împușcat.

— Zgâriat. Au zis că e mai degrabă o arsură. N-a fost nevoie de copii.

— Erau trei. Rafael Zilberblat. Un pișăcios care cred că-i frate-su. Și o puicuță. Fratele mi-a luat mașina și portofelul. Insigna și shalomul. M-a lăsat acolo.

— Așa s-a stabilit.

— Voiam să sun după ajutor, dar evreul ăla cu față de șobolan mi-a luat și mobilul.

Menționarea telefonului Shoyfer îl face pe Berko să zâmbescă.

— Ce e? întreabă Landsman.

— Ei, pișăciosul tău s-a cărat. Către nord, pe Ickes, spre Yakovy, Fairbanks, Irkuțk.

— Aha.

— Telefonul tău sună. Pișăciosul răspunde.

— Și ești tu...?

— Bina.

— Îmi place.

— După două minute la telefon cu Zilberblat, îi află locația, semnalmentele, numele câinelui pe care l-a avut la unsprezece ani. Câțiva băieți îl ridică, cinci minute mai târziu, pe lângă Krestov. Mașina ta e-n regulă. În portofel mai erau bani.

Landsman pretinde că e fascinat de felul în care focul transformă tutunul uscat în bucățele de scrum.

— Insigna și pistolul? întreabă el.

— Ah...

— Ah...

— Insigna și pistolul tău se află acum în mâinile ofițerului tău superior.

— Intenționează să mi le înapoieze?

Berko netezește urma lăsată de Landsman pe suprafața patului.

— A fost strict în interes de serviciu, spune Landsman, iar tonul i se pare chiar și lui plângăreț. Am primit o informație despre Rafi Zilberblat.

Ridică din umeri și-și trece degetele peste bandajul de la ceafă.

— Voiam doar să discut cu jidanul.

— Ar fi trebuit să mă suni mai întâi.

— N-am vrut să te deranjez sâmbăta.

Nu e o scuză, și iese și mai lamentabil decât a sperat Landsman.

— Ei, sunt un idiot, recunoaște el. Și un polițist prost.

— Regula numărul unu.

— Știu. Doar c-am simțit că trebuie să fac ceva chiar atunci. Nu m-am gândit că o să iasă așa cum a ieșit.

— În orice caz..., spune Berko. Pișăciosul... Frățiorul... Își zice Willy Zilberblat. A mărturisit în numele fratelui său decedat. A spus că într-adevăr Rafi l-a ucis pe Viktor. Cu o lamă de foarfecă.

— Nu mai spune...

— După ce am lămurit toate celelalte, aş spune că Bina are motive să fie încântată de tine cu asta. Ai rezolvat cazul foarte eficient.

— Jumătate de foarfecă...

— Cât de inventiv!

— Economic, aş spune.

— Și puicuța de care te-ai ocupat atât de brutal – tot tu ai aranjat-o?

— Da, eu.

— Faină treabă, Meyer.

În vocea sau pe chipul lui Berko nu e nici urmă de sarcasm.

— Ai burdușit-o pe Yacheved Flederman.

— Nu se poate.

- Ai avut o zi mare.
- Asistenta?
- Colegii noștri din Divizia B sunt încântați.
- Aia care l-a ucis pe moșneagul ăla, cum îl cheamă...

Herman Pozner?

— Era singurul caz pe care-l aveau deschis de anul trecut. Credeau că e în Mexic.

— Al dracului..., spune Landsman în engleza americană.

— Tabacinik și Karpas ți-au pus deja o vorbă bună pe lângă Bina, din câte știi eu.

Landsman strivește papiroasa de marginea clădirii, apoi aruncă mukul în ploaie. Tabacinik și Karpas chiar le-o trag zdravăn lui Landsman și lui Shemets. Și asta e puțin spus.

— Chiar și când am noroc, spune el, e de fapt ghinion.

Oftează și adaugă:

— Ceva vești de pe insula Verbov?

— Absolut nimic.

— Nici în ziare?

— Nu în *Licht* și nici în *Rut*.

Acestea sunt cotidienele cele mai importante ale pălărilor negre.

— N-am auzit niciun zvon. Nimeni nu vorbește despre asta. Nimic. Liniște totală.

Landsman se ridică de pe pervaz și merge la telefonul de pe măsuta de lângă pat. Formează un număr pe care l-a memorat cu ani în urmă, pune o întrebare, primește un răspuns și închide.

— Verboverii au luat corpul lui Mendel Shpilman aseară, târziu.

Telefonul din mâna lui Landsman tresare, ciripind ca o pasăre-robot. I-l dă lui Berko.

— Pare în regulă, spune Berko o clipă mai târziu. Da, mă gândesc c-o să aibă nevoie de odihnă. Perfect.

Lasă în jos receptorul și se holbează la el, acoperind microfonul cu degetul mare.

— Fosta ta nevastă.

— Am auzit că ești bine, zice Bina când Landsman preia telefonul.

— Așa mi s-a spus, răspunde Landsman.

— Ia-ți liber, sugerează ea. O pauză.

Atât de blând și de calm este tonul ei, încât abia după o clipă înțelege ce-a vrut să spună.

— N-ai face asta, spune el. Bina, te rog, zi-mi că nu-i adevărat.

— Doi oameni morți. Împușcați de tine. Niciun martor, cu excepția unui puști care n-a văzut ce s-a întâmplat. E automat. Suspendare cu plată. Urmează să fii audiat de către comisie.

— Trăgeau spre mine. Am avut un pont pe care mă puteam baza. M-am apropiat cu pistolul în toc. Am fost politicos ca un șoricel. Iar ei au început să tragă în mine.

— Bineînțeles că vei avea șansa de a-ți spune povestea. Între timp, eu voi păstra insigna și arma ta în gentuța asta Hello Kitty din plastic roz, cu fermoar, în care le ținea Willy Zilberblat, da? Iar tu încearcă să te faci bine, de acord?

— Chestia asta ar putea dura săptămâni întregi, spune Landsman. Când o să mă întorc la datorie, s-ar putea ca secția să nu mai existe. Nu există motive de suspendare, și tu știi asta. În condițiile date, mă poți ține în serviciul activ în timp ce ancheta înaintează și poți să rezolvi cazul ăsta ca la carte.

— Există cărți și cărți, spune Bina.

— Nu fi misterioasă, spune el.

Apoi adaugă în engleza americană:

— Ce dracu'?

Bina păstrează tăcerea timp de câteva secunde lungi.

— M-a sunat inspectorul-șef Vayngartner. Noaptea trecută. Nu cu mult după lăsarea întunericului, spune ea.

— Așa.

— Mi-a zis că tocmai a primit un telefon. Acasă. Și presupun că stimabilul domn de la celălalt capăt al firului era,

poate, un pic supărat din cauza anumitor purtări pe care detectivul Meyer Landsman le-ar fi putut avea în cartierul dumisale, vineri după-amiază. Tulburarea liniștii publice. A dat dovadă de o gravă lipsă de respect față de localnici. A acționat fără autorizație sau aprobare.

— Și Vayngartner ce a răspuns?

— A spus că ești un detectiv bun, dar se știe că ai niște probleme. Iar ăsta, Landsman, este chiar epitaful tău.

— Ce i-ai zis tu lui Vayngartner? Întreabă el. Când te-a sunat și ți-a stricat seara de sâmbătă...

— Seara mea de sâmbătă... Seara mea de sâmbătă a fost ca un *burrito* la microunde. E foarte greu să strici ceva care e foarte rău din capul locului. Întâmplător, i-am spus inspectorului-șef că tocmai te împușcaseră.

— Iar el ce-a zis?

— A zis că, ținând cont de ultimele dovezi, s-ar putea să-și reevalueze opiniile atee pe care le are de multă vreme. Și c-ar trebui să fac tot ce e de făcut ca să-ți fie bine și ca să te odihnești suficient în următoarea perioadă. Așa că asta fac. Ești suspendat, fără să ți se oprească nimic din salariu, până la noi ordine.

— Bina! Bina, te rog! Știi cum sunt.

— Știu.

— Dacă nu pot lucra... Nu poți...

— Trebuie.

Temperatura vocii ei scade atât de repede, încât se aude clinchetul cristalelor de gheață agățate pe linia telefonică.

— Știi cât de mult am de ales într-o situație ca asta.

— Te referi la situația în care gangsterii trag sfori ca să împiedice anchetarea unei crime? La genul ăsta de situație te referi?

— Răspund în fața inspectorului-șef, explică Bina, de parcă i-ar vorbi unui catâr.

Știe prea bine că nimic nu-l deranjează mai tare pe Landsman decât să fie luat de prost.

— Iar tu răspunzi în fața mea.

— Mi-aș dori să nu mă fi sunat, spune Landsman după o clipă. Era mai bine să mă lași să mor.

— Nu fi melodramatic, spune Bina. Cu plăcere.

— Și acum ce-ar trebui să fac? În afară de a-ți mulțumi pentru că m-ai castrat?

— Asta depinde de tine. Ar trebui să încerci poate să te gândești și tu o dată la viitor.

— Viitorul..., spune Landsman. Adică mașini zburătoare? Hoteluri pe Lună?

— Adică viitorul *tău*.

— Vrei să mergi cu mine pe Lună, Bina? Am auzit că încă mai primesc evrei.

— La revedere, Meyer.

Închide. Landsman întrerupe și el conexiunea și rămâne acolo un minut, în timp ce Berko îl privește de pe pat. Landsman simte o ultimă undă de furie și elan străbătându-l ca un dop de praf scos dintr-o țeavă. Apoi se simte gol pe dinăuntru.

Se așază pe pat. Se bagă sub cuvertură, se întoarce din nou cu fața la peisajul din Bali prins pe perete și închide ochii.

— Ăăă... Meyer? spune Berko.

Landsman nu răspunde.

— Ai de gând să mai stai multă vreme în patul meu?

Landsman nu simte că s-ar alege cu ceva dacă răspunde la întrebare. Un minut mai târziu, Berko se ridică de pe saltea. Landsman își dă seama că analizează situația, evaluând adâncimea apei negre care-i separă și încercând să formuleze cât mai corect ceea ce urmează să-i spună.

— Dacă mai contează, spune Berko într-un târziu, Bina a venit să te vadă la Urgență.

Landsman își dă seama că nu-și amintește nimic despre asta. Amintirile au dispărut, ca senzația atingerii unui picior de bebeluș cu palma.

— Erai burdușit cu morfină, spune Berko. Spuneai numai rahaturi.

— M-am făcut de răs în fața ei? reușește să spună Landsman abia auzit.

— Da, spune Berko, mă tem că da.

Apoi se retrage din propriul dormitor și-l lasă pe Landsman acolo, să mediteze la o întrebare: dacă își adună forțele, cât de adânc se mai poate scufunda?

Landsman îi aude vorbind despre el pe un ton scăzut, așa cum faci în cazul nebunilor, ticăloșilor și oaspeților nedorii. Tot restul după-amiezii, în timp ce iau masa de seară. În timpul agitației de la baie, urmate de pudrarea unui funduleț și de citirea unei povești de seară, când Berko e nevoit să gâgâie ca o găscă. Landsman zace pe o parte, simțind arsura de la ceafă, conștient sau nu de mirosul ploii de la fereastră, de murmurul și zgomotele familiei din cealaltă cameră. Cu fiecare oră care trece, o altă tonă de nisip este turnată în sufletul lui Landsman, printr-un orificiu minuscul. Mai întâi, nu-și poate sălta capul de pe saltea. Apoi, nu mai pare capabil să-și deschidă ochii. După ce îi închide, ce urmează nu e tocmai somn, iar gândurile care nu-i dau pace, deși atroce, nu sunt niciodată vise.

Cândva, pe la miezul nopții, Goldy pătrunde în camera lui. Pășește greu și apăsător, ca un monstruleț. Nu doar că se urcă în pat, ci răsucesc paturile ca și cum ar frământa un aluat. Pare să fugă de ceva, panicat, însă când Landsman vorbește și-l întreabă ce s-a întâmplat, băiatul nu răspunde. Are ochii închiși, iar inima îi bate regulat, profund. De orice ar fi fugit, a găsit adăpost în patul părinților. Își înfige degetele de la picioare în șalele lui Landsman, precis și fără milă. Scrâșnește din dinți. Sunetul e asemenea celui făcut de niște foarfeci boante pe o foaie de tablă.

După o oră de asemenea tratament, pe la ora patru și jumătate, bebelușul începe să urle, departe, pe balcon. Landsman

o aude pe Ester-Malke încercând să-l liniștească. În mod normal, l-ar aduce în patul ei, dar acum n-are cum, așa că-i ia multă vreme să-l calmeze. Când Ester-Malke intră în dormitor cu el în brațe, sforăie și e aproape adormit. Îl lasă pe Pinky între fratele lui și Landsman și pleacă.

Reuniți în patul părintesc, băieții familiei Shemets încep să șuiere, să mormăie și să acționeze supape interioare în așa fel încât ar face de rușine marea orgă a templului Emanu-El. Băieții execută o serie de manevre, un soi de *kung-fu* adormit, care-l împinge pe Landsman la marginea patului. Îl toacă mărunț, îl înjunghie cu degetele de la picioare, gem și icnesc. Își rumegă fibra viselor. Spre dimineață, ceva foarte rău se petrece în scutecul bebelușului. Este cea mai proastă noapte pe care a petrecut-o vreodată Landsman pe o saltea de pat, iar asta spune multe.

Filtrul de cafea începe să tușească și să scuipe cam pe la șapte. Câteva mii de molecule de abur de cafea dau năvală în dormitor și zgândăresc firele de păr din nasul lui Landsman. Aude târșăit de papuci pe covorul din hol. Se luptă îndelung și din răspuțeri cu impulsul de a recunoaște că Ester-Malke stă acolo, în pragul dormitorului ei, detestându-l pe el și orice acces de milă pe care l-a avut vreodată față de el. Nu-i pasă. De ce i-ar păsa? În sfârșit, Landsman își dă seama că în lupta de a nu-i păsa de nimic se ascunde sămânța paradoxală a înfrângerii: așa că, fie, îi pasă. Deschide un ochi. Ester-Malke se sprijină de tocul ușii, cuprinzându-și trupul cu mâinile și cercetând ruinele a ceea ce a fost, cândva, patul ei. Oricum s-ar numi sentimentul pe care i-l inspiră unei mame contemplarea drăgălășeniei propriilor progenituri, pe chipul ei se citesc, deopotrivă, oroarea și neplăcerea provocate de spectacolul oferit de Landsman în chiloți.

— Trebuie să pleci din patul meu, șoptește ea. Repede și pentru cât mai mult timp.

— Fie, spune Landsman.

Evaluându-și rănilor, durerile și direcția în care tinde să se îndrepte starea lui de spirit, Landsman se ridică. În ciuda chinului de peste noapte, se simte straniu de împăcat. Mai prezent, cumva, în propriile membre, piele și simțuri. Cumva, poate, mai real. Nu și-a mai împărțit patul cu o altă ființă umană de peste doi ani. Se întreabă dacă n-ar trebui să perpetueze acest obicei. Își ia hainele agățate pe ușa și se îmbracă. Cu șosetele și cureaua în mână, o urmează pe Ester-Malke pe hol.

— Deși, recunosc, canapeaua are avantajele ei, continuă ea. De exemplu, nu vine la pachet cu bebeluși sau copii de patru ani.

— Vlăstarele voastre au o problemă serioasă cu unghiile de la picioare, spune Landsman. Și ceva – cred că-i o vidră de mare – a murit și putrezește în scutecul celui mic.

În bucătărie, ea toarnă câte o cană de cafea pentru fiecare. Apoi merge la ușa și ia ziarul *Tog* de pe preșul pe care scrie DISPARI. Landsman stă pe scaun, la bar, și privește în întunecimea livingului, unde masa imensă a partenerului său se ridică de pe podea ca o insulă. Canapeaua e o încălceală de pături.

Landsman e pe punctul de a-i spune lui Ester-Malke: „Nu merit prieteni ca voi“, când ea revine în bucătărie citind ziarul și rostește:

— Nu e de mirare c-ai avut nevoie de atâta somn.

Se ciocnește de prag. Ceva bun, sau cumplit, sau incredibil este descris pe prima pagină.

Landsman își ia ochelarii de citit din buzunarul sacoului. Sunt rupti la mijloc, cu lentilele separate una de cealaltă. E într-adevăr o pereche de ochelari, două monocluri în ramele lor. Ester-Malke ia o bandă izolatoare, galbenă ca un avertisment de pericol, din sertarul de sub telefon. Lipește ochelarii și i-i înapoiază. Ghemotocul de bandă izolatoare e cât o alună. Atrage privirile purtătorului, făcându-l să se uite cruciș.

— Pun pariu că arată foarte bine, spune el luând ziarul.

Două articole importante apar între știrile de dimineață. Unul este relatarea a ceea ce pare să fi fost un schimb de focuri, soldat cu două victime, în parcare părăsită a unui magazin Big Macher. Eroii principali au fost un detectiv singuratic de la Omucideri, Meyer Landsman, de patruzeci și doi de ani, și doi suspecți căutați de multă vreme de autorități, în legătură cu două crime aparent fără vreo conexiune între ele. Celălalt articol poartă titlul:

„BĂIATUL-TZADDIK” GĂSIT MORT ÎNTR-UN HOTEL DIN SITKA

Textul însoțitor țese o pânză de miracole, subterfugii și minciuni sfruntate despre viața și moartea lui Menahem-Mendel Shpilman, survenită în noaptea de joi, la hotelul Zamenhof de pe strada Max Nordau. Conform informațiilor primite de la biroul medicului legist – medicul însuși s-a mutat în Canada –, dovezile preliminare cu privire la cauza morții ar duce la ceva cunoscut, în basme, drept „nenorocire pricinuită de droguri”. Asta „deși puține amănunte au fost date publicității”, după cum scrie jurnalistul de la *Tog*, care continuă în felul următor:

„În interiorul lumii închise a celor pioși, dl Shpilman a fost considerat, ani buni, un copil-minune, un miracol și un predicator de origine divină – poate chiar Mântuitorul de mult promis. Vechea casă a familiei Shpilman de pe strada S. Ansky din Harkavy era adesea înțesată de vizitatori și petiționari în timpul copilăriei dlui Shpilman, evlavioșii și curioșii venind tocmai din Buenos Aires și din Beirut ca să-l întâlnească pe băiatul plin de har care s-a născut în a noua zi a lunii Av. Mulți au sperat și chiar au aranjat să fie

prezenți la una din numeroasele ocazii când se zvonea că urma «să-și declare statutul». Dar dl Shpilman nu a declarat nimic niciodată. Cu douăzeci și trei de ani în urmă, în ziua căsătoriei sale cu una dintre fiicele rabinului Shtra-kenzer, a dispărut, iar în timpul îndelungatei perioade marcate de infamie pe care a trăit-o în ultima vreme, promisiunea anterioară a fost, în mare parte, uitată.”

Nimicurile de la biroul legistului sunt singurele lucruri din povestea asta care aduc cât de cât cu o explicație în privința morții. Conducerea hotelului și poliția au refuzat să comenteze. La sfârșitul articolului, Landsman află că nu se va oficia un serviciu la sinagogă, ci va avea loc doar o înmormântare la vechiul cimitir Montefiore. Va fi oficiată de tatăl decedatului.

— Berko a zis că-l dezmoștenise, spune Ester-Malke, citind peste umărul lui Landsman. A spus că bătrânul nu voia să mai aibă de-a face cu băiatul lui. Cred că s-a răzgândit.

Citind articolul, Landsman simte că-l cuprinde invidia față de Mendel Shpilman, temperată de o oarecare milă. Landsman s-a chinuit mulți ani sub greutatea așteptărilor părintești, dar nu are idee cum ar fi să le împlinească sau să le depășească. Lui Isidor Landsman, știe prea bine, i-ar fi plăcut să aibă un fiu atât de binecuvântat precum Mendel. Landsman nu se poate abține să nu ajungă la concluzia că, dacă ar fi putut juca șah ca Mendel Shpilman, poate că tatăl lui ar fi simțit că are un motiv să trăiască – un mic Mesia care să-i aducă mântuirea. Landsman se gândește la scrisoarea pe care i-a trimis-o lui taică-său, în speranța că va fi eliberat de povara acelei vieți și a acelor așteptări. Se gândește la anii petrecuți crezând că i-a pricinuit lui Isidor Landsman o suferință fatală. Cât de vinovat s-a simțit Mendel Shpilman? A crezut ce se spunea despre el, despre darul

sau chemarea lui? În încercarea de a se elibera de acea povară, a simțit oare Mendel că trebuie să le întoarcă spatele nu doar tatălui său, ci și tuturor evreilor de pe pământ?

— Nu cred că rabi Shpilman se răzgândește vreodată, spune Landsman. Cred că ar trebui să-l convingă cineva.

— Și cine ar fi acela?

— E posibil să fi fost mama băiatului.

— Foarte bine. O mamă nu și-ar lăsa fiul dat la o parte ca o sticlă goală.

— O mamă..., spune Landsman.

Analizează fotografia din *Tog* a lui Mendel Shpilman la cincisprezece ani, cu barba care-i crește în petice, cu perciunii fluturând, prezidând cu răceală o întâlnire a unor tineri talmudiști agitați și bosumflați, care se strânseseră în jurul lui. „Tzaddik Ha-Dor în vremuri mai bune”, spune legenda.

— La ce te gândești, Meyer? întreabă Ester-Malke, cu o notă de îndoială în glas.

— La viitor, răspunde Landsman.

O mulțime de evrei cu pălării negre pufăie pe drum ca niște locomotive – un marfar al durerii –, de la porțile cimitirului – casa vieții, cum îl numesc ei –, urcând pe un deal, către o groapă săpată în noroi. O cutie din lemn de pin, alunecoasă din pricina ploii, se înalță și se clatină deasupra valului de oameni care plâng. Satmarii țin umbrele deasupra capetelor de Verboveri. Gererii, Shtrachenzerii și Viznitzerii se țin de braț, îndrăzneți ca niște școlărițe puse pe năzbâtii. Rivalități, invidii, dispute sectante, excomunicări reciproce, toate au fost lăsate deoparte pentru o zi, ca să-l poată jeli cu entuziasmul cuvenit pe un jidan pe care-l uitaseră complet până vinerea trecută. Nici măcar un jidan, ci învelișul trupesc al unui jidan, subțiat până la transparență în jurul vidului dur al unei dependențe de douăzeci de ani. Fiecare generație și-l pierde pe Mesia pe care n-a reușit să-l merite. Acum, pioșii districtului Sitka au descoperit esența nevredniciei lor colective și s-au adunat în ploaie ca s-o pună în pământ.

În jurul gropii, pâlcuri întunecate de brazi se clatină asemenea hasidimilor îndurerați. Dincolo de zidurile cimitirului,

pălării și umbrele negre adăpostesc de ploaie mii de nevrednici dintre cei mai nevrednici. Structuri profunde bazate pe obligație și datorie au hotărât cui i se permite să pătrundă pe porțile vieții și cine trebuie să rămână afară, chibițând, cu pantalonii murați de ploaie. Aceste structuri profunde au atras, de asemenea, atenția detectivilor de la Furturi, Contrabandă și Fraudă. Landsman îi zărește pe Skolsky, Burwitz, Feld și Globus, căruia îi atârnă mereu cămașa afară din pantaloni. Cu toții stau cocoțați pe acoperișul unui Ford Victoria cenușiu. Nu se întâmplă în fiecare zi ca întreaga ierarhie a Verboverilor să iasă la lumină și să stea pe un deal, etalând relațiile dintre ei ca în diagrama unui procuror. Pe acoperișul unui Wal-Mart aflat la vreo cinci sute de metri mai încolo, trei americani în haine de ploaie albastre își ațintesc teleobiectivele și pistilul tremurător al unui microfon condensator. Un cordon solid, de culoare albastră, format din latke și unități motorizate mărginește mulțimea, pentru a o împiedica să se reverse. Este prezentă și presa – cameramani și reporteri de la Canalul 1, de la ziarele locale, echipe de la filiala NBC din Juneau și de la un canal de știri prin cablu. E și Dennis Brennan, care nu a avut prezența de spirit sau poate nu i-a mai ajuns fetrul ca să-și apere de ploaie căpățâna lui mare. Apoi apar acolo cei doar pe jumătate credincioși și cei doar pe jumătate fideli, ortodocșii moderni și cei doar creduli, scepticii, curioșii și o delegație impresionantă de la Clubul de Șah Einstein.

Landsman îi poate vedea pe toți din perspectiva slăbiciunii și exilului său, în timp ce stă, împreună cu mașina Super Sport regăsită, pe un vârf de deal golaș, dincolo de bulevardul Mizmor. A parcat într-o fundătură creată de vreun dezvoltator imobiliar, pe care acesta a pavat-o și-apoi a pricopsit-o cu numele de strada Tikvah – cuvântul ebraic pentru „speranță” rezonând în urechile sale idiș, în această după-amiază sumbră de la sfârșitul timpului, cu șaptesprezece nuanțe de ironie. Casele speranței nu au fost

niciodată construite. Țăruși de lemn legați cu marcaje portocalii și cablu de nailon schițează un Sion miniatural în noroiul din jurul fundăturii, un eruv fantomatic al eșecului. Landsman e pe cont propriu, treaz ca un crap într-o cadă, strângând puternic în mâini un binoclu. Nevoia de băutură e ca lipsa unui dinte. Nu-și poate lua gândul de la ea, și totuși e plăcut să simtă golul. Sau poate că durerea absenței e cauzată de golul lăsat în urmă când Bina i-a luat insigna.

Landsman așteaptă înmormântarea în mașină, studiind totul prin lentilele Zeiss de calitate și consumând bateria mașinii cu un documentar radio de la CBC despre cântărețul de blues Robert Johnson, a cărui voce sună la fel de spart și de strident ca a unui evreu care rostește *kaddish* în ploaie. Landsman are un cartuș de Broadway și aprinde la țigări cu nemiluita, încercând să elimine din interiorul mașinii miasma persistentă a lui Willy Zilberblat. E un mirosurât, ca dintr-o oală cu apă în care cineva a fiert tăitei în urmă cu două zile. Berko a încercat să-l convingă pe Landsman că existența acestei rămășițe a scurtei perioade petrecute de micul Zilberblat în viața lui e doar rodul imaginației sale, însă Landsman e fericit că are o scuză ca să afume totul cu țigări, care nu ucid dorința de băutură, dar îi diminuează intensitatea.

În plus, Berko a încercat să-l convingă pe Landsman să zăbovească o zi sau două asupra problemei morții accidentale a lui Mendel Shpilman. În timp ce coborau cu liftul, l-a provocat pe Landsman să-l privească drept în ochi și să-i spună că planul său pentru după-amiaza umedă de luni nu constă în a apărea fără insignă și armă și a se repezi cu întrebări impertinente spre regina îndurerată a gangsterilor, când avea să părăsească rămășițele fiului său și casa vieții.

— Nu te poți apropia de ea, a insistat Berko, urmându-l pe Landsman afară din lift și în holul care duce la ieșirea din Dnyeper.

Berko purta pijamaua sa elefantină. Pe brațe i se îngrămădeau diverse piese ale unui costum. Își ținea pantofii cu două degete și avea o curea în jurul gâtului. Din buzunarul de la piept al pijamalei sale muștar, cu dungulițe albe, îi ieșeau marginile a două felii de pâine prăjită, ca o batistă.

— Și chiar dacă poți, tot nu poți.

Făcea o distincție polițienească simpatică între lucrurile pe care tupești le pot realiza și cele pe care bătaușii tupeștilor nu le-ar permite niciodată.

— O să-ți pună bețe în roate, a spus Berko. O să te scuture să-ți meargă fulgii. O să te pună sub acuzație.

Landsman nu putea nega posibilitatea aceasta. Batsheva Shpilman ieșea rareori din mica ei lume bine ascunsă. Dar când o făcea, probabil că purta o armură groasă, făcută din fier și din avocați.

— N-ai insignă, n-ai întăriri, n-ai mandat, nu faci o anchetă, pari pe jumătate nebun, ai ou pe costum și, dacă o deranjezi pe doamnă, ai putea fi împușcat cu urmări neglijabile pentru făptași.

Berko l-a urmat pe Landsman afară din clădire, țopăind în șosete și în pantofi, până la stația de autobuz din colțul străzii.

— Spui să n-o fac, Berko, a replicat Landsman, sau să n-o fac fără tine? Crezi că te-aș lăsa să-ți bați joc de orice șansă pe care tu și Ester-Malke o aveți ca să treceți cu bine de Reversie? Ești nebun. Ți-am făcut multe deservicii și necazuri de-a lungul anilor, dar sper că nu-s chiar atât de ticălos. Și dacă zici că n-ar trebui s-o fac și punct, atunci...

Landsman s-a oprit din mers. Îl lovise întreaga greutate a bunului-simț din spatele celui de-al doilea argument.

— Nu știu ce zic, Meyer. Spun doar atât: la dracu'!

Berko avea uneori privirea aceea, mai mult pe vremea când era copil – o sclipire de sinceritate în albul ochilor. Landsman a trebuit să-și întoarcă privirea. S-a răsucit cu fața spre vântul care bătea dinspre canal.

— Zic, cel puțin, să nu iei autobuzul, bine? Cel puțin te conduc eu ca să-ți recuperezi mașina.

S-a auzit un hârâit îndepărtat și un scârțâit de frâne. Autobuzul 61B spre Harkavy a început să se zărească ceva mai departe de promenadă, izbind o perdea sclipitoare de ploaie.

— Ia ăsta măcar, a spus Berko.

Și-a ridicat sacoul de la costum, ținându-l de guler, de parcă ar fi vrut ca Landsman să-l îmbrace.

— E în buzunar. Ia-l.

Landsman cântărește acum în mână shalomul – un Beretta drăgălaș, de calibrul 22, cu mâner de plastic –, se otrăvește cu nicotină și încearcă să priceapă vaietele acestui jidan negru de mâna a șaptea, dl Johnson. După o perioadă pe care nu se obosește s-o noteze sau s-o cronometreze, să zicem o oră, trenul lung și negru, descărcat de mărfuri, pornește înapoi în jos, către porți. În fruntea lui, pufăind încet, cu capul ridicat și ploaia revărsându-se de pe borurile largi ale pălăriei, merge locomotiva, sub forma celui de-al zecelea rabin Verbover. În urma lui vine șirul de fete, șapte sau poate douăsprezece, cu soții și copiii lor. Apoi Landsman se ridică și înregistrează o foarte clară imagine Zeiss a Batshevei Shpilman. Se aștepta la un soi de amalgam vrăjitoresc între Lady Macbeth și Marilyn Monroe Kennedy – pe post de primă doamnă a Americii –, având o pălărie roz ca o cutie de medicamente și niște spirale hipnotizante în locul ochilor. Dar când Batsheva Shpilman se conturează clar, chiar înainte să fie ascunsă de rândul de bocitoare care se înghesuie la porțile cimitirului, Landsman remarcă o siluetă micuță și osoasă, cu pas de bătrână. Chipul îi este ascuns de un vâl negru. Hainele sale nu au nimic deosebit – sunt doar o modalitate de manifestare a doliului.

Când familia Shpilman se apropie de porți, șirul de nozi în uniformă se adună într-un ciorchine strâns, împingând

înapoi mulțimea. Landsman strecoară pistolul în buzunar, închide radioul și iese din mașină. Ploaia s-a mai potolit acum, devenind o perdea uniformă și fină. Începe să coboare dealul care dă în bulevardul Mizmor. În ultima oră, mulțimea s-a îndesit, înghesuindu-se în jurul porților cimitirului. Se leagănă, se mișcă, tresare, animată de mișcarea browniană a jelaniei colective. Polițiștii în uniformă muncesc din greu, încercând să-i facă loc familiei spre mașinile de teren din cortegiul funerar.

Landsman merge greu și se împiedică, sfâșiind buruieniile și adunând bulgări de noroi pe pantofi. Pe măsură ce coboară panta, rănilor încep să-l supere. Se întreabă dacă nu cumva doctorii au scăpat din vedere o coastă ruptă. La un moment dat, își pierde echilibrul și alunecă. Călcâiele lui sapă șanțuri de trei metri lungime în noroi, iar el sfârșește prin a cădea în fund. E prea superstițios ca să nu vadă asta ca pe un semn rău, dar când ești pesimist, toate semnele sunt rele.

Adevărul este că nu are niciun plan, nici măcar unul lipsit de eleganță și rudimentar, precum cel închipuit de Berko. Landsman a lucrat ca simplu polițist timp de optsprezece ani și ca detectiv alți treisprezece, și-a petrecut ultimii șapte ani lucrând la Omucideri, a fost un om de top, un prinț al polițiștilor. Nu i s-a mai întâmplat niciodată să fie un nimeni, un evreu mic și nebun cu o întrebare și cu un pistol. Nu știe ce atitudine să adopte în asemenea condiții, cu excepția certitudinii – ținute în dreptul inimii ca un simbol al iubirii – că în final nimic nu contează. Bulevardul Mizmor s-a transformat în parcare. Cei îndoliați și spectatorii sunt învăluiți în fum de combustibil. Landsman își croiește drum printre barele de protecție și aripile mașinilor, apoi plonjează în masa de oameni înghesuți în zona de parcare. Băieți și tineri care speră să aibă o perspectivă mai bună s-au urcat pe crengile unui șir de zăde europene ghinioniste, care n-au prea reușit să prindă rădăcini de-a lungul arterei mediane. Jidanii din jurul lui Landsman se

dau la o parte, iar când nu o fac, le sugerează el ce-ar trebui să facă, folosindu-și oasele umărului.

Jidanii ăștia emană miros de jale, de izmene lungi, de fum de tutun intrat în haine ude și de noroi. Se roagă de parcă ar fi pe cale să leșine și leșină de parcă și-ar arăta în felul ăsta pioșenia. Femei care plâng se agață unele de altele și-și zgârie beregatele. Cu certitudine, nu-l jelesc pe Mendel Shpilman. Simt că altceva s-a dus de pe această lume – umbra unei umbre, speranța unei speranțe. Această peninsulă pe care au ajuns s-o îndrăgească la fel ca pe un cămin le este luată. Sunt ca peștișorii aurii dintr-o pungă, pe cale să fie aruncați din nou în marele lac negru al diasporei. Dar gândul acesta e prea complicat. Așa că, în schimb, jelesc pierderea unui eveniment fericit la care n-au apucat să asiste, a unei șanse care nu a fost o șansă, a unui rege care nu le era merit de la bun început, chiar dacă nu i s-ar fi înfipt în craniu un glonț. Landsman îi împinge cu umărul și mormăie: „Mă scuzați.”

Se îndreaptă către o limuzină impresionantă, un vehicul cu tracțiune integrală, lung de șase metri. Pe măsură ce parcurge cu ochii minții drumul din vârful dealului, în josul pantei, peste bulevard, printre umbrele, bărbi și bocețe evreiești, către limuzina arătoasă, aceasta îi apare oarecum neclar și tremurat. Filmul de amator al unei tentative de asasinat în desfășurare. Doar că Landsman nu vrea să împuște pe nimeni. Vrea doar să discute cu doamna, să-i atragă atenția, să-i prindă privirea. Vrea doar s-o întrebe ceva. Ce anume, ei bine, nu știe.

În final, cineva i-o ia înainte. De fapt, e vorba de vreo zece. Reporterii și-au croit drum printre pălăriile negre întocmai ca Landsman, săpând cu omoplații și coatele. Când femeia miniaturală cu vâl negru iese pe poartă cu pași ezitanți, la brațul ginerelui ei, o copleșesc cu întrebările lor. Le scot din buzunar ca pe niște pietre și le aruncă pe toate deodată. O agresează cu întrebările lor. Ea nu le

acordă atenție. Nu întoarce capul, vălul nu tremură și nu se dă la o parte. Baronshteyn o conduce pe mama răposatului către limuzină. Șoferul se dă jos de pe extensia exterioră din dreptul locului pentru pasager. E un filipinez cu statură de jocheu și cu o cicatrice pe bărbie, ca un al doilea zâmbet. Fuge să-i deschidă ușa șefei sale. Landsman se află încă la vreo treizeci de metri distanță. Nu va ajunge la timp ca s-o întrebe ceva sau ca să facă orice altceva.

Se aude un răcnet, un răget de fiară pornit din gâtleej, un strigăt de avertizare sau de admonestare sumbră: una dintre pălăriile negre de lângă mașini a considerat deplasată o întrebare de-a reporterilor. Sau poate că le-a considerat deplasate pe toate, inclusiv felul în care au fost puse. Landsman vede pălăria neagră furioasă, mare, blondă, fără cravată, cu cămașa scoasă din pantaloni, și o recunoaște ca fiind Dovid Sussman, jidanul pe care l-a zgândărit Berko Shemets pe insula Verbov. Un bătauș cu o umflătură la articulația fălcii și o alta sub brațul stâng. Sussman aruncă un braț în jurul gâtului lui Dennis Brennan, sărmanul, și îl prinde într-o strânsoare sufocantă. Îi trage un perdaf lui Brennan, vorbindu-i la ureche, cu dinții rânjiți, apoi îl trage din calea familiei care iese pe porți.

Atunci, unul dintre latke intervine, fiindcă, în fond, de aceea se află aici. Dar pentru că e speriat – se vede că puștiul e speriat –, lovitura de baston pe care o trimite spre oasele capului lui Dovid Sussman e poate prea puternică. Se aude un trosnet de rău augur, apoi Sussman se lichefiază și se scurge pe jos, la picioarele polițistului.

Pentru o clipă, mulțimea, după-amiaza, întreaga lume a evreilor inspiră și uită să mai expire. Ce urmează e o nebunie, o răscoală evreiască, violentă și pusă pe scandal, încărcată de acuzații dezlănțuite și blesteme implacabile. Sunt invocate boli de piele, damnări și hemoragii. Pălării negre care strigă și se agită, bastoane și pumni, urlete și răcnete, bărbi care flutură ca niște steaguri de crucișător, înjurături,

mirosul de noroi care se întărește, de sânge și de pantaloni călcați. Doi oameni poartă o fâșie de pânză întinsă între două prăjini, un cuvânt de adio către prințul lor pierdut, Menahem. Cineva înșfacă o prăjină și altcineva pe cealaltă. Pânza se rupe și este absorbită în angrenajele mulțimii. Prăjinile sunt puse la treabă contra maxilarelor și craniilor polițienești. Cuvântul ADIO, vopsit cu grijă pe pânză, este sfâșiat și scuipat afară. Plutește în aer, peste capetele celor îndoliați și ale polițiștilor, gangsterilor și pioșilor, ale celor vii și celor morți.

Landsman pierde urma rabinului, dar vede cum Rudașevskii o înghesuie pe mamă, pe Batsheva, în spatele automobilului de teren. Șoferul apucă portiera de lângă el și sare pe locul său ca un gimnast. Rudașevskii lovesc laturile mașinii, spunând: „Hai, hai, hai.” Landsman, căutând încă prin buzunare moneda strălucitoare a unei întrebări bune, privește în continuare și, privind, remarcă niște lucruri mărunte. Șoferul filipinez este buimăcit. Nu-și prinde centura. Nu claxonează serios, ca să împrăstie mulțimea. Iar mânerul portierei din spate rămâne încă ridicat. Șoferul bagă pur și simplu mașina lungă și neagră în viteză, prea multă viteză pentru o zonă atât de aglomerată.

Landsman se dă înapoi când mașina se îndreaptă spre el. Un șir de oameni îndoliați se desprinde din mulțime și se ia după automobilul Batshevei. E ca și cum acesta ar lăsa în urmă o fâșie de durere. Pentru o clipă, cei care se țin după mașină ascund de privirile supraveghetorilor automobilul și pe oricine e suficient de nebun pentru a încerca să urce în el. Landsman dă din cap, în ritmul nebuliei mulțimii și al propriei nebunii. Așteaptă momentul și-și întinde degetele. Când mașina se hurducăie pe lângă el, deschide portiera din spate. Instantaneu, simte cum puterea motorului, convertită într-un sentiment de panică, îi copleșește picioarele. E o dovadă a legilor fizice care îi guvernează prostia, impulsul inevitabil al propriului ghinion. Târât de

mașină pe o distanță de vreo cinci metri, are suficient timp să se întrebe dacă așa a sosit sfârșitul și pentru sora lui, ca o demonstrație rapidă asupra gravitației și masei. Încheieturile i se întind. Apoi pune un genunchi în interiorul limuzinei și se rostogolește înăuntru.

Opeșteră întunecată, luminată de leduri albastre. Rece, uscată, mirosind a odorizant cu lămâie. Landsman simte în el însuși o urmă de miros asemănător, ceva cu iz de lămâie, de speranță și energie. E posibil ca acela să fi fost cel mai prostesc lucru pe care l-a făcut vreodată, însă trebuia făcut, iar sentimentul că l-a făcut este, pe moment, răspunsul la singura întrebare pe care știe cum s-o formuleze.

— Avem bere de ghimbir, spune regina insulei Verbov.

Stă răsucită ca o carpetă, încolăcită într-un colț întunecat din interiorul mașinii. Rochia pe care o poartă e simplă, dar materialul e de calitate, iar căptușeala hainei sale de ploaie dezvăluie emblema unei firme la modă.

— Bea-o, mie nu-mi trebuie, adaugă ea.

Însă Landsman își îndreaptă atenția spre scaunul orientat invers, unde se află cea mai probabilă sursă de necazuri. Acolo stă o femeie de un metru optzeci și vreo nouăzeci de kilograme îmbrăcată într-un costum negru, ca o piele de rechin, cu o cămașă absolut albă, fără guler. Ochii acestei

persoane formidabile sunt duri și cenușii. Îi amintesc lui Landsman de căușurile unor linguri din metal mat. Poartă o cască albă de telefon încolăcită în jurul lobului urechii stângi, iar părul de culoarea sosului de roșii îi e tuns scurt, băiețește.

— Nu știam că există și doamne Rudașevski, spune Landsman, șezând pe vine în spațiul vast dintre banchetele așezate față în față.

— Ea este Shprintzel¹, spune gazda lui, din spatele mașinii.

Apoi Batsheva Shpilman își ridică vâlul. Corpul ei e fragil, chiar scheletic, însă nu din pricina vârstei, pentru că fața ei, deși slabă, este netedă și arată plăcut. Are ochi mari, cu o nuanță de albastru care oscilează între înduioșător și fatal. Pe buze nu poartă ruj, însă acestea sunt pline și roșii. Nările nasului său lung și drept se arcuiesc ca o pereche de aripi. Fața îi este atât de puternică și de frumoasă, iar silueta atât de emaciată, încât e tulburător să o privești. Capul îi stă deasupra gâtului cu vene proeminente ca un element străin, care îi parazitează trupul.

— Vreau să remarci faptul că nu te-a ucis încă.

— Mulțumesc, Shprintzel, spune Landsman.

— Nicio problemă, spune Shprintzel Rudașevski în engleza americană, cu o voce ca o ceapă rostogolindu-se într-o găleată.

Batsheva Shpilman arată spre celălalt capăt al banchetei din spate. Mâna îi este înrânănușată în catifea neagră, încheiată la margine cu trei perle negre de cultură. Landsman acceptă sugestia și se adună de pe jos. Scaunul este foarte confortabil. Aproape că simte cu vârfurile degetelor condensul rece de pe un pahar imaginar de cocktail.

— În plus, nici nu și-a contactat vreun frate sau văr din celelalte mașini, deși, după cum vezi, e în legătură permanentă cu ei.

¹ Diminutiv al numelui Shprintze (Speranța) (n.r.).

— O gașcă unită Rudașevskii ăștia, spune Landsman, pricepând însă foarte bine ce-i dă ea de înțeles. Ați vrut să vorbiți cu mine.

— Da? Întreabă Batsheva, iar buzele ei încep ezitant să schițeze un zâmbet, dar nu duc gestul până la capăt. Tu ai dat buzna în mașina mea.

— A, e o mașină? Greșeala mea, am crezut că-i autobuzul 61.

Fața lată a lui Shprintzel Rudașevski capătă o expresie plată, filosofică, poate chiar mistică. Arată de parcă face pipi pe ea și s-ar bucura de această căldură.

— Întreabă de tine, draga mea, îi transmite ea femeii mai în vârstă, cu o tandrețe de doică. Vor să știe dacă ești bine.

— Spune-le că sunt, Shprintzel. Spune-le că ne îndreptăm spre casă.

Își întoarce privirea blândă către Landsman.

— Te vom lăsa la hotel. Vreau să-l văd.

Ochii ei au o culoare pe care n-a mai văzut-o – un albastru pe care-l găsești doar în penajul unei păsări sau poate într-un vitraliu.

— Este bine așa, domnule detectiv Landsman?

Landsman spune că este perfect. În timp ce Shprintzel Rudașevski șușotește într-un microfon ascuns, patroana ei coboară geamul separator și îi dă instrucțiuni șoferului, care-i va duce la intersecția dintre Max Nordau și Berlevi.

— Pari însetat, domnule detectiv, spune ea, ridicând din nou geamul. Ești sigur că nu vrei bere de ghimbir? Shprintzel, dă-i domnului un pahar.

— Mulțumesc, doamnă. Nu mi-e sete.

Ochii Batshevei Shpilman se măresc, se îngustează și se măresc iar. Îl evaluează, comparând rezultatul cu ceea ce știe sau a auzit. Privirea ei e rapidă și necruțătoare. Ar fi, probabil, un bun detectiv.

— N-ai chef de bere de ghimbir, spune ea.

Întorc pe Lincoln și înaintează de-a lungul țărmului, trecând de insula Oysshtelung și de promisiunea neonorată a lui Safety Pin, îndreptându-se spre Untershtat. În nouă minute vor ajunge la hotelul Zamenhof. Ochii ei îl îneacă într-un borcan cu eter. Îl prind în ace cu gămălie pe un fel de panou.

— Bine, desigur, de ce nu? spune Landsman.

Shprintzel Rudașevski îi oferă o sticlă de bere de ghimbir rece. Landsman și-o lipește de tâmpile, apoi ia o gură din ea, înghițind-o silit, de parcă ar avea virtuți medicinale.

— N-am mai stat atât de aproape de un bărbat străin de patruzeci și cinci de ani, domnule detectiv, spune Batsheva Shpilman. E foarte rău. Ar trebui să-mi fie rușine.

— În special ținând cont de compania masculină aleasă, precizează Landsman.

— Te deranjează?

Își lasă în jos voalul de moar negru, iar chipul ei nu mai participă la conversație.

— Așa mă simt mai confortabil, spune Batsheva.

— Cum doriți.

— Ei..., începe ea.

Vălul i se umflă când respiră.

— Bine. Da, voiam să vorbesc cu tine, continuă ea.

— Și eu voiam să vorbesc cu dumneavoastră.

— De ce? Crezi că mi-am ucis fiul?

— Nu, doamnă, nu cred asta. Dar speram că poate știți cine a făcut-o.

— Așa! exclamă ea cu o ușoară emoție în glas, de parcă l-ar fi surprins pe Landsman asupra faptului. A fost ucis!

— Păi... da, doamnă, a fost. Nu v-a... Ce v-a spus soțul dumneavoastră?

— Ce-mi spune soțul meu..., zice ea pe un ton retoric, ca și cum ar fi citit titlul unei broșuri subțiri. Ești căsătorit, domnule detectiv?

— Am fost.

— Căsnicia s-a destrămat?

— Cred că-i cel mai potrivit fel de a o spune.

Se gândește un moment.

— Cred că este singurul fel.

— Căsătoria mea merge cum nu se poate mai bine, spune ea, fără urmă de laudă sau mândrie. Știi ce înseamnă asta?

— Nu, doamnă, răspunde Landsman, nu sunt sigur că știu.

— În orice căsnicie există anumite lucruri..., începe ea.

Clatină o dată din cap, iar vâlul ei tremură.

— Unul dintre nepoții mei a fost azi în casa mea, înainte de înmormântare. Are nouă ani. I-am deschis televizorul în camera de cusut. N-ar trebui, dar ce contează, micuțul scoț era plictisit. Am stat cu el zece minute și am privit. Era desenul acela animat cu lupul care fugărește un cocoș albastru.

Landsman spune că îl știe.

— Atunci știi, zice ea, că lupul poate fugi prin aer. Poate să zboare, dar numai atâta vreme cât crede că încă atinge pământul. Imediat ce privește în jos și vede unde se află și înțelege ce se petrece, cade și se strivește de pământ.

— Am văzut partea aceea, spune Landsman.

— Așa se întâmplă și într-o căsnicie de succes, spune soția rabinului. Am petrecut ultimii cincizeci de ani fugind prin aer. Fără să privesc în jos. În afara celor cerute de Dumnezeu, nu vorbesc cu soțul meu. Sau viceversa.

— Și părinții mei s-au descurcat așa, spune Landsman.

Se întreabă dacă el și Bina ar fi rezistat mai mult dacă ar fi încercat calea tradițională.

— ...Doar că n-au prea ținut seama de cerințele Domnului.

— Am auzit de moartea lui Mendel de la ginerele meu, Ari. Iar omul ăla nu-mi spune decât minciuni.

Landsman aude pe cineva sărind ritmic pe o valiză de piele. Se pare că acesta este zgomotul râsului lui Shprintzel Rudașevski.

— Haide, spune doamna Shpilman. Spune-mi, te rog.

— Fie. Ei bine, fiul dumneavoastră a fost împușcat. Într-un fel care... Ca să fiu direct, doamnă, a fost executat.

Când pronunță cuvântul, Landsman e bucuros că femeia are un vâl.

— De către cine, n-aș putea spune. Am aflat că niște bărbați, doi sau trei, îl căutau pe Mendel. Se interesau de el. Acești bărbați ar putea să nu fi fost prea de treabă. Asta se întâmpla acum câteva luni. Știm că era drogat cu heroină când a murit. Așa că, la sfârșit, n-a simțit nimic. Nicio durere, vreau să zic.

— Nimic, vrei să zici, îl corectează ea.

Două pete, mai negre decât mătasea neagră, se întind de-a lungul vâlului.

— Continuă.

— Îmi pare rău, doamnă. De fiul dumneavoastră. Ar fi trebuit s-o spun de la început.

— Mă bucur că n-ai făcut-o.

— Credem că făptașul nu prea avea cum să fie un amator. Însă recunosc, de vineri dimineață nu reușim să ajungem nicăieri cu investigarea morții fiului dumneavoastră.

— Tot spui noi, observă ea. Te referi la poliția din Sitka, desigur...

Acum și-ar dori să-i poată vedea ochii, pentru că are impresia clară că se amuză pe seama lui, știind că el nu are niciun drept și nicio autoritate.

— Nu tocmai, răspunde Landsman.

— Secția Omucideri.

— Nu.

— Tu și partenerul tău.

— Din nou, nu.

— Atunci... sunt nedumerită, spune ea. Cine sunt acești „noi” care n-ajung nicăieri cu ancheta privind moartea fiului meu?

— În clipa asta? Păi... e un fel de anchetă teoretică.

— Înțeleg.

— Făcută de o entitate independentă.

— Ginerele meu, spune ea, pretinde că ai fost suspendat fiindcă ai venit pe insulă. În casa mea. Mi-ai insultat soțul. L-ai învinuit că n-a fost un tată bun pentru Mendel. Ari mi-a spus că ți-au luat insigna.

Landsman își răsuțește paharul rece cu bere de ghimbir de-a lungul frunții.

— A, da. Entitatea asta despre care vorbesc... nu prea are insigne, spune el.

— Doar teorii.

— Exact.

— Cum ar fi?

— Cum ar fi? OK, iată una dintre ele. Comunicați ocazional, poate chiar regulat, cu Mendel. Aveați vești de la el. Știați unde se află. Vă suna din când în când. Vă trimitea vederi. Poate că l-ați văzut din când în când, pe furiș. Amabilitatea cu care mă duceți acasă, împreună cu prietena Rudașevski, de exemplu, îmi dă idei în această privință.

— Nu mi-am mai văzut fiul, pe Mendel, de peste douăzeci de ani, spune ea. Acum nu-l voi mai vedea niciodată.

— Dar de ce, doamnă Shpilman? Ce s-a întâmplat? De ce i-a părăsit pe Verboveri? Ce-a făcut? A fost o ruptură? O ceartă?

Ea nu răspunde o vreme, de parcă s-ar lupta cu obiceiul de a nu-i spune nimănui nimic despre Mendel, cu atât mai puțin unui polițist laic. Sau poate că se luptă cu plăcerea crescândă pe care o va avea, în ciuda voinței sale, să povestească ce-și amintește despre fiul ei.

— Îi găsisem o partidă atât de bună..., spune ea.

O mie de oaspeți, unii veniți de foarte departe, tocmai din Miami Beach sau Buenos Aires. Șapte rulote și un camion Volvo, pline cu mâncare și cu vin. Daruri, lucruri furate și grămezi de plocoane cât culnea munților Baranof. Trei zile de post și rugăciune. Întreaga familie Muzikant de cântăreți *klezmorim*, cam cât o jumătate de orchestră simfonică. Până și ultimul Rudașevski, chiar și străbunicul, pe jumătate beat și trăgând în aer cu un revolver Nagant incredibil de vechi. Cu o săptămână înainte de ziua respectivă, un puhoi de oameni s-au înșirat pe hol, la ușă, după colț și de-a lungul bulevardului Ringelblum, sperând să primească o binecuvântare de la regele-mire. Toată ziua și toată noaptea – zgomote în jurul casei, de parcă o mulțime s-ar fi pregătit de revoluție.

Cu o oră înainte de nuntă se aflau încă acolo, așteptându-l în stradă, cu pălăriile și umbrelele lor lucioase. Era prea târziu ca să mai tragă speranță că se va întâlni cu ei sau că le va asculta rugămințile și poveștile lacrimogene. Dar nu se știe niciodată. Firea lui Mendel fusese întotdeauna imprevizibilă.

Ea era la fereastră, uitându-se printre perdele la cei adunați acolo, când fata a venit să-i spună că Mendel plecase și că două doamne doresc s-o vadă. Dormitorul doamnei Shpilman dădea spre curtea de pe o latură a casei, dar putea vedea, printre casele învecinate, până la colț – pălării și umbrele lucind de ploaie. Evrei îngrămădiți, murați până la piele, dorindu-și să-l vadă pe Mendel.

Zi de nuntă, zi de înmormântare.

— S-a dus, a spus ea.

Nu s-a întors de la fereastră. Avea un sentiment de inutilitate și totodată de împlinire, așa cum ai în vise. Nu avea sens să mai întrebe, și totuși a fost singurul lucru pe care a fost capabilă să-l rostească:

— Unde a plecat?

— Nimeni știe, doamna. Nimeni vede el de ieri-seară.

— Ieri-seară...

— Dimineața asta.

Seara trecută, ea organizase un forșpil¹ pentru fiica rabinului Shtrakenzer. Un aranjament de excepție. O mireasă cu talent și realizări, frumoasă, cu o fire aprinsă care le lipsea surorilor lui Mendel, dar pe care mama știa că fiul ei i-o admiră. Firește, mireasa Shtrakenzer, deși perfectă, nu era nici ea potrivită. Doamna Shpilman știa asta. Cu mult înainte ca servitoarea să vină și să-i spună că nimeni nu-l poate găsi pe Mendel, că dispăruse cândva, în cursul nopții, doamna Shpilman știa că niciun fel de realizare, frumusețe sau foc interior nu i s-ar fi potrivit fiului ei. Există mereu un neajuns – nu-i așa? – între potrivirea pe care Cel Sfânt, fie binecuvântat, a hotărât-o și realitatea situației de sub *chuppah*². Între poruncă și respectarea ei, între cer și pământ, între soț și soție, între Sion și evreu. Neajunsul se

¹ În original, *forshpiel* – ceremonie organizată înaintea unei nunți evreiești (n.r.).

² Baldachin sub care stau cei doi miri în timpul ceremoniei nuptiale (n.r.).

numește „lume”. Doar atunci când va veni Mesia se va astupa falia, iar toate separările, deosebiriile și distanțele vor dispărea. Până atunci, lăudat fie Domnul, numai niște scânteii – scânteii strălucitoare – pot sări peste gol, ca între doi poli electrici. Și trebuie să fim recunoscători pentru lumina aceasta efemeră.

Cel puțin așa plănuise să-i spună lui Mendel, dacă el i-ar fi cerut vreodată sfatul în privința logodnei sale cu fiica rabinului Shtrakenzer.

— Soțul dumneavoastră foarte nervos, a spus Betty, fata în casă, care era filipineză, la fel ca toate servitoarele.

— Ce a spus?

— N-a spus nimic, doamna. Așa știu că nervos. Trimite mulți oameni, caută peste tot. Chemat primarul.

Doamna Shpilman s-a întors de la geam. Propoziția: „Au fost obligați să anuleze nunta” se întindea ca o metastază în abdomenul ei. Betty aduna bucăți de șervețel de pe covorul turcesc.

— Cine sunt doamnele? a întrebat doamna Shpilman. Sunt Verbover?

— Una, poate. Una, nu. Doar spun că speră să discute cu dumneavoastră.

— Unde sunt?

— Jos, în birou. O doamnă toată în haine negre, vâl pe față. Arată parcă soțul ei tocmai murit.

Doamna Shpilman nu-și poate aminti când au început să vină și să-l caute pe Mendel oamenii rămași fără speranță și cei cu boli în faze terminale. Este posibil să fi venit mai întâi în secret, pe ușa din spate, încurajați de relatări ale servitoarelor. Existase o servitoare al cărei pântec devenise steril în urma unei operații greșite în Cebu, pe când era doar o fetiță. Mendel a luat una dintre păpușile din fetru pe care le făcea pentru surorile lui și o agrafă, a prins o binecuvântare scrisă cu un creion între picioarele ei și i-a pus-o servitoarei în buzunar. Zece luni mai târziu, Remedios a

dat naștere unui fiu. Apoi fusese șoferul lor, Dov-Ber Gursky, îndatorat în secret cu zece mii de dolari la un rus care rupea degetele oamenilor. Mendel i-a dat lui Gursky o bancnotă de cinci dolari, fără a-i fi cerută, și i-a spus că speră să-i fie de ajutor. Două zile mai târziu, un avocat din St. Louis i-a scris lui Gursky ca să-l informeze că tocmai moștenise o jumătate de milion de dolari de la un unchi pe care nu-l cunoscuse niciodată. Când Mendel a ajuns la vârsta Bar Mitzvah-ului, cei bolnavi și cei pe moarte, cei nefericiți în dragoste, părinții copiilor damnați, cu toții deveniseră un ghimpe în coastă. Veneau la orice oră din zi și din noapte. Se văitau și implorau. Doamna Shpilman luase măsuri ca să-l protejeze pe Mendel, stabilind orare și condiții. Dar băiatul avea un dar. Și, prin natura sa, darul trebuia să fie oferit la nesfârșit.

— Nu pot să le văd acum pe doamnele astea ale tale, a spus doamna Shpilman, așezându-se pe patul ei îngust, cu lenjeria albă și pernele pe care le brodase înainte de nașterea lui Mendel.

Uneori, când nu puteau ajunge la Mendel, femeile veneau la ea, la rebețin¹, iar ea le binecuvânta cum se pricepea, le ajuta cum îi stătea în puteri.

— Trebuie să termin cu îmbrăcatul. Nunta e peste o oră, Betty. O oră! O să-l găsească.

Se așteptase de ani de zile la trădarea lui, de când înțelesese pentru prima dată că el era ceea ce era. Un cuvânt atât de înspăimântător pentru o mamă, cu toate implicațiile sale – oase fragile, vulnerabilitate la prădători, nimic altceva care să protejeze pasărea în afara propriilor pene. Și zborul. Firește, zborul. Înțelesese asta despre el cu mult înainte s-o înțeleagă el însuși. O percepuse ca pe un miros al cefei sale moi de bebeluș. O citise ca pe un text ascuns în oasele care i se întrevedeau prin pielea genunchilor, când purta pantaloni scurți. Un aer feciorelnic în felul în care își

¹ Soția rabinului (n.r.).

pleca privirea când primea laude. Și apoi, când a crescut, ea n-a putut să nu remarce, deși el încerca să o ascundă, felul în care devenea stânjenit, i se lega limba și părea să-și rețină ardoarea când vreun Rudașevski sau unul dintre verii săi intra în cameră.

În timpul logodnei și câtă vreme planificase nunta, îl studiasse pe Mendel, căutând semne de neliniște și împotrivire. Dar el a rămas fidel datoriei sale și planurilor ei. Era sarcastic uneori, da, chiar ireverențios, ironizând-o pentru credința ei nestrămutată că Domnul, fie binecuvântat, își petrece timpul ca o gospodină, făcând aranjamente între sufletele celor încă nenăscuți. Odată înhățase o fâșie de tul alb pe care fiicele ei o lăsaseră în salon, își acoperise capul cu ea și prezentase, cu un ton care îl imita nefiresc de bine pe cel al logodnicei sale, defectele fizice ale lui Mendel Shpilman. Toată lumea râsese, dar în sufletul ei se cuibărise groaza. În afară de asta, păruse să rămână neschimbat, neclintit în devoțiunea lui față de cele 613 porunci, față de studiul Torei și al Talmudului, față de părinții lui, față de credincioșii pentru care era un luceafăr. Firește că și acum Mendel avea să fie găsit.

Și-a tras ciorapii, și-a pus rochia, și-a strâns cordonul. Și-a aranjat peruca făcută special pentru nuntă, la prețul de trei mii de dolari. Era o capodoperă de un blond cenușiu, cu inserții roșcate și aurii, coafată într-o împletitură asemănătoare cu cea pe care și-o făcea din propriul păr pe când era tânără. Doar când și-a așezat pe capul cu păr tuns scurt peruca strălucitoare, făcută din bani, a început să se panicheze.

Pe o măsuță de lemn se afla un telefon negru, fără disc sau numere. Dacă îl ridica, un telefon identic suna în biroul soțului ei. De zece ani, de când locuiau în acea casă, îl folosisese numai de trei ori, o dată din pricina durerii și de două ori din pricina furiei. Deasupra telefonului atârna o fotografie înrămată cu bunicul ei, al optulea rabin, cu bunica și mama ei, la vârsta de șase ani, surprinși în poză sub o

salcie de mucava, pe malul unui pârau pictat. Haine negre, norul visător al bărbii bunicului ei și, peste toate, cenușa glorioasă a timpului care se așeza deasupra morților din fotografiile vechi. Din grup lipsea fratele mamei sale, al cărui nume era un fel de blestem atât de puternic, încât nu trebuia rostit. Apostazia sa, deși renumită, nu îi era cunoscută. Tot ce știa era că începuse cu *Insula misterioasă*, o carte ascunsă, pe care o descoperise într-un sertar, și culminase cu o relatare despre cum fusese văzut pe o stradă din Varșovia, fără barbă și purtând o pălărie de paie mai scandalosă decât orice roman franțuzesc.

A pus mâna pe receptorul telefonului fără disc sau numere. Panica i se răspândea în organe; o simțea chiar și în dinți.

— N-aș răspunde nici dacă aș putea, a spus soțul ei de undeva, din spate. Dacă trebuie să nesocotești Sabatul, măcar nu face un păcat care nu-ți aduce niciun folos.

Deși pe atunci acesta nu era atât de lipsit de înclinații practice cum a devenit mai târziu, când și-a văzut soțul stând în dormitorul ei s-a minunat, de parcă o a doua lună se înălțase pe cer. S-a uitat în jur, la scaunele acoperite cu huse tricotate, la baldachinul verde, la albul de satin al patului, la sticlutele și borcănașele ei. L-a văzut luptându-se să-și păstreze zâmbetul batjocoritor. Însă n-a reușit să etaleze decât o expresie avidă și scârbită. I-a amintit de zâmbetul cu care soțul ei primise cândva un ambasador de la o curte îndepărtată din Etiopia sau Yemen, un rabin cu ochii negri ca funinginea, îmbrăcat într-un caftan ponosit. Rabinul acela imposibil de negru, cu Tora lui străină ca un ținut al femeilor: capricii divine, convoluții ale gândirii Domnului, încât era aproape o erezie să ți le imaginezi sau să încerci să le înțelegi.

Cu cât stătea mai mult acolo, cu atât mai puțin încântat și mai pierdut devenea. În sfârșit, ea s-a simțit înduioșată până la milă. Locul lui nu era acolo. Această zi atât de nelalocul ei

îl prinsese și pe el în gheare, încât ajunsese să plece atât de departe, ca ambasador în acea lume a pernelor decorate cu ciucuri și a apei de trandafiri.

— Ia loc, a spus ea. Te rog.

Recunoscător, cu mișcări încete, el s-a aventurat să periclitize integritatea unui scaun.

— Va fi găsit, a rostit el pe un ton blând, dar amenințător.

Nu i-a plăcut cum arăta. Deși oamenii aveau impresia că este grosolan, de obicei el era un om ordonat. Însă pantalonii îi erau boțiți, iar cămașa descheiată. Obrajii îi erau pătați de oboseală, iar perciunii îi stăteau zbârliți de parcă s-ar fi tras de ei.

— Scuză-mă, dragă, a spus ea.

A deschis ușa dressingului și a intrat. Disprețuia culorile închise preferate de femeile Verbover din generația ei. Camera în care se retrăsese era plină de indigo, violet-închis, purpuriu. S-a așezat pe un scăunel din fața unei mese de machiaj, acoperit de o husă cu franjuri. A întins un deget de la picior, acoperit de ciorap, și a închis ușa, lăsând doar o crăpătură de doi centimetri.

— Sper că nu te superi. E mai bine așa.

— Va fi găsit, a repetat soțul ei, mai nonșalant de data aceasta, încercând să se convingă pe sine, și nu pe ea.

— Ar fi bine, a spus ea. Ca să-l pot ucide.

— Calmează-te.

— O spun cu mare calm. E beat? A băut?

— A postit. Era bine. Ne-a ținut o predică electrizantă seara trecută, despre Parshat Chayei Sarah. Ar fi făcut o inimă oprită să bată din nou. Dar când a terminat, avea lacrimi în ochi. A spus că are nevoie de aer. Nimeni nu l-a mai văzut de atunci.

— Îl ucid, a spus ea.

Din dormitor nu a venit niciun răspuns, doar găâitul respirației, egal și implacabil. A regretat imediat acea amenințare. Era pur retorică pe buzele ei, însă în mintea lui – o

biblioteca dintr-o catacombă – amenințarea căpăta coloritul periculos al realității.

— Știi cumva unde e? a întrebat soțul ei după o pauză, iar în calmul tonului său se simțea pericolul.

— Cum aș putea?

— Cu tine vorbește. Vine să te vadă aici.

— Niciodată.

— Știu că o face.

— Cum ai putea ști? Doar dacă n-ai transformat serviciile în spioni.

Tăcerea lui a confirmat dimensiunile corupției din gospodăria ei. S-a simțit brusc străfulgerată de hotărârea de a nu-și mai părăsi niciodată dressingul.

— N-am venit aici să caut ceartă sau să-ți fac reproșuri. Dimpotrivă, am sperat c-aș putea împrumuta o parte din prudența calmă de care dai dovadă de obicei. Acum că sunt aici, mă simt obligat, împotriva judecății mele de rabin și de bărbat, însă cu întreaga susținere a înțelegerii mele de tată, să-ți aduc reproșuri.

— Pentru ce?

— Pentru rătăcirea lui. Pentru anomalie. Pentru sufletul sucit. E vina ta. Un asemenea fiu este rodul copacului mamei sale.

— Mergi la fereastră, i-a spus ea. Uită-te prin perdea. Uită-te la amărății aceia care vor să ceară ceva, la nebunii și la jidanii prăpădiți care au venit să primească binecuvântarea pe care tu, îți spun sincer, cu toată puterea și erudiția ta, nu le-o vei putea oferi niciodată. Nu că această incapacitate te-ar fi împiedicat vreodată, în trecut, să le-o oferi.

— Pot binecuvânta în alte chipuri.

— Uită-te la ei!

— Tu să te uiți la ei! Ieși afară din dulapul ăla și privește!

— I-am văzut, a spus ea printre dinți. *Toți* au sufletul sucit.

— Dar ascund asta. Din modestie, umilință și teamă de Dumnezeu, o ascund. Dumnezeu ne poruncește să ne

acoperim capetele în prezența Lui. Nu să stăm cu ele descoperite.

Doamna Shpilman a auzit scârțâitul piciorului de la scaun și târșăitul picioarelor în papuci. A auzit articulația distrusă a soldului stâng pocnind și cedând. Bărbatul a scos un geamăt de durere.

— Asta-i tot ce-i cer lui Mendel, a continuat el. Ce gândește un bărbat, ce simte, lucrurile acestea n-au relevanță nici pentru mine și nici pentru Dumnezeu. Nu contează pentru vânt dacă un steag e roșu sau albastru.

— Sau roz.

Din nou tăcere. O tăcere mai ușoară, cumva, de parcă el ar fi ajuns la o concluzie ori și-ar fi amintit cum îl amuzau cândva glumițele ei.

— O să-l găsesc, a spus el. O să-l fac să stea jos și o să-i spun ce știu eu. O să-i explic că, atâta vreme cât ascultă de Dumnezeu și îi urmează poruncile și se comportă drept, își va găsi locul. Că nu îi voi întoarce spatele. Că e alegerea lui să ne abandoneze.

— Poate un om să fie Tzaddik Ha-Dor și totuși să trăiască ascuns de sine însuși și de toți cei din jur?

— Un Tzaddik Ha-Dor e întotdeauna ascuns. Este în firea lui. Poate că ar trebui să-i explic asta. Să-i spun că aceste sentimente pe care le are și cu care se luptă sunt, într-un fel, dovada că este pregătit să conducă.

— Poate că nu fuge de căsătoria cu fata asta, a spus ea. Poate că nu asta îl înspăimântă. Lucrul cu care nu poate trăi...

Propoziția pe care nu o rostise niciodată în prezența soțului său îi stătea, ca de obicei, pe vârful limbii. În ultimii patruzeci de ani, o alcătuisese, o cizelase și o restrânsese în minte, asemenea unor versuri scrise de un prizonier căruia nu i se permite să folosească hârtia și creionul.

— Poate că există un alt fel de autoamăgire cu care nu se poate împăca să trăiască.

— Nu are de ales, a spus soțul ei. Chiar dacă a căzut pradă necredinței. Chiar dacă, rămânând aici, riscă să devină ipocrit și fățarnic. Un om cu talentele și darurile lui nu are voie să iasă, să acționeze și să-și pună la încercare norocul în lumea asta necurată. Ar fi o primejdie pentru toți, și mai ales pentru el însuși.

— Nu la acest fel de autoamăgire m-am referit. Mă refer la felul celei de care... de care se lasă purtați toți Verboverii.

Și-atunci s-a lăsat tăcerea – rău prevestitoare, nici grea, nici ușoară, tăcerea vastă a unui dirijabil înainte de scântea de electricitate statică.

— Nu sunt la curent cu ce anume se mai confruntă, a spus el.

Ea a lăsat propoziția să se stingă. Fugise prin aer multă vreme, prea multă vreme, pentru a privi în jos chiar și o secundă.

— Atunci trebuie ținut aici, a spus ea. Cu sau fără consimțământul lui.

— Crede-mă, draga mea. Și să nu mi-o iei în nume de rău. Alternativa ar fi mult mai rea.

O clipă, a amețit, apoi s-a grăbit să iasă din dressing și să vadă ce se afla în ochii lui când amenința viața propriului fiu – după cum interpretase ea lucrurile – pentru păcatul de a fi ceea ce-i plăcuse Domnului să-l facă. Dar el, tăcut ca un dirijabil, își luase deja zborul. A găsit-o în schimb pe Betty, pentru a-i aminti de cererea vizitatoarelor. Betty era o servitoare bună, însă avea înclinația caracteristică filipinezilor de-a fi încântată de perspectiva unui scandal. Îi era greu să-și ascundă încântarea provocată de veștile pe care le aducea.

— O femeie, doamna, spune adus mesaj de la Mendel, a zis Betty. Spune pare rău, el nu vine acasă. Astăzi nu e nuntă!

— Vine acasă, i-a răspuns doamna Shpilman, luptându-se cu dorința de a o plesni pe Betty. Mendel n-ar...

S-a oprit înainte să poată rosti cuvintele: „Mendel n-ar pleca niciodată fără să-și ia rămas-bun.”

Femeia care aducea mesajul fiului ei nu era o Verbover. Era o evreică modernă, îmbrăcată modest din respect pentru cartier, într-o fustă lungă cu imprimeu și o pelerină neagră, elegantă. Era cu zece sau cincisprezece ani mai în vârstă decât doamna Shpilman. O femeie cu ochi negri și păr negru, care cândva trebuie să fi fost foarte frumoasă. A sărit din fotoliul de lângă fereastră când a intrat doamna Shpilman și a spus că se numește Bruh. Prietena ei durdu-lie, o evreică pioasă, după aspect, poate Satmar, era îmbrăcată într-o rochie lungă și neagră, cu ciorapi negri și o pălărie cu boruri largi, trasă peste o perucă – un şaidl – de calitate inferioară. Ciorapii i se lăsau, iar catarama cu strasuri de la panglica pălăriei, sărmăna, i se desprindea. Vălul i se adunase în partea stângă într-un mod pe care doamna Shpilman îl găsea demn de milă. Privind creatura aceea nenorocită, a uitat, preț de-o clipă, veștile cumplite care le aduseseră pe cele două în casa ei. O binecuvântare a izvorât din ea, atât de presantă, încât abia a putut să și-o rețină. Voia s-o ia pe femeia aceea ponosită în brațe și s-o sărute, cu un gest care să reprezinte ceva durabil, care să-i nimicească tristețea, ca un foc pârjolitor. S-a întrebat dacă așa se simțea Mendel tot timpul.

— Ce se-ntâmplă? a întrebat ea. Luați loc.

— Îmi pare foarte rău, doamnă Shpilman, a spus femeia pe nume Bruh, așezându-se la loc, pe margine, de parcă ar fi vrut să dea de înțeles că nu intenționa să rămână.

— L-ați văzut pe Mendel?

— Da.

— Unde se află?

— Stă la un prieten. Nu pentru multă vreme.

— Se întoarce.

— Nu. Nu, îmi pare rău, doamnă Shpilman. Dar veți putea să-l contactați prin această persoană. Oricând aveți nevoie. Oriunde ar pleca.

— Ce persoană? Spuneți-mi! Cine este acest prieten?

— Dacă vă spun, trebuie să-mi promiteți că veți păstra informația pentru dumneavoastră. Altfel, Mendel a zis – și-a privit prietena, sperând parcă să primească susținerea morală pentru a trece de următoarele câteva cuvinte – că nu veți mai primi niciodată vești de la el.

— Dar, draga mea, eu nu vreau să mai știu de el, a spus doamna Shpilman. Așa că n-are sens să-mi spui unde se află, nu?

— Cred că nu.

— Doar că, dacă nu-mi spuneți unde se află și nu renunțați la aiurelile astea, va trebui să vă trimt la garaj, la Rudașevski, și să-i las pe ei să scoată informația de la dumneavoastră, așa cum le place lor.

— Ei, acum. Nu mă tem de dumneavoastră, a spus femeia pe nume Bruh, pe un ton în care se ghicea, în mod surprinzător, un fel de surâs.

— Nu? Cum așa?

— Fiindcă Mendel mi-a spus că nu e cazul.

Simțea siguranța, percepea ecoul celor spuse de Mendel în glasul și purtarea femeii pe nume Bruh. O nuanță din tachinarea și amuzamentul pe care Mendel le impunea în discuțiile cu mama sa, dar și cu înfricoșătorul său tată. Doamna Shpilman se gândise mereu la ele ca la un diavol aflat înăuntrul lui, dar atunci și-a dat seama că era posibil să fi fost doar o metodă de supraviețuire, de protecție. Pene pentru micuța pasăre.

— Tocmai el și-a găsit să vorbească despre lipsa de teamă... A fugit de răspundere și de familie. De ce nu face vreun miracol pentru el însuși? Asta să-mi spuneți. Ar trebui să se târască aici, așa demn de milă și laș cum este, și să-și scutească familia de rușine și probleme, ca să nu mai vorbim de fata aceea frumoasă și nevinovată.

— Ar face-o dacă ar putea, a zis femeia pe nume Bruh, iar văduva de lângă ea, care nu spusese nimic, a oftat. Chiar cred asta, doamnă Shpilman.

- Și de ce nu poate? Spuneți-mi!
- Știți doar.
- Nu știu nimic.

Dar știa. Se pare că și acele două femei care veniseră s-o vadă plângând știa. Doamna Shpilman s-a prăbușit pe un scaun Ludovic al XIV-lea pictat și tapițat cu un goblen, fără să-i pese de cutele pe care mătasea rochiei sale le căpăta în urma prăbușirii subite. Și-a acoperit chipul cu mâinile și a plâns. De rușine și de umilință. Pentru distrugerea a luni și ani de planuri, speranțe și discuții, de solii nesfârșite și drumuri între curțile Verboverilor și Shtrakenzerilor. Dar mai ales, recunoaște ea, și-a plâns de milă. Pentru că hotărâse, cu fermitatea ei obișnuită, că nu-și va mai revedea unicul, iubitul și depravatul fiu. Ce femeie egoistă! Doar mai târziu s-a gândit să aibă, pentru o clipă, sentimente de regret pentru lumea pe care Mendel nu avea s-o mai mântuiască.

După ce doamna Shpilman a plâns un minut sau două, văduva cu haine ponosite s-a ridicat din celălalt fotoliu și a venit lângă ea.

— Te rog, a spus cu o voce grea, punându-și o mână grasuță pe brațul doamnei Shpilman, o mână cu încheieturi acoperite de fire de păr fine, aurii.

Era greu de crezut că în urmă cu doar douăzeci de ani doamna Shpilman ar fi fost în stare s-o devoreze cu totul.

— Te joci cu mine, a spus doamna Shpilman, venindu-și în fire.

După șocul inițial, care-i oprise inima, a simțit o ușurare bizară. Dacă Mendel avea nouă straturi, atunci opt dintre acestea erau de bunătate pură. O bunătate mult mai mare decât cea pe care ea și soțul ei, oameni duri care supraviețuiseră și prosperaseră într-o lume dură, ar fi putut-o crea din propriile trupuri, fără vreo intervenție divină. Însă stratul cel mai adânc, al nouălea strat al lui Mendel Shpilman, era și fusese mereu un diavol, un școț căruia îi plăcea să-și sperie de moarte mama.

— Te joci cu mine!

— Nu.

Și-atunci el și-a ridicat vălul și a lăsat-o să-i vadă suferința și nesiguranța. Și-a dat seama că Mendel se temea să nu fi făcut o mare greșală. Femeia și-a recunoscut în el propria hotărâre.

— Nu, mamă, a spus Mendel. Am venit să-mi iau rămas-bun.

Apoi, citindu-i expresia de pe chip, a adăugat, cu un zâmbet îndurerat:

— Nu, nu sunt travestit.

— Nu ești?

— Nu!

— Așa arăți.

— Tu fiind o expertă renumită.

— Vreau să pleci din casa asta.

Dar își dorea doar să rămână, ascuns în partea ei de casă, îmbrăcat în hainele acelea ponosite, bebelușul ei, prințul ei, drăcușorul ei de băiat.

— Plec.

— Nu mai vreau să te văd niciodată. Nu vreau să te sun și nici să mă suni. Nu vreau să știu unde ești.

Era nevoie doar să-și cheme soțul, iar Mendel avea să rămână. Într-un fel tot așa de extraordinar ca dedesubturile vieții ei confortabile, aveau să-l facă să rămână.

— Bine, mamă, a spus el.

— Nu-mi spune așa.

— Fie, doamnă Shpilman, a spus el, iar cuvintele au sunat afectuos și familiar.

Ea a început să plângă din nou.

— Dar ca să știi, stau la un prieten.

Exista un iubit? Era posibil să fi dus o viață atât de secretă?

— Un „prieten”? a întrebat ea.

— Un vechi prieten. Mă ajută. Doamna Bruh, aici de față, mă ajută și ea.

— Mendel mi-a salvat viața, a spus doamna Bruh. Cu multă vreme în urmă.

— Mare lucru, a spus doamna Shpilman. V-a salvat viața. Tare mult bine i-a făcut!

— Doamnă Shpilman, a spus Mendel.

I-a luat mâinile și i le-a strâns tare în propriile palme. Pielea lui era mai fierbinte cu două grade decât a oricui altcuiva. Când îi luai temperatura, termometrul arăta 38,1.

— Ia mâinile de pe mine, a reușit ea să spună. Acum.

El a sărutat-o pe creștet și, chiar prin stratul de păr străin, amprenta sărutului a părut să adaste. Apoi i-a lăsat mâinile, și-a coborât vâlul și a părăsit încăperea, cu ciorapii atârând și femeia pe nume Bruh grăbindu-se să-l urmeze.

Doamna Shpilman a rămas pe scaunul Ludovic al XIV-lea multă vreme; ore, ani. S-a simțit cuprinsă de o răceală, un dezgust înghețat față de Creație, Dumnezeu și lucrarea Lui nereușită. La început, groaza pe care o simțea a părut să fie o reacție față de fiul său și de păcatul la care refuza să renunțe, însă apoi s-a transformat în groază față de sine. S-a gândit la crimele și nedreptățile comise spre binele ei, tot răul acela care nu era decât o picătură de apă într-o mare imensă, întunecată. Un loc oribil, acea mare, prăpastia aceea dintre Intenție și Faptă pe care oamenii o numesc „lume”. Fuga lui Mendel nu însemna refuzul de a se da bătut. Însemna că se dădea bătut. Tzaddik Ha-Dor își înainta demisia. Nu putea fi ceea ce lumea aceea și evreii săi, stând în ploaie, cu umbrelele și inimile lor frânte, voiau să fie, ceea ce mama și tatăl său voiau să fie. Nu putea să fie nici măcar ceea ce-și dorea el să fie. Iar ea spera – stând acolo, rugându-se – ca măcar într-o bună zi el să găsească drumul spre ceea ce era cu adevărat.

De îndată ce rugăciunea și-a luat zborul din sufletul ei, i s-a făcut dor de fiul său. Dorea să-l aibă aproape. Și-a reproșat amarnic că-l alungase fără să afle unde locuia, unde avea să plece, cum ar putea să-l vadă sau să-i audă

vocea, din când în când. Apoi și-a desfăcut mâinile pe care le ținuse ultima dată într-ale lui și a găsit, încolăcită în palma dreaptă, o bucată de sfoară.

— **D**a, spune ea. Aveam vești de la el. Din când în când. Nu vreau să fiu cinică, dar se întâmpla, de obicei, când avea vreun necaz sau îi trebuiau bani. Erau situații care, în cazul lui Mendel, fie-i numele binecuvântat, acestea tindeau să coincidă.

— Când a fost ultima dată?

— La începutul anului. În primăvară. Da, îmi amintesc că era cu o zi înainte de Erev Pesach.

— Așadar, în aprilie. În jur de...

Lady Rudașevski scoate un Shoyfer Mazik elegant, începe să apese pe butoane și găsește data de dinaintea primei seri a Paștelui. Landsman își dă seama, ușor surprins, că a fost și ultima zi întreagă pe care a trăit-o sora lui.

— De unde suna?

— Cred că dintr-un spital. Nu știu. Auzeam un difuzor care transmitea informații publice în fundal. Mendel a spus că urma să dispară. Că trebuia să dispară o vreme și că nu mai putea suna. M-a rugat să-i trimit bani la o casuță poștală din Povorotny pe care o folosea uneori.

— Părea speriat?

Vălul tremură ca o cortină de teatru. În spatele său se petrec mișcări secrete. Ea încuviințează încet.

— A spus de ce trebuia să dispară? A spus că-l urmărea cineva?

— Nu cred. Nu. Doar că avea nevoie de bani și că urma să dispară.

— Și atât.

— Din câte știu... nu. Da. L-am întrebat dacă mânca. Uneori... Ei uită să mănânce.

— Știu.

— Și mi-a zis să nu-mi fac griji, fiindcă tocmai mâncase o bucată mare de plăcintă cu cireșe.

— Plăcintă..., zice Landsman. Plăcintă cu cireșe.

— Îți spune ceva?

— Nu se știe niciodată, răspunde el, dar simte cum cutia toracică îi rezonază sub ciocanul inimii. Doamnă Shpilman, spuneți c-ați auzit un difuzor. Credeți că v-ar fi putut suna de la un aeroport?

— Acum că-mi zici, cred că da.

Mașina încetinește și se oprește. Landsman se apleacă și privește prin sticla fumurie. Se află în fața hotelului Zamenhof. Doamna Shpilman deschide fereastra apăsând un buton, iar după-amiaza cenușie pătrunde în mașină. Își ridică vălul și privește fațada hotelului. Doi indivizi dubioși, niște alcoolici – Landsman l-a împiedicat, cândva, pe unul dintre ei să urineze din greșeală în manșeta pantalonilor celuilalt – ies împleticindu-se din holul hotelului, înlănțuiți, ca o șandrama umană ținând piept ploii. Cu ajutorul vântului pun în scenă un vodevil, având drept recuzită o foaie de ziar, apoi dispar clătinându-se în noaptea, precum o pereche de molii jumulite. Regina insulei Verbov își coboară din nou vălul și ridică fereastra. Landsman simte întrebările pline de reproș ca pe un foc trecând prin materialul negru. Cum poate suporta să trăiască

în mizeria asta? De ce nu s-a străduit mai mult să-și protejeze fiul?

— Cine v-a spus că locuiesc aici? o întreabă el. Ginerele dumneavoastră?

— Nu, n-a menționat asta. Mi-a spus celălalt detectiv Landsman. Cu care ai fost căsătorit.

— V-a spus despre mine?

— A telefonat azi. Cândva, cu mulți ani în urmă, am avut niște necazuri cu un bărbat care le făcea rău femeilor. Un om foarte rău, un om bolnav. Asta se întâmpla în Harkavy, pe strada S. Ansky. Femeile cărora li se făcuse rău nu voiau să discute cu poliția. Atunci, fosta ta soție mi-a fost de mare ajutor, și îi sunt încă îndatorată. E o femeie bună și o polițistă bună.

— Fără îndoială.

— Mi-a sugerat că, dacă se întâmplă să apari, n-aș greși dacă aș avea încredere în tine.

— Drăguț din partea ei, spune Landsman cu toată sinceritatea.

— A vorbit mai frumos despre tine decât mă așteptam.

— După cum spuneai, doamnă. E o femeie bună.

— Dar ai părăsit-o.

— Nu pentru că era o femeie bună.

— Pentru că tu erai un bărbat rău?

— Cred că eram, spune Landsman. Era prea politicoasă să-mi spună asta.

— Au trecut mulți ani, zice doamna Shpilman. Dar, dacă-mi amintesc bine, politețea nu era punctul forte al evreicii ăsteia.

Apasă butonul care deblochează portiera. Landsman o deschide și coboară de pe bancheta din spate a mașinii.

— În orice caz, mă bucur că n-am văzut hotelul ăsta îngrozitor înainte, căci nu te-aș fi lăsat să te apropii de mine.

— Nu-i cine știe ce, spune Landsman, cu ploaia răpăindu-i pe borul caschetei. Dar e acasă.

— Nu, nu este, spune Bashteva Shpilman. Dar în mod sigur ți-e mai ușor să-ți închipui că așa e.

— **S**indicatul Polițiștilor Idiș, zice omul cu plăcintele. Se uită la Landsman de dincolo de tejgheaua de oțel a magazinului, încrucișându-și brațele ca să arate că e la curent cu stratagemele evreilor. Mijește ochii, încercând parcă să găsească o greșeală de literă pe cadranul unui Rolex contrafăcut. Engleza lui Landsman e suficient de bună ca să-l facă suspect.

— Exact, spune Landsman.

Își dorește să nu-i fi lipsit un colț din cardul de membru al filialei din Sitka a Mâinilor lui Esau, organizația frățască internațională a polițiștilor evrei. Are o stea cu șase vâruri într-un colț. Textul este tipărit în idiș. Nu-i conferă nicio autoritate sau importanță, nici măcar lui Landsman, care a fost membru devotat timp de douăzeci de ani.

— Suntem peste tot în lume.

— Asta nu mă surprinde deloc, spune omul cu plăcintele, vrând să pară dur. Dar, domnule, eu doar servesc plăcinte.

— Vrei să mănânci plăcinte sau nu? întreabă soția omului cu plăcintele.

La fel ca soțul ei, este o persoană voluminoasă și palidă. Părul îi este la fel de lipsit de culoare ca o fâșie dintr-o folie, privită într-o lumină slabă. Fiica lor e undeva în spate, printre fructe de pădure și creme. Piloții avioanelor utilitare, vânători, echipajele de salvare și alți clienți fideli ai aeroportului Yakovy consideră că aduce noroc s-o vadă pe fiica omului cu plăcintele. Landsman n-a mai văzut-o de ani de zile.

— Dacă nu vrei plăcinte, atunci n-ai niciun motiv să-ți irosești timpul la fereastra asta. Oamenii din spatele tău trebuie să prindă avionul.

Ia cardul de la soțul ei și i-l înapoiază lui Landsman. Acesta nu o condamnă pentru lipsa ei de politețe. Aeroportul Yakovy este un important punct de oprire pe ruta nordică a sîsterilor¹, șarlatanilor, vracilor și rechinilor de pe piața imobiliară. Braconieri, traficanți, ruși rebeli. Traficanți de droguri, infractori băștinași, cazuri penale yankee. În Yakovy jurisdicția nu a fost niciodată prea clar definită. Evrei, indieni, oameni din Klondike — toți au pretenții. Plăcinta ei e mai cinstită decât jumătate din clientelă. Doamna cu plăcintele nu are niciun motiv să aibă încredere în Landsman sau să-l menajeze, nu atunci când se prezintă cu un card fără valoare și are un petic de păr ras la ceafă. Însă lipsa ei de politețe îl face să regrete pierderea insignei. Dacă Landsman ar fi avut insignă, ar fi putut spune: „Pe ăștia din spatele meu poate să-i ia dracu', doamnă, iar tu n-ai decât să-ți faci o clismă zdravănă cu mure.” În schimb, se dă în spectacol cercetându-i pe indivizii din spatele lui, care se înșiră într-o coadă de o lungime modestă. Pescari, vâslași de caiac, mici afaceriști, câțiva corporatiști.

Cu toții vociferează sau își mișcă sprâncenele ca să arate că abia așteaptă plăcinta și că își pierde răbdarea cu Landsman și cu actele sale fără colțuri.

— O să iau o felie de plăcintă cu mere, spune Landsman. Îmi vin în minte lucruri plăcute când mă gândesc la ea.

¹ Persoană care folosește metode frauduloase ori lipsite de scrupule în activitatea sa (n.r.).

— Preferata mea, spune soția, înmuindu-se un pic.

Își trimite soțul la teigheaua din spate, făcându-i un semn din cap. Plăcinta se află acolo, pe un pedestal strălucitor. E proaspătă și neatinsă.

— Cafea?

— Da, vă rog.

— *À la mode*?¹

— Nu, mulțumesc.

Landsman împinge fotografia lui Mendel Shpilman peste teighea.

— Dar dumneata? L-ai văzut?

Femeia privește fotografia cu mâinile încrucișate, îngheșuindu-și fiecare palmă la subsoara din partea opusă. Landsman își dă seama că aceasta îl recunoaște instantaneu pe Shpilman. Apoi se întoarce să ia de la soțul ei o farfurie de carton, pe care se lăfăie o bucată de plăcintă. O pune pe o tavă, alături de un pahar din polistiren expandat plin cu cafea și o furculiță de plastic înfășurată într-un șervețel de hârtie.

— Doi cincizeci, spune ea. Duceți-vă și stați lângă urs.

Ursul a fost împușcat de jidanii din anii '60 – doctori, după cum arată, purtând căciuli și costume de schi. Debordează de bărbăția stranie, de ochelariști din perioada aceea glorioasă a districtului Sitka. Un carton cu expresii în idiș și în engleză americană e prins de peretele cu fotografia celor cinci bărbați fatali. Acolo se spune că e vorba de un urs brun, împușcat în apropiere de Lisianski, care avea 3,7 metri înălțime și cântărea patru sute de kilograme. Doar scheletul acestuia a mai rămas în interiorul casetei de sticlă lângă care se așază Landsman, cu bucata lui de plăcintă cu mere și paharul lui de cafea. A stat aici de multe ori în trecut, contemplând xilofonul ăsta hidos din fildeș, privind pe deasupra unei bucăți de plăcintă. Ultima oară a stat aici cu sora lui, poate cu un an înainte ca ea să moară. El lucra la cazul Gorsetmacher. Ea tocmai aterizase cu un grup de pescari care veneau din sălbăticie.

¹ Plăcinta *à la mode* este servită cu înghețată deasupra (n.r.).

Landsman se gândește la Naomi. Acesta este un lux, la fel ca o bucată de plăcintă. E la fel de periculos și de bine-venit ca o băutură. Inventează replici pentru Naomi, lucruri cu care l-ar putea ironiza și ridiculiza dacă ar fi prezentă. Pentru tăvăleala sângeroasă prin zăpadă cu idioții ăia din clanul Zilberblat. Pentru că a băut bere de ghimbir cu o doamnă pioasă, pe bancheta din spate a mașinii ăleia de teren hipertrofiate. Pentru că se gândește că-și poate depăși problemele cu băutura și poate rămâne lucid cât să-l găsească pe ucigașul lui Mendel Shpilman. Pentru că și-a pierdut insigna. Pentru că-i lipsește revolta necesară împotriva Reversiei, pentru că nu ia poziție contra ei. Naomi spunea că-i urăște pe evrei fiindcă se supun fără crâcnire sorții, pentru că se încred în Dumnezeu sau în cei care nu-s evrei. Însă Naomi avea un dinte împotriva tuturor. Își apăra și își susținea pozițiile. Le veghea și le păstra cu sfințenie. De asemenea, se gândește Landsman, l-ar fi criticat fiindcă nu comandă plăcintă *à la mode*.

— Sindicatul Polițiștilor Idiș..., spune fiica omului cu plăcintele, așezându-se pe banchetă, lângă Landsman.

Și-a scos șorțul și s-a spălat pe mâini. Deasupra coatelor, brațele ei pistruiate sunt pline de făină. Are făină în sprâncelele blonde. Are părul legat la spate cu un elastic negru. E o femeie tulburător de banală, cu ochi albaștri apoși, cam de vârsta lui Landsman. Răspândește un miros de unt, de tutun și de aluat acru, pe care el îl găsește ciudat de erotic. Aprinde o țigară mentolată și trimite un jet de fum în direcția lui.

— Asta e ceva nou.

Își vâra țigara în gură și întinde mâna să ia cardul de membru. Se prefăce că n-are probleme cu descifrarea textului.

— Pot citi în idiș, să știi, spune ea într-un târziu. Nu-i ca și cum ar fi aztecă sau dracu' știe ce.

— Chiar sunt polițist, spune Landsman. Doar că azi anchetez incognito. De aceea nu-mi folosesc insigna.

— Arată-mi fotografia, spune ea.

Landsman îi dă poza cu Mendel Shpilman. Ea încuviințează, iar carapacea oboselii i se desface preț de o clipă.

— Domnișoară, l-ați cunoscut?

Ea îi înapoiază poza. Clatină din cap și se încruntă. Apoi întreabă:

— Ce-a pățit?

— A fost ucis, răspunde Landsman. Împușcat în cap.

— Îngrozitor, comentează ea. Of, Doamne...

Landsman ia un pachet nou de șervețele din buzunarul hainei și i-l întinde. Ea își suflă nasul și mototolește șervețelul în pumn.

— Cum de-l știai? întreabă Landsman.

— L-am dus o dată cu mașina, spune ea. O dată. Atât.

— Unde?

— La un motel de pe Șoseaua Trei. Mi-a plăcut. Era amuzant și dulce. Banal. Cam împrăștiat. Mi-a zis că are... știi... o problemă. Cu drogurile. Dar că încearcă să se facă bine. Părea... Avea aerul ăsta...

— Reconfortant?

— Hmmm... nu. Era doar.... cum să zic... nici nu știu. Era acolo. Pentru vreo oră am crezut că-s îndrăgostită de el.

— Dar nu erai?

— Cred că n-am avut șansa să aflu.

— Ați făcut sex?

— Chiar că ești polițai, spunea. Un noz, parcă așa se zice.

— Exact.

— Nu, nu m-am culcat cu el. Voiam. M-am autoinvitat în camera lui de motel. Cred că m-am cam... cum să zic... aruncat pe el. Nu c-ar fi fost vina lui. Cum spuneam, a fost foarte drăguț și așa mai departe, dar era în ultimul hal. Dinții ăia... În fine, cred că s-a prins.

— De ce s-a prins?

— Că am... am și eu o mică problemă. Când sunt în preajma bărbaților. De aceea nu prea stau prin preajma lor. Dar nu te speria, nu-mi placi deloc.

— Nu, nici vorbă.

— Am făcut terapie în doisprezece pași. Am renăscut. Singurul lucru care m-a ajutat cu adevărat a fost să fac plăcinte.

— De aceea sunt atât de bune.

— Ha!

— Nu ți-a acceptat oferta.

— N-ar fi făcut-o. Era prea drăguț. Mi-a încheiat bluza. M-am simțit ca o fetișcană. Apoi mi-a dat ceva. Un lucru pe care mi-a zis că-l pot păstra.

— Ce era?

Ea își coboară privirea, iar sângele îi năvălește cu atâta putere în obraji, încât Landsman are impresia că-i simte vibrația. Cuvintele care urmează sunt spuse pe un ton profund, în șoaptă.

— Binecuvântarea lui, spune ea.

Apoi, mai clar:

— A spus că-mi dă binecuvântarea.

— Apropo, zice Landsman, sunt sigur că era gay.

— Știu, spune ea. Mi-a zis. N-a folosit cuvântul ăsta. N-a folosit niciun cuvânt – sau dacă a făcut-o, nu-mi amintesc. Cred că a spus doar că nu mai avea chef să-și bată capul. A spus că heroina era mai de încredere și mergea mai ușor. Heroina și jocul de dame.

— Șahul. Juca șah.

— Mă rog. Încă mai am binecuvântarea lui, nu?

Pare să simtă nevoia ca răspunsul la această întrebare să fie unul afirmativ.

— Da, spune Landsman.

— Evreiaș bizar... Chestia ciudată e că a mers.

— Ce a mers?

— Binecuvântarea. Adică... acum am un prieten. Unul adevărat. Suntem împreună, fără niciun dubiu, și e foarte ciudat.

— Mă bucur pentru voi, spune Landsman, simțind o împunsătură de invidie față de ea, față de toți oamenii care

au fost suficient de norocoși să primească binecuvântarea lui Mendel Shpilman.

Se gândește la toate dățile în care trebuie să fi trecut chiar pe lângă el și la șansele pe care le-a ratat.

— Deci spui că, atunci când l-ai dus la motel, pur și simplu l-ai agățat. S-a întâmplat doar fiindcă plănuiai să... știi tu...

— Sar pe el? Nu.

Strivește țigara cu vârful cizmei din piele de oaie.

— I-am făcut un serviciu unei prietene. Când l-am dus cu mașina. Îl cunoștea. Îi spunea Frank. L-a adus cu avionul de undeva. Ea era pilot. M-a rugat să-l iau cu mașina și să-l ajut să-și găsească un loc unde să stea. Un loc ferit, a zis ea. Așa că, în fine, am zis c-o s-o fac.

— Naomi, spune Landsman. Ea era prietena ta?

— Îhn. O cunoșteai?

— Știi cât de mult îi plăcea plăcinta, spune Landsman. Frank ăsta era clientul ei?

— Așa cred. Nu știu sigur. N-am întrebat. Dar au zburat încoace împreună. Trebuie s-o fi angajat. Ai putea afla asta cu cardul ăla șmecher al tău.

Landsman simte cum membrele îi sunt cuprinse de amorțeală, o amorțeală bine-venită, un sentiment al dămării care seamănă foarte mult cu liniștea și pacea, ca mușcătura unui șarpe care preferă să-și înghită victimele cât timp sunt în viață, liniștite. Fiica omului cu plăcintele își înclină capul spre bucata neatinsă de plăcintă cu mere de pe farfuria de carton aflată pe banchetă, care umple spațiul gol dintre ei.

— Mă jignești atât de tare..., spune ea.

În toate fotografiile din copilărie în care apar împreună, Landsman își cuprinde sora cu brațul pe după umeri. În cele mai vechi, creștetul ei abia dacă-i ajunge la piept. În cea mai recentă, pe buza superioară a lui Landsman apare umbra unei mustăți și e mai înalt ca ea cu vreo trei-patru centimetri. Prima dată când remarci atitudinea asta în fotografii, ea pare una drăguță: un frate mai mare protejându-și surioara. După șapte sau opt fotografii, gestul protector capătă un aer amenințător. După vreo zece, începi să-ți faci griji pentru copiiiăștia. Înghesuiți unul într-altul, zâmbind curajos spre aparat, ca niște copii demni din articolul despre adopții al vreunui ziar.

— Rămași orfani în urma unei tragedii, spusese Naomi într-o seară, răsfoind paginile unui album vechi.

Acestea din urmă erau din carton cerat, acoperit cu o folie boțită de poliuretan, ca să nu se desprindă fotografiile. Stratul de plastic îi dădea familiei din album un aer de obiect conservat, de parcă ar fi fost păstrată într-o pungă pentru probe.

— Două păpușele adorabile în căutarea unui cămin.

— Doar că Freidl nu murise încă, răspunsese Landsman, știind c-o aduce brusc pe linia de plutire.

Mama lor murise în urma unei lupte scurte și dureroase cu un cancer, dar trăise destul cât să fie distrusă de hotărârea lui Naomi de a renunța la colegiu.

— Acum îmi spui..., comentase Naomi.

Mai târziu, privind fotografiile, Landsman se descoperă încercând s-o țină pe sora lui cu picioarele pe pământ, împiedicând-o să-și ia zborul și să se zdrobească de un munte.

Naomi fusese o puștoaică dură, mult mai dură decât trebuise să fie vreodată Landsman. Era cu doi ani mai mică decât el, însă destul de mare pentru ca tot ce spunea sau făcea Landsman să reprezinte o teorie care trebuia răsturnată sau un etalon care trebuia depășit. Când un idiot beat o întrebase dacă e lesbiană, îi răspunsese: „În toate, mai puțin în privința preferințelor sexuale.”

Prinsese microbul zborului de la unul dintre primii ei iubiți. Landsman nu o întrebase niciodată în ce consta atracția, de ce se străduise din răspuțeri atâta timp să-și ia brevetul de pilot comercial și să reziste în lumea aceea machistă a piloților bărbați. Remarcabila lui soră nu era genul care să-și asume riscuri inutile. Dar, își dă seama Landsman, aripile unui avion sunt angajate într-o luptă continuă cu aerul care le învăluie, îndoindu-l, lovindu-l și deformându-l, atacându-l și distrugându-i împotrivirea. Se luptă cu el ca un somon dus de curentul râului în care urmează să moară. Ca un somon – acest sionist acvatic, care visează mereu la căminul funest –, Naomi își folosisese toată forța și energia pentru a lupta.

Dar strădaniile lui Naomi nu transpăreau niciodată în gesturile ei directe, în atitudinea mândră sau în zâmbetul ei. Era ceva în stilul lui Errol Flynn, afișând o mutră serioasă doar când glumea și rânjind de parcă ar fi câștigat

potul cel mare ori de câte ori lucrurile luau o întorsătură urâtă. Dacă-i desenai evreicești ăsteia o mustață, ți-o puteai imagina agățată de catargul unei corăbii, cu sabia în mână. Surioara lui Landsman nu era deloc complicată, ceea ce o făcea unică între toate femeile pe care le cunoscuse.

— Era sărită de pe fix, spune controlorul de trafic de la Turnul de control al aeroportului Yakovy.

Este Larry Spiro, un evreu slăbănog și adus de umeri, originar din Short Hills, New Jersey. Un mexican, cum își numesc evreii din Sitka verii de la sud. Mexicanii le spun evreilor din Sitka „aisbergeri” sau „Aleșii Gheții”. Ochelarii groși ai lui Spiro îi corectează astigmatismul, iar în spatele lor, ochii i se mișcă sceptic. Părul sărmos, cenușiu, îi stă ridicat pe tot scalpul, ca niște semne de exclamare dintr-o bandă desenată. Poartă o cămașă albă din pânză oxford, cu monogramă pe buzunar, și o cravată roșie cu dungi aurii. Încet, pregătindu-se pentru paharul de whisky din fața lui, își suflecă mânecile. Dinții lui au aceeași culoare ca gulerul cămășii.

— Cristoase!

Ca majoritatea mexicanilor care lucrează în district, Spiro se agață cu insistență de engleza americană. Pentru un evreu de pe Coasta de Est, districtul Sitka reprezintă ultimul exil, Hatzeplotz, cele două mii de metri pătrați de la capătul pământului. Pentru un evreu ca Spiro, a vorbi engleza americană înseamnă a rămâne ancorat în realitate, a-și promite că se va întoarce curând. Zâmbește.

— N-am mai văzut o femeie care să intre în atâtea belele.

Stau amândoi în localul Ernie's Skagway Bar and Grill, în coșmelia scundă de aluminiu în care se afla terminalul pe vremea când aeroportul era doar un aerodrom de la marginea sălbăticiei. Stau într-un separeu din spate, așteptându-și fripturile. Mulți cred că între Anchorage și Vancouver nu mai există niciun local în afară de Ernie's Skagway unde să poți mânca o friptură ca lumea. Ernie aduce carnea cu avionul din Canada, în fiecare zi, mustind

de sânge și împachetată în gheață. Decorul este minimalist, ca într-un snack-bar, cu vinilin, parchet laminat și oțel. Farfuriile sunt din plastic, șervețelele se boțesc ca hârtia de pe masa de consultații a unui doctor. Comanzi mâncarea la tejghea și te așezi, cu un număr pe un băț. Chelnerițele sunt renumite pentru vârsta lor înaintată, proasta dispoziție și asemănarea fizică izbitoare cu niște cabine ale unor camioane de cursă lungă. Atmosfera localului e dată de existența unei licențe pentru vânzarea de alcool și de clientela înseși: piloți, vânzători, pescari și gloata obișnuită din Yakovy – ștarcări și agenți secreți. Într-o vineri seara, în timpul sezonului, poți vinde sau cumpăra orice, de la carne de elan la ketamină¹, și poți auzi unele dintre cele mai nerușinate minciuni rostite vreodată.

La ora șase seara, într-o zi de luni, majoritatea celor din bar sunt angajați ai aeroportului, plus câțiva piloți. Evrei tăcuți, care muncesc din greu, oameni cu cravate croșetate și un pilot american vorbind un idiș aproximativ, care pretinde că a zburat vreo șase sute de kilometri fără să-și dea seama că era cu capul în jos. Barul în sine este un mamut haotic, cu mobilier din stejar, într-o imitație de stil victorian – rămășițele unui restaurant american cu franciză, având tematică western, care funcționase în centrul orașului Sitka înainte de a da faliment.

— Bebele, spune Landsman. Până la capăt.

Spiro se încruntă. Era de serviciu în Yakovy când avionul lui Naomi a intrat direct în muntele Dunkelblum. Spiro n-ar fi putut face nimic ca să împiedice ciocnirea, însă subiectul este dureros pentru el. Își deschide fermoarul genții din nailon și scoate un dosar gros, de culoare albastră. Conține un document gros, prins cu o agrafă mare, și mai multe foi volante.

— Am aruncat din nou o privire asupra sumarului, spune el pe un ton sumbru. Vremea era în regulă. Avionul ei

¹ Anestezic general, folosit ilegal ca drog (n.r.).

depășise cu puțin termenul pentru verificarea tehnică. Ultimul mesaj de la ea era unul de rutină.

— Hmm..., spune Landsman.

— Căutai ceva nou?

Spiro n-a adoptat un ton compătimitor, însă e gata să o facă dacă va fi cazul.

— Nu știu, Spiro. Caut doar.

Landsman ia dosarul și răsfoiește rapid documentul cel gros – un exemplar al concluziilor anchetatorului FAA –, apoi îl pune deoparte și ia una dintre foile de dedesubt.

— Acela este planul de zbor de care ai întrebat. Pentru dimineața de dinaintea prăbușirii.

Landsman studiază formularul, care confirmă intenția pilotului Naomi Landsman de a zbura cu avionul ei Piper Super Cub din Peril Strait, Alaska, spre Yakovy, D.S., cu un pasager la bord. Formularul pare scris la calculator, iar spațiile goale sunt completate ordonat cu caractere Times Roman, corp 12.

— Deci a trimis asta prin fax, da?

Landsman verifică data.

— În dimineața aceea, la cinci și jumătate.

— A folosit sistemul automat, da. Majoritatea procedea așa.

— Peril Strait, spune Landsman. Asta unde e? Pe lângă Tenakee, nu?

— La sud.

— Așa că vorbim de un zbor de vreo două ore de acolo până aici?

— Mai mult sau mai puțin.

— Cred că era optimistă, spune Landsman. A scris că ora sosirii va fi șase și un sfert. Adică la patruzeci și cinci de minute după ce completase chestia asta.

Spiro e genul de om a cărui gândire manifestă, simultan, reacții de atracție și de respingere în fața anomaliilor. Ia dosarul de la Landsman și îl întoarce. Răsfoiește teancul de

documente pe care le-a adunat și le-a copiat după ce a fost de acord ca Landsman să-i facă cinste cu o friptură.

— Chiar a ajuns la șase și cincisprezece, spune el. E notat aici, în jurnalul Turnului de control. Șase și șaptesprezece.

— Atunci... hai să vedem. Fie a făcut saltul de două ore de la Peril Strait la Yakovy în mai puțin de patruzeci și cinci de minute, spune Landsman, fie... Fie și-a schimbat planul de a zbura spre Yakovy când era deja pe drum și se îndrepta spre altă direcție.

Sosesc fripturile. Chelnerița le ia numerele pe băț și le lasă fripturile groase de vită canadiană. Miros și arată bine. Spiro le ignoră. A uitat și de băutură. Caută prin teancul de foi.

— OK, uite ziua anterioară. A zburat de la Sitka la Peril Strait cu trei pasageri. A decolat la patru și a închis planul de zbor la șase și jumătate. OK, deci s-a întunecat când au ajuns. Plănuiește să rămână peste noapte. Apoi, în dimineața următoare...

Spiro se oprește.

— Hmm...

— Ce?

— Aici e... Bănuiesc că ăsta era planul ei de zbor inițial. Pare să fi avut de gând să se întoarcă în Sitka în dimineața următoare. În prima fază. Nu să vină aici, în Yakovy.

— Cu câți pasageri?

— Cu niciunul.

— După ce a zburat o vreme, îndreptându-se spre Sitka – de una singură, dar având de fapt un pasager misterios la bord –, își schimbă dintr-odată destinația spre Yakovy.

— Așa pare.

— Peril Strait, spune Landsman. Ce e în Peril Strait?

— La fel ca peste tot. Elani, urși. Căprioare. Pește. Orice și-ar dori un evreu să ucidă.

— Nu cred, spune Landsman. Nu cred că aici a fost vorba de pescuit.

Spiro se încruntă, apoi se ridică și merge la bar. Se apropie de pilotul american. Discută. Pilotul pare precaut, poate că așa-i e firea. Însă încuviințează și îl urmează pe Spiro în separeu.

— Rocky Kitka, spune Spiro. Detectivul Landsman.

Apoi se așază și începe să se ocupe de friptură.

Kitka e îmbrăcat cu pantaloni de piele neagră și cu o vestă din același material. Nu poartă nimic pe dedesubt. Mâinile și bustul îi sunt complet acoperite de la încheieturi până la gât – și de acolo până în talie – cu tatuaje specifice indigenilor. Balene cu dinți mari, castori și, de-a lungul bicepsului stâng, un șarpe sau un țipar cu o expresie vicleană.

— Ești pilot? întreabă Landsman.

— Nu, sunt polițist, răspunde acesta, sincer impresionat de propria glumă.

— Peril Strait, spune Landsman. Ai fost acolo?

Kitka scutură din cap în semn că nu, dar Landsman nu-l crede.

— Știi ceva despre locul acela?

— Doar cum arată de pe cer.

— Kitka..., spune Landsman. Țsta e nume indigen.

— Tatăl meu e tlingit. Mama mea e scoțiană, irlandeză, nemțoaică și suedeză. Cam toate la grămadă, mai puțin sânge de evreu.

— Sunt mulți indigeni în Peril Strait?

— Sunt doar indigeni, răspunde Kitka simplu, apoi își amintește că a pretins a nu ști nimic despre Peril Strait, iar privirea îi alunecă de pe chipul lui Landsman, oprindu-se asupra fripturii. Pare extrem de flămând.

— Niciun om alb?

— Poate unul sau doi, prin golfulețe.

— Și evrei? întreabă Landsman.

Privirea lui Kitka se oțelește, de parcă ar vrea să se apere.

— După cum spuneam, știu locul doar fiindcă am zburat pe deasupra.

— Fac o mică anchetă, spune Landsman. Se pare că acolo s-ar putea afla ceva care să-l intereseze pe un evreu din Sitka.

— Acolo e *Alaska*, spune Kitka. Un polițai evreu, cu tot respectul, poate pune întrebări toată ziua pe-acolo, că nimeni n-o să-i răspundă.

Landsman alunecă pe bancheta separeului.

— Haide, dulceață, spune el în idiș. Nu te mai uita la ea. E a ta. N-am atins-o.

— N-ai de gând s-o mănânci?

— Nu mi-e foame. Nu știu de ce.

— New York, nu-i așa? Îmi place la nebunie New Yorkul.

Kitka se așază, iar Landsman împinge farfuria spre el. Își bea cana de cafea și îi privește pe cei doi dându-și gata cina. Kitka arată mult mai fericit acum că a terminat, mai puțin precaut, mai puțin temător că va fi tras pe sfoară.

— La dracu', bună carne, spune el.

Ia o înghițitură zdravănă de apă cu gheață dintr-un pahar înalt de plastic roșu. Se uită spre Spiro, apoi spre Landsman, apoi în altă parte. Se holbează în pahar.

— Prețul cinei, spune el cu amărăciune.

Apoi:

— Au un soi de fermă de reabilitare, din câte aud. Pentru evrei religioși dependenți de droguri și mai știu eu ce. Cred că până și bărboșii ăia ai voștri se apucă de droguri, de băutură și de găinării.

— E logic, ar trebui să fie într-un loc ferit, spune Spiro. E vorba de ceva foarte rușinos.

— Nu știu, spune Landsman. Nu e ușor să primești permisiunea de a porni o afacere evreiască, oricare ar fi ea, dincolo de Linie. Chiar și-n cazul unei afaceri cu scop caritabil de felul ăsta.

— După cum spuneam..., reia Kitka. Am auzit niște chestii. Probabil că sunt tâmpenii.

— Ciudat..., spune Spiro, absorbit din nou de universul acelui dosar, pe care îl răsfoiește înainte și înapoi.

— Ce e ciudat? întreabă Landsman.

— Păi, mă uit la toate astea și știi ce nu văd? Nu văd planul de zbor pentru... pentru zborul fatal. De la Yakovy la Sitka.

Își scoate telefonul mobil, apasă două taste și așteaptă.

— Știu c-a făcut unul. Îmi amintesc că l-am văzut. Bella? Sunt Spiro. Ești ocupată? Aha. OK. Uite. Poți să verifici ceva pentru mine? Trebuie să mai scot un plan de zbor din sistem.

Îi dă controlorului de serviciu numele lui Naomi, apoi data și ora ultimului ei zbor.

— Poți verifica astea? Da.

— Ai cunoscut-o pe sora mea, domnule Kitka? întreabă Landsman.

— S-ar putea spune și așa, răspunde Kitka. Mi-a tras o săpuneală zdravănă cândva.

— Bine ai venit în club! spune Landsman.

— Nu se poate, spune Spiro cu o voce gătuită. Poți verifica din nou?

Acum nimeni nu mai scoate un cuvânt. Doar îl privesc pe Spiro, care o ascultă pe Bella vorbind la celălalt capăt al liniei.

— Ceva nu-i în regulă, Bella, spune el într-un târziu. Revin imediat.

Închide, arătând de parcă friptura a început să-i pice rău.

— Ce e? întreabă Landsman. Ce s-a întâmplat?

— Nu poate găsi planul de zbor în sistem.

Se ridică și adună paginile împrăștiate ale dosarului lui Naomi.

— Dar sunt sigur că n-are cum să fie în regulă, fiindcă are un număr de referință chiar aici, în raportul privind ciocnirea.

Se oprește.

— Sau poate nu.

Frunzărește din nou teancul gros de foi prinse cu agrafă care reprezintă rezultatul anchetei FAA asupra ciocnirii fatale a lui Naomi de panta nord-vestică a muntelui Dunkelblum.

— Cineva a umblat la dosarul ăsta, spune el într-un târziu, cu jumătate de gură.

Pe măsură ce mîntea lui asimilează concluzia respectivă, se obișnuiește s-o accepte.

— Cineva cu greutate.

— Greutate..., repetă Landsman. Genul de greutate necesar, de exemplu, ca să primească permisiunea de a construi un centru de reabilitare pentru evrei într-o zonă administrată de BIA¹?

— Prea multă greutate pentru mine, spune Spiro.

Trîntește coperta dosarului și îl îndeasă sub braț.

— Nu mai pot sta cu tine, Landsman, scuză-mă. Mersi pentru cină.

După ce pleacă, Landsman își scoate telefonul mobil și formează un număr cu prefix de Alaska. Când femeia de la celălalt capăt răspunde, el rostește:

— Wilfred Dick.

— Sfinte Cristoase! exclamă Kitka. Ai grijă.

Dar Landsman se alege doar cu un sergent de serviciu.

— Inspectorul nu e aici, spune acesta. Despre ce este vorba?

— Poate ați auzit ceva, nu știu, despre o fermă de reabilitare din Peril Strait? spune Landsman. Doctori cu bărbii?

— Beth Tikkun? întreabă sergentul, de parcă ar fi vorba despre o fată americană al cărei nume rimează cu *chicken*². Da, o știu.

Tonul său dezvăluie că această informație nu îl face fericit și nici nu-l va face prea curând.

— Vreau să fac o scurtă vizită acolo, spune Landsman. Să zicem, mâine. Ar fi în regulă?

¹ Biroul pentru Afacerile Indienilor, agenție guvernamentală americană care administrează zonele locuite de indienii americani (n.r.).

² Pui (engl.) (n.r.).

Sergentul nu pare capabil să găsească o replică adecvată la această întrebare în aparență simplă.

— Mâine..., spune el într-un târziu.

— Da, m-am gândit să zbor până acolo. Să arunc o privire.

— Hmm...

— Care-i problema, sergent? Locul ăsta, Beth Tikkun, e prea sus-pus?

— Asta necesită exprimarea unei păreri, spune sergentul. Inspectorul Dick nu ne permite să avem păreri. Voi ține minte să-i spun că ați sunat.

— Ai un avion, Rocky? întreabă Landsman, punând capăt apelului cu degetul mijlociu.

— L-am pierdut, spune Kitka. La poker. De aceea lucrez pentru un patron evreu.

— Fără supărare.

— Așa-i, spune Kitka, fără supărare.

— Ei, să spunem că vreau să vizitez templul ăsta de vindecare din Peril Strait.

— De fapt, trebuie să iau pe cineva mâine, spune Kitka. La Freshwater Bay. Aș putea devia un pic spre dreapta pe drumul până acolo. Dar n-o să stau degeaba, cu aparatul de taxat pornit.

Rânjește cu dinții lui ca de castor.

— Și o să te coste mult mai mult decât o cină.

O insignă de iarbă, o broșă verde prinsă în dreptul claviculei unui munte, pe o pelerină vastă de pini. În centrul luminișului, câteva clădiri îmbrăcate în șindrilă maro sunt dispuse radial, pornind de la o fântână circulară, fiind legate prin cărări și separate de peluze și de pietriș. La capătul îndepărtat – un teren de fotbal marcat, înconjurat de o pistă ovală. Locul are un aer de internat, de academie în mijlocul pădurii, pentru tinerii bogați și rătăciți. Șase bărbați înconjoară pista în șorturi și hanorace cu glugă. Alții stau în picioare sau lungiți în centrul terenului, făcând în prealabil exerciții de încălzire – brațe și picioare, unghiuri pe pământ. Un alfabet de oameni împrăștiat pe o pagină verde. Când avionul înclină o aripă deasupra terenului de joc, glugile hanoracelor fâlfâie în urma fuzelajului precum gurile tunurilor antiaeriene. De sus e greu să fii sigur, dar Landsman se gândește că bărbații aceia se mișcă, stau și își întind picioarele lungi și livide ca niște tineri având o stare de sănătate excelentă. Un tip iese din hățișul pădurii. Poartă o salopetă de culoare închisă. Urmărește curba avionului

Cessna, cu brațul drept îndoit din cot și lipit de față, anunțând: „Avem musafiri.” Dincolo de pădure, în depărtare, Landsman surprinde o licărire verzuie, un acoperiș, câteva ridicături albe, răspândite ici-colo, care ar putea fi mormane de zăpadă.

Kitka manevrează avionul, care se cutremură, zdrăngăne și geme, apoi cad brusc din cer, după care încep să coboare treptat, lovind apa cu o ultimă plesnitură. Sau poate că, de fapt, se auzise geamătul lui Landsman.

— N-am crezut c-o să zic asta vreodată, spune Kitka atunci când motorul Lycoming intră în ralanti și își pot auzi din nou gândurile. Dar șase sute de dolari nu mi se par suficienți.

La o jumătate de oră după ce au ieșit din Yakovy, Landsman s-a hotărât să dea Savoare călătoriei apelând la un judicios episod de vărsături. Avionul s-a umplut de mirosul cărnii de elan aflate în putrefacție de douăzeci de ani, iar Landsman de remușcări, fiindcă își încălcase jurământul făcut după moartea lui Naomi, acela de a renunța la călătoria cu avioane foarte mici. Totuși, simptomele răului de înălțime rămân o reușită, ținând cont de cât de puțin a mâncat Landsman în ultimele zile.

— Iartă-mă, Rocky, spune Landsman, încercând să-și ridice vocea din șosete. Cred că nu eram încă pregătit să zbor din nou.

Ultima călătorie de acest fel o făcuse cu avionul surorii sale, fără vreun efect negativ. Însă acela era un avion bun, iar Naomi un pilot încercat, vremea frumoasă și Landsman beat. De data aceasta, și-a asumat riscul de a zbura într-o stare de cumplită luciditate. Trei ibrice pline cu cafea proastă de motel i-au activat sistemul nervos. A zburat lăsându-se în voia unui vânt țepăn, care sufla dinspre Yukon, și a unui pilot slab, a cărui precauție îl făcea necugetat și a cărui îndoială de sine îl făcea curajos. Landsman s-a clătinat în țesătura de pânză a unui 206 bătrân și obosit,

pe care Turkel Regional Airways îl considerase potrivit spre a-i fi încredințat lui Rocky Kitka. Avionul huruia, trepida și se scutura. Toate cuiele și șuruburile din scheletul lui Landsman s-au slăbit, capul i s-a răsucit și brațele i-au căzut, iar ochii i s-au rostogolit sub radiatorul din cabină. Undeva, deasupra munților Moore, jurământul lui Landsman s-a întors împotriva lui.

Kitka deschide portiera și sare pe docul pentru hidroavioane, luând cu el cordonul de acostare. Cu pași împlețiți, Landsman iese din cabină pe scândurile cenușii de cedru. Stă și clipește amețit, trăgând adânc în piept aerul local, cu mirosul său pătrunzător de ace de pin și de alge marine. Își îndreaptă cravata și își aranjează pălăria pe cap.

Peril Strait constă dintr-un talmeș-balmeș de bărci, o pompă de combustibil și un șir de case amărâte, de culoarea unui motor ruginit. Casele cocoțate pe stâlpi subțiri de susținere se înghesuie una într-alta ca niște doamne cu picioare subțiri. O pasarelă jalnică de lemn iese dintre case și înaintează spre bărci, unde se lasă în jos. Totul pare să fie ținut laolaltă de o încâlceală de parâme, fire de pescuit încurcate și plase lungi de pescuit, pe care sunt înșirate flotoare vechi. Întregul sat pare a fi făcut din bucăți de lemn și cabluri, rămășițe ale naufragiului unui oraș îndepărtat.

Docul pentru hidroavioane nu pare să aibă vreo conexiune fizică nici cu pasarela, nici cu satul Peril Strait. E solid, bine construit, arată ca nou, cu betonul său alb și cu bârnele sale vopsite în gri. Pare o reclamă făcută ingineriei și pretențiilor logistice ale oamenilor cu bani. La capătul dinspre țărm se termină cu o poartă de oțel. Dincolo de poartă, o scară metalică răsucită semănând cu o broderie aplicată, cusută de-a lungul coastei dealului, duce către o poieniță din vârf. În apropierea scării, o platformă pe șine ridică tot ce nu poate fi urcat pe scări. Pe o placă mică de metal prinsă în șuruburi de grilajul docului scrie CEN-TRUL DE ODIHNĂ BETH TIKKUN, în idiș și în engleza

americană, iar dedesubt, în engleză, PROPRIETATE PRIVATĂ. Landsman își fixează privirea asupra caracterelor idiș. Par nelalocul lor și umile în acest colț sălbatic al insulei Baranof, o adunătură de polițiști idiș micuți, în costume negre și cu pălării de fetru.

Kitka își umple șapca cu apă de la un robinet fixat pe un stâlp al docului și stropește interiorul avionului – șepci pline cu apă nepotabilă, una după alta. Landsman se simte îngrozitor de jenat, el fiind motivul acestei acțiuni, dar Kitka și voma par să fie cunoștințe vechi, iar omul nu-și pierde zâmbetul nicio secundă. Cu marginea unui ghid plastifiat pentru observarea balenelor și peștilor din Alaska, el mătură de pe ușa cabinei un amestec de vomă și apă de mare. Clătește ghidul plastifiat și îl scutură. Apoi rămâne în ușa avionului, atârnat cu o mână de pragul de sus, și se uită în jos către Landsman, care se află pe doc. Marea se lovește de pontoanele aparatului Cessna și de stâlpii de susținere. Vântul care suflă dinspre râul Stikine susură în urechile lui Landsman. Îi mișcă borul pălăriei. În sat, se ridică dintr-odată glasul răgușit al unei femei, strigând la soț sau la copil. Îi urmează lătratul parodic al unui câine.

— Cred că știu că vii, spune Kitka. Tipii de-acolo, de sus.

Zâmbetul său devine sfios și se micșorează, fiind aproape înlocuit de bosumflare.

— Cred că am cam avut grijă să se întâmple așa.

— Am făcut deja o vizită-surpriză cuiva săptămâna asta. N-a ieșit prea bine, spune Landsman.

Scoate pistolul Beretta din buzunar, trage siguranța și verifică magazia.

— Mă îndoiesc că pot fi luați prin surprindere.

— Știi cine sunt? întreabă Kitka, cu ochii la shalom.

— Nu, spune Landsman. Nu știu. Tu știi?

— Serios, frate, spune Kitka, dacă aș fi știut, ți-aș fi zis. Chiar dacă mi-ai borât în avion.

— Oricine ar fi, spune Landsman împingând siguranța, e posibil să-mi fi ucis sora mai mică.

Kitka rumegă informația, căutându-i parcă puncte slabe sau fisuri.

— Trebuie să fiu în Freshwater până la zece, spune el prefăcându-se că regretă.

— Da, spune Landsman, te înțeleg.

— Altfel, frate, te-aș susține.

— Ei, haide... Ce tot vorbești? Asta nu-i problema ta.

— Așa-i, dar vreau să zic... Naomi... Era o femeie și jumătate.

— Mie-mi spui!

— De fapt, nu m-a plăcut niciodată.

— Era când caldă, când rece, spune Landsman, lăsând pistolul să cadă înapoi în buzunarul jachetei. Uneori.

— Bine, atunci, spune Kitka, improșcând apa din avion cu vârful cizmei de cowboy. Ascultă... Ai grijă de tine.

— Nu mă prea pricep la asta, recunoaște Landsman.

— Atunci asta aveți în comun, spune Kitka. Tu și sora ta.

Landsman o ia în josul docului, bocănind, și încearcă mânerul porții de oțel doar de amuzament. Apoi își aruncă săculețul de cealaltă parte a porții și se cațără pe grilaj după el. Când trece peste partea de sus a porții, își prinde piciorul în barele grilajului. Îi cade pantoful. Se rostogolește și se răstoarnă pe partea celaltă, aterizând cu un pocnet de carne strivită. Își mușcă limba și simte un șuvoi de sânge sărat. Se scutură de praf și se uită înapoi spre doc, ca să se asigure că pilotul a prins toate secvențele. Face cu mâna ca să arate că se simte bine. O clipă mai târziu, Kitka răspunde în același fel. Apoi închide portiera avionului. Motorul se trezește. Eli-cea dispăre în lucirea întunecată a propriei rotiri.

Landsman își începe lunga ascensiune spre capătul de sus al scărilor. Acum se simte mai rău decât vineri dimineața, când a încercat să cucerească treptele din blocul familiei Shemets. Noaptea trecută a stat treaz pe suprafața țepăună

și murdară a unei saltele de motel. Acum două zile a fost împușcat și bătut în zăpadă. Îl doare. Respiră șuierat. Are un fel de durere misterioasă în coaste și o alta în genunchiul stâng. La jumătatea drumului trebuie să se oprească pentru a prinde curaj, fumând o țigară. Se întoarce să privească avionul Cessna care se clatină și huruie înaintând printre norii joși ai dimineții și lăsându-l pe Landsman cu impresia că în acest moment îi este destinat să se descurce de unul singur.

Landsman atârnă de balustradă, deasupra plajei pustii și a satului. Dedesubt, pe pasarela de lemn deformată, oamenii au ieșit din case pentru a-l privi cum urcă. Le face semn cu mâna, iar ei îi răspund, îndatoritori. Calcă pe mucul de țigară și își reia urcușul obositor, dar constant. Îi țin companie fâșâitul apelor din golf și croncănitul îndepărtat al ciorilor. Apoi aceste sunete se sting. Își aude doar respirația, scrâșnetul tălpilor pe treptele de metal ale scării și scârțâitul curelei de la săculeț.

În vârf, un catarg văruiat susține două steaguri. Unul este cel al Statelor Unite ale Americii. Celălalt este un steguleț modest, cu emblema de un albastru palid a Stelei lui David. Catargul se află într-un cerc de pietre văruiite, înconjurat cu o bordură de beton. La baza catargului, pe o plăcuță de metal, stă scris: CATARG RIDICAT PRIN GENEROZITATEA LUI BARRY ȘI A RHONDEI GREENBAUM BEVERLY HILLS CALIFORNIA. O alee duce de la bordura circulară la cea mai mare dintre clădirile pe care Landsman le-a văzut de sus. Celelalte sunt doar niște cutii de biscuiți îmbrăcate în șindrila de cedru, însă aceasta are o tentă de stil. Acoperișul ei este ascuțit și învelit în oțel canelat, vopsit în verde-închis. Ferestrele sunt mărginite de șipci verticale și orizontale. O verandă adâncă înconjoară clădirea pe trei laturi, având ca stâlpi de susținere trunchiuri de pin acoperite încă de coajă. În centrul verandei, pornind de la aleea de beton, urcă un șir de trepte late.

Doi bărbați stau pe treapta cea mai de sus a verandei, privindu-l pe Landsman cum se îndreaptă spre ei. Amândoi poartă bărbi, dar nu și perciuni. Nu au nici ciorapi lungi, nici pălării negre. Cel din stânga e tânăr, cam la vreo treizeci de ani. E înalt, chiar copleșitor de înalt, cu o frunte ca un buncăr de beton și o barbă proeminentă. Are o barbă rebelă, cu cârlionți negri, iar pe fiecare obraz, câte o porțiune de piele fără barbă, ca un rotocol. Măinile mari îi atârnă pe lângă corp, pulsând ca niște cefalopode. Poartă un costum negru, cu drapaj generos, și o cravată din rips. Landsman observă tresărirea de dorință din degetele uriașului și încearcă să-și dea seama dacă are o armă în vestă. Când Landsman se apropie, ochii uriașului devin din ce în ce mai reci, căpătând o culoare neagră, întunecată.

Celălalt bărbat e cam de vârsta lui Landsman. Au cam aceeași înălțime și constituție. Carnea din jurul taliei îi e mai fleșcăită decât a lui Landsman, iar bărbatul se sprijină într-un baston curbat, dintr-un lemn negru, lucios. Barba lui are culoarea cărbunelui, e presărată cu fire cenușii și e tunsă scurt, aproape modern. Poartă un costum de tweed complet, cu vestă, și pufăie gânditor dintr-o pipă. Pare mulțumit, dacă nu chiar încântat, să-l vadă pe Landsman venind spre el. E curios ca un doctor care anticipează o ușoară anomalie sau o problemă minoră. Pantofii săi sunt niște mocasini cu șireturi de piele.

Landsman se oprește pe treapta de jos a verandei și își ridică săculețul. O ciocănitoare își zornăie păhăruțul cu zaruri. Pentru o clipă, nu se aude decât acel zgomot și vântul șuierând printre acele de pin. Cei trei ar putea fi singurii oameni din întreg sud-estul statului Alaska. Dar Landsman simte alți ochi privindu-l prin perdelele de la ferestre, prin cătări de arme, periscoape și vizoare. Simte că viața oamenilor din acel loc s-a oprit – exercițiile de dimineață, spălarea cânilor de cafea. Miroase a ouă prăjite în unt și a pâine prăjită.

— Nu știu cum să-ți spun..., începe bărbatul înalt, cu barba crescută în petice.

Înainte să iasă afară, vocea lui pare să petreacă mult timp săltându-i în piept. Cuvintele ies îngroșate, parcă turnate cu un polonic greoi.

— ...Dar avionul tocmai a plecat fără tine.

— Plec undeva? întreabă Landsman.

— Aici nu rămâi, prietene, spune bărbatul în costum de tweed.

Imediat ce rostește cuvântul „prieteni”, în atitudinea lui nu mai rămâne nici urmă de prietenie.

— Dar am rezervare, spune Landsman, privind mâinile neliniștite ale uriașului. Sunt mai tânăr decât par.

Se aude iar același zgomot de oase rostogolite într-o găleată, undeva în pădure.

— OK, nu-s un puști și nu am rezervare, dar am o problemă cu folosirea abuzivă a anumitor substanțe, spune Landsman. Cu siguranță, asta contează.

— Domnule..., spune bărbatul în costum de tweed, coborând o treaptă.

Landsman simte izul amărui al tutunului pe care-l fumează.

— Ascultă, spune Landsman, am auzit ce treabă bună faceți aici, da? Am încercat totul. Știu că pare o nebunie, dar am ajuns la capătul puterilor și nu am unde altundeva să mă duc.

Omul în costum de tweed se uită la bărbatul înalt din capul scărilor. Nu par să aibă habar cine-i Landsman sau ce caută el aici. Toată distracția din ultimele câteva zile și mai ales călătoria chinuitoare din Yakovy până aici au cam șters aura polițienească din jurul lui Landsman. Speră și se teme că arată doar ca un ratat care-și cară ghinionul într-un săculeț purtat peste umăr.

— Am nevoie de ajutor, spune el.

Spre surprinderea lui, ochii i se umplu de lacrimi.

— Am apucat pe o cale greșită.

Vocea i se stinge.

— Sunt gata să recunosc.

— Cum te numești? Întreabă încet uriașul.

Ochii acestuia sunt calzi, dar neprietenoși. Îl compătimesc pe Landsman, fără să se implice prea mult.

— Felnboyger, încearcă Landsman, extrăgând numele dintr-un raport de arestare mai vechi. Lev Felnboyger.

— Știe cineva că te afli aici, domnule Felnboyger?

— Numai soția mea. Și firește, pilotul.

Landsman observă că cei doi bărbați se cunosc suficient de bine pentru a se lansa într-o ceartă furioasă fără să-și vorbească sau să-și miște altceva în afara ochilor.

— Sunt doctorul Roboy, spune bărbatul într-un târziu.

Întinde spre Landsman o mână, ca încărcătura unei macarale, aflată la capătul cablului. Landsman vrea să se dea la o parte, dar se agață de masivitatea aceea rece și uscată.

— Te rog, domnule Felnboyger, poștește înăuntru.

Îi urmează peste scândurile de pin acoperite cu nisip ale verandei. Sus, între bârne, remarcă un cuib de viespi și caută semne de viață, dar pare la fel de pustiu ca toate clădirile din acest vârf de deal.

Ajung într-un hol ai cărui pereți par capitonați de cineva având gusturile unui pedichiurist: sunt acoperiți cu dreptunghiuri moi de burete bej. O mochetă anostă, cenușie precum cartoanele de ouă. Pe pereți atârnă imagini-clișeu cu scene caracteristice din viața orașului Sitka – bărci de pescuit somon și absolvenți de Yeshiva, societatea din cafenelele de pe strada Monastir, un klezmer plin de viață care ar putea fi un Nathan Kalushiner stilizat. Din nou, Landsman are senzația neplăcută că totul a fost înjghebat și agățat acolo chiar în dimineața asta. În scrumiere nu e niciun pic de scrum. Raftul cu broșuri informative a fost umplut cu mai multe exemplare din *Dependența de droguri: cine are nevoie de ea?* și *Viața: chirie sau proprietate?* Pe perete, un termostat oftează de

parcă ar suferi de plictiseală. Camera miroase a covor curat și a pipă stinsă. Deasupra ușii către un hol mochetat e lipită o plăcuță care explică: CAPITONĂRI PENTRU HOL PRIN GENEROZITATEA LUI BONNIE ȘI RONALD LEDERER BOCA RATON FLORIDA.

— Ia loc, te rog, spune doctorul Roboy, cu vocea sa ca un sirop dens și negru. Fligler!

Bărbatul în costum de tweed se întoarce la ușile franțuzești, o deschide pe cea din stânga și verifică zăvoarele de sus și de jos. Apoi o închide, o încuie și bagă cheia în buzunar. Trece din nou pe lângă Landsman, frecându-se de el cu un umăr îmbrăcat în tweed căptușit.

— Fligler, spune Landsman, prinzând cu blândețe brațul omului mai scund. Și dumneata ești doctor?

Fligler îi strânge mâna lui Landsman. Scoate o cutie de chibrituri din buzunar.

— Chiar așa, spune el, fără sinceritate sau convingere.

Cu degetele mâinii drepte scoate un chibrit din cutie, îl aprinde și îl apropie de căușul pipei dintr-o singură mișcare. În timp ce mâna dreaptă îi este ocupată să-l amuze pe Landsman cu această acrobație neînsemnată, mâna lui stângă plonjează în buzunarul jachetei lui Landsman, de unde scoate pistolul de calibru 22.

— Uite și problema ta, spune el, ținând pistolul la vedere. Acum urmărește-l pe doctor.

Landsman privește fără să protesteze cum Fligler ridică pistolul și îl analizează cu un ochi de medic experimentat. Însă în clipa următoare, o ușă se trânteste undeva în interiorul capului lui Landsman, iar după aceea e distras – numai o clipă – de bâzâitul a o mie de viespi care-i pătrund prin pavilionul urechii stângi.

Landsman se trezește stând pe spate și privind în sus la un șir de cazane de fier. Acestea se clatină încet în cârlige solide, agățate de un suport aflat la un metru deasupra capului său. Nările lui Landsman sunt inundate de mirosul nostalgic al unei bucătării de tabără, al gazului pentru plită, al detergentului de vase, al cepei prăjite, al apei calcaroase și de izul vag al unei truse de scule. Simte metal sub ceafă, ca un fior rău prevestitor. E întins pe o suprafață din oțel inoxidabil, cu mâinile prinse în cătușe la spate, lipite de osul sacral. E desculț, salivează și e gata să fie jumulit și umplut cu lămâie – și poate cu un pic de salvie.

— Am auzit niște zvonuri aiurea despre tine, spune Landsman. Dar de canibalism nu știam.

— Nu te-aș mânca, Landsman, declară Baronshteyn. Nici dacă aș fi cel mai flămând om din Alaska și mi te-ar servi într-o furculiță de argint. Nu-mi plac murăturile.

Stă pe un scaun înalt, în stânga lui Landsman, cu brațele încrucișate sub fustele bărbii sale negre și abundente.

A renunțat la uniformă în favoarea unor pantaloni noi, de stambă albastră, cu o cămașă de flanel băgată înăuntru și încheiată aproape până sus. Poartă o curea lată din piele, cu o cataramă grea, și ghete negre de pădurar. Cămașa e prea mare pentru silueta lui, iar pantalonii țepeni ca tabla. Cu excepția tichiei, Baronshteyn arată ca un puști costeliv deghizat în tăietor de lemne pentru piesa de la serbarea școlară, cu barbă falsă și tot tacâmul. Tocurile cizmelor îi sunt agățate de stinghia scaunului, iar manșetele pantalonilor îi stau ridicate, dând la iveală câțiva centimetri de gambe la fel de albe cum îi sunt ciorapii.

— Cine-i jidanul? întreabă Roboy, uriașul trist.

Landsman își lungește gâtul și îl vede pe doctor, dacă într-adevăr este doctor, stând pe un scaun de oțel, la picioarele lui. Are pungi sub ochi, negre ca niște urme de cărbune. Lângă el stă asistentul Fligler, cu bastonul pe braț, privind o țigară care agonizează sub atenta supraveghere a mâinii sale drepte, în timp ce mâna stângă îi e îndesată amenințător în buzunarul jachetei de tweed.

— De unde-l cunoști?

O panoplie de cuțite, securi, satâre și alte unelte e înșirată de-a lungul unui suport magnetic, prins pe peretele bucătăriei, la îndemâna bucătarului sau a șlosărului.

— Jidanul ăsta e un șames pe care-l cheamă Landsman.

— ăsta-i polițist? întreabă Roboy.

Arată de parcă tocmai ar fi mușcat dintr-o bomboană cu umplutură acră.

— N-are insignă. Fligler, omul avea insignă?

— N-am găsit nici insignă, nici vreo altă legitimație de reprezentant al forțelor de ordine, spune Fligler.

— Asta fiindcă am aranjat eu să i se ia insigna, spune Baronshteyn. Nu-i așa, domnule detectiv?

— Eu pun întrebările, spune Landsman, străduindu-se să găsească o poziție mai confortabilă, în timp ce stă întins deasupra propriilor mâini încătușate. Dacă nu te superi.

— Nu contează dacă are sau n-are insignă, spune Fligler. Aici, o insignă evreiască face cât un rahat de capră.

— Nu tolerez un asemenea limbaj, prietene Fligler, spune Baronshteyn. Așa cum cred c-am mai precizat.

— Ai făcut-o, dar niciodată nu-mi ajunge, spune Fligler. Baronshteyn îl privește. În străfundurile craniului său, glande ascunse își secretă veninul.

— Prietenul Fligler, aici de față, voia să te împușcăm și să-ți aruncăm cadavrul în pădure, îi spune el pe un ton amical lui Landsman, fără să-și ia ochii de la omul cu pistol în buzunar.

— Departe, în pădure, spune Fligler. Ca să vedem cine vine să-ți roadă leșul.

— Asta-i schema ta de tratament, domn' doctor? spune Landsman, lungindu-și gâtul și căutând privirea lui Roboy. Nu-i de mirare că Mendel Shpilman s-a externat de aici atât de repede, primăvara trecută.

Interlocutorii rumegă remarca respectivă, testându-i aroma și conținutul de vitamine. Baronshteyn lasă o vagă urmă de reproș să pătrundă în privirea sa otrăvită. „L-ai avut pe jidan“, spune privirea pe care i-o aruncă doctorului Roboy. „Și l-ai lăsat să scape.“

Baronshteyn se apropie, aplecându-se fără să se ridice de pe scaun, și vorbește cu tandrețea lui amenințătoare. Respirația îi e stătută și acră. Iz de coji de brânză, coji de pâine și drojdii de pe fundul unei căni.

— Ce cauți tocmai aici, prietene Landsman?

Baronshteyn pare sincer uimit. Evreul dorește să fie informat. Asta, își zice Landsman, ar putea fi singura dorință pe care și-a îngăduit omul ăsta s-o aibă vreodată.

— Aș putea să te întreb și eu același lucru, răspunde Landsman.

Se gândește că, poate, Baronshteyn n-are nimic de-a face cu locul acesta și e doar în vizită, la fel ca el. Poate că urmărește aceeași pistă, refăcând traiectoria recentă a lui Mendel

Shpilman, încercând să găsească punctul în care fiul rabinului s-a întâlnit cu umbra care l-a ucis.

— Ce-i locul ăsta, continuă el, un internat pentru Verboveri răătăciți? Cine-s personajele astea? Și apropo, ai ratat o gaică de la curea.

Degetele lui Baronshteyn alunecă spre talie, apoi omul se retrage și face o mutră care aduce cu un zâmbet.

— Cine mai știe că ești aici? întreabă el. În afară de pilot...

Landsman simte un fior de groază pentru bietul Rocky Kitka, pilotul care zboară cu capul în jos prin viață – sute de mile, fără să-și dea seama. Landsman nu îi cunoaște prea bine pe jidanii ăștia din Peril Strait, însă e destul de limpede că pot fi foarte duri cu un pilot.

— Care pilot? spune el.

— Cred că trebuie să presupunem ce e mai rău, spune doctorul Roboy. Acest stabiliment este în mod clar compromis.

— Ai petrecut prea mult timp cu oamenii ăștia, spune Baronshteyn. Începi să vorbești ca ei.

Fără să-l scape din ochi pe Landsman, își descheie cureaua și o trece prin gaica scăpată din vedere.

— S-ar putea să ai dreptate, Roboy.

Își încheie catarama cu aerul inconfundabil al unui penitent.

— ...Dar aș fi dispus să pariez că Landsman n-a spus nimănui. Nici măcar indianului aceleuia gras care-i e partener. Landsman atârnă de un fir de păr, și el știe asta. N-are susținere. Nici jurisdicție, nici autoritate, nici măcar insignă. N-ar spune nimănui că se îndreaptă spre ținuturile indienilor, fiindcă se teme că ar încerca toți să-l convingă să n-o facă. Sau, mai rău, să-i interzică să plece. I-ar spune că judecata i-a fost întunecată de dorința de a răzbuna moartea surorii lui.

Roboy își joacă sprâncenele deasupra nasului, iar acestea par niște mâini neliniștite.

— Sora lui? Întreabă el. Cine e sora lui?

— Am dreptate, Landsman?

— Aș vrea să confirm, Baronshteyn. Dar am scris un raport complet despre tot ce știu cu privire la tine și la operațiunea asta.

— Așa o fi?

— Falsa bază de tratament pentru tineret.

— Înțeleg, spune Baronshteyn, prefăcându-se că vorbește serios. Falsa bază de tratament pentru tineret. Ce poveste șocantă!

— O fațadă pentru parteneriatul tău cu Roboy, Fligler și prietenii lor cei puternici.

Inima lui Landsman bate într-un ritm la fel de hazardat ca presupunerile sale. Se întreabă de ce ar avea nevoie sau și-ar dori evreii un stabiliment atât de mare aici și cum au reușit ei să-i convingă pe băștinași să le acorde permisiunea de a-l construi. Era posibil să-și fi cumpărat o bucată din Ținuturile Indiene ca să construiască un nou McShtetl? Sau acesta urma să fie un punct de transfer pentru operațiuni de trafic cu carne vie, pentru transportul aerian al Verbo-verilor în afara statului Alaska, fără vize sau pașapoarte?

— I-ai ucis pe Mendel Shpilman și pe sora mea ca să-i împiedici să vorbească despre ce faci aici. Apoi ți-ai folosit relațiile pe care le aveai la guvern prin intermediul lui Roboy și-al lui Fligler ca să mușamalizezi treaba cu accidentul.

— Ai scris toate astea, nu-i așa?

— Da, și le-am trimis avocatului meu, pentru a fi deschise dacă, de exemplu, dispar de pe fața pământului.

— Avocatului tău...

— Exact.

— Și cine-i acela?

— Sender Slonim.

— Sender Slonim, înțeleg, spune Baronshteyn, încuviințând de parcă ar fi pe deplin convins de ceea ce pretinde Landsman. Un evreu bun, dar un avocat prost.

Alunecă de pe scaun, iar pocnetul cizmelor pune punct interogatoriului.

— Sunt mulțumit. Prietene Fligler!

Se aude un zgomot ascuțit și târșăitul unor tălpi pe linoleum, iar Landsman e surprins de o umbră care i se întinde peste ochiul drept. Spațiul pe care vârful de oțel îl are de parcurs până la corneea lui Landsman poate fi parcurs cât ai clipi din ochi. Landsman își smucește capul într-o parte, însă Fligler, aflat la celălalt capăt al cuțitului, apucă urechea lui Landsman și trage. Landsman se ghemuiește și încearcă să se rostogolească. Fligler lovește rana bandajată a lui Landsman cu capul bastonului, iar acesta simte cum în spatele ochilor îi explodează o stea cu margini ciobite. Cât timp durerea îi reverberează prin tot trupul ca un dangăt de clopot, Fligler îl întoarce pe burtă. Se cațără peste el și-i trage capul înapoi, lipindu-i cuțitul de gât.

— Poate că n-am insignă..., reușește Landsman să spună.

I se adresează doctorului Roboy, simțind că acesta-i cel mai blajin jidan din încăpere.

— ...Dar tot sunt polițist. Dacă mă uicideți, n-o să vă mai puteți vedea liniștiți de-ale voastre, indiferent ce-ați face aici.

— Probabil că nu, spune Fligler.

— Nici vorbă că așa va fi, este de acord Baronshteyn. Niciunul dintre voi nu va mai fi polițist peste două luni.

La beregata lui Landsman, dunga subțire de atomi de carbon și fier care reprezintă elementele de bază ale oricăruia cuțit se încinge cu încă un grad.

— Fligler ..., spune Roboy, ștergându-se la gură cu o mână gigantică.

— Te rog, Fligler, spune Landsman. Taie-mi gâtul. O să-ți fiu recunoscător. Haide, fraiere!

De partea cealaltă a ușii de la bucătărie se aude un zgomot de voci masculine agitate. O pereche de picioare hârșăie pe podea, cineva e pe cale să ciocănească, apoi ezită. Nu se întâmplă nimic.

— Ce e? întreabă Roboy cu amărăciune.

— Doar un cuvânt, domnule doctor, se aude o voce – tânără, americană, vorbind în engleză.

— Stai pe loc, spune Roboy. Așteaptă.

Chiar înainte ca ușa să se închidă în urma lui Roboy, Landsman aude cum cineva începe să vorbească – un șuvoi de silabe ascuțite, pe care creierul său le înregistrează doar ca zgomote guturale.

Fligler își apasă mai cu nădejde greutatea pe șalele lui Landsman. Sunt jenați, ca niște străini în lift. Baronshteyn își consultă ceasul elvețian.

— Cât am înțeles din toată povestea asta? întreabă Landsman. Ca să știu.

— Ha! spune Fligler. Îmi vine să râd.

— Roboy este terapeut cu diplomă, spune Baronshteyn, afișând o răbdare tolerantă și semănând foarte mult cu Bina când îi vorbește unuia dintre cei cinci miliarde de oameni – printre care și Landsman – pe care-i consideră cam idioți. Chiar încercau să-l ajute pe fiul rabinului. Prezența lui Mendel aici a fost în întregime voluntară. Când a luat decizia să plece, n-au putut face nimic ca să-l oprească.

— Sunt sigur că vestea asta ți-a frânt inima, spune Landsman.

— Ce insinuezi?

— Bănuiesc că un Mendel Shpilman curat nu reprezenta nicio amenințare pentru tine. Pentru statutul tău de prinț moștenitor.

— Ei, spune Baronshteyn. Câte lucruri nu știi...

Ușa bucătăriei se deschide și Roboy se strecoară înăuntru, cu sprâncenele ridicate. Înainte ca ușa să se trântască, Landsman zărește cu coada ochiului doi bărbați tineri, bărboși, îmbrăcați în costume care nu li se potrivesc. Sunt solizi, iar unul are un melc negru răsucit în cochilia urechii – o cască. Pe exteriorul ușii e o plăcuță cu inscripția BUCĂTĂRIE DOTATĂ PRIN GENEROZITATEA DLUI ȘI DNEI LANCE PEARLSTEIN PIKESVILLE MD.

— Opt minute, spune Roboy. Cel mult zece.

— Vine cineva? întreabă Landsman. Cine? Hessel Shpilman? Sau nici nu știe că ești aici, Baronshteyn? Ai venit să te înțelegi cu oamenii ăștia? Acționează la ordinele Verboverilor? Ce intenții aveau cu Mendel? Voiai să-l folosești pe Mendel ca să-i forțezi mâna rabinului?

— Cred c-ar trebui să citești din nou scrisoarea aceea a ta, remarcă Baronshteyn. Sau să-l pui pe Sender Slonim să-ți spună ce scrie acolo.

Landsman aude oameni mișcându-se, picioare de scaun scârțâind pe o podea de lemn. În depărtare – zumzăitul și păcănitul unui motor electric, al unei mașinuțe de golf care pleacă.

— Nu putem face asta acum, spune Roboy, apropiindu-se de Landsman și aplecându-se deasupra lui.

Barba lui deasă îi acoperă întreaga față, de la pomeți în jos, crescându-i din abundență în nări și răsucindu-i-se în cârlionți subțiri pe lângă lobii urechilor.

— Ultimul lucru pe care și-l dorește este să dea peste o urmă cât de mică de mizerie. OK, domnu' detectiv.

Vocea sa molcomă are acum un ton sentimental, devenind mai calmă. E încărcată de o afecțiune de complezență, iar Landsman se crispează, așteptând lucrul acela rău pe care îl prevestește și care se dovedește a fi doar un băț peste braț, manevrat cu rapiditate și pricepere.

În secunde ireale care preced pierderea cunoștinței, limbajul gutural pe care Landsman l-a auzit la Roboy sună ca o înregistrare în urechea lui, și astfel face un salt uimitor către o revelație imposibilă, la fel cum, într-un vis, cineva devine conștient dintr-odată că a inventat o teorie excepțională sau că a scris o poezie superbă, care dimineața se dovedesc a fi doar aiureli. Evreii aflați de cealaltă parte a ușii vorbesc despre trandafiri și tămâie. Bătuți de vântul deșertului, stau sub curmali, iar Landsman este prezent și el acolo, îmbrăcat în veșminte largi, care țin la distanță

soarele biblic. Vorbește în ebraică și toți sunt prieteni și frați deopotrivă, iar munții sar precum berbecii și dealurile precum mieușii.

Landsman se trezește dintr-un vis în care-și lăsa urechea dreaptă pradă lamelor elicei unui Cessna 206. Se agită sub răceala umedă a unei pături electrice care nu funcționează, într-o cameră nu cu mult mai mare decât patul de campanie de-a curmezișul căruia e întins. Își atinge cu un deget precaut o latură a capului. Acolo unde l-a lovit Fligler, carnea e umflată și umedă. Durerea din umărul stâng e și ea ucigătoare.

La o fereastră îngustă, vizavi de pat, storuri din lamele metalice lasă să se scurgă cenușiul trist al unei după-amiezi de noiembrie din Alaska de sud-est. Înăuntru nu pătrunde lumină, ci o rămășiță de lumină, o zi bântuită de amintirea soarelui.

Landsman încearcă să se ridice și descoperă că umărul îl doare atât de tare fiindcă cineva a fost foarte amabil și i-a prins în cătușe încheietura stângă de unul dintre picioarele de oțel ale patului. Cu brațul ridicat deasupra capului, Landsman și-a aplicat un fel de terapie brutală asupra umărului, foindu-se și zvârcolindu-se în somn. Același

suflet caritabil care l-a legat s-a gândit să-i scoată și pantalonii, cămașa și jacheta, reducându-l din nou la statutul unui bărbat în chiloți.

Se așază pe coapse, la capătul patului. Apoi, întors cu spatele, se trage de pe saltea, ca să poată sta pe vine, cu brațul drept atârând într-un unghi mai natural și cu mâna încătușată pe podea. Podeaua este acoperită cu linoleum galben ca interiorul unui filtru de țigară folosit și rece precum stetoscopul unui legist. Etalează o colecție vastă de cocloașe de praf ca niște lemingi și ghemotoace de păr prăfuite, precum și de pete negre de murdărie de la muște. Pereții sunt din bolțari, vopsiți cu un strat dens și lucios, ca pasta de dinți albastră. Pe peretele de lângă capul lui Landsman, o mână familiară a scris un scurt mesaj pentru Landsman pe fâșia de mortar dintre doi bolțari: CELULĂ DE DETENȚIE OFERITĂ PRIN GENEROZITATEA LUI NEAL ȘI RISA NUDELMAN SHORT HILLS NEW JERSEY. Vrea să râdă, însă prezența inscripției hazlii a surorii sale în locul acesta îi face părul măciucă.

În afară de pat, singura piesă de mobilier din colțul de lângă ușă este un coș de gunoi metalic. Un coș pentru copii, galben cu albastru, cu un desen care înfățișează un câine topăind pe un câmp cu margarete. Landsman se uită la el multă vreme, fără să se mai gândească la nimic; îi trec prin minte doar gunoiul făcut de copii și câinii din desenele animate. Neliniștea sumbră inspirată mereu de Pluto, un câine al cărui stăpân e un șoarece, confruntat în fiecare zi cu oroarea mutantă a lui Goofy. Mintea îi e încețoșată de fumul invizibil ieșit din țeava de eșapament a unui autobuz care stă cu motorul pornit în mijlocul creierului său.

Landsman se chircește lângă patul de campanie timp de un minut, ghemuindu-se ca un cerșetor care vânează monede aruncate pe trotuar. Apoi târăște patul spre ușă și se așază. Într-un fel metodic, dar în același timp sălbatic, începe să lovească ușa cu călcâiele goale. E o ușă goală pe

dinăuntru, din oțel, iar atunci când e lovită scoate un sunet asurzitor, inițial plăcut. Apoi își pierde farmecul. Pe urmă Landsman încearcă să strige de mai multe ori: „Ajutor! M-am tăiat și sângerez!” Strigă până când răgușește și lovește până când simte că îi zvâcnesc picioarele. În cele din urmă, obosește să mai lovească și să mai strige. Trebuie să urineze. E o nevoie stringentă. Se uită la coșul de gunoi, apoi la ușă. S-ar putea să fie din cauza drogurilor din organism sau a urii pe care o simte pentru cămăruța aceea în care sora lui și-a petrecut ultima noapte pe pământ și pentru oamenii care l-au legat, lăsându-l numai în chi-loți. Poate că toate strigătele acelea furioase i-au creat o furie reală. Dar ideea de a fi obligat să se ușureze într-un coș de gunoi cu Shnapish Cățelul îl înfurie și mai tare.

Târăște patul la fereastră și dă deoparte storurile care zângăne. Geamul e făcut din sticlă securizată jivrată. Sclipiri verzi-cenușii prinse într-un cadru greu de oțel. Cândva – poate până de curând – a existat acolo și un zăvor, dar gazdele sale amabile l-au îndepărtat. Acum există o singură modalitate de a deschide fereastra. Landsman merge la coșul de gunoi, târând patul după el ca pe un simbol. Ridică încet coșul, țintește și îl aruncă drept în sticla securizată a ferestrei înalte. Coșul ricoșează și zboară înapoi către Landsman, lovindu-l drept în frunte. O clipă mai târziu, simte gust de sânge a doua oară pe ziua de azi, scurgându-i-se pe obraz către colțul buzelor.

– Shnapish, ticălosule..., spune el.

Lipește patul de peretele lung și apoi, folosindu-și mâna liberă, îi scoate salteaua. O sprijină de peretele opus. Prinde cadrul patului de fiecare latură și, ridicându-se din genunchi, îl saltă de la pământ. Rămâne acolo un moment, ținând cadrul instabil paralel cu propriul corp. Se clatină sub greutatea neașteptată, care nu e cine știe ce, dar tot îl face să se încordeze. Face un pas în spate, își coboară capul și împinge cadrul patului prin geam. Bucăți de peluză verde și ceață

explodează în fața ochilor uimiți ai lui Landsman. Copaci, ciori, viespi de sticlă spartă, apele de culoarea țevii de armă ale strâmtorii, un hidroavion strălucitor și alb, cu margini roșii. Apoi cadrul patului îi sare din mâini printre colții de sticlă care se cascadează în lumina dimineții.

Ca elev, Landsman a primit note bune la fizică. Mecanică newtoniană, corpuri în repaus și în mișcare, acțiuni și reacțiuni, gravitație și masă. Fizica i se părea mult mai logică decât orice altceva încercaseră să-l învețe. Un concept precum acela de inerție, de exemplu, tendința unui corp aflat în mișcare de a rămâne în mișcare. Așa că Landsman n-ar trebui să fie prea surprins când cadrul patului nu se rezumă la spargerea fereastră. Oasele umărului îi sunt smulse brusc, tendoanele îi pocnesc, iar el e cuprins din nou de sentimentul fără nume pe care l-a încercat când a vrut să se urce din mers în limuzina doamnei Shpilman: conștientizarea bruscă – un fel de *satori*¹ inversat – a faptului că a comis o eroare gravă, dacă nu chiar fatală.

Norocul lui Landsman e că aterizează pe un morman de zăpadă. E un petic ascuns, rezistent, vârât adânc în umbra părții de nord a barăcilor. E singura urmă de zăpadă vizibilă din întregul ansamblu, iar Landsman cade direct în ea. Fălciile îi clănțane, astfel că fiecare dintre scoate propriul sunet distinct, în timp ce la impactul cu pământul, fundul lui urmează legile newtoniene, laolaltă cu restul scheletului.

Își ițește capul din zăpadă. Simte aer rece la ceafă. Pentru prima dată de când și-a luat zborul, observă că a înghețat. Se ridică. Mandibula îi tremură încă. Dârele de zăpadă de pe spate sunt precum creștăturile lăsate de un bici de sârmă. Merge împleticit și se clatină, tras spre stânga de greutatea cadrului de pat. Acesta se oferă să-l ajute să cadă iar în zăpadă. Ca să se afunde în ea, să-și vâre capul care-l

¹ Termen din budismul japonez având semnificația de „trezire”, „înțelegere”, „iluminare” (n.r.).

doare în grămada rece și curată de zăpadă. Ca să închidă ochii și să se relaxeze.

Tocmai atunci aude un târșăit vag de tălpi venind de după colțul clădirii, ca o pereche de ștergătoare care fac să dispară urmele propriei lor treceri. Un mers defectuos, cu precipitarea și șovăiala unui om care șchiopătează. Landsman prinde cadrul patului și îl ridică, apoi se sprijină de partea îmbrăcată în șindrilă a barăcilor. Când vede un bocanc și manșeta de tweed a pantalonilor lui Fligler, dă drumul cadrului. Fligler cotește, iar marginea de oțel a cadrului îl lovește drept în față. O mână roșie de sânge își întinde degetele peste obraji și fruntea lui Fligler. Bastonul îi zboară prin aer și lovește pavajul cu un sunet de marimba¹. Cadrul, parcă intimidat în absența celui mai bun prieten al său, îl târăște pe Landsman după el, izbindu-l de Fligler. Mirosul de la sângele acestuia îi umple nările. Landsman se ridică în picioare, apucând cu mâna liberă shalomul dintre degetele fără viață ale lui Fligler.

Ridică automatul, contemplând cu o dorință malefică ideea de a-l împușca pe bărbatul ghemuit pe jos. Apoi privește spre clădirea principală, aflată la vreo sută cincizeci de metri distanță. Câteva umbre se mișcă în spatele ușilor cu canaturi aflate pe această latură. Una dintre uși se deschide brusc, iar mutrele cu măști de schi ale tinerilor jidani se adună în prag. Landsman îi invidiază pentru uimirea lor copilărească, dar tot ațintește arma în direcția lor. Ei se feresc și se retrag, iar când se despart, dintre ei se desprinde un bărbat înalt și subțire, cu părul blond. Tocmai a sosit și a coborât din hidroavionul său alb și lucios. Părul îi este o adevărată apariție, precum o reflectare a soarelui într-o foaie de tablă. Are un pulover cu pinguini și pantaloni largi, din catifea reiată. Preț de o clipă, omul în pulover cu pinguini se încruntă în direcția lui Landsman, părând confuz. Apoi, când Landsman îl ia în cătare, cineva îl trage din prag.

¹ Instrument de percuție african, asemănător cu xilofonul (n.r.).

Cătușa sapă în încheietura lui Landsman, suficient de adânc pentru a-i răzui carnea. Își schimbă direcția, ațintind pistolul spre propria mână stângă. Trage o singură dată, cu grijă, iar cătușa alunecă precum o brățară. Landsman lasă cadrul patului să cadă cu o expresie de regret moderat, de parcă acesta ar fi trupul unei slugi stupide, dar loiale familiei, care i-a servit pe cei din neamul Landsman. Apoi pornește spre pădure, către un luminiș. Vreo douăzeci de evrei tineri și sănătoși îl urmăresc strigând, blestemând și dând ordine. În primul minut, se așteaptă să vadă fulgerul ramificat al unui glonț pătrunzându-i în creier și să se prăbușească sub mugetul lent al tunetului său. Dar nu se întâmplă nimic. Probabil că au primit ordin să nu tragă.

„Ultimul lucru pe care și-l dorește este să dea peste vreo urmă cât de mică de mizerie.”

Landsman se trezește alergând pe un drumeag curat și bine întreținut, marcat cu reflectoare roșii, așezate pe pari metalici. Își amintește peticul verde pe care-l văzuse de sus – departe, dincolo de pădure, presărat cu mormane de zăpadă. Crede că acest drum duce într-acolo. Trebuie să ducă, oricum, undeva.

Landsman fuge prin pădure. Drumul e acoperit cu un strat gros de ace căzute, care camuflează zgomotul făcut de călcăiele sale goale. Aproape că vede cum căldura îi părăsește corpul în valuri pâlpâitoare, care se întind în urma lui. În fundul gurii are un gust care-i amintește de mirosul sângelui lui Fligler. Verigile lanțului rupt atârnă de cătușă, zornăind. Undeva, o ciocănităre își face creierul terci, izbindu-se de un copac. Creierul lui Landsman lucrează furibund, încercând să-și dea seama ce fac oamenii ăștia aici. Ce făcea individul cu aer de profesor invalid, al cărui TEC-9 e acum la el. Doctorul cu fruntea de beton. Barăcile pustii. Ferma de reabilitare care nu e ceea ce pare. Vlăjganii care se învârt pe-aici. Bărbatul blond în pulover cu pingui, care nu tolerează mizeria.

Între timp, o altă zonă a creierului său e ocupată cu măsurarea temperaturii aerului – să zicem, vreo două grade Celsius – pentru ca pe baza ei să calculeze – sau să-și amintească de vreun tabel văzut cândva – în cât timp moare de hipotermie un polițist evreu în chiloți. Dar celulele care fac să funcționeze acest organ măreț și distrus, zăpăcite și drogate, îi spun doar să fugă și să nu se mai oprească.

Pădurea se termină brusc, iar el ajunge în fața unui hambar pentru unelte – panouri cenușii de oțel, acoperite cu mușegai, fără ferestre, cu un acoperiș din plastic ondulat. O pereche scrotală de rezervoare cu propan atârână pe o latură a clădirii. Aici, vântul e mai aspru, iar Landsman îl simte ca pe un șuvoi de apă clocotită pe piele. Înconjoară în fugă hambarul. Se află la marginea unei întinderi golașe de pământ acoperit cu paie. La mare distanță, o fâșie de iarbă verde dispare în fuioarele de ceață. O potecă acoperită cu pietriș pornește de la hambar, de-a lungul câmpului acoperit cu paie. La cincizeci de metri mai încolo, poteca se bifurcă. O cărare o ia către est, spre fâșia aceea verde. Cealaltă merge drept și dispare într-un pâlc întunecat de copaci. Landsman se întoarce la hambar. Are o ușă mare, glisantă. Landsman o trage cu zgomot într-o parte. Echipament frigorific dezasamblat, piese ale unor mașinării misterioase, un perete acoperit cu încolăcelile ca de scriitură arabă ale unui furtun de cauciuc negru. Și chiar lângă ușă, una dintre mașinuțele acelea electrice pe trei roți numite Zumzum (locul doi la exporturile realizate de acest district, după telefoanele mobile marca Shoyfer). Aceasta e dotată cu o banchetă acoperită cu un vinilin negru, pătat de noroi. Landsman se urcă la volan. Oricât de rece i-ar fi deja fundul, oricât de rece e vântul care bate dinspre Yukon, scaunul de vinilin din Zumzum e încă și mai rece. Landsman apasă butonul de pornire. Calcă pedala și o ia din loc, cu un trosnet și un zumzet al angrenajelor diferențiale. Se hurducăie spre răspântie și ezită între pădure și fâșia aceea liniștită de

iarbă verde care se pierde în ceață ca o speranță aducătoare de pace. Apoi Landsman apasă pedala până la fund.

Chiar înainte să plonjeze printre copaci, Landsman se uită peste umăr și-i vede pe jidanii de la Peril Strait venind după el într-un Ford Caudillo mare și negru, care împrășcă pietriș când dă colțul hambarului. Landsman n-are idee de unde a apărut sau cum a ajuns aici. Când era în avion, nu a văzut deloc mașini. Se află la cinci sute de metri în spatele Zumzumului și îl ajunge din urmă.

În pădure, cărarea cu pietriș e înlocuită de un drum dificil de pământ bătătorit, care se strecoară printre molizii zdraveni de Sitka, înalți și misterioși. Landsman înaintează zbârâind și vede, printre copaci, un gard înalt din plasă de oțel, deasupra căruia sunt așezate rotocoale lucioase și vesele de sârmă ghimpată. Prin gardul din plasă de oțel sunt împletite bucăți de plastic verde. Pe alocuri există câte un gol în acea țesătură a gardului. Prin aceste goluri, Landsman vede un alt hambar, un luminiș, stâlpi, bârne, cabluri întretăiate. Un cadru uriaș, acoperit cu o plasă de camuflaj, colaci desfășurați de sârmă ghimpată, frânghii. Poate că e o clădire pentru activități sportive, un soi de teren de joacă terapeutic pentru pacienții aflați în recuperare. Da, sigur, iar oamenii din Caudillo îl urmăresc doar ca să-i înapoieze pantalonii.

Mașina neagră se află acum la mai puțin de două sute de metri distanță. Pasagerul de pe locul din față coboară geamul și se urcă pe portieră, ținându-se cu o mână de bara de pe acoperiș. Cealaltă mână, remarcă Landsman, se pregătește să tragă cu un pistol. Este blond, cu barbă, poartă un costum negru, are părul tuns scurt și o cravată sobră, ca a lui Roboy. Nu se grăbește să țintească, evaluând distanța tot mai redusă. Apoi o izbucnire de lumină îi învâluie mâna, iar partea din spate a Zumzumului explodează cu un pocnet, împrăștiind așchii de fibră de sticlă. Landsman strigă și ia piciorul de pe pedala de accelerație. S-a zis cu dorința lor de a nu face mizerie.

Se mai hurducăie, din inerție, vreo doi, trei metri, apoi se oprește. Tânărul care stă agățat la geamul Fordului Caudillo își ridică mâna cu arma și evaluează efectul împușcături. Gaura neregulată din carcasa de fibră de sticlă a Zumzumului îl dezamăgește, probabil, pe sărmanul copil. Dar trebuie să fie bucuros, fiindcă țința lui mobilă tocmai a devenit una statică. La următoarea împușcătură va fi mult mai ușor de nimerit. Își coboară din nou brațul, cu o încetineală răbdătoare, aproape ostentativă, aproape crudă. Atenția și faptul că nu-și irosește gloanțele îi sugerează lui Landsman un antrenament riguros și o atitudine de atlet în privința eternității.

Capitularea învăluie inima lui Landsman precum umbra unui steag. Nu are nicio șansă să lase în urmă Fordul Caudillo, nu într-un Zumzum în care s-a tras și care, atunci când e în formă maximă, abia ajunge la vreo treizeci de kilometri pe oră. Îi trece brusc prin minte că o pătură călduroasă și poate o ceașcă de ceai ar fi recompensele potrivite pentru un eșec. Caudillo se apropie furtunos de el, apoi se oprește brusc, împrăștiind acele căzute. Trei dintre portierele sale se deschid și trei bărbați coboară din el – jidani tineri și solizi, în costume care nu le vin bine și în pantofi negri ca meteoriții, îndreptându-și pistoalele automate spre Landsman. Armele par să le pulseze în mâini, de parcă ar conține animale mici sau giroscopae. Abia le pot ține în frâu. Băieți duri, cu cravatele fluturând, cu bărbile tăiate regulat împrejurul maxilarului, cu pălăriile ca niște farfuriuțe croșetate.

Portiera din spate, aflată pe partea dinspre el, rămâne bine închisă, însă în spatele ei Landsman distinge silueta unui al patrulea bărbat. Băieții duri se aproprie de Landsman în costumele lor identice și cu tunsorile lor de oameni serioși.

Landsman se ridică și se întoarce, cu mâinile ridicate.

— Sunteți clone, nu-i așa? Întreabă el când cei trei băieți duri îl înconjoară. La finalul filmului, mereu e vorba de clone.

— Taci, spune în engleza americană băiatul care se află cel mai aproape de el, iar Landsman e pe cale să se conformeze, când aude zgomotul unui lucru deopotrivă fibros și moale care se rupe încet în două.

În timp ce-și dă seama din privirile băieților duri că și ei îl aud, zgomotul devine ascuțit și regulat – zgomotul unei foi de hârtie prinse între lamele unui ventilator. Apoi devine mai intens, mai stratificat. E tusea convulsivă a unui bătrân. Un cric greu, lovindu-se de o podea rece de ciment. Flatulența unui balon care se sparge, țâșnind prin living și lovindu-se de o lampă. Printre copaci apare o lumină, săltând și țopăind ca o albină, și deodată Landsman știe ce e.

— Dick, spune el simplu și nu fără mirare, brusc străbătut de un fior care-l pătrunde până la os.

Lumina vine de la un far vechi de șase volți, cam la fel de puternic ca o lanternă mare, clipind și dispărând în beznă pădurii de molizi. Motorul care conduce lumina spre grupul de evrei e unul cu doi cilindri în „V”, făcut la comandă. Poți auzi arcurile furcilor din față când simt fiecare neregularitate a drumului.

— Lua-l-ar dracu', mormăie unul dintre băieții duri. Pe el și pe nenorocita lui de motocicletă Matchbox.

Landsman a auzit diverse povești despre inspectorul Willie Dick și motocicleta lui. Unii spun că a fost făcută pentru un milionar adult din Bombay, de statură sub cea medie, alții că i-a fost făcută cadou Prințului de Wales cu ocazia împlinirii vârstei de treisprezece ani, iar alții că i-a aparținut cândva unui ciudat temerar de la un circ din Texas, Alabama sau din vreun alt loc la fel de exotic. La prima vedere, arată ca un Royal Enfield Crusader standard din 1961, gri ca metalul armelor în bătaia soarelui, cu finisaje uimitoare din crom, restaurate cu grijă. Trebuie să stai în picioare lângă ea sau s-o vezi lângă o motocicletă normală ca să-ți dai seama că e construită la o scară de două treimi. Willie Dick, deși un adult în vârstă de treizeci și

șapte de ani, măsoară doar un metru treizeci și nouă. Dick se hurducăie pe lângă Zumzum, se oprește cu un scârțâit și reduce la tăcere bătrânul motor britanic. Coboară de pe motocicletă și se îndreaptă cu pas arogant spre Landsman.

— Ce mama dracului? spune el scoțându-și mânușile din piele neagră, de felul celor purtate de Max von Sydow când l-a jucat pe Erwin Rommel.

Vocea lui e întotdeauna surprinzător de profundă, ținând cont de silueta de băiețel. Cercetător, dă ocol cremei forțelor polițienești ale evreilor.

— Detectiv Meyer Landsman!

Se întoarce spre băieții duri și le evaluează duritatea.

— Domnilor...

— Domnule inspector Dick..., spune cel care îi zisese lui Landsman să tacă.

Tânărul are o expresie de pușcăriaș, aspră și furișă, ca o periută de dinți ascuțită până când a devenit un șiș.

— Ce vă aduce tocmai prin părțile noastre?

— Cu tot respectul, domnule Gold – vă numiți Gold, nu-i așa? –, părțile astea, lua-le-ar dracu', sunt ale *mele*.

Dick iese din grupul care-l încercuiește pe Landsman. Se holbează la umbra care privește din spatele portierei închise a Fordului Caudillo. Landsman nu poate fi sigur, dar oricine ar fi acolo nu pare suficient de mare ca să fie Roboy sau bărbatul blond, în pulover cu pinguini. E o umbră mititică și cocoșată, ascunsă și atentă.

— Am fost aici înaintea voastră și voi fi aici multă vreme după ce voi, jidanii, veți dispărea.

Inspectorul-detectiv Wilfred Dick este tlingit pur, urmașul căpeteniei Dick, autorul ultimului dezastru înregistrat în istoria relațiilor ruso-tlingite, împușcând și ucigând un soldat de pe un submarin rusesc, naufragiat și pe jumătate mort de foame, pe care-l prinsese furându-i prada din capcanele pentru crabi de la Stag Bay în 1948. Willie Dick e însurat și are nouă copii cu prima și singura lui soție, pe care

Landsman n-a văzut-o niciodată. Firește, se zvonește c-ar fi uriașă. În 1993 sau 1994, Dick a terminat cu succes cursa de sănii cu atelaj de câini de la Iditarod, clasându-se al nouălea între cei patruzeci și șapte de finaliști. Are un doctorat în criminalistică la Universitatea Gonzaga din Spokane, Washington. Prima ispravă a lui Dick ca membru adult al tribului său a fost să călătorească, pe o veche balenieră din Boston, din satul natal aflat în Stag Bay până la sediul central al Poliției Tribale din Angoon, pentru a-l convinge pe superintendent să ignore, în cazul său, cerințele minime cu privire la standardul de înălțime pentru ofițeri. Poveștile despre cum a reușit asta sunt calomnioase, desfrânate, greu de crezut sau o combinație a celor trei variante. Willie Dick are toate defectele caracteristice oamenilor foarte scunzi și foarte inteligenți: e vanitos, arogant, din cale-afară de ambițios și nu uită prea curând afronturile și ironiile. Este, de asemenea, onest, încăpățânat și curajos și îi datorează lui Landsman o favoare. Și nu uită când îi e dator cuiva.

— Încerc să-mi închipui ce puneți la cale voi, evreii ăștia nebuni, și fiecare dintre teoriile mele e mai dementă decât cea dinainte, spune el.

— Omul ăsta e pacient aici, spune Gold. Încearca să se externeze ceva mai devreme, atâta tot.

— Așa că urma să-l împușcați, spune Dick. Asta-i o terapie dată dracului, băieți. La naiba! De-a dreptul freudian!

Se întoarce iar spre Landsman și îl analizează de sus în jos. Chipul măsliniu al lui Dick e chipeș, într-un fel. Ochii lacomi acționează de sub fruntea plină de înțelepciune, are o gropiță în bărbie, nasul drept și regulat. Ultima dată când l-a văzut Landsman, Dick era întotdeauna nevoit să-și scoată din buzunarul de la cămașă o pereche de ochelari pentru citit pe care să și-i pună la ochi. Acum s-a dat bătut în fața bătrâneții și a adoptat o pereche de ochelari italieni subțiri, din oțel negru, lustruit, de felul celor purtați la interviurile pe teme profunde, acordate de chitariștii rock britanici. Este

îmbrăcat cu blugi negri și țepeni, cizme negre de cowboy și o cămașă în carouri roșii și negre, descheiată la guler. Peste umeri poartă, ca de obicei, o manta scurtă, prinsă cu un șnur împletit făcut din pielea netăbăcită a unui urs pe care l-a vânat și l-a ucis chiar el. Willie Dick e o creatură afectată – fumează țigări negre –, dar e și un detectiv criminalist bun.

— Cristoase, Landsman! Arăți ca un embrion de porc pe care l-am văzut cândva murat într-un borcan.

Dezleagă șnurul împletit cu degetele de la o mână și-și scoate pelerina, apoi i-o aruncă lui Landsman.

Pentru o clipă, e rece ca oțelul pe trupul lui Landsman, apoi devine minunat de călduroasă. Dick își păstrează rânjetul batjocoritor, dar, spre bucuria lui Landsman – fiindcă doar el poate vedea asta–, din privire îi dispare orice urmă de amuzament.

— Am vorbit cu nevastă-ta, spune el aproape în șoaptă, cu tonul pe care-l folosește ca să amenințe suspiecții și să intimideze martorii. După ce am primit mesajul tău. Ești mai puțin îndreptățit să te afli aici decât un nenorocit de șobolan african fără ochi.

Ridică vocea până devine aproape teatrală.

— Detectiv Landsman, ce-am zis c-o să-i fac fundului tău de evreu data viitoare când te prind zbenguindu-te pe teritoriu indian fără a beneficia de haine?

— N... nu-mi amintesc, spune Landsman, cuprins de un tremur violent – rezultat al recunoștinței și expunerii la frig. A... ai spus a... atât de multe...

Dick se îndreaptă spre Caudillo și bate în portiera închisă, de parcă ar vrea să intre. Portiera se deschide, iar Dick trece în spatele ei și conversează pe un ton scăzut cu omul care stă acolo, la căldurică. O clipă mai târziu, Dick se întoarce și-i spune lui Gold:

— Șeful vrea să-ți vorbească.

Gold înconjoară portiera deschisă ca să discute cu șeful. Când se întoarce, arată de parcă sinusurile i-ar fi fost

scoase prin urechi și ar da vina pe Landsman pentru asta. Face un semn din cap spre Dick.

— Detectiv Landsman, spune Dick, fir-ar al dracului, mă tem că trebuie să te arestez.

În camera de gardă a unui spital indian din St. Cyril, doctorul indian îl examinează pe Landsman și îl declară apt de încarcerare. Numele doctorului este Rau, vine din Madras și e genul de om pe care nu-l mai impresionează nimic. E chipeș, gen Sal Mineo, cu ochi mari, ca de obsidian, și o gură ca un trandafiraș de pe tort. Degerături moderate, îi spune el lui Landsman, nimic serios, deși la o oră și patruzeci și șapte de minute după ce a fost salvat, Landsman nu pare să-și poată controla tremurul care pornește din interior și îi scutură tot corpul. Îi este frig până-n măduva oaselor.

— Unde-i dulăul cu butoiaș de coniac la gât? întreabă Landsman, după ce doctorul îi spune că poate renunța la pătură și se poate îmbrăca în hainele închisorii, care stau împăturite frumos într-un teanc de lângă chiuvetă. Când intră în scenă?

— Îți place să bei rachiu? spune doctorul Rau, de parcă ar citi dintr-un ghid de conversație ori de parcă n-ar avea nici cel mai mic interes pentru întrebare sau pentru răspunsul pe care l-ar putea primi.

Landsman îl clasifică imediat drept ton clasic de interogatoriu, atât de rece, încât devine arzător. Privirea doctorului Rau rămâne fixată cu hotărâre spre un colț gol al încăperii.

— Simți că ai nevoie de asta ?

— Cine a zis ceva despre nevoie? spune Landsman, chinându-se cu nasturele de la șlițul unor pantaloni uzați, din material țesut în diagonală.

Bluză de lucru din bumbac, teniși de pânză fără șireturi. Vor să-l îmbrace ca pe un bețiv, sau ca pe-un tâmpit de pe plajă, sau ca pe vreun alt soi de ratat care apare dezbrăcat la poliție, fără adăpost sau mijloace de trai vizibile. Încălțările îi sunt prea mari, dar altfel toate se potrivesc perfect.

— Nu ți-e poftă?

Pe ecusonul doctorului se află un pic de scrum. Îl ia cu unghia.

— Nu simți nevoia să bei ceva chiar acum?

— Poate că doar *aș vrea* asta, spune Landsman. Ți-a trecut prin minte așa ceva?

— Poate, spune doctorul. Sau poate că-ți plac câinii mari și băloși.

— OK, domnu' doctor, ajunge, spune Landsman. Hai să nu ne jucăm.

— Fie.

Doctorul Rau își întoarce fața rotundă către Landsman. Irișii ochilor săi par făcuți din fontă.

— Pe baza examenului medical, *aș* spune că treci prin sevraj alcoolic, domnule detectiv Landsman. Pe lângă degerături, suferi de deshidratare, tremor, palpitații, iar pupilele îți sunt dilatate. Nivelul de zahăr din sânge ți-e scăzut, ceea ce-mi spune că nu prea ai mâncat. Pierderea apetitului este un alt simptom al sevrajului. Tensiunea îți este mare, iar comportamentul tău din ultima vreme s-a dovedit, din câte înțeleg, cam haotic. Violent chiar.

Landsman trage de capetele boțite ale gulerului bluzei sale de lucru din stofă, încercând să le netezească. Ca niște storuri ieftine, acestea se tot ridică înapoi.

— Domn' doctor, ți-o spun ca de la un om cu raze X în priviri la celălalt: îți respect spiritul de observație, însă te rog să-mi spui, dacă India ar fi anihilată și, în două luni, ai fi aruncat în ghearele lupului, împreună cu toți cei pe care i-ai iubit, fără să ai unde să te duci și fără să-i pese nimănui de soarta voastră, iar jumătate de lume și-ar fi petrecut ultimii o mie de ani încercând să ucidă indieni, nu crezi c-ar fi posibil să te apuci de băut?

— Ori asta, ori m-aș lua la harță cu doctorii străini.

— Câinele cu rachiu nu face pe deșteptul cu tipul înghețat, spune Landsman cu regret.

— Detectiv Landsman...

— Da, domnu' doctor.

— Te-am examinat în ultimele unsprezece minute și în tot acest timp ai scos pe gură trei discursuri prelungite. Unele artăgoase, aș zice.

— Da, spune Landsman, iar sângele începe abia acum să-i circule, urcându-i-se în obraji. Mi se întâmplă uneori.

— Îți place să ții discursuri?

— Când și când.

— Zigzaguri verbale.

— Poți să le numești și așa.

Pentru prima dată, Landsman observă că doctorul Rau mestecă ceva pe furiș, dând din măsele. Un miros slab de anason iese dintre buzele sale roz ca glazura de prăjituri.

Doctorul notează ceva pe fișa lui Landsman.

— Te afli în prezent sub supravegherea unui psihiatru sau iei medicamente contra depresiei?

— Depresie? Ți se pare că sunt deprimat?

— E doar un fel de-a spune, răspunde doctorul. Caut simptome. Din ce mi-a transmis inspectorul Dick și din

propriul meu examen medical, rezultă că e foarte probabil să suferi de un soi de tulburare de dispoziție.

— Nu ești prima persoană care-mi spune asta, comentează Landsman. Regret să te informez.

— Iei medicamente?

— Nu, nu tocmai.

— Nu tocmai?

— Nu. Nu vreau.

— Nu vrei.

— Știi... mi-e teamă că-mi pierd controlul.

— Asta explică băutura, spune doctorul.

Cuvintele îi ies dintre buze odată cu un iz sardonice de lemn-dulce.

— Am auzit că face minuni pentru persoanele care nu se pot controla.

Merge spre ușă, o deschide, și își face apariția un polițist indian care să-l ia pe Landsman.

— Din experiența mea, domnule detectiv Landsman, dacă-mi permiți, își încheie doctorul propriul zigzag verbal, oamenii care se tem să-și piardă controlul adesea nu văd că l-au pierdut deja cu multă vreme în urmă.

— Vorbește, *swami*¹, spune polițistul indian.

— Închide-l, spune doctorul, aruncând dosarul lui Landsman pe chiuveta prinsă în perete.

Polițistul indian are un cap ca un nod dintr-un lemn de sequoia și cea mai urâtă tunsoare pe care Landsman a văzut-o vreodată, un soi de hibrid nenorocit între stilul periută și *pompadour*. Îl conduce pe Landsman printr-o serie de holuri pustii și pe un șir de trepte din oțel, într-o cameră din spatele închisorii St. Cyril. Aceasta are o ușă obișnuită din oțel. Fără gratii. E suficient de curată și de bine luminată. Patul are o saltea, o pernă și o pătură, împăturită frumos. Toaleta are colac. Pe perete e prinsă în șuruburi o oglindă metalică.

¹ Termen de adresare pentru învățători sau maeștri spirituali, în tradiția hindusă (n.r.).

— Apartamentul VIP, spune indianul.

— Ar trebui să vezi unde locuiesc, răspunde Landsman.

E aproape la fel de plăcut.

— Nu-i nimic personal, spune polițistul. Inspectorul a vrut să se asigure că știi asta.

— Unde e?

— Se ocupă de caz. Dacă oamenii ăia depun plângere, e înglodat în nouă straturi de rahat.

Fața i se contorsionează într-un rânjel lipsit de umor.

— L-ai trosnit pe evreiașul ăla destul de rău.

— Cine-s ăștia? întreabă Landsman. Sergent, ce dracu' pun la cale evreii ăia acolo?

— E un centru de odihnă, spune sergentul, cu aceeași lipsă arzătoare de emoție etalată de doctorul Rau când îl întrebase pe Landsman dacă e alcoolic. ...Pentru tinerii evrei rătăciți, prinși în capcana infracțiunilor și a drogurilor. Cel puțin asta am auzit eu. Somnic ușor, domnu' detectiv.

După plecarea polițistului indian, Landsman se târăște pe pat, își trage pătura peste cap și, înainte să se poată abține, înainte să aibă timp să simtă ceva măcar și să conștientizeze că simte ceva, un suspin scapă dintr-o nișă adânc ascunsă și îi umple gâtlejul. Lacrimile care-i ard ochii sunt precum tremurul său alcoolic: nu folosesc la nimic și par imposibil de stăpânit. Își trânteste perna peste față și simte, pentru prima dată, cât de singur l-a lăsat Naomi.

Ca să se liniștească, revine la Mendel Shpilman, întins pe patul său din camera 208. Se imaginează lungit pe acel pat și trecând prin mutările celei de-a doua partide a lui Alehin împotriva lui Capablanca, la Buenos Aires, în 1927, în timp ce heroina îi transformă sângele într-un potop de zahăr și creierul într-o limbă flască. Așa, deci... Cândva a fost potrivit să îmbrace straie de Tzaddik Ha-Dor, apoi s-a hotărât că erau o cămașă de forță. Fie. Apoi au urmat mulți ani pierduți. A jucat șah ca să aibă bani de droguri. Hoteluri

ieftine. S-a jucat de-a v-ați ascunselea cu cele două destine incompatibile pe care i le-au croit moștenirea genetică și Dumnezeu. Apoi, într-o zi, niște oameni îl găsesc și-l cară la Peril Strait. Un loc unde se află un doctor, un stabiliment construit prin generozitatea unor Barry, și Marvin, și Susie ai Americii evreiești, unde-i pot curăța piesele și i le pot monta la loc. De ce? Fiindcă au nevoie de el. Fiindcă intenționează să-l folosească. Și vrea să meargă cu oamenii ăștia. E de acord. Naomi n-ar fi zburat niciodată cu Shpilman și cu escortele sale dacă ar fi mirosit că e obligat în vreun fel. Deci treaba asta are avantajele ei: bani, promisiunea vindecării și a recăpătării gloriei, împăcarea cu familia, eventual o plată în droguri – pentru Shpilman. Dar când ajunge la Peril Strait ca să-și înceapă noua viață, ceva îl face să se răzgândească. Ceva ce află, vede sau deduce. Sau poate își pierde curajul. Îi cere ajutor femeii care le-a fost multor oameni, în general dintre cei căzuți foarte jos, singurul prieten. Naomi zboară din nou cu el, schimbându-și din mers planul de zbor, și îi găsește pe cineva care să-l ducă la un motel ieftin – pe fiica omului cu plăcintele. Ca răsplată pentru sfidare, acești evrei misterioși îi fac avionul să se prăbușească. Apoi pleacă să-l vâneze pe Mendel Shpilman, care a dispărut din nou. Se ascunde de ceea ce ar putea deveni. Zace pe pat cu fața în jos, în camera lui din hotelul Zamenhof, prea dus ca să se gândească la Alehin, la Capablanca și la Apărarea Indiană a reginei. Prea dus ca să audă că bate cineva la ușă.

— Nu e nevoie să bați, Berko, spune Landsman. E o închisoare.

Se aude un zornăit de chei, apoi polițistul indian deschide ușa. În spatele său se află Berko Shemets. S-a îmbrăcat ca pentru un safari în adâncurile sălbăticiei. Blugi, cămașă din flanel, bocanci din piele cu șireturi lungi, o vestă de pescar de un maro-cenușiu, cu șaptezeci și două de buzunare, având despărțituri divizate, la rândul lor, în alte despărțituri.

La prima vedere, arată aproape ca un vânător tipic din Alaska, deși e cam masiv. Emblema de jucător de polo care-i decorează cămașa e abia vizibilă. Tichia, de obicei discretă, a fost înlocuită cu una brodată, mare și cilindrică, un fes de pitic. Berko își scoate întotdeauna în evidență partea evreiască atunci când e nevoit să călătorească în Ținuturile Indiene. Landsman nu-și poate da seama, dar bănuiește că partenerul lui poartă și butonii cu Steaua lui David.

— Îmi pare rău, începe Landsman. Știu că întotdeauna spun așa ceva, dar, crede-mă, de data asta nu mi-ar putea părea mai rău.

— Mai vedem noi, spune Berko. Acum haide, vrea să ne vorbească.

— Cine?

— Împăratul francezilor.

Landsman se ridică, merge la chiuvetă și își dă cu un pic de apă pe față.

— Sunt liber? îl întreabă pe indian, ieșind pe ușă. Sunt liber să plec?

— Ești un om liber, spune polițistul.

— Asta să n-o crezi, răspunde Landsman.

Din biroul său de pe colț, aflat la parterul secției de poliție din St. Cyril, inspectorul Dick are o priveliște minunată asupra parcurii. Șase tomberoane blindate și cu armătură metalică, precum niște Fecioare de Fier¹ contra urșilor. Dincolo de ele, o pajiște subalpină, apoi zidul acoperit cu zăpadă al ghetoului, care ține evreii la distanță. Dick se sprijină de spătarul scaunului său ajustat la două treimi, cu brațele încrucișate și bărbia înfiptă în piept, uitându-se pe fereastră. Nu la munți sau la pajiște, care e de un verde-cenușiu în seara târzie, presărată cu smocuri de ceață, și nici la tomberoanele cu armătură metalică. Privirea sa nu merge mai departe de parcare – nu trece de motocicletă sa Royal Enfield Crusader din 1961. Landsman recunoaște expresia de pe chipul lui Dick. Se potrivește cu sentimentul pe care-l are Landsman când se uită la mașina sa Chevelle Super Sport sau la chipul Binei Gelbfish. Este fața unui om care simte că s-a născut într-o

¹ Instrument medieval de tortură, compus dintr-o carcasă metalică, având lame sau cuie în interior (n.r.).

lume greșită. S-a comis o eroare; nu-și are locul aici. Din când în când, simte că inima lui se agață, ca un zmeu prins într-un cablu telefonic, de ceva care pare să-i promită un cămin în această lume – sau mijloacele de a-l obține. O mașină americană fabricată în copilăria sa îndepărtată, sau o motocicletă care i-a aparținut cândva viitorului rege al Angliei, sau chipul unei femei mai demne de a fi iubită decât este el însuși.

— Sper că ești îmbrăcat, spune Dick fără să se întoarcă de la fereastră.

Și-a alungat sclipirea melancolică din priviri. Pe chipul lui nu se mai citește nimic.

— Pentru că lucrurile la care am asistat în pădurea aia... Cristoase, aproape c-am fost nevoit să-mi ard nenorocita de blană de urs.

Se preface că se cutremură.

— Banii pe care mi-i dă națiunea tlingit nu sunt nici pe departe suficienți pentru cazurile când sunt nevoit să mă uit la tine îmbrăcat doar în chiloți.

— Națiunea tlingit..., spune Berko Shemets, pronunțând cuvintele ca pe denumirea unei escrocherii notorii sau a pretensei locații a Atlantidei.

Își vâă corpul masiv printre piesele de mobilier din biroul lui Dick.

— Ce, încă se mai plătesc salarii pe-aici? Fiindcă Meyer mi-a zis c-ar putea să stea altfel treaba.

Dick se întoarce, leneș și lent, și ridică un colț al buzei de sus, dând la iveală câțiva incisivi și premolari.

— Johnny Evreul, spune el. Ca să vezi! Cu fes și tot tacâmul. Să nu mai zic că în ultima vreme sigur n-ai avut nicio apăsare să-ți rostești binecuvântarea deasupra gogoșii filipineze.

— Lua-te-ar dracu', Dick, pitic antisemit.

— Lua-te-ar dracu', Johnny, pe tine și insinuările tale de rahat cu privire la integritatea mea ca ofițer de poliție.

Într-un tlingit răsunător, dar ruginit, Berko își exprimă dorința de a-l vedea într-o bună zi pe Dick zăcând mort și desculț în zăpadă.

— Du-te de te ușurează în ocean, îi răspunde Dick, într-un idiş fără cusur.

Înaintează unul spre altul, iar bărbatul mai mare îl cuprinde pe cel mai mic într-o îmbrățișare. Se bat reciproc pe spate, căutând focarele prieteniei lor în agonie, bătând toba vechilor animozități. În anul mizerabil care i-a precedat dezertarea spre partea evreiască a firii sale, înainte ca mama lui să fie strivită de un camion plin cu evrei răsculați, tânărul John Bear a descoperit baschetul și pe Wilfred Dick, care pe vremea aceea era un conducător de joc de un metru douăzeci și șapte. A fost ură la prima vedere, acel soi de ură romantică, măreață, care la băieții de treisprezece ani nu poate fi distinsă de iubire sau este sentimentul cel mai apropiat de ea.

— Johnny Bear, spune Dick. Ce mama dracu', evreu uriaș?

Berko ridică din umeri, frecându-și prostește ceafa și arătând ca un jucător de treisprezece ani care tocmai a văzut ceva mic și rău țâșnind pe lângă el, într-o cursă spre coș.

— Da, salut, Willie D.

— Stai jos, gras nenorocit, spune Dick. Și tu, Landsman, și toți pistruii ăia oribili din crăpătura fundului tău.

Berko rânjește și se așază cu toții, Dick în partea lui de birou, iar polițiștii evrei, într-a lor. Cele două scaune pentru vizitatori au dimensiuni standard, la fel ca rafturile pentru cărți și toate celelalte lucruri din încăpere, mai puțin biroul și scaunul lui Dick. Se obține un efect năucitor, ca într-o casă a surprizelor. Sau poate că e doar un alt simptom al sevrajului alcoolic. Dick își scoate țigările negre și împinge o scrumieră peste birou, spre Landsman. Se lasă pe spate în scaun și își pune cizmele pe birou. Cămașa sa Woolrich are mânecile suflecate. Antebrațele îi sunt vânoase, maronii. De sub gulerul deschis se ivesc fire crețe de păr cenușiu, iar ochelarii săi șic sunt puși în buzunarul cămășii.

— Sunt atâția alți oameni la care aş prefera să mă uit acum, spune el. Milioane.

— Atunci închide dracului ochii, îi sugerează Berko.

Dick se supune. Pleoapele lui sunt măslinii și lucioase, de parcă ar avea vânătași.

— Landsman, spune el, bucurându-se parcă de faptul că nu mai vede, cum a fost camera?

— Cearșafurile fuseseră spălate cu un pic prea mult înălbitor cu lavandă, spune Landsman, dar în afară de asta, nu am de ce să mă plâng.

Dick deschide ochii.

— Am avut norocul, ca agent de poliție în această rezervație, să nu prea am de-a face cu evreii în decursul anilor, începe el. A, și înainte ca oricare dintre voi să-și încordeze sfincterul la mine fiindcă presupune că-s antisemit, permiteți-mi să declar chiar acum că nu-mi pasă nici cât o ceapă degerată dacă vă ofensez fundurile care ocolesc carnea de porc, ba chiar sper să o pot face. Grasul aici de față știe perfect, sau ar trebui să știe, că urăsc pe toată lumea fără discriminare, indiferent de credință sau ADN.

— S-a înțeles, spune Berko.

— Sentimentele tale sunt împărtășite, spune Landsman.

— Ce vreau să zic e că evreii sunt egali cu zero. O mie de straturi laminate de politică și minciuni, bine lustruite. Prin urmare, cred fix un fund și două procente din tot ce mi-a turnat acest presupus doctor Roboy, ale cărui acte, că veni vorba, sunt în regulă, însă situația, deși limpede, prezintă o anumită cantitate de noroi la bază, iar asta s-a văzut când mi-a povestit cum ai ajuns să alergi pe drumul ăla în izmene, Landsman, cu un cowboy evreu trăgând după tine de la fereastra mașinii.

Landsman începe să explice, însă Dick ridică o mână feminină, cu unghiile curate și strălucitoare.

— Lasă-mă să termin. Domnii aceia... nu, Johnny, nu-mi plătesc ei salariul, dracu' să te ia. Dar, prin mijloace pe care

nu mi-e dat să le pricep și asupra cărora n-am răbdare să speculez... domnii aceia și-au făcut prieteni, prieteni tlingit, care îmi plătesc salariul sau, ca să fiu mai precis, care fac parte din consiliul însărcinat cu asta. Și dacă acești bătrâni înțelepți ai tribului mi-ar spune că nu s-ar supăra să-l înfund pe partenerul tău, aici de față, și să-l rețin sub acuzațiile de încălcare a proprietății și de jaf, ca să nu mai vorbim despre desfășurarea unei anchete ilegale și neautorizate, atunci asta ar trebui să fac. Veverițele alea evreiești din Peril Strait – și știți că mă doare să spun așa ceva – de bine, de rău, sunt nenorocitele *mele* de veverițe evreiești. Iar stabilimentul lor, atâta vreme cât îl ocupă, se află sub drapelul și sub protecția forțelor legii tribale. Chiar dacă, după ce trec prin tot deranjul ăla ca să-ți salvez fundul pistruiat, Landsman, și te târăsc aici și te cazez cu cheltuieli considerabile, la dracu', toți evreii ăia par să-și piardă interesul față de persoana ta.

— Zigzaguri verbale, îi spune Landsman lui Berko.

Apoi, către Dick:

— Au aici un doctor, cred c-ar trebui să mergi la el, la o consultație.

— Dar oricât de mult mi-ar plăcea să te trimit înapoi, să-ți pună pielea în băț fosta ta nevastă, Landsman, continuă Dick, și oricât de mult m-aș strădui, nu prea te pot lăsa să pleci fără să-ți pun o singură întrebare, chiar dacă știu dinainte că sunteți amândoi evrei, într-un fel, și că orice răspuns pe care mi-l dați nu va face decât să mai adauge un strat de rahat peste cele care mă otrăvesc deja cu mărețta lor strălucire evreiască.

Amândoi așteaptă întrebarea, iar ea vine, și purtarea lui Dick devine mai dură. Toate urmele de logoree și tachinare dispar.

— Vorbim despre o crimă? întreabă el.

— Da, răspunde Landsman, simultan cu Berko.

Iar cel din urmă adaugă:

— Oficial, nu.

— Două, insistă Landsman. Două, Berko. Sunt vinovați și de moartea lui Naomi.

— Naomi? întreabă Berko. Meyer, ce dracu'?

Landsman o ia de la început, fără să omită nimic relevant, de la ciocănitul în ușa camerei lui din hotelul Zamenhof la întrevvedereea cu doamna Shpilman, de la fiica omului cu plăcintele, care l-a trimis să răsfoiască dosarele FAA, la prezența lui Ari Baronshteyn în Peril Strait.

— Ebraică? se miră Berko. Mexicani vorbind ebraică?

— Mie așa mi-a sunat, spune Landsman. Și nu era ebraică de sinagogă.

Landsman recunoaște ebraica după sonoritate. Dar ebraica pe care o recunoaște el este cea tradițională, cea pe care strămoșii săi au dus-o cu ei timp de milenii în exilul lor european, densă și picantă ca o bucată de pește afumat pus la păstrare, cu carnea puternic aseasonată de idiș. Genul acesta de ebraică nu e folosit niciodată în conversații. E menit doar pentru adresarea către Dumnezeu. Dacă ebraică a auzit Landsman la Peril Strait, aceasta nu era limba aceea veche, cu gust de hering sărat, ci un dialect aspru, o limbă alcalină și pietroasă. I-a sunat la fel ca ebraica adusă de sioniști după 1948. Evreii aceia duri, veniți din deșert, au încercat din răspuțeri să-și păstreze limba în exil, dar la fel ca evreii germani dinaintea lor, au fost copleșiți de tumultul de idiș și de dureroasa asocierea a limbii lor cu eșecul și dezastrul recent. Din câte știe Landsman, genul acesta de ebraică e pe cale de dispariție, fiind susținută acum doar de câțiva membri ai rezistenței, care se reunesc anual în săli singuratiche.

— Am prins doar un cuvânt sau două. Vorbeau repede și nu i-am putut urmări. Cred că asta era și ideea.

Le povestește despre cum s-a trezit în camera în care Naomi și-a scris epitaful pe perete, despre barăcile pe care le-a văzut, despre locul de antrenament și despre grupurile de tineri înarmați.

Pe măsură ce Landsman povestește, Dick devine, fără să vrea, tot mai interesat și pune întrebări, băgându-și nasul prin toată afacerea cu o atracție instinctivă și încăpățânată pentru povești dubioase.

— Am cunoscut-o pe sora ta, spune el, când Landsman încheie relatarea cu episodul salvării din pădurea de la Peril Strait. Mi-a părut foarte rău că a murit. Iar homalăul ăsta sfânt pare exact genul de potaie vagaboandă pentru care și-ar fi riscat fundul.

— Dar ce voiau de la Mendel Shpilman evreii ăștia cu vizitatorul lor cu tot, ăla de nu-i place mizeria? întreabă Berko. Asta-i partea pe care n-o pricep. Ce naiba fac ei acolo?

Întrebările i se par lui Landsman inevitabile, logice și esențiale, însă par să-i stingă lui Dick interesul pentru caz.

— N-aveți nimic, spune el, cu gura ca o linie lipsită de sânge. Și mai lasă-mă să-ți zic, Landsman, despre evreii ăștia de la Peril Strait, că sunteți departe de adevăr. Au atât de multă greutate în spatele lor, domnilor, încât vă spun c-ar putea face un diamant dintr-o balegă fosilizată.

— Ce știi despre ei, Willie? vrea să afle Berko.

— Nu știu nimic.

— Tipul din Caudillo..., spune Landsman. ăla la care te-ai dus și cu care ai vorbit. Și el era american?

— Nu, era un jidan stafidit. Nu mi-a spus cum îl cheamă. Și nu ar trebui să mă interesez. Ținând cont că politica oficială a Poliției Tribale cu privire la locul ăla, cum cred c-am menționat deja, se rezumă la: „Nu știu nimic.”

— Haide, Wilfred, spune Berko. Vorbim despre Naomi.

— Apreciez. Dar știu destule despre Landsman, aici de față – la dracu', știu destule despre detectivii de la Omucideri, punct –, ca să fiu sigur că, soră sau nu, chestia asta n-are treabă cu descoperirea adevărului. Cu lămurirea poveștii. Pentru că voi și eu știm, domnilor, că povestea e așa cum hotărâm noi că este, și oricât de drăguță și de clară o facem, n-o să conteze nici cât negru sub unghie pentru morți. Ce vrei tu,

Landsman, e să le-o plătești nenorociților. Dar asta nu se va întâmpla niciodată. N-o să te răzbuni. N-ai nicio șansă.

— Willie, băiatule, spune Berko. Trezește-te! Nu face asta pentru el. Fă-o fiindcă soră-sa, Naomi, era o puștoaică extraordinară.

Și, prin intermediul tăcerii care urmează, îi oferă lui Dick un al treilea motiv ca să-i ajute.

— Vrei să zici, spune Dick, c-ar trebui s-o fac pentru tine.

— Da, asta zic.

— Pentru tot ce-am însemnat cândva unul pentru celălalt, în primăvara vieților noastre.

— N-aș merge chiar atât de departe.

— E atât de înduioșător..., spune Dick.

Se apleacă și apasă butonul interfonului.

— Minty, scoate-mi blana de urs din gunoi și ad-o aici, ca să pot vomita pe ea.

Ridică degetul de pe buton înainte ca Minty să poată răspunde.

— Nu fac nici pe dracu' pentru tine, detectiv Berko Shemets. Dar fiindcă îmi plăcea sora ta, Landsman, o să fac în creierul tău același gen de conexiune pe care l-au făcut la mine veverițele alea, și o să te las să-ți dai seama ce naiba înseamnă asta.

Ușa se deschide și intră o tânără masivă, de două ori cât șeful ei, care duce mantaua din blană de urs ca și cum aceasta ar conține amprenta fotografică a trupului înălțat la Ceruri al lui Isus Cristos. Dick sare în picioare, înșfacă mantaua și, cu o grimasă, temându-se parcă să nu se contamineze, și-o prinde cu șnurul în jurul gâtului.

— Găsește o haină și o pălărie pentru ăsta, spune el, arătându-l cu degetul pe Landsman. Ceva care pute ca lumea – miros de mațe de somon sau de vin tămâios. Ia haina lui Marvin Klag, a leșinat în A7.

În vara lui 1897, membrii grupului alpinistului italian Abruzzi, proaspăt reveniți din expediția de cucerire a muntelui Saint Elias, puneau pe jar bețivii și telegrafiștii din orașul Yakutat povestind cum au văzut, de pe versanții celui de-al doilea vârf ca înălțime din Alaska, un oraș în cer. Străzi, case, turnuri, copaci, mulțimi de oameni în mișcare, hornuri care scoteau fum. O civilizație măreață în mijlocul norilor. Un anume Thornton, care făcea parte din grup, a pus în circulație o fotografie. Orașul surprins în imaginea neclară a fost identificat ulterior drept Bristol din Anglia, aflat la vreo patru mii de kilometri transpolari distanță. Zece ani mai târziu, exploratorul Peary a cheltuit o avere încercând să ajungă în Crocker Land, un ținut cu niște creste semețe, pe care el și oamenii săi îl văzuseră atârnat de cer într-o călătorie anterioară spre nord. Fenomenul a fost numit fata morgana. O oglindă apărută în anumite condiții meteorologice și de lumină, la care s-a adăugat imaginația oamenilor crescuți cu povești despre paradis.

Meyer Landsman vede vaci, vaci de lapte albe cu pete roșii, ca niște îngerî rumegând o vastă eternitate de iarbă verde.

Cei trei polițiști au făcut tot drumul înapoi până la Peril Strait cu mașina, pentru ca Dick să-i poată uimi cu viziunea sa îndoielnică. Înghesuiți timp de două ore în cabina camionetei lui Dick, au fumat și s-au înjurat reciproc, săltând de-a lungul Rutei Tribale 2. Înapoi, cale de mai mulți kilometri, în adâncul pădurii. Gropi cât căzile de baie. Găleți de ploaie aruncată cu violență pe parbriz. Înapoi prin satul unde toți se numesc Jim – un șir de acoperișuri din oțel de-a lungul unui canal, case aruncate ca ultimele zece conserve de fasole pe raftul unei băcănii, înainte să lovească uraganul. Câini, și băieți, și coșuri de baschet, o banchetă veche năpădită de buruieni și tufișuri țepoase de vuietoare, o himeră a unui camion învăluit de frunze. Imediat ce-au trecut de biserica mobilă Adunarea lui Dumnezeu, drumul tribal pavat s-a transformat în nisip și pietriș. Zece kilometri mai încolo, a decăzut până la o simplă brazdă prin mocirlă. Dick a înjurat și s-a luptat cu suprafața lipicioasă, în timp ce GMC-ul lui mare înainta pe valurile de noroi și de murdărie. Frâna și ambreiajul erau aranjate ca să se potrivească unui om de statura sa, iar el le mânua precum Horowitz¹, navigând printr-o furtună de Liszt. De fiecare dată când loveau o movilă, o parte esențială din trupul lui Landsman era strivită de o halcă rostogolită din Shemets.

Când s-a terminat noroiul, au abandonat camionul și au mers pe jos, printr-un hățîș des de cucută. Solul era alunecos, drumul – doar o sugestie oferită de fâșiile de bandă galbenă prinse de poliție pe copaci. Și după zece minute de lipăit și pleoscăit printr-o ceață densă care, când și când, se transforma de-a binelea în ploaie, au ajuns la un gard electricat. Piloni de beton înfipti adânc în pământ, sârme bine întinse, la distanțe egale. Un gard bine clădit, un gard puternic. Un gest brutal făcut de evrei pe teritoriul indian,

¹ Vladimir Horowitz – pianist celebru (n.r.).

unul fără precedent sau autorizație, din câte știa Landsman.

De cealaltă parte a gardului electric strălucește fata morgana. Iarbă. Pajiște bogată și lucioasă. O sută de vite bălțate și arătoase, cu capete delicate.

— Vaci..., spune Landsman, iar cuvântul sună ca un muget de îndoială.

— Arată ca niște vaci de lapte, spune Berko.

— Sunt Ayrshire, spune Dick. Le-am făcut niște poze ultima dată când am venit aici. Un profesor de agronomie din Davis, California, m-a ajutat să le identific. „O rasă scoțiană”, fonfăie Dick, imitându-l pe profesorul californian. „Cunoscută pentru duranță și pentru capacitatea de a se adapta cu succes la latitudini nordice.”

— Vaci..., repetă Landsman.

Nu poate scăpa de sentimentul ciudat de înstrăinare și de miraj, de impresia că vede ceva ce nu se află acolo. Ceva pe care, totuși, îl cunoaște – îl recunoaște – o realitate care e pe jumătate amintire din poveștile despre paradis sau din propriul trecut. Din vremea „colegiilor Ickes”, când Corporația pentru Dezvoltare din Alaska a împărțit tractoare, semințe și saci cu îngrășământ fugarilor de pe nave, iar evreii din district au visat în zadar la niște ferme evreiești.

— Vaci în Alaska...

Generația Ursului Polar a suferit două mari dezamăgiri. Prima și cea mai prostească a fost provocată de absența totală, aici, în nordul legendar, a aisbergurilor, urșilor polari, morselor, pinguinilor, tundrei, zăpezii în cantități imense și, mai ales, a eschimoșilor. Mii de afaceri din Sitka încă poartă nume înverșunate și pretențioase, cum ar fi Farmacia Morsa, Peruci și Meșe Eschimose sau Taverna La Nanook.

A doua dezamăgire a fost marcată prin cântecele celebre ale acelei perioade, cum ar fi *O colivie verde*. Două milioane de evrei au debarcat și nu au găsit preriile imense, presărate

cu bizoni. Nici vreun indian călare, împodobit cu pene. Doar un șir de munți inundați și cincizeci de mii de săteni tlingit care posedau deja cea mai mare parte din terenul plat utilizabil.

Niciun loc de unde să te extinzi, să crești, să faci altceva decât să te înghesui ca în Vilna sau Łódź. Visele despre ferme ale unui milion de evrei rămași fără țară, alimentate de filme, literatură de duzină și broșuri informative furnizate de către Ministerul de Interne al Statelor Unite – spulberate încă de la sosire. La fiecare câțiva ani, câte o societate utopică obținea o suprafață verde care îi amintea vreunui visător de o pajiște pentru vaci. Fondau o colonie, importau vite, redactau o proclamație. Apoi clima, fluctuația pieței și destinul blestemat al evreilor își vârău coada. Ferma din vis se destrăma și se năruia.

Landsman are impresia că vede imagini din acel vis abundent și verde. Un miraj al vechiului optimism, speranța în viitor care i-a fost inoculată de mic. Viitorul acela, i se pare acum, era fata morgana.

— E ceva ciudat cu aia, spune Berko, privind prin binoclul adus de Dick, iar Landsman îi distinge încordarea din voce, ca și cum un pește s-ar juca la capătul firului de la undița lui.

— Dă-mi-l, spune Landsman, luând binoclul și ridicându-l.

Încearcă și el, însă nu vede altceva decât niște vaci.

— Aceea. Lângă alea două de-acolo, care se uită în altă parte.

Berko ghidează lentilele cu o mișcare bruscă, oprindu-le asupra unei vaci a cărei piele bălțată e poate de un roșcat mai aprins decât al suratelor sale, de un alb mai strălucitor. Are capul mai masiv, mai puțin delicat. Buzele ei rup iarba ca niște degete lacome.

— Are ceva diferit, admite Landsman. Și ce dacă?

— Nu-s prea sigur, spune Berko.

Însă nu pare tocmai sincer.

— Willie, ești sigur că vacile astea sunt ale evreilor noștri misterioși?

— I-am văzut pe micii cowboy evrei cu ochii noștri, spune Dick. Cei din tabără, școală sau ce-o mai fi. Le adunau. Le mânau în direcția aia, spre campus. Se foloseau de ajutorul unui fel de câine scoțian care știa să le domine. Eu și băieții mei i-am urmărit.

— Nu v-au văzut?

— Se lăsa întunericul. Oricum, ce dracu' îți închipui, firește că nu ne-au văzut, doar suntem indieni! Cam la un kilometru spre interior se află o lăptărie ca la carte. Câteva silozuri. Dimensiuni mici spre medii, și absolut sigur totu-i evreiesc.

— Deci, ce se petrece aici? întrebă Landsman. E un centru de recuperare sau o fermă de vaci? Sau e un fel de stabiliment care antrenează trupe de comando și pretinde c-ar fi amândouă?

— Trupele tale de comando sunt amatoare de mult lapte proaspăt, spune Dick.

Stau acolo și se uită la vaci. Landsman se luptă cu imboldul de a se sprijini de gardul electric. Există un nebun sau un diavol în el care vrea să simtă unda de curent. Există un curent în el care vrea să simtă diavolul din sârme. Ceva îl deranjează, îl roade în privința acestei viziuni, a acestui Crocker Land¹ al vacilor. Oricât de real ar fi, este imposibil. N-ar trebui să fie aici. Niciun jidan n-ar fi fost capabil să facă rost de un asemenea teren. Landsman a cunoscut sau a avut de-a face cu mulți dintre evreii importanți sau periculoși ai generației sale – bogătașii, utopicii nebuni, așa-zișii vizionari, politicienii care întorc legea la strung. Landsman se gândește la lorzii războiului din cartierele rusești, cu

¹ Insulă pe care se presupune c-ar fi zărit-o exploratorul Robert Peary și în căutarea căreia a fost trimisă o expediție. Ulterior, s-a dovedit că această insulă nu există (n.r.).

stocurile lor de arme, diamante și icre de sturion. Își consul-tă lista mentală cu regii contrabandei, mogulii pieței gri și liderii cultelor minore. Oameni cu influență, relații și fonduri nelimitate. Niciunul dintre ei nu ar fi putut face rost de așa ceva, nici măcar Heskell Shpilman sau Anatoli Moscoviț, Bes-tia Sălbatică. Indiferent cât de puternic, orice jidan din dis-trict este ținut în lesa lui 1948. Regatul îi este limitat. Cerul e un dom pictat, orizontul – un gard electrificat. Cunoaște zborul și libertatea doar ca un balon cu sfoară.

Între timp, Berko se trage de nodul cravatei într-un fel pe care Landsman a ajuns să-l asocieze cu emiterea iminen-tă a unei teorii.

— Ce e, Berko? întreabă el.

— Nu e o vacă albă cu pete roșcate, spune Berko hotărât. E o vacă roșcată cu pete albe.

Își dă cascheta pe spate și strânge din buze. Se îndepăr-tează cu câțiva pași de gard și își suflecă pantalonii. Pe urmă se îndreaptă lent, apoi în fugă, spre gard. După care, spre șocul, groaza și exaltarea moderată ale lui Landsman, sare. Masa lui părăsește pământul. Întinde un picior în față și îl îndoaie pe celălalt în spatele lui. Pantalonii i se ridică, dând la iveală niște șosete verzi și niște pulpe albe. Apoi coboară, expirând, de cealaltă parte a gardului. Se împleti-cește din cauza impactului, apoi plonjează înainte în lumea vacilor.

— Ce-a fost asta? întreabă Landsman.

— În teorie, acum trebuie să-l arestez, răspunde Dick.

Vacile reacționează la intruziune cu nemulțumire, pro-tese și plângeri, dar fără să se agite prea tare. Berko se îndreaptă direct spre cea care-l deranjează, merge întins spre ea. Vaca se îndepărtează mugind. Berko ridică mâini-le cu palmele spre exterior. Îi vorbește în idiș, engleză, tlin-git, bovineză veche și nouă. Îi dă târcoale încet, privind-o de sus în jos. Landsman îl înțelege: nici constituția, nici coloritul vacii nu sunt la fel ca la celelalte.

Vaca se supune inspecției lui Berko. El îi așază o mână pe crupă, iar ea așteaptă, cu copitele depărtate, cu genunchii apropiați și cu capul înclinat de parcă ar asculta. Berko se apleacă și se uită sub ea. Își trece degetele de-a lungul coastelor ei, pe gât, către creștet, apoi înapoi pe crupă, către angrenajul ca un cort al șoldurilor. Acolo, mâna i se oprește, în mijlocul unui petic alb de piele. Berko își ridică degetele mâinii drepte la gură, le umezește vârfurile, apoi freacă pata de pe fundul vacii cu mișcări circulare. Își ia degetele de acolo, le privește, zâmbește, se încruntă. Apoi traversează câmpul cu mișcări greoaie, întorcându-se lângă gard, vizavi de Landsman, unde se oprește.

Ține mâna dreaptă ridicată ca într-o parodie solemnă a salutului făcut de statueta unui indian dintr-un magazin de trabucuri, iar Landsman vede că degetele îi sunt pătate cu alb.

— Pete false, spune Berko.

Se dă înapoi și aleargă spre gard. Landsman și Dick îi fac loc, iar el ajunge în aer, apoi pământul bubuie la impact.

— Se dă mare, spune Landsman.

— Ca întotdeauna, spune Dick.

— Deci, reia Landsman, ce vrei să spui, că vaca e deghi-zată?

— Asta zic.

— Cineva a pictat pete albe pe o vacă roșie...

— Așa se pare.

— Chestia asta are o semnificație pentru tine...

— Într-un fel, spune Berko. Într-un anumit context. Cred că vaca aia ar putea fi o juncă roșcată.

— Mai lasă-mă, spune Landsman. O juncă roșcată...

— Bănuiesc că-i o chestie de-a evreilor, spune Dick.

— Când Templul din Ierusalim va fi reconstruit, spune Berko, și va veni timpul să se aducă ofranda tradițională, Biblia spune că va fi nevoie de un anumit tip de vacă. O juncă roșcată, fără pată. Pură. Bănuiesc că-s destul de rare

juncile roșcate pure. De fapt, cred că au existat doar nouă de la începuturile istoriei. Ar fi grozav să găsești una. Ar fi ca un trifoi cu cinci foi.

— Când Templul va fi reconstruit..., spune Landsman, gândindu-se la dentistul Buchbinder și la muzeul lui nebnesc. Asta după ce vine Mesia?

— Unii oameni, spune Berko încet, începând să înțeleagă ceea ce începe să înțeleagă și Landsman, susțin că Mesia va rămâne până când Templul va fi reconstruit. Până când se revine la adorația din altar. Sacrificii de sânge, preoțime, tot tacâmul.

— Deci să zicem că ai o juncă roșcată. Și aveai toate uneltele la dispoziție, da? Și pălăriile ciudate, tot. Și, aaa... ai construit Templul... Ai putea să-l forțezi pe Mesia să vină?

— Nu c-aș fi religios, Dumnezeu mi-e martor, spune Dick. Dar mă simt obligat să evidențiez faptul că Mesia a venit deja, iar voi, ticăloșilor, l-ați ucis pe nenorocit.

Aud în depărtare o voce omenească amplificată printr-un difuzor, vorbind în ebraica aceea ciudată, deșertică. Inima lui Landsman se oprește pentru o clipă, iar el face un pas spre camion.

— Hai s-o întindem, spune el. Am petrecut ceva vreme cu oamenii ăștia, și părerea mea e că nu-s prea simpatici.

Când ajung în siguranță înapoi la camion, Dick pune motorul, dar îl menține la ralanti, cu frâna de mână trasă. Rămân acolo, umplând cabina cu fum de țigară. Landsman își aprinde una dintre cele negre ale lui Dick și e forțat să admită că e răsucită cu o măiestrie exemplară.

— N-o să-mi schimb părerea, Willie, spune Landsman, după ce a fumat jumătate din țigara Nat Sherman. Și mi-ar plăcea să încerci să negi.

— O să fac tot posibilul.

— Când veneam încoace, vorbeam, iar tu ai făcut aluzie la un anumit aaa... miros care ar veni de aici.

— Exact.

— Un miros de bani, ai zis tu.

— Sunt bani în spatele cowboy-ilor ăstora, nu mă îndoiesc.

— Dar din secunda în care am auzit pentru prima dată de acest loc, a început să mă frământa ceva. Acum bănuiesc c-am văzut cam toată operațiunea. De la semnul de pe docul pentru hidroavioane până la vacile alea. Și mă frământă și mai tare.

— Ce anume?

— Îmi pare rău, dar nu mă interesează câți bani aruncă ei. Înțeleg că un membru al consiliului vostru tribal poate lua mită de la un evreu, când și când. Afacerile sunt afaceri, un dolar e un dolar și tot așa. Cine știe, am auzit oameni care pretind că fluxul de fonduri ilegale dintr-o parte în alta a Liniei îi apropie cel mai mult pe evrei și pe indieni de idealul păcii, dragostei și înțelegerii.

— Ce drăguț...

— Evident, evreii ăștia, indiferent ce fac, nu vor să le spună și celorlalți evrei. Iar districtul este ca o casă supra-populată, cu prea puține dormitoare. Toată lumea știe totul despre toată lumea. Nimeni nu poate păstra un secret în Sitka, e doar un ștetl ceva mai mare. Dacă ai un secret, e logic să încerci să-l ascunzi aici.

— Dar...

— Însă cu miros sau nu, cu afaceri sau fără, secret sau nu, îmi pare rău, dar nu-i nimic pe lume care să-i facă pe indieni să lase o gașcă de evrei aici, în inima ținutului lor, ca să construiască toate astea. Nu-mi pasă cât de multă monedă evreiască e în joc.

— Vrei să spui că nici măcar noi, indienii, nu suntem atât de fricoși și de josnici. Nu într-atât cât să-i acordăm celui mai rău inamic al nostru un astfel de avantaj.

— Hai să zicem că noi, evreii, suntem uneltitorii malefici ai planetei și conducem lumea din sediile noastre secrete

aflăte pe partea întunecată a lunii. Dar chiar și noi avem limitele noastre. Ți place mai mult?

— N-o să te contrazic.

— Indienii n-ar permite niciodată asta decât dacă se așteaptă la o răsplată imensă. Uriașă. Cât districtul, să zicem.

— Să zicem, spune Dick, cu vocea găuită.

— M-am gândit că amestecul american în toate astea a fost canalul pe care cineva l-a folosit ca să facă pierdut dosarul accidentului lui Naomi. Dar niciun evreu n-ar putea garanta o asemenea plată.

— Pulover cu Pinguini, spune Berko. Aranjează lucrurile astfel încât indienii să capete putere absolută asupra districtului, odată ce plecăm noi. Pentru asta, indienii îi ajută pe Verboveri și pe-ai lor să-și instaleze ferma secretă de vaci aici.

— Dar ce-i iese lui Pulover cu Pinguini din asta? spune Landsman. Ce primesc SUA?

— Acum ai ajuns într-un loc foarte întunecat, frate Landsman, spune Dick, băgând camionul în viteză. Și mă tem că va trebui să intri în el fără Wilfred Dick.

— Nu-mi place să spun asta, vere, îi zice Landsman lui Berko, punându-i o mână pe umăr. Dar cred că va trebui să mergem la Locul Masacrului.

— Dumnezeuule și toți sfinții! încheie Berko în engleza americană.

La şaizeci şi opt de kilometri spre sud de periferiile oraşului Sitka, o casă construită din scânduri refolosite şi ţigle cenuşii se clatină pe câteva zeci de stâlpi, deasupra unei bălţi. O răstoacă fără nume, asezonată cu urşi şi predispusă la flatulenţă metanică. Un cimitir de bărci cu vâsle, unelte de pescuit, camionete şi, undeva în străfunduri, vreo zece vânători de blănuri ruşi, având câini-soldaţi, luaţi de la aleuţi¹. La un capăt al bălţii, în mijlocul tufişurilor, o casă tlingită magnifică e năpădită de rugi şi măciuca-diavolului. La celălalt capăt se întinde o plajă bolovănoasă, presărată cu o mie de pietre negre, pe care un popor antic a gravat forme de animale şi stele. Această plajă a fost cea pe care, în 1854, doisprezece promâşlenici² şi aleuţi conduşi de Evgheni Simonov şi-au găsit sângerosul sfârşit în mâinile unei căpetenii tlingite pe nume Kohklux. Un secol mai târziu, stră-strănepoata căpeteniei Kohklux,

¹ Populaţie indigenă a Insulelor Aleutine din Alaska (n.r.).

² Muncitori ruşi şi siberieni angajaţi în comerţul cu blănuri din Siberia şi Alaska (n.r.).

doamna Pullman, a devenit a doua nevastă indiană a unui evreu jucător de șah și maestru într-ale spionajului care măsura un metru șaizeci și șapte și se numea Hertz Shemets.

Atât în șah, cât și în treburile statului, unchiul Hertz era renumit pentru că știa să speculeze momentul favorabil, pentru excesul de prudență și pregătirea obositor de minuțioasă. Își citea adversarii, le făcea un inventar nimicitor al slăbiciunilor, al complexelor pe care nu le putuseră depăși, al ticurilor. Timp de douăzeci și cinci de ani a dus o campanie secretă contra oamenilor aflați pe partea cealaltă a Liniei, încercând să le slăbească autoritatea asupra Ținuturilor Indiene și devenind totodată un expert în cultura și istoria lor. A învățat savoarea limbii tlingite, cu vocalele sale dulcele și consoanele cu o anumită rezonanță. A cercetat minuțios parfumul și corpurile masive ale femeilor tlingite.

Când s-a însurat cu doamna Pullman căreia, odihnească-se în pace, nimeni nu i-a spus vreodată „doamna Shemets”, a devenit interesat de victoria stră-străbunicului său asupra lui Simonov. A petrecut ore în șir în biblioteca din Bronfman, privind hărți din epoca țaristă. A conspectat transcrierile discuțiilor dintre misionarii metodiști și babornuțele tlingite de nouăzeci și nouă de ani, care aveau șase ani pe vremea când ciocanele acelea de luptă s-au abătut asupra craniilor dure ale rușilor. A descoperit că în studiul USGS din 1949, cel care a stabilit granițele corecte ale Districtului Sitka, Locul Masacrului fusese, cumva, marcat ca pământ tlingit. Chiar dacă se află la vest de câmpia Baranof, Locul Masacrului este, din punct de vedere legal, proprietatea băștinașilor, o emblemă verde a indienilor, aplicată în partea evreiască a insulei Baranof. Când Hertz a descoperit această eroare, a convins-o pe mama vitregă a lui Berko să cumpere pământul cu bani – așa cum avea să dovedească mai târziu Dennis Brennan – luați din fondurile sale secrete de contraspionaj. Și-a construit acolo casa cu picioare de

păianjen. Iar când doamna Pullman a murit, Hertz Shemets a moștenit Locul Masacrului lui Simonov. L-a declarat cea mai jalnică rezervație indiană din lume, iar pe sine – cel mai jalnic indian.

— Ticălosul..., spune Berko, cu mai puțină ranchiună decât s-ar fi așteptat Landsman, contemplând locuința prăpădită a tatălui său prin parbrizul mașinii Super Sport.

— Când l-ai văzut ultima dată?

Berko se întoarce spre partenerul său, cu ochii dați peste cap, parcă pentru a căuta într-un dosar interior despre Landsman o înregistrare a vreunei întrebări care ar avea mai puțină nevoie de un răspuns.

— Lasă-mă să te întreb, Meyer. Dacă ai fi fost în locul meu, când l-ai fi văzut ultima dată?

Landsman parchează în spatele unui Buick Roadmaster care-i aparține bătrânului – o bestie albastră, mânjită cu noroi, placată cu panouri care imită lemnul și cu o reclamă lipită pe bara de protecție, în idiș și în engleza americană: **LOCUL DE RENUME MONDIAL AL MASACRULUI LUI SIMONOV ȘI CASĂ TLINGITĂ AUTENTICĂ**. Deși atracția de la marginea drumului și-a dat obștescul sfârșit de ceva vreme, abțibildul e lucios și arată ca nou. Mai există încă un teanc de reclame din astea înăuntru.

— Dă-mi un indiciu, spune Landsman.

— Glume cu prepuțuri.

— A, da.

— Absolut toate glumele despre prepuțuri care au fost născocite vreodată.

— Nu știam că sunt atât de multe, spune Landsman. A fost educativ.

— Haide, spune Berko, ieșind din mașină. Hai să terminăm cu asta.

Landsman privește Casa Autentică printre tufișurile uscate de rugi și măciuca-diavolului – o epavă vopsită în culori țipătoare. De fapt, nu e nimic autentic la această casă.

Hertz Shemets a construit-o cu ajutorul a doi cumnați indieni, a nepotului său Meyer și a fiului său Berko, într-o vară, după ce băiatul se mutase pe strada Adler. A construit-o ca să se amuze, fără a plănuî s-o transforme în atracția turistică pe care a încercat fără succes s-o creeze după expulzare. În vara aceea, Berko avea cincisprezece ani, iar Landsman douăzeci. Puștiul și-a șlefuit fiecare fațetă a personalității sale astfel încât să se conformeze celei a lui Landsman. Și-a dedicat două luni întregi sarcinii de a se pregăti să folosească un fierăstrău Skilsaw la fel ca Landsman, cu o papiroasă atârându-i în colțul gurii și cu fumul intrându-i în ochi. Pe atunci, Landsman se hotărâse deja să-și dea examenele pentru a deveni ofițer de poliție, iar Berko și-a afirmat aceeași ambiție, însă dacă Landsman ar fi anunțat că intenționează să devină o muscă de carne, Berko s-ar fi străduit să-i placă bălegarul.

Ca majoritatea polițiștilor, Landsman navighează protejat de un scut dublu împotriva tragediei, care să facă față pe o mare agitată și pe timp de furtună. Apele liniștite sunt cele pentru care trebuie să-și facă griji, fisurile subțiri, ciudățeniile forței de torsiune. De exemplu, amintirea acelei veri sau gândul că l-a adus la capătul răbdării pe un puști care, cândva, ar fi așteptat o mie de ani ca să petreacă o oră cu el, trăgând la țintă în cutii de conserve puse pe un gard, cu o pușcă cu aer comprimat. Când vede casa, lui Landsman i se frânge o fațetă minusculă, dar încă întreagă, a inimii. Toate lucrurile pe care le-au făcut în scurtul răstimp petrecut în acest colț de hartă – pierdute în hățișul de rugi și uitare.

— Berko..., spune el în timp ce traversează cu pași zgomotoși noroiul pe jumătate înghețat al celei mai jalnice rezervații indiene din lume.

Își ia vârul de braț.

— ...Îmi pare rău c-am fost așa o pacoste.

— Nu e nevoie să-ți ceri scuze, răspunde Berko. Nu e vina ta.

— Acum sunt bine. Mi-am revenit, spune Landsman și, pe moment, cuvintele i se par adevărate. Nu știu ce s-a întâmplat. Poate hipotermia. Sau faptul că m-am băgat în treaba asta cu Shpilman. Sau, în fine, faptul c-am lăsat băutura. Dar sunt din nou eu însumi.

— Aha.

— Nu ți se pare?

— Ba da, desigur.

La fel de bine, Berko ar putea să fie de acord cu un copil sau cu un nebun. Ori să nu fie deloc de acord.

— Pari în regulă.

— Sunt copleșit de felul în care mă susții!

— Nu vreau să discutăm acum despre asta, nu te supăra. Vreau doar să intru, să-i pun bătrânului o întrebare și să mă întorc acasă, la Ester-Malke și la băieți. E OK și pentru tine?

— Sigur că da, Berko, e bine.

— Mersi.

Înaintează amândoi printr-o mocirlă înghețată, cu porțiuni acoperite de pietriș, printre băltoace înghețate, înconjurate de câte un strat subțire de gheață. O scară caricaturală, crăpată și instabilă, duce spre o ușă din cedru, decolorată de vreme. Ușa atârnă strâmb, izolată grosolan cu benzi de cauciuc.

— Când spui că nu e vina mea..., începe Landsman.

— Băi frate, trebuie să mă piș...

— ...Vrei să spui că mă crezi nebun. Bolnav mintal. Iresponsabil pentru acțiunile mele.

— Vezi c-o să bat la ușă...

Bate de două ori, suficient de tare ca să o zguduie din tâțâni.

— Cu alte cuvinte, nu-s bun să port insignă, continuă Landsman, dorindu-și sincer să încheie discuția.

— Fosta ta nevastă a luat decizia asta, nu eu.

— Dar nu te opui.

— Ce știu eu despre boli mintale? întreabă Berko. Nu-s eu ăla care a fost arestat fiindcă alerga dezbrăcat prin pădure, la trei ore distanță de casă, după ce-i dăduse în cap unuia cu un cadru de pat.

Hertz Shemets apare la ușă, proaspăt bărbierit și cu două pete mici de sânge pe obraz. Poartă un costum din flanel gri peste o cămașă albă, cu o cravată roșie ca macul. Miroase a vitamina B, apret și pește afumat. E mai slab ca niciodată și se clatină ca o marionetă din lemn.

— Bătrâne..., îl salută pe Landsman, rupându-i nepotului câteva oase de la mână.

— Arăți bine, unchiule Hertz, îi zice Landsman.

Uitându-se mai bine, observă că genunchii și coatele costumului gri îi lucesc de prea multă purtare. Cravata poartă urmele unei supe mâncate cândva și n-a fost înnoată peste o cămașă, ci sub gulerul moale al unei bluze de pijama, îndesată la iuțeală în pantaloni. Dar Landsman nu e în postură să critice. El poartă costumul său de urgență, scos din crevasa aflată în fundul portbagajului și despăturit. E negru, dintr-un amestec de vâscoză și lână, cu nasturi aurii care imită niște monede romane. L-a împrumutat odată pentru o înmormântare la care a ajuns în ultimul moment și la care uitase că voia să participe – înmormântarea unui parior ghinionist pe nume Gluksman. Are un aer funebru și în același timp de prost-gust, e încrețit vizibil și miroase a portbagaj din Detroit.

— Mulțumesc pentru avertisment, spune unchiul Hertz, dând drumul epavei care fusese mâna lui Landsman.

— Ăla de colo voia să-ți facă o surpriză, spune Landsman, făcând semn spre Berko. Dar eu știam că vrei să ieși și să vânezi ceva.

Unchiul Hertz își împreunează palmele și face o plecăciune. Ca un adevărat pustric, își ia foarte în serios datoria de gazdă. Dacă n-a avut noroc la vânătoare, atunci și-a dorit să scoată ceva bine împănat din congelator și să-l

pună la cuptor, cu morcovi, ceapă și o mână din ierburile pe care le cultivă și pe care le agață la uscat într-o baracă din spatele cabanei. Și-a dorit să fie gheață pentru whisky și bere rece pentru friptură. Și, mai presus de orice, și-a dorit să se bărbiezească și să-și pună o cravată.

Bătrânul îi spune lui Landsman să intre, iar Landsman îl ascultă. Hertz rămâne față în față cu fiul lui. Landsman privește, plin de interes, așa cum fac toți bărbații evrei, încă din clipa în care Avraam l-a luat pe Isaac și l-a întins pe vârful acela de munte, dezgolindu-i cutia toracică pulsândă sub cer. Bătrânul prinde mâneca bluzei de tăietor de lemne a lui Berko. Răsucește materialul între degete. Berko se supune acestei examinări cu o figură care exprimă suferință autentică. Landsman știe – îl chinuie gândul că apare în fața tatălui său fără să poarte un costum italian de mare clasă.

— ...Și unde-i Marele Taur Albastru¹? spune bătrânul într-un târziu.

— Nu știu, răspunde Berko, dar cred că-ți poartă pantalonii de pijama.

Berko își netezește cuta pe care tatăl lui i-a făcut-o la mână. Trece pe lângă el și intră în casă, mormăind aproape în șoaptă: „Nenorocitul...” Se scuză ca să meargă la toaletă.

— Șliboviță, spune bătrânul, îndreptându-se spre sticle – o linie a orizontului aglomerată, ca o imitație în miniatură a celei din Shvartsn-Yam, așezată pe o tavă de email negru. Nu-i așa?

— Seltzer, zice Landsman.

Când unchiul său ridică o sprânceană, ridică și el din umeri.

— Am un doctor nou. Un tip indian. Vrea să mă las de băutură.

¹ Animal care îl însoțește de obicei pe Paul Bunyan, un tăietor de lemne gigantic din folclorul american (n.r.).

- Și când asculți tu de doctori sau de indieni?
- Niciodată, recunoaște Landsman.
- Automedicația este o tradiție în familia Landsman.
- Tot o tradiție-i și să fii evreu, spune Landsman. Și uite unde am ajuns.
- E problematic să fii evreu în vremurile astea, recunoaște bătrânul.

Se întoarce de la bar și îi înmânează lui Landsman un pahar înalt, decorat cu o tichie de lămâie. Apoi își toarnă o dușcă zdravănă de șliboviță și ridică paharul spre Landsman, cu o expresie de un cinic amuzament pe care Landsman o cunoaște bine și în care nu mai vede nimic amuzant de multă vreme.

- Pentru vremurile astea problematice, spune bătrânul.

Dă paharul peste cap și, când se uită din nou spre Landsman, arată ca un om care tocmai a spus un lucru atât de inteligent, încât a făcut o cameră plină de oameni să izbucnească în râs. Landsman știe cât trebuie să-i fie de greu lui Hertz să privească luntrea pe care a condus-o atâția ani, cu toată forța și priceperea lui, apropiindu-se tot mai mult de cascada Reversiei. Își toarnă din nou una mică și o dă peste cap fără să pretindă că-i face plăcere. Acum e rândul lui Landsman să ridice o sprânceană.

- Tu ai doctorul tău, spune unchiul Hertz. Iar eu pe al meu.

Cabana unchiului Hertz constă dintr-o singură cameră mare, cu o mansardă care o înconjoară pe trei laturi. Finisajele și mobila sunt numai din corn, os, tendoane, piele și blană. La mansardă se ajunge pe o scară cu trapă aflată în spate, lângă bucătărioară. Într-un colț se află patul bătrânului, cu așternuturile împăturite cu grijă. Lângă pat, pe o măsuță rotundă este așezată o tablă de șah. Piese sunt din lemn de trandafir și arțar. Unuia dintre caii albi de arțar îi lipsește urechea stângă. Unul dintre pionii negri din lemn de trandafir are o zgârietură deschisă la culoare în vârful

Întreaga tablă pare neglijentă, haotică. Un inhalator Vicks e așezat printre piesele de pe una dintre laturi, o posibilă amenințare pentru regele alb de la e1.

— Văd că joci Apărarea Mentholypthus, spune Landsman, întorcând tabla ca să vadă mai bine. Partidă prin corespondență?

Hertz îl înghesuie pe Landsman, cu respirația sa mirosind a șliboviță și cu un iz de hering, atât de uleios și de intens încât îi poate simți oscioarele. Înghiontit, Landsman trăneste totul pe jos, cu un zdrăngănit.

— Ai fost mereu un maestru al mutării ăsteia, spune Hertz. Gambitul Landsman.

— Rahat! Unchiule Hertz, îmi pare rău.

Landsman se lasă pe vine și caută pipăind pe sub patul bătrânului, după piese.

— Nu-ți face griji! spune bătrânul. E în regulă. Nu era o partidă, mă prosteam doar. Nu mai joc prin corespondență. Trăiesc și mor prin sacrificiu. Îmi place să-i uimesc cu o combinație nebunească, frumoasă. E dificil să faci asta pe o carte poștală. Recunoști setul?

Hertz îl ajută pe Landsman să pună piesele înapoi în cutie; e tot din arțar, căptușită cu o catifea verde. Strecoară inhalatorul într-un buzunar.

— Nu, spune Landsman.

El e cel care, executând un Gambit Landsman în timpul unei crize de nervi, cu mulți ani în urmă, l-a lăsat pe calul alb fără ureche.

— Ce crezi? Tu i l-ai dat.

Pe noptiera de lângă patul bătrânului se află un teanc format din cinci cărți. O traducere în idiș după Chandler. O biografie franceză a lui Marcel Duchamp. Un atac broșat împotriva politicii viclene a celei de-a Treia Republici Ruse, foarte răspândit în SUA cu un an înainte. Un ghid Peterson al mamiferelor marine. Și ceva numit *Kampf*, în germana originală, de Emanuel Lasker.

Se aude cum Berko trage apa la toaletă, apoi cum își clătește mâinile la chiuvetă.

— Brusc, toată lumea îl citește pe Lasker, spune Landsman.

Ia cartea neagră și grea, având titlul gravat cu litere aurite, și e ușor surprins să vadă că nu are nimic de-a face cu șahul. Nu are diagrame, nici regine sau cai, ci doar pagini întregi de proză germană spinoasă.

— Deci omul a fost și filosof?

— O considera adevărata sa vocație. Chiar dacă era un geniu al șahului și al matematicilor superioare. Îmi pare rău s-o spun, dar ca filosof nu prea era un geniu. De ce, îl mai citește cineva pe Emanuel Lasker? Nu îl mai citește nimeni.

— Ce spui tu e mai adevărat acum decât era cu o săptămână în urmă, intervine Berko, ieșind din baie și ștergându-și mâinile cu un prosop.

Apoi, normal, simte o atracție irezistibilă față de masă. Aceasta – un bloc mare de lemn – are pe ea tacâmuri pentru trei persoane. Farfuriile sunt din tablă emailată, paharele, din plastic, iar cuțitele au mânere de os și lame înfricoșătoare, de felul celor care se folosesc ca să se taie ficatul încă pulsând din abdomenul unui urs. Există și un urcior de ceai cu gheață și o oală emailată cu cafea. Mâncarea pe care a pregătit-o Hertz Shemets e abundentă, fierbinte și miroase puternic a elan.

— Chili de elan, spune bătrânul. Am tocat carnea în toamnă. Am pungi vidate în congelator. Firește, tot eu am ucis elanul. Era o femelă de vreo patru sute cincizeci de kile. Am pregătit mâncarea azi. Boabele de fasole sunt din cele mari. Am aruncat și o cană de fasole neagră pe care o aveam pe-aici. Dar nu eram sigur c-o să ajungă, așa c-am mai încălzit câte ceva de prin congelator. *Quiche lorraine* – cu ou, evident, șuncă și roșii. Șunca e de elan. Am afumat-o chiar eu.

— Ouăle sunt de elan, spune Berko, imitând perfect tonul ușor pompos al tatălui său.

Bătrânul arată spre un bol alb de sticlă, plin-ochi de chiftele de aceeași mărime, într-un sos marونی-roșcat.

— Chiftele suedeze, spune el. De elan. Și un pic de friptură rece de elan, dacă vrea cineva un sandvici. Chiar eu am copt pâinea, iar maioneza e de casă. Nu suport maioneza din borcan.

Cei doi se așază la masă cu bătrânul. Cu ani în urmă, camera sa era un loc plin de viață, unde se afla singura masă din ținuturile acestea divizate la care indienii și evreii stăteau adeseori împreună ca să mănânce mâncare bună, fără să-și poarte pică. Beau vin de California în timp ce bătrânul le explica tot felul de lucruri. Oameni tăcuți, indivizi dificili și ciudatul agent special de la Washington, amestecat printre cioplitorii de toteme, pasionații de șah și pescarii băștinași. Hertz se lăsa zeflemisit de doamna Pullman. Era genul de asasin dominator care alesese să se însoare cu o femeie în stare să-l ia peste picior în fața prietenilor. Cumva, asta îl făcea să pară mai puternic.

— Am dat vreo două telefoane, spune unchiul Hertz, după ce s-a concentrat câteva minute asupra mâncării, de parcă ar fi fost vorba de un joc de șah. După ce ați sunat să-mi spuneți că veniți.

— Așa ai făcut? spune Berko. Vreo două telefoane...

— Exact.

Hertz are un fel de a zâmbi sau de a produce un efect similar zâmbetului, ridicându-și numai buza de sus din partea dreaptă a gurii și dând la iveală un incisiv gălbui, preț de-o clipă. Arată de parcă cineva i-ar fi prins de buză un cârlig invizibil și ar trage cu forță de undiță.

— Din câte am înțeles, te-ai prostit rău, Meyerle. Comportament neprofesionist. Purtare haotică. Ți-ai pierdut insigna și arma.

Orice altceva ar mai fi făcut, unchiul Hertz a fost, timp de patruzeci de ani, un om al legii cu o insignă federală în

portofel. Deși nu o accentuează, nota de reproș din vocea sa este inconfundabilă. Se întoarce spre fiul lui.

— Iar tu nu știi ce faci, spune el. Mai sunt opt săptămâni până se duce de răpă tot. Ai doi copii și, mazel tov și *kaynahora*¹, al treilea pe drum.

Berko nu se obosește să întrebe cum de știe tatăl său că Ester-Malke e însărcinată. N-ar face decât să-i hrănească vanitatea. Încuviințează doar și mai înghite niște chiftele. Sunt gustoase, fragede, cu gust de rozmarin și de afumătură.

— Ai dreptate, spune Berko. E o nebunie. Și nu spun că-l iubesc mai mult pe bizonul ăsta – uită-te la el, fără insignă, fără armă – care deranjează oamenii și se învârtă aiurea, cu genunchii înghețați, mai mult decât îmi iubesc soția și copiii, fiindcă nu-i adevărat. Sau că mă ajută la ceva să le pun în pericol viitorul pentru el, fiindcă nu are.

În timp ce contemplă bizonul, corpul său emite un sunet greu, un sunet în idiș, pe jumătate râgâit, pe jumătate suspin.

— Dar dacă vorbim despre dusul de răpă, ce pot să spun, ăsta nu-i genul de situație pe care vreau s-o înfrunt fără Meyerle.

— Vezi și tu cât e de loial, îi spune unchiul Hertz lui Landsman. Așa eram și eu față de tatăl tău, fie-i numele binecuvântat, însă lașul m-a lăsat cu buzele umflate.

Prin tonul pe care-l folosește vrea să arate că nu e afectat, însă bula de tăcere care urmează pare să dea greutate observației. Toți trei mestecă mâncarea, iar viața pare lungă și apăsătoare. Hertz se ridică și își mai toarnă o dușcă.

Rămâne lângă fereastră, privind cerul – un mozaic din cioburile a o mie de oglinzi, puse unul lângă altul, fiecare într-o nuanță diferită de gri. Cerul de iarnă din Alaska de sud-est e un Talmud al cenușiului, un comentariu inepuizabil la o Tora din nori de ploaie și lumină muribundă.

¹ Cuvânt echivalent cu expresia „Să te păzească Dumnezeu!” (n.r.).

Unchiul Hertz a fost întotdeauna omul cel mai competent și mai sigur de sine pe care l-a cunoscut Landsman – fără asperități, ca un avion origami, rapid ca o agrafă de hârtie îndoită cu precizie, imun la turbulențe. Preciș, metodic, imperturbabil. Au existat mereu pete de umbră, momente când n-a mai gândit limpede sau a devenit violent, dar au fost reținute în spatele zidului de aventuri indiene misterioase, ascunse dincolo de Linie, așa cum procedează un animal care-și șterge urmele.

Acum însă, Landsman își amintește un tablou din zilele care au urmat morții tatălui său, cu unchiul Hertz șezând, boțit ca un șervețel, într-un colț al bucătăriei de pe strada Adler, cu cămașa încheiată aiurea și atârnând din pantaloni, cu părul ciufulit lângă sticla de șliboviță de pe masă, al cărei conținut în scădere marchează, asemenea unui barometru, prăbușirea atmosferei sale interioare.

— Avem de rezolvat un puzzle, unchiule Hertz, spune Landsman. De aceea suntem aici.

— Și pentru maioneză, adaugă Berko.

— Un puzzle..., spune bătrânul întorcându-se de la geam, cu ochii duri și triști. Urăsc puzzle-urile.

— Nu îți cerem să-l rezolvi, spune Berko.

— Nu-mi vorbi pe tonul ăsta, John Bear, se răfoiește bătrânul. Nu-l tolerez.

— Ton? întreabă Berko.

Asemenea unei măsuri muzicale aparținând unei coloane sonore, în voce i se disting cinci-șase tonalități – un ansamblu cameral de izolență, resentiment, sarcasm, provocare, inocență și surpriză.

— Ton?

Landsman îl privește astfel încât să-i amintească nu doar vârsta și poziția socială, ci și cât de aiurea e să te cerți cu rudele tale. E o expresie facială bine cunoscută, datând din primul an rebel petrecut de Berko la familia Landsman. Nu durează niciodată mai mult de câteva minute, cu orice

ocazie când se întâlnesc, ca fiecare să revină la starea sa naturală, precum membrii unui grup rămas pe o insulă pustie, după un naufragiu. Asta înseamnă o familie. Furtuna pe mare, nava și țarmul necunoscut. Pălăriile și alambicurile pentru whisky pe care le faci din bambus și nuci de cocos. Și focul aprins ca să țină la distanță animalele sălbatice.

— Încercăm să ne explicăm ceva, reîncepe Landsman. O situație. Și există aspecte ale situației care ne amintesc de tine.

— Începe cu începutul, spune unchiul Hertz.

Își toarnă încă un pahar de șliboviță, îl duce la masă și se așază.

— A început cu un drogat care a murit în hotelul la care stau.

— Aha.

— Știi cazul.

— Am auzit la radio, spune el. Poate am și citit câte ceva în ziar.

Mereu dă vina pe ziare pentru lucrurile pe care le știe.

— Era fiul lui Heskell Shpilman. Cel cu care își făceau speranțe atât de mari pe când era copil.

— A fost ucis, spune Landsman. Nu contează ce ai citit. Și când a murit, se ascundea. Aproape toată viața s-a tot ascuns de tot felul de lucruri, dar când a murit cred că încerca să fenteze niște indivizi de care fugise. I-am urmărit mișcările până la aeroportul din Yakovy în aprilie trecut. A apărut acolo cu o zi înainte de moartea lui Naomi.

— Treaba asta are de-a face cu Naomi?

— Tipii ăia – care-l căutau pe Shpilman și care, presupunem noi, l-au ucis – au angajat-o în aprilie trecut pe Naomi să-l ducă pe individ la o fermă pe care o administrează ei. Acolo se presupune că ar fi un fel de stabiliment terapeutic pentru puștii care au probleme. La Peril Strait. Dar când a ajuns, a intrat în panică. A vrut să plece. A apelat la Naomi

ca să-l ajute, iar ea l-a scos pe furiș de-acolo și l-a adus înapoi la civilizație. În Yakovy. Ea a murit a doua zi.

— Peril Strait? spune bătrânul. E vorba de băștinași? Vrei să spui că indienii l-au ucis pe Mendel Shpilman?

— Nu, spune Berko. Tipii ăștia cu centrul de reabilitare. Pe vreo mie de acri spre nord de satul de-acolo. Se pare c-a fost construit cu bani de la evrei americani. Cei care-l conduc sunt jidani. Din câte știm, locul nu-i decât o acoperire pentru lucrurile cu care se ocupă, de fapt.

— Ce anume? Cultivă marijuana?

— Păi, în primul rând, au o turmă de vaci Ayrshire, spune Berko. Poate vreo sută.

— În primul rând...

— Apoi, par să aibă un fel de centru pentru antrenamente paramilitare. Șeful lor ar putea fi un bătrân evreu. Wilfred Dick l-a văzut când a fost acolo, dar chipul lui nu i-a spus nimic. Oricine ar fi, pare conectat cu Verboverii – sau cel puțin cu Ari Baronshteyn. Dar nu știm de ce sau în ce fel.

— Era și un american acolo, spune Landsman. A venit cu avionul pentru o întâlnire cu Baronshteyn și evreii ăștia misterioși. Păreau cu toții îngrijorați în privința lui, de parcă s-ar fi gândit că ar putea să nu fie mulțumit de ei sau de felul în care se desfășoară lucrurile.

Bătrânul se ridică de la masă și se îndreaptă spre un bufet care-i separă zona de mâncat de cea pentru dormit. Ia un trabuc dintr-o cutie specială și îl freacă în palme. Îl răsuțește îndelung, înainte și înapoi, până când pare să-i dispară complet din minte.

— Urăsc puzzle-urile, spune el într-un târziu.

— Știm asta, zice Berko.

— Știți asta.

Unchiul Hertz își trece trabucul înainte și înapoi pe sub nas, inspirând adânc, cu ochii închiși, bucurându-se, i se pare lui Landsman, nu doar de aromă, ci și de răcoarea frunzei netede pe carnea nărilor.

— Iată prima mea întrebare, spune el deschizând ochii.
Poate singura.

Iar ei așteaptă întrebarea, în timp ce el taie trabucul și îl
așază între buzele subțiri, pe care și le mișcă în sus și în jos.

— Ce culoare aveau vacile? întreabă el într-un final.

— Era una roșcată, spune Berko încet, un pic înciudat, de parcă ar fi ratat momentul când moneda fuse-se palmată, deși se uita atent la mâinile magicianului.

— Complet? întreabă bătrânul. Roșcată de la coarne până la coadă?

— Era deghizată, spune Berko. Dată cu un soi de pigment alb. Nu mă pot gândi la vreun motiv pentru care cineva ar face asta, decât dacă există ceva în legătură cu ea pe care să vrei să-l ascunzi. Cum ar fi, știi tu – zise înfiorându-se –, că e fără pată.

— Ah, pentru numele lui Dumnezeu! exclamă bătrânul.

— Cine-s oamenii ăștia, unchiule Hertz? Știi, nu-i așa?

— Cine sunt? reia Hertz Shemets. Sunt jidani. Jidani care au un plan. Știu că-i o tautologie.

Nu pare a se hotărî să-și aprindă trabucul. Îl pune jos, îl ridică, îl pune din nou jos. Landsman are impresia că își cântărește un secret bine înfășurat în foița aceea cu vinișoare întunecate. O scamatorie, un schimb înșelător de piese.

— Bine, spune Hertz într-un târziu, am mințit. Uite încă o întrebare... Meyer, poate-ți amintești de un jidan de pe vremea când erai copil. Venea la Clubul de Șah Einstein. Glumea cu tine, iar ție îți plăcea de el. Un jidan pe nume Litvak.

— L-am văzut pe Alter Litvak alaltăieri, spune Landsman. La Einstein.

— Da?

— Și-a pierdut vocea.

— Da, a fost implicat într-un accident, iar gâtul i-a fost strivit de volan. Soția lui a fost ucisă. S-a întâmplat pe bulevardul Roosevelt, unde au plantat cireșii ăia de Virginia. Au intrat cu mașina în singurul pom care nu se uscaseră. Singurul cireș de Virginia din districtul Sitka.

— Îmi amintesc când au plantat copacii, spune Landsman. Pentru Expoziția Universală.

— Te rog să nu devii nostalgic, spune bătrânul. Dumnezeu știe că mi s-a acrit de evrei nostalgici, începând cu mine. Nu vezi niciodată un indian nostalgic.

— Asta pentru că-i ascund atunci când aud că vii tu, spune Berko. Femeile și indienii nostalgici. Taci și zi-ne despre Litvak.

— A lucrat cândva pentru mine, spune Hertz. Mulți, mulți ani...

Tonul său devine plat, iar Landsman e surprins să descopere că unchiul lui e supărat. Ca toți cei din neamul Shemets, Hertz a fost dăruit cu un temperament vulcanic, dar nu i-a fost de folos la serviciu, așa că, la un moment dat, și l-a reprimat.

— Alter Litvak a fost agent federal? întreabă Landsman.

— Nu. N-a fost. Oficial, din câte știu eu, omul n-a luat salariu de la guvern de când s-a retras, cu onoruri, din serviciul activ al armatei SUA acum treizeci și cinci de ani.

— De ce ești atât de supărat pe el? întreabă Berko, privindu-și tatăl printre pleoapele întredeschise.

Hertz e surprins de întrebare, însă încearcă să ascundă asta.

— Eu nu mă supăr niciodată, spune el. Doar pe tine, fiule.

Zâmbește.

— Așa, deci tot mai merge la Einstein. Nu știam. A fost mereu mai mult jucător de cărți decât de șah. Se descurca mai bine la jocuri la care mergea cacialna. Înșelăciunea. Deghizarea.

Landsman își amintește de cei doi tineri cu aspect dur pe care Litvak i-a prezentat drept nepoții săi. Își dă seama că unul dintre ei se afla în pădurea de la Peril Strait, conducând Fordul Caudillo cu acea umbră pe bancheta din spate. Umbra omului care nu voia ca Landsman să-i vadă fața.

— Era acolo, îi spune Landsman lui Berko. La Peril Strait. El era bărbatul misterios din mașină.

— Ce-a făcut Litvak pentru tine? vrea să știe Berko. În acei mulți, mulți ani?

Hertz ezită, privind dinspre Berko spre Landsman și înapoi.

— Una, alta... Totul – neoficial. Avea câteva aptitudini utile. Alter Litvak este, probabil, cel mai talentat om pe care l-am întâlnit vreodată. Înțelege ce-nseamnă sistemele și controlul. E răbdător și metodic. Era cândva incredibil de puternic. Un pilot bun, un mecanic priceput. Minunat la orientare. Foarte eficient ca profesor, ca antrenor. Rahat!

Se uită în jos, ușor surprins, la cele două jumătăți ale trabucului rupt, câte una în fiecare mână. Le lasă să cadă în farfuria cu urme de sos și așază un șervețel peste dovada reacției sale emoționale.

— Jidanul m-a vândut reporterului ăluia, spune el. A adunat dovezi despre mine ani de zile și i le-a dat pe toate lui Brennan.

— De ce-ar fi făcut asta, dacă era de partea ta? spune Berko.

— Nu pot să-ți răspund la întrebare.

Hertz, omul care urăște puzzle-urile, clatină din cap, știind că se va confrunta pentru tot restul vieții sale cu acesta.

— Poate pentru bani, deși nu cred că era interesat. Cu siguranță, nu din principiu. Litvak n-are principii. Nici convingeri. Nu le este loial decât subordonaților săi. A văzut cum merg lucrurile încă de când gașca asta a preluat controlul la Washington. A știut că-s terminat chiar dinainte s-o știu eu. A decis, bănuiesc, că era momentul oportun. Poate că se săturase să mai lucreze pentru mine și voia să fie pe cont propriu. După ce americanii au scăpat de mine și au pus capăt operațiunilor oficiale, tot mai aveau nevoie de un om în Sitka. N-au putut găsi pe nimeni mai bun pentru banii lor decât pe Alter Litvak. Poate că nu mai avea chef să piardă în fața mea la șah. Poate că a considerat că are șansa de a mă învinge și a profitat de ea. Dar n-a fost niciodată de-al meu. Statutul de Permanență n-a însemnat niciodată nimic pentru el. Așa cum, sunt convins, nu înseamnă nici cauza pentru care lucrează acum.

— Junca roșcată, spune Berko.

— Deci, care-i ideea? intervine Landsman. Iartă-mă, dar trebuie să-mi explici. OK, ai o juncă roșcată fără de pată. Și, într-un fel sau altul, mergi la Ierusalim.

— Apoi o sacrifici, spune Berko. O arzi până se face scrum, faci o pastă din cenușa ei, iar cu aia îți ungi preoții. Altfel, ei nu pot pătrunde în Sanctuarul din Templu, fiindcă sunt impuri.

Se uită la tatăl său.

— Am zis bine?

— Mai mult sau mai puțin.

— Bun, dar uite ce nu pricep... Nu cumva există o... cum îi zice?... o moschee pe dealul unde se afla cândva Templul?

— Nu-i o moschee, Meyerle. E un altar, spune Hertz. Qubbat As-Sakhrah. Domul Stâncii. Al treilea cel mai sfânt loc al Islamului. Construit în secolul al șaptelea de Abd

al-Malik, exact pe locul celor două Temple ale evreilor. Locul unde Avraam s-a dus să-l sacrifice pe Isaac, unde Iacob a văzut scara care urca la cer. Buricul pământului. Da. Dacă vrei să reconstruiești Templul și să revii la riturile străvechi, pentru a grăbi venirea lui Mesia, ar trebui să faci ceva cu Domul Stâncii, fiindcă îți stă în cale.

— Bombe, spune Berko, afișând o nonșalanță exagerată. Explozivele erau domeniul lui Alter Litvak?

— Demolări, spune bătrânul.

Se întinde după băutură, dar nu mai are în pahar.

— Da, jidanul e un expert.

Landsman se ridică de la masă. Își ia cascheta de lângă ușă.

— Trebuie să ne întoarcem, spune el. Trebuie să vorbim cu cineva. Trebuie s-o anunțăm pe Bina.

Își deschide telefonul, dar nu are semnal la o asemenea distanță de Sitka. De la telefonul de pe perete, numărul Binei îl trimite direct în căsuța vocală.

— Trebuie să-l găsești pe Alter Litvak, îi spune el Binei. Găsește-l și reține-l. Nu-l lăsa să plece.

Când se întoarce la masă, tatăl și fiul încă mai stau jos. Berko îl supune unui chestionar amănunțit pe Hertz Shemets, fără să scoată un cuvânt. Își ține mâinile în poală, ca un copil cuminte, doar că nu e un copil cuminte, iar dacă-și ține degetele împreunate, e doar ca să le împiedice să comită vreo prostie sau vreun rău. După un răstimp pe care Landsman îl percepe ca fiind foarte lung, unchiul Hertz își coboară privirea.

— Casa de rugăciune din St. Cyril, spune Berko. Revoltele.

— Revoltele din St. Cyril, aprobă Hertz Shemets.

— La dracu'!

— Berko...

— La dracu'! Indienii au spus mereu că evreii au aruncat-o în aer.

— Trebuie să înțelegi la ce presiuni eram supuși pe atunci, spune Hertz.

— O, desigur, spune Berko. Crede-mă. Echilibrul. Linia subțire.

— Evreii aceia fanatici, oamenii care se mutau în zonele disputate ... Puneau în pericol statutul întregului district. Confirmau cele mai cumplite temeri ale americanilor cu privire la ce-am face dacă ni s-ar conferi Statutul de Permanență.

— Aha, spune Berko, mda, sigur. Și mama? Și ea pune în pericol districtul?

Atunci unchiul Hertz vorbește, sau mai degrabă răsuflarea îi iese din plămâni printre porțile dinților, într-un fel care seamănă cu graiul. Privește în jos și scoate din nou sunetul acela, iar Landsman își dă seama că spune că-i pare rău. Vorbește o limbă pe care nu l-a învățat nimeni s-o înțeleagă.

— Știi, cred că mi-am dat seama de la bun început, spune Berko, ridicându-se de la masă.

Își ia cascheta și haina din cuier și adaugă:

— Pentru că nu te-am putut suferi din prima clipă, ticălosule. Haide, Meyer.

Landsman își urmează partenerul afară. Ieșind, trebuie să se dea la o parte, pentru ca Berko să poată intra din nou. Berko își aruncă haina și cascheta. Se lovește de două ori în cap, cu ambele mâini deodată. Apoi strivește o sferă invizibilă, cam de mărimea craniului tatălui său, între degetele desfăcute.

— M-am străduit toată viața, spune el într-un târziu. Vreau să zic... la dracu'! Uită-te la mine!

Își smulge tichia de pe ceafă și o ține ridicată, privind-o cu scârbă, de parcă ar fi o bucată de scalp. O aruncă în direcția bătrânului. Tichia îl lovește pe Hertz drept în nas, apoi cade peste șervețel, trabucul rupt și sosul de elan.

— Uită-te la rahatul ăsta! Își prinde pieptul cămășii și îl desface brusc, într-o ploaie de nasturi.

Își expune șalul alb și banal în patru colțuri, cu franjuri, cea mai subțire vestă antiglonț din lume, un kevlar sfânt și

alb, mărginit cu o fâșie albastră, amintind de o creatură marină.

— Urăsc porcăria asta!

Își trage șalul în patru colțuri peste cap, apoi se scutură și îl aruncă, rămânând într-un tricou alb de bumbac.

— În fiecare zi mă trezesc dimineața și-mi pun asta, prefăcându-mă că sunt ceva ce nu sunt. Ceva ce n-o să fiu niciodată. Pentru tine!

— Nu ți-am cerut să respecti dogmele, spune bătrânul, fără să privească în sus. Nu cred că vreodată am...

— N-are nimic de-a face cu dogmele, spune Berko. E legat numai și numai de tați, dracu' să-i ia pe toți!

Apartenența la iudaism se transmite pe linie maternă, firește. Dar Berko știe asta. A știut-o de când s-a mutat în Sitka. O vede de fiecare dată când se privește în oglindă.

— Prostii... continuă bătrânul, mormăind mai mult pentru sine. O religie de sclavi. Să te legi singur... Cămașă de forță! N-am purtat o porcărie ca asta niciodată.

— Nu? spune Berko.

Landsman e luat prin surprindere de rapiditatea cu care masivul Berko Shemets ajunge din ușa cabanei la masă. Înainte ca Landsman să-și dea seama ce se petrece, Berko i-a tras deja bătrânului lenjeria ritualică peste cap. Îi ține capul cu o mână, iar pe cealaltă o folosește pentru a-i răsuci franjurile înnodeate de jur-împrejurul capului, reliefându-i cu fâșiile subțiri de lână contururile feței. Parcă ar împacheta o statuie pentru transport. Bătrânul lovește și zgârie aerul cu unghiile.

— N-ai purtat niciodată unul, da? spune Berko. N-ai purtat niciodată unul, la dracu'! Încearcă-l pe-al meu! Încearcă-l, nenorocitul!

— Oprește-te!

Landsman se lansează în operațiunea de salvare a omului care, prin dependența sa de tactica sacrificiului, a dus, poate imprevizibil, însă inevitabil, la moartea lui Laurie Jo Bear.

— Berko, haide! Termină!

Îl prinde pe Berko de cot, îl trage deoparte și, odată ajuns între ei, începe să-l împingă spre ușă pe uriaș.

— OK.

Berko își ridică brațele și-l lasă pe Landsman să-l împingă câțiva metri în direcția ușii.

— Bine, am terminat! Lasă-mă-n pace, Meyer!

Landsman îi dă drumul partenerului său. Berko își bagă tricoul în pantaloni și începe să-și încheie cămașa, însă toți nasturii au zburat. O lasă baltă, își netezește cu palma castorul negru care-i ține loc de păr, se oprește să-și recupereze cascheta și haina de pe jos și iese. Vârtejuri de întuneric și ceață pătrund în casa sprijinită pe catalige deasupra apei.

Landsman se întoarce la bătrân, care stă acolo, cu capul înfășurat în șal, ca un ostatic căruia nu i se permite să vadă fețele răpitorilor.

— Ai nevoie de ajutor, unchiule Hertz? întreabă Landsman.

— Sunt bine, spune bătrânul cu voce slabă, înăbușită de material. Mulțumesc.

— Vrei să stai pur și simplu acolo?

Bătrânul nu răspunde. Landsman își pune cascheta și iese.

Nici n-au intrat bine în mașină când aud focul de armă, o bubuitură care, în întuneric, reliefează contururile munților, îi luminează cu ecourile sale și apoi dispare.

— Fir-ar..., spune Berko.

Ajunge înapoi în casă înainte ca Landsman să atingă prima treaptă. Când Landsman intră, Berko stă pe vine lângă tatăl lui, care a luat o poziție ciudată pe podeaua de lângă pat, o postură de atlet, cu un picior la piept și celălalt întins în spate. În mâna dreaptă abia mai ține un revolver cu țeavă scurtă, iar în mâna stângă, șalul ritualic. Berko îl îndreaptă, îl răsucesce pe spate și-i caută pulsul la gât. În partea dreaptă a frunții bătrânului e o pată roșie, puțin mai

sus de colțul ochiului. Păr ars, năclăit de sânge. A țintit prost – cel puțin așa pare.

— Rahat! spune Berko. Rahat, bătrâne! Ai rasolit-o!

— A rasolit-o, încuviințează Landsman.

— Bătrâne! strigă Berko, apoi își coboară vocea până la un murmur gutural și șoptește ceva, un cuvânt sau două, în limba pe care a lăsat-o în urmă.

Opresc sângerarea și bandajează rana. Landsman caută glonțul și găsește gaura pe care acesta a făcut-o în peretele de placaj.

— De unde a luat ăsta? întreabă Landsman, ridicând pistolul.

E banal, tocit pe margini, vechi.

— Detective Special, calibrul 38?

— Nu știu. Are multe pistoale. Îi plac. E singurul lucru pe care-l avem în comun.

— Cred c-ar putea fi pistolul pe care Melekh Gaystick l-a folosit în cafeneaua Einstein.

— Asta nu m-ar surprinde deloc, spune Berko.

Își ridică tatăl pe umăr, apoi îl poartă spre mașină și îl pune pe bancheta din spate, deasupra unui morman de prosoape. Landsman pornește sirena de misiune pe care a folosit-o, poate, de două ori în cinci ani. Apoi se întorc spre munte.

Există un centru pentru îngrijiri de urgență la Naveshtat. Acolo au murit mulți, așa că hotărâsc să-l ducă până la spitalul din Sitka. Pe drum, Berko își sună soția. Îi explică, nu foarte coerent, că tatăl lui și un om pe nume Alter Litvak au fost indirect răspunzători pentru moartea mamei sale, în timpul celor mai crunte manifestări de violență indiano-evreiești din cei șaiszeci de ani de istorie a districtului, și că tatăl său s-a împușcat în cap. Îi spune că au de gând să-l lase pe bătrân la secția de urgențe a spitalului din Sitka, fiindcă e polițist, la dracu', și are o datorie, și pentru că bătrânul n-are decât să moară, iar lui nu-i pasă. Ester-Malke pare să

fie de acord, iar Berko închide. Pentru vreo zece-cincisprezece minute, dispar într-o zonă fără semnal telefonic, iar când ies din ea, fără să fi schimbat vreun cuvânt, apropiindu-se de marginea orașului, telefonul mobil sună.

— Nu, spune Berko.

Apoi repetă, supărat:

— Nu!

Ascultă argumentele soției sale mai puțin de un minut. Landsman n-are idee ce-i spune ea, dacă îi ține o predică despre regulile de comportament, sau îi vorbește despre bunul-simț, sau despre iertare, sau despre datoria filială, care le depășește ori le precedă pe toate. În final, Berko clatină din cap. Se uită la bancheta din spate și la bătrânul evreu întins pe ea.

— Fie, spune el și închide. Poți să mă lași la spital, i se adresează lui Landsman, pe un ton de om învins. Sună-mă când îl găsești pe nenorocitul ăla de Litvak.

— **A**ș dori să vorbesc cu Katherine Sweeney, spune Bina la telefon.

Sweeney, procurorul-adjunct al Statelor Unite, este o persoană onestă și competentă și s-ar putea să asculte ce are Bina de spus. Landsman se întinde, își aruncă brațul peste biroul ei și întrerupe convorbirea cu vârful unui deget. Bina se holbează la el, cu bătaii mari și lente din pleoape. A luat-o prin surprindere. Se întâmplă rar.

— Ei sunt în spatele afacerii ăsteia, spune el, cu degetul pe buton.

— Kathy Sweeney e în spatele afacerii ăsteia? întreabă ea, cu receptorul încă la ureche.

— Ei, nu. Mă îndoiesc.

— Cei de la sediul Procuraturii SUA din Sitka?

— Poate. Nu, probabil că nu.

— Dar ai spus Ministerul de Justiție!

— Da. Însă nu știu, Bina. Îmi pare rău. Pur și simplu nu știu cât de sus ajunge treaba asta.

Surprinderea i s-a risipit. Privirea ei e hotărâtă. Nu clipește.

— OK. Acum ascultă-mă. Mai întâi, ia-ți degetul păros de pe telefonul meu.

Landsman își retrace degetul ofensator înainte ca razele laser din ochii ei să i-l taie frumușel din articulație.

— Să nu-mi mai atingi telefonul, Meyer.

— Niciodată.

— Dacă povestea pe care mi-ai spus-o e adevărată, îi zice Bina cu vocea unei profesoare care se adresează unei săli pline de imbecili de cinci ani, atunci trebuie să-i spun lui Kathy Sweeney. Probabil trebuie să discut cu secretarul de stat sau chiar cu Ministerul Apărării.

— Dar...

— Pentru că nu știu dacă ești la curent, dar *Țara Sfântă nu face parte din acest district*.

— Firește. Ascultă! Cineva cu greutate – și încă ce greutate! – a intrat în baza de date a FAA și a făcut să dispară dosarul acela. Aceași persoană cu greutate a promis Consiliului Tlingit că indienii își vor primi înapoi districtul dacă îi permit lui Litvak ca, pentru scurt timp, să-și desfășoare programul la Peril Strait.

— Asta ți-a zis-o Dick?

— A sugerat-o destul de clar. Și cu tot respectul pentru familia Lederer din Boca Raton, sunt sigur că aceeași persoană cu greutate scrie cecurile pentru partea clandestină a operațiunii. Centrul de antrenament. Armele. Creșterea vitelor. Ei sunt în spatele treburilor ăstora.

— Guvernul SUA.

— La ei mă refer.

— Fiindcă ei cred că ideea unei găști de jidani duși cu pluta care aleargă prin Palestina arabă aruncând în aer altare, urmând diverși Mesia și declanșând al Treilea Război Mondial e genială.

— Sunt la fel de nebuni, Bina. Știi că sunt. Poate că speră să înceapă al Treilea Război Mondial. Poate că vor să pornească o nouă cruciadă. Poate că-s de părere că, dacă

fac asta, Isus se va întoarce. Sau poate că n-are nimic de-a face cu asta și totul se rezumă la petrol – știi tu, își asigură rezervele pentru totdeauna. Habar n-am.

— Conspirații guvernamentale, Meyer.

— Știi cum sună.

— Pui vorbitori.

— Da, știi.

— Ai promis.

— Știi.

Ia telefonul și formează din nou numărul AUSA¹.

— Bina, te rog. Închide telefonul.

— Meyer Landsman, am intrat în multe unghere întunecate cu tine, spune ea. Nu vreau să intru și în asta.

Landsman n-o poate învinui.

Când dă de Sweeney, Bina îi explică în linii mari povestea lui Landsman: secta Verbover și un grup de evrei mesianici plănuiesc să atace un altar musulman important din Palestina. Lasă deoparte elementele supranaturale și complet hazardate. Nu pomenește despre decesele lui Naomi Landsman și Mendel Shpilman. Face ca totul să sune suficient de exagerat ca să fie credibil.

— O să văd dacă-i pot da de urmă lui Litvak asta, îi spune ea lui Sweeney. OK, Kathy. Mersi. Știi că e. Sper să fie.

Închide telefonul. Ia globul de sticlă de pe birou, cu silueta miniaturală al orașului Sitka, îl scutură și privește rînsorea dinăuntru. A mutat toate celelalte lucruri din birou, bibelourile și fotografiile. A lăsat doar globul și diplomele ei, înrămate pe perete. Un arbore de cauciuc, un ficus și o orhidee roz cu pete albe, într-o glastră de sticlă verde. Totul e încă la fel de atrăgător ca partea de dedesubt a unui autobuz. Bina tronează în mijloc, purtând un alt costum sobru cu pantaloni, cu părul ridicat și strâns cu elastice, clame de metal și alte lucruri utile din sertarul biroului.

¹ Procuratura Statelor Unite ale Americii (n.r.).

— N-a fost amuzată, așa-i? întreabă Landsman.

— Nu e genul, spune Bina. Dar nu-i vorba despre asta. Vrea mai multe informații. Din câte-mi dau seama, cred că nu aude pentru prima dată despre Alter Litvak. A spus că i-ar plăcea să-l vadă, dacă-l găsim.

— Buchbinder, spune Landsman. Doctorul Buchbinder. Ți amintești, ieșea de la Polar Shtern acum două seri, când tu intrai.

— Dentistul acela de pe strada Ibn Ezra?

— Mi-a zis că se mută la Ierusalim, spune Landsman. Am crezut că vorbește prostii.

— Institutul... cumva, își amintește ea.

— Ceva cu „M”.

— Miryam.

— Moriah.

Se întoarce spre calculator și găsește adresa Institutului Moriah, în directorul cu numere secrete, pe strada Max Nordau 822, la etajul șapte.

— Opt doi doi, spune Landsman. Hmm...

— Nu pe-acolo stai tu?

Bina formează numărul găsit.

— Chiar peste drum, spune Landsman, simțindu-se jenat. Hotelul Blackpool.

— Robotul, spune ea.

Între rupe apelul cu vârful unui deget și formează un număr de patru cifre.

— Aici Gelbfish.

Trimite ofițeri de patrulă și în civil să păzească ușile și căile de acces ale hotelului Blackpool. Pune receptorul înapoi în furcă și rămâne pe loc, uitându-se la el.

— OK, spune Landsman. Să mergem.

Dar Bina nu se mișcă.

— Știi, a fost plăcut că nu a trebuit să-ți suport mizeriile. Că nu a trebuit să mă confrunt cu Landsmania douășpatru din douășpatru.

— Te invidiez, spune Landsman.

— Hertz, Berko, maică-ta, taică-tu. Voi toți.

Și adaugă în engleza americană:

— O gașcă de nebuni.

— Știu.

— Naomi era singura persoană întreagă la cap din familia asta.

— Și ea spunea același lucru despre tine, răspunde Landsman, doar că ea zicea „din întreaga lume”.

Se aud două bătăi rapide în ușă. Landsman se ridică de pe scaun, crezând c-ar putea fi Berko.

— Salut, spune omul de la ușă în engleza americană. Nu cred c-am avut plăcerea.

— Cine ești dumneata? întreabă Landsman.

— Eu este firmele voastre funerare, spune omul, într-un idiș de tot râsul, dar plin de energie.

— Domnul Spade se află aici pentru a supraveghea tranziția, spune Bina. Cred c-am spus că e posibil să vină, detectiv Landsman.

— Cred că da.

— Detectivul Landsman, spune Spade, trecând, din fericire, înapoi la americană. Toată lumea îl știe.

Nu e genul de jucător de golf cu burtă mare din cauza berii pe care și l-a imaginat Landsman. E prea tânăr, are o față banală, iar pieptul și umerii îi sunt lați. Poartă un costum gri din camgarn, peste o cămașă albă, cu o cravată pepit, cu punctulețe albastre precum imaginea cu purici recepționată de televizor. Gâtul îi e plin de zone iritate și fire de păr netăiate de lama de ras. Mărul lui Adam pronunțat sugerează profunzimi de nepătruns ale onestității și sincerității. La rever are înfiptă o insignă în formă de pește stilizat.

— Ce-ai zice dacă tu și cu mine am sta jos un moment, împreună cu ofițerul tău superior?

— În regulă, spune Landsman, dar eu prefer să stau în picioare.

— Cum dorești. Ce-ai zice să ne dăm la o parte din ușă, totuși?

Landsman se dă la o parte, lăsându-l să intre. Spade închide ușa.

— Detectiv Landsman..., începe Spade. Am motive să cred că desfășori o anchetă neautorizată și, ținând cont că momentan ești suspendat...

— Cu plată, intervine Landsman.

— ...o anchetă ilegală asupra unui caz care a fost oficial clasificat drept inactiv. Cu ajutorul detectivului Berko Shemets, de asemenea neautorizat. Și n-aș fi surprins dacă s-ar dovedi că și dumneata îl ajuți, inspector Gelbfish.

— De fapt, a fost o pacoste, spune Landsman. Sincer îți spun. Nu m-a ajutat deloc.

— Tocmai am sunat la biroul AUSA, spune Bina.

— Serious?

— S-ar putea să preia ei cazul.

— Chiar așa?

— Îmi depășește jurisdicția. Există – s-ar putea să existe – o amenințare. Împotriva unei ținte externe, vizate de niște rezidenți ai districtului.

— Ceee?!

Spade pare, în același timp, scandalizat și încântat.

— O amenințare? Fugi de-aici!

Privirea Binei se umple cu un lichid rece și dens, ceva între mercur și noroi.

— Încerc să găsesc un bărbat pe nume Alter Litvak, spune ea cu oboseală în voce. Este posibil să fie implicat sau nu. În orice caz, aș dori să văd ce știe despre uciderea lui Mendel Shpilman.

— Aha, spune pe un ton amical și cam absent Spade, ca o persoană care pretinde că este atentă la ceea ce-i povestești despre viața ta, în timp ce, mental, navighează pe internet. OK, dar vedeți dumneavoastră, doamnă, treaba e că, vorbind în calitate de... Cum îi ziceți voi

tipului de la pompe funebre care stă cu mortul, dacă-i evreu?

— Se numește șomăr, spune Bina.

— Așa. Vorbind în calitate de șomăr local, trebuie să zic: nu! O să lăsați baltă mizeria asta și-o să-i dați pace domnului Litvak.

Bina așteaptă o vreme înainte să spună ceva. Oboseala din voce pare să i se scurgă în umeri, în maxilar, în ridurile de pe chip.

— Ești amestecat în asta, Spade? întreabă ea.

— Eu personal, nu. Echipa de tranziție? Hm... Comisia de Reversie pentru Alaska? Nu, doamnă. Adevărul e că nu știu prea multe despre porcăria asta. Și ce știu n-am aprobare să spun. Doamnă inspector, eu mă ocup de managementul resurselor. Asta fac. Și mă aflu aici ca să-ți spun, cu tot respectul, că ai irosit deja suficiente resurse cu treaba asta.

— Sunt resursele mele, domnule Spade, spune Bina. Pentru încă două luni, pot vorbi cu orice martor doresc. Pot aresta pe cine vreau eu.

— Nu și dacă AUSA îți spune s-o lași baltă.

Sună telefonul.

— Probabil sunt cei de la AUSA, zice Landsman.

Bina ridică receptorul.

— Bună, Kathy, spune ea.

Ascultă un minut, dând aprobator din cap, fără să scoată un cuvânt.

— Înțeleg, spune în cele din urmă și închide telefonul.

Vocea ei este calmă și lipsită de emoție. Zâmbește crispat și își pleacă fruntea cu umilință, de parcă ar fi fost învinsă pe drept. Landsman simte că nu se uită direct la el, fiindcă dacă l-ar privi, s-ar putea să-i dea lacrimile. Și știe cât de revoltată trebuie să fie Bina Gelbfish ca să ajungă în pragul lacrimilor.

— Și organizasem totul atât de drăguț..., spune ea.

— Și locul ăsta, ascultă-mă..., spune Landsman. Înainte să ajungi tu, era o ruină.

— Eram pe punctul de a ți-l înmâna, rostește ea către Spade. Împachetat frumos, fără firimituri, fără panglici care atârnă.

A muncit cu atâta grijă, făcând diverse servicii, pupând fundurile care trebuiau pupate. A curățat grajdurile. A împachetat sediul central al poliției din Sitka și s-a așezat în vârf, ca o fundă decorativă.

— Am scăpat până și de canapeluța aia nenorocită, spune ea. Ce dracu' se petrece aici, Spade?

— Sincer, nu știu, doamnă. Și chiar dacă aș ști, n-aș spune-o.

— Ți s-a ordonat să ții lucrurile sub control în zona asta.

— Da, doamnă.

— Cealaltă zonă fiind Palestina.

— Nu știu multe despre Palestina, spune Spade. Eu sunt din Lubbock. Dar soția mea e din Nacogdoches, iar asta se află la doar vreo optzeci de kilometri de Palestina.

Pentru o clipă, chipul Binei pare golit de orice expresie. Apoi, înțelegând, se aprinde la față, ca și cum ar fi furioasă.

— Să nu îndrăznești să stai acolo și să faci pe deșteptul, spune ea. Să nu îndrăznești!

— Nu, doamnă, spune Spade, înroșindu-se și el puțin.

— Iau slujba asta foarte în serios, domnule Spade. Și ai face bine, ascultă-mă, ai face bine să mă iei dracului în serios!

— Da, doamnă.

Bina se ridică din spatele biroului și își ia haina de ploaie portocalie din cuier.

— O să-l găesc pe Alter Litvak. O să-l interoghez și poate o să-l arestez. Dacă vrei să mă oprești, n-ai decât să-ncerci.

Cu haina de ploaie fluturând, trece pe lângă Spade, dezarmat de atitudinea ei.

— Dar dacă încerci să mă oprești, lucrurile nu vor mai fi chiar sub control în zona asta. Îți promit.

Dispare pentru o clipă. Apoi își bagă capul înapoi pe ușă, trăgând după ea haina strălucitoare de-ți ia ochii.

— Hei, jidane! îl strigă ea pe Landsman. Mi-ar prinde bine ceva întăriri.

Landsman își pune cascheta și iese după ea, salutându-l pe Spade.

— Lăudat fie Domnul! zice și Landsman.

Institutul Moriah este unicul ocupant al celui de-al șaptelea și ultim etaj al hotelului Blackpool. Pereții coridorului sunt proaspăt văruiți și pe podea se află un covor mov, impecabil.

La capăt, lângă ușa 707, denumirea institutului e gravată, în americană și idiș, cu litere mici și negre, pe o plăcuță discretă de alamă. Dedesubt scrie cu litere romane: CEN-TRULSOLȘIDOROTHYZIEGLER. Bina apasă pe sonerie. Privește în sus, spre lentila camerei de supraveghere care e orientată spre ei.

— Îți amintești înțelegerea, rostește Bina. Și asta nu e o întrebare.

— Trebuie să-mi țin gura.

— Asta-i doar o mică parte din ea.

— Nici măcar nu sunt aici. Nu exist.

Bina sună din nou și, chiar atunci când își ridică degetele ca să bată, Buchbinder deschide ușa. Poartă un alt hanorac enorm – de data asta de culoarea albastrelor, cu picățele verde-pal și roz-somon –, peste pantaloni largi și

o bluză cu emblema Bronfman U. Fața și mâinile îi sunt mânjite cu cerneală sau cu vaselină.

— Inspector Gelbfish, spune Bina scoțându-și insigna. Poliția Sitka. Îl caut pe Alter Litvak. Am motive să cred că s-ar putea afla aici.

În general, dentiștii nu sunt oameni secretoși. Pe chipul lui Buchbinder se citește foarte limpede, fără urmă de îndoială: îi aștepta.

— E foarte târziu, zice el, încercând să scape. Doar dacă nu...

— Alter Litvak, domnule doctor Buchbinder. E aici?

Landsman vede că Buchbinder se luptă cu mecanica și hățișurile inventării unei minciuni.

— Nu. Nu se află aici.

— Știi unde e?

— Nu. Nu, doamnă inspector, nu știu.

— Aha. OK. Mă minți, domnule doctor Buchbinder?

Urmează o pauză scurtă și încărcată de înțelesuri. Apoi le închide ușa în față. Bina bate cu pumnul, de parcă ar fi ciocul neobosit al unei ciocănitore. O clipă mai târziu, Buchbinder deschide ușa, punându-și telefonul mobil înapoi într-un buzunar al jachetei. Încuviințează, cu obrajii, maxilarul și ochii scânteietori, pentru a-și compune o expresie de om amabil. Cineva tocmai i-a turnat fier topit în șira spinării.

— Vă rog să intrați, spune el. Domnul Litvak vă așteaptă. Se află sus.

— Dar aici nu e ultimul etaj? întreabă Bina.

— Există un *penthouse*¹.

— Dărmături ca asta n-au *penthouse*, spune Landsman.

Bina îi aruncă o privire. Ar trebui să fie invizibil, mut – o stafie.

Buchbinder își coboară vocea.

¹ Apartament construit pe acoperișul unei clădiri sau situat la ultimul etaj al acesteia; în multe cazuri, termenul desemnează o locuință de lux, situată la ultimul etaj al unei clădiri și dotată cu o terasă (n.r.).

— Din câte am înțeles, i-a aparținut îngrijitorului. Dar l-au reparat. Pe aici, vă rog. E o scară în spate.

Pereții interiori au fost dărmățați, iar Buchbinder îi conduce prin galeria Centrului Ziegler. E un spațiu răcoros, luminat difuz și vopsit în alb – care nu seamănă deloc cu fosta papetărie sumbră de pe strada Ibn Ezra. Lumina țâșnește din niște cuburi de sticlă sau plexiglas, montate deasupra unor pedestaluri tapițate. Fiecare cub conține un obiect: o lopată de argint, un bol de cupru, un ornament inexplicabil – poate ceva purtat de ambasadorul planetei Zorvoldia la un spectacol de operă. Probabil că sunt expuse mai bine de o sută de obiecte, multe dintre ele lucrate în aur și pietre prețioase. Pe fiecare dintre ele apare și numele evreilor americani prin generozitatea cărora a fost posibilă realizarea acestora.

— Ai ieșit în lume, spune Landsman.

— Da, e minunat, spune Buchbinder. Un miracol.

În celălalt capăt al încăperii stau aliniate vreo zece cufere, din care se revarsă grămezi întregi de talaș din lemn de pin. Un mâner delicat din argint placat cu aur iese din stratul protector de talaș. În centrul încăperii, pe o masă joasă și lată, un model la scară redusă al unui deal înconjurat de stânci absoarbe strălucirea mai multor spoturi cu halogen. Vârful dealului unde Isaac a așteptat ca Avraam să-i scurgă viața din trup e plat ca un suport pentru farfurii. Pe flancuri – case din piatră și alei pietruite, măslini și chiparoși mărunței, cu frunzișul ciufulit. Evrei micuți, înfășurați în șaluri de rugăciune minuscule, contemplă vidul din vârful dealului, de parcă – își zice Landsman – ar fi o ilustrare sau o reprezentare a ideii că fiecare evreu are un Mesia personal care nu mai sosește.

— Nu văd Templul, spune Bina, cu aerul că nu-și dorea s-o facă.

Buchbinder scoate un mormăit ciudat, animalic și mulțumit de sine. Apoi, cu vârful pantofului, apasă un buton din podea. Se aude un declic ușor, apoi hurelul unui ventilator

micuț. Pe urmă, o replică la scară redusă a Templului ridicat de Solomon – distrus de babilonieni, reconstruit și restaurat de același rege al Iudeii care l-a condamnat pe Cristos la moarte, apoi distrus din nou de romani și înlocuit de abasizi – își reia locul de drept în buricul pământului. Tehnologia care generează imaginea conferă o strălucire miraculoasă modelului. Strălucește ca o fata morgana. În machetă, Al Treilea Templu este o demonstrație de forță arhitectonică, incluzând blocuri de piatră, coloane și piețe vaste. Ici și colo, un monstru sumerian sculptat aduce o notă de barbarism. Acesta este înscrisul lăsat de Dumnezeu evreilor, se gândește Landsman, promisiunea cu care L-am tot bătut la cap de atunci încolo. Tura care escortează regele când lumea se află în șah-mat.

— Acum fă să pornească trenulețul, spune Landsman.

În spate se află o scară îngustă, deschisă pe o latură și având-o lipită de perete pe cealaltă. Duce la o ușă din oțel negru, emailat. Buchbinder bate încetișor.

Tânărul care deschide ușa e unul dintre nepoții din cafeneaua Einstein, șoferul Fordului Caudillo, puștiul american durduliu, cu umeri lați și ceafă rozalie.

— Cred că domnul Litvak mă așteaptă, spune Bina cu voioșie. Sunt inspectorul Gelbfish.

— Aveți cinci minute, spune tânărul într-un idiș politicos.

Pare de cel mult douăzeci de ani. Are ochiul stâng sașiu și mai multă acnee decât barbă pe obraji ca de copil.

— Domnul Litvak este un om ocupat.

— Și tu cine ești?

— Îmi puteți spune Micky.

Bina face un pas și își trage bărbia în față, către gâtul lui.

— Micky, știu că asta mă face să par rea, dar nu-mi pasă cât de ocupat este domnul Litvak. Trebuie să vorbesc cu el atât cât e necesar. Acum du-mă la el, dulceață, altfel n-o să mai fiți ocupați deloc, și încă multă vreme.

Micky îi aruncă o privire lui Landsman, de parcă ar spune: „Ce tipă dură!” Landsman se preface că nu înțelege.

— Vă rog să mă scuzați, intervine Buchbinder, cu o plecăciune pentru fiecare. Am multe de făcut.

— Pleci undeva, domnule doctor? întreabă Landsman.

— Ți-am spus deja, răspunde dentistul. Poate ar trebui să încerci să-ți notezi lucrurile astea.

Penthouse-ul nu are nimic special. Este un apartament cu două camere. În anticameră se află o canapea, un bar și un minifrigider, un fotoliu și șapte tineri în costume negre și cu tunsori urâte. Patul este făcut, dar în aer se simte că acolo au dormit niște tineri, poate chiar toți cei șapte. Colțul răsucit al unui cearșaf se ițește de sub o pernă, ca o cămașă prinsă în prohab.

Tinerii privesc la un televizor foarte mare, pe canalul de știri prin satelit. Pe ecran, prim-ministrul Mancuriei strânge mâinile a cinci astronauți mancurieni. Cutia în care a fost livrat televizorul zace pe podea, alături de obiectul pe care-l conținea. Pe măsuța de cafea se află sticle de băuturi energizante și pungi de semințe de floarea soarelui, împrăștiate printre coji. Landsman remarcă trei pistoale automate, două vârate în curelele pantalonilor și unul într-o șosetă. Poate și patul unei a patra arme, sub coapsa cuiva. Nimeni nu e încântat să-i vadă. De fapt, tinerii par posomorâți și porniți. Dornici să se afle oriunde altundeva decât aici.

— Să vedem mandatul.

E Gold, mexicanul ca un șis ascuțit în închisoare, de la Peril Strait. Se dezlipește de pe canapea și se apropie de ei. Când îl recunoaște pe Landsman, unica lui sprânceană se zbârlește.

— Doamnă, asta n-are voie aici. Scoateți-l afară.

— Ușurel, spune Bina. Cum te cheamă?

— Îl cheamă Gold, spune Landsman.

— Așa. Gold, privește în jur. Sunteți unul, doi, trei... șapte. Noi suntem doi.

— Eu nici măcar nu sunt aici, spune Landsman. Îți imaginezi doar.

— Vreau să vorbesc cu Alter Litvak și nu am nevoie de o bucată de hârtie pentru asta, dulceață. Dacă voiam să-l arestez, puteam oricum să obțin mai târziu un mandat.

Îi oferă zâmbetul ei de învingătoare, care s-a cam banalizat.

— Sincer.

Gold ezită. Începe să se consulte cu tovarășii lui, dar cine știe ce aspect al acestui proces – sau al vieții în general – i se pare inutil. Se duce la ușa dormitorului și bate. De cealaltă parte a ușii, un set de cimpoaie găurite emite un șuierat muribund.

Camera este la fel de spartană și de ordonată precum cabana lui Hertz Shemets, conținând inclusiv tabla de șah. Nu există televizor. Nici radio. Doar un scaun, un raft de cărți și un pat pliant într-un colț. O jaluzeia de oțel care ajunge la podea zăngăne în bătaia vântului dinspre golf. Litvak stă pe pat, cu genunchii strânși și o carte deschisă în poală, sorbind un fel de cocktail nutritiv printr-un pai verde, flexibil. Când Bina și Landsman intră, Litvak pune paharul jos, pe raftul de lângă covorașul cu model marmorat. Folosește ca semn o panglică și închide cartea. Landsman observă că este o ediție legată, mai veche, din Tarrasch, posibil *Trei sute de jocuri de șah*. Apoi Litvak ridică privirea. Ochii lui sunt două monede mate. Fața – doar scobituri și unghiuri, ca o adnotare la pielea galbenă a craniului. Așteaptă de parcă cei doi ar fi venit să-i arate un truc cu cărți de joc, având pe chip o expresie complicată, ca de bunic: e pregătit să fie dezamăgit și să se arate amuzat.

— Sunt Bina Gelbfish. Îl cunoașteți pe Meyer Landsman. „Și pe tine te cunosc”, spune privirea bătrânului.

— Onorabilul Litvak nu vorbește, spune Gold. Laringele i-a fost afectat.

— Înțeleg, spune Bina.

Măsoară din ochi ravagiile pe care timpul, accidentele și natura i le-au făcut bărbatului cu care, în urmă cu șaptesprezece, optsprezece ani, a dansat rumba la nunta verișoarei lui

Landsman, Shefra Sheinfeld. Purtarea ei îndrăzneată de polițistă a fost dată uitării pe moment, dar nu a fost abandonată. Asta, niciodată. Mai degrabă a fost pusă în toc, cu siguranța trasă, în timp ce o mână îi așteaptă la șold, cu degetele îndoite.

— Domnule Litvak, aud niște povești incredibile despre dumneata de la detectivul meu, aici de față.

Litvak se întinde după carnețelul pe care se află stiloul său Waterman, ca un trabuc subțire de abanos. Deschide carnețelul cu degetele de la o mână, îl așază pe genunchi și o studiază pe Bina, așa cum studiase tabla de șah la Clubul Einstein, căutând o deschidere, văzând douăzeci de posibilități, eliminând nouăsprezece. Scoate capacul stiloului. Se află la ultima pagină. Scrie ceva acolo.

Nu-ți pasă fie de povești

— Nu, domnule, nu-mi pasă. Așa e. Sunt detectiv în poliție de mulți ani și pot să număr pe degetele de la o mână situațiile în care s-a dovedit utilă sau reală povestea cuiva despre ce s-a întâmplat într-un caz.

E dificil să-ți placă explicațiile simple într-o lume plină de evrei

— De acord.

Atunci e tare greu să fii polițist evreu

— Mie îmi place, spune Bina simplu, cu emoție. O să-mi lipsească atunci când se va termina.

Litvak ridică din umeri, parcă spunând că i-ar plăcea să fie în asentimentul ei, dacă ar putea. Ochii săi aspri, strălucitori, cu margini roșii, se îndreaptă spre ușă și, printr-o sprânceană ridicată, formulează o întrebare spre Gold. Acesta clatină din cap. Apoi se întoarce să privească la televizor.

— Știu că nu-i ușor, reia Bina. Dar să presupunem că ne-ați spune ce știți despre Mendel Shpilman, domnule Litvak.

— Și despre Naomi Landsman, adaugă Landsman.

Dacă tu crezi că l-am ucis pe Mendel, atunci știi la fel de puține ca el

— Eu nu cred nimic, spune Bina.

Norocoaso

Litvak se uită la ceas și scoate un sunet dogit, pe care Landsman îl ia drept oftat răbdător. Pocnește din degete și, când apare Gold, Litvak flutură carnețelul plin. Gold se duce în anticameră și se întoarce cu un carnețel neînceput. Traversează camera și i-l dă lui Litvak, însoțindu-l cu o privire prin care se oferă să scape de vizitatorii nedorți printr-o metodă mai mult sau mai puțin interesantă. Litvak îl alungă cu un gest, trimițându-l înapoi la ușă. Apoi lovește cu mâna locul liber de lângă el. Bina își descheie haina de ploaie și se așază. Landsman trage mai aproape scaunul cu spătar curbat. Litvak deschide carnețelul la prima pagină goală.

Orice Mesia dă greș când încearcă să se salveze pe sine, scrie Litvak.

Aveau propriul pilot, și încă unul bun, un veteran al războiului din Cuba pe nume Frum, care a condus avionul din Sitka. Frum servise sub ordinele lui Litvak la Matanzas și în dezastrul sângeros de la Santiago. Era deopotrivă loial și fără pic de credință, o combinație de trăsături prețuite de Litvak, care era obligat mai tot timpul să se lupte cu trădarea uneori voluntară a credincioșilor. Pilotul Frum credea doar ceea ce-i spunea panoul de control. Era sobru, meticulos, competent, tăcut și dur. Când ateriza cu o încărcătură de recruți la Peril Strait, băieții părăseau avionul lui Frum având o idee despre ce fel de soldați doreau să devină.

Trimiteți-l pe Frum, a scris Litvak când au aflat de la persoana care se ocupa de înregistrarea datelor, domnul Cashdollar, despre o naștere miraculoasă în Oregon. Frum a plecat într-o marș. Miercuri – n-avea cum să fi fost doar o coincidență, ar fi spus credincioșii –, Mendel Shpilman a intrat împleticindu-se în prăvălia cu miracole a lui Buchbinder, de la etajul al șaptelea al hotelului Blackpool, spunând că-și epuizase binecuvântările și că era pregătit să se mântuiască pe sine.

Atunci, pilotul Frum se afla deja la două mii de kilometri distanță, la o fermă de lângă Corvallis, unde Fligler și Cashdollar întâmpinau dificultăți în negocierile duse cu omul care creștea animalul magic, roșcat.

Firește că existau și alți piloți care-l puteau duce pe Shpilman la Peril Strait, însă erau din exterior sau tineri credincioși. Un om din exterior nu putea fi de încredere, iar Litvak se temea că Shpilman ar putea dezamăgi un tânăr credincios, stârnind astfel gurile rele. Shpilman era într-o stare foarte proastă, conform doctorului Buchbinder. Era agitat și nervos sau somnoros și inactiv și cântărea numai cincizeci și cinci de kilograme. Nu prea avea stofă de Tzaddik Ha-Dor.

Cu atât de puțin timp la dispoziție, Litvak mai avea în vedere un singur pilot, la fel de lipsit de credință, însă discret și de încredere, având o veche legătură cu Litvak, în care acesta îndrăznea să-și pună speranțele. La început, a încercat să-și alunge din minte numele acestuia, însă revenea mereu la el. Se temea că, dacă ezitau, aveau să-l piardă iar pe Shpilman. Jidanul se răzgândise deja de două ori cu privire la promisiunea de a face un tratament cu Roboy la Peril Strait. Așa că Litvak a cerut să fie găsit acest pilot de încredere, dar lipsit de credință, și i-a oferit slujba. Ea a acceptat pentru o mie de dolari în plus față de cât intenționase Litvak să plătească.

— O femeie, spusese doctorul, mutând nebunul de lângă regină, ceea ce nu-i dădea niciun avantaj vizibil asupra lui Litvak.

În ochii experimentați ai lui Litvak, doctorul Roboy avea un defect obișnuit printre credincioși: era dedicat strategiei, însă îi lipsea tactica. Muta de dragul mutării, prea concentrat asupra scopului ca să-și mai bată capul cu secvența intermediară.

— Aici. În locul ăsta.

Se aflau în biroul de la etajul al doilea al clădirii principale, cu vedere spre strâmtoare, spre satul indian prăpădit – cu

plasele și pasarela lui aiurea – și spre brațul proeminent al noului doc pentru hidroavioane. Biroul îi aparținea lui Roboy și avea într-un colț o masă de lucru pentru Moish Fligler, pentru cazurile când se afla prin preajmă și putea fi ținut în spatele unei mese. Alter Litvak se mulțumea și fără luxul unui birou, al unui spațiu de lucru, al unei case. Dormea în camere de oaspeți, în garaje, pe canapeaua cuiva. Avea o masă de bucătărie la care lucra, iar pe post de birou avea terenul de antrenament, Clubul de Șah Einstein sau camera din spate de la Institutul Moriah.

În locul ăsta sunt bărbați cu mai puțin curaj, a scris Litvak în carnețel. Trebuia s-o fi angajat mai demult

A forțat un schimb de nebuni, deschizând o breșă neașteptată în centrul albului. A văzut că va da mat, într-un fel sau altul, în patru mutări. Ideea victoriei era plictisitoare. Se întreba dacă-i păsase vreodată cu adevărat de șah. Și-a luat stiloul și a scris o insultă, chiar dacă, în aproape cinci ani, se dovedise imposibil să-l enerveze pe Roboy.

Dacă aveam o sută ca ea, acum ți-aș fi curățat ceasul pe o terasă cu vedere spre Muntele Măslinilor

— Pfff, a făcut doctorul Roboy, jucându-se cu un pion și privind chipul lui Litvak, în vreme ce Litvak se uita la cer.

Doctorul Roboy stătea cu spatele la fereastră – o paranteză întunecată în jurul tablei de șah –, cu chipul său lung și mobil devenit flasc din cauza efortului de a-și imagina perspectivele sumbre care i se înfățișau ca șahist. În spatele lui, la apus, cerul era făcut din marmeladă și fum. Munți sfârâmați, ridicături verzi – sau mov – care păreau negre, cu fisurile de un albastru luminos ale zăpezii albe. Spre sud-vest, luna plină, cu margini dure și cenușii, se ridica deja pe boltă, arătând ca o fotografie alb-negru a ei înseși, lipită pe cer.

— De fiecare dată când te uiți pe geam, cred c-o faci fiindcă au sosit, i-a spus Roboy. Aș vrea să te oprești. Îmi dai o stare de încordare.

Și-a înclinat regele, s-a dat în spate și și-a dezmoțit corpul ca al uriașei insecte numită călugăriță, luând articulațiile la rând.

— Nu pot juca, regret. Ai câștigat. Sunt prea încordat.

A început să se plimbe de colo colo prin birou.

Nu vād de ce ești așa îngrijorat treaba ta e ușoară

— Așa o fi?

El trebuie să mântuiască Israelul, tu numai pe el

Roboy s-a oprit din mers și s-a întors spre Litvak, care pusese jos stiloul și așeza piesele înapoi în cutia de arțar.

— Trei sute de băieți sunt gata să moară pentru el, a spus Roboy irascibil. Trei mii de Verboveri o să-și riște viețile și averile pentru bărbatul ăsta. Nu vor mai avea un cămin și-și vor pune în pericol familiile. Dacă ne urmează și alții, vorbim de milioane. Mă bucur că poți face glume despre asta. Mă bucur că nu ești încordat când te uiți pe fereastra aia, privești cerul și știi că se îndreaptă, în sfârșit, spre noi.

Litvak s-a oprit din ceea ce făcea și a privit din nou pe fereastră. Cormorani, pescăruși – vreo zece variante mai de soi ale raței obișnuite, fără nume în idiș. În orice moment, oricare dintre ele, cu aripile întinse către apus, putea fi luată drept un Piper Super Cub care se apropie, zburând la mică înălțime dinspre sud-vest. Și Litvak era agitat când privea spre cer. Dar comportamentul lor nu era, prin definiție, unul atrăgător pentru oamenii care au talentul de a aștepta.

Sper că este Tz H-D chiar sper

— Ba nu, nu sperî, a spus Roboy. E o minciună. Tu te implici doar pentru miza pusă în joc.

După accidentul care îi răpise lui Litvak soția și vocea, doctorul Rudolf Buchbinder, dentistul nebun de pe strada Ibn Ezra, a fost cel care i-a reconstruit maxilarul și i-a refăcut structura, folosind acrilat și titan. Iar când Litvak s-a trezit dependent de analgezice, dentistul a fost cel care l-a trimis să se trateze la un vechi prieten, doctorul Max Roboy.

Ani mai târziu, când Cashdollar i-a cerut omului său din Sitka ajutorul pentru a îndeplini misiunea de inspirație divină a președintelui Americii, Litvak s-a gândit de îndată la Buchbinder și la Roboy.

A durat mai mult și l-a costat și ultimul gram de *chutzh-pah*¹ pe care-l avea ca să-l includă și pe Heskel Shpilman în plan. *Pilpul*² nesfârșit și târguială prin intermediul lui Baronshteyn. Opoziție inflexibilă din partea oamenilor de carieră de la Justiție, care vedeau în Shpilman și în Litvak – pe bună dreptate – un șef al mafiei și un călău. În sfârșit, după luni de alarme false și anulări, s-a stabilit o întrevedere cu marele om la băile de pe bulevardul Ringelblum.

Într-o marți dimineța, ninsoarea cădea în spirale leneșe. Pe asfalt se așternuseră zece centimetri de zăpadă proaspătă. Prea proaspătă și prea devreme ca să intre plugul. La colțul dintre Ringelblum și Glatshetyn – un vânzător de castane, cu zăpadă pe umbrela lui roșie. Dinspre cutia în care prăjea castanele – abur și fâsâieli. Făgașurile paralele lăsate de roțile căruciorului îi încadrau mîzga urmelor lăsate pe zăpadă. Era atîta liniște, că puteai auzi ticăind mecanismul din cutia semaforului și vibrația pagerului aflat la șoldul omului înarmat de la ușă. O pereche de pistoli – urșii aceia mari și roșcați pe care-i țineau ca să-l protejeze pe rabinul Verbover.

Când cei doi Rudașevski îl conduseseră pe Litvak de la ușă, urcând cu el pe scările de ciment cu trepte de cauciuc, apoi coborînd spre coridorul ca un puț de mină care ducea către ușa băilor, privirile lor arătau ca niște pumni încleștați în care ar fi strâns o lumină. Neastîmpăr, milă, ceva de om care face farse, de torționar, de preot care se pregătește să-l dea la iveală pe zeul canibal. Cât despre casierul rus

¹ Cuvînt din idiș, al cărui înțeles este acela de „îndrăzneală”, „curaj exagerat” (n.r.).

² Termen talmudic folosit pentru a descrie procesul retoric prin care înțelepții își formulau argumentele legale (n.r.).

matusalemic din cușca sa de metal, paznicul voinic din buncărul cu prosoape albe și frunos împăturite, jidanii ăia n-aveau deloc ochi pentru el, din câte și-a dat Litvak seama. Și-au ținut capetele în pământ, cu priviri orbite de teamă și de discreție. Se aflau în altă parte, bând cafea la Polar Shtern sau încă acasă, în pat, cu soțiile lor. Băile nici măcar nu erau deschise pentru public la ora aceea. Nu era nimeni acolo, absolut nimeni, iar paznicul care i-a strecurat două prosoape destrămate peste tejghea era o stafie care îi oferea unui mort un lințoliu.

Litvak s-a dezbrăcat și și-a agățat hainele în două cârlige din oțel. Simțea fluxul mareic al băilor – miros de clorură, de subsuori și de vapori de sare stătuți, care, dacă se gândea mai bine, ar fi putut veni de la fabrica de murături aflată la parter. Nu era nimic care să-i slăbească hotărârea – dacă aceea fusese intenția – de a-și scoate hainele. Avea numeroase cicatrice, unele chiar oribile, iar acestea și-au făcut efectul. A auzit un fluierat ușor venind de la unul dintre Rudașevski din vestiar. Trupul lui Litvak era un pergament scrijelit de durere și violență, a cărui exegeză puteau doar spera să fie în stare s-o facă. Și-a scos carnetelul din buzunarul jachetei atârnată în cuier.

Vă place ce vedeți?

Cei doi Rudașevski nu s-au putut înțelege asupra unei replici adecvate. Unul a încuviințat, celălalt a clătinat din cap. Au făcut schimb de răspunsuri, spre nemulțumirea amândurora. Apoi au renunțat și l-au trimis pe Litvak dincolo de ușa de sticlă fumurie, spre saună, ca să se confrunte cu trupul pe care-l păzeau.

Trupul acela, în oroarea și splendoarea sa, era gol asemenea unui glob ocular gigantic și injectat, căruia îi lipsea orbita. Litvak îl mai văzuse o singură dată, cu mulți ani în urmă, cu o pălărie de fetru pe cap, înfășurat strâns, ca un trabuc din Pinar del Río, într-o haină țeapănă, neagră, care-i mătura vârfurile cizmelor negre, elegante. Acum ieșea tumultuos

din abur, ca o bucată de calcar umed, vârstat de lichenii negri ai părului. Litvak s-a simțit ca un avion pierdut în ceață, purtat de pale de vânt către întâlnirea surprinzătoare cu un munte. Burta însărcinată cu tripleți de elefant, sânii plini, care-i atârnavă, având fiecare în vârf câte un bob de linte rozaliu pe post de sfârc. Coapsele – bucăți uriașe de halva marmorată, frământată cu mâna. Pierdut în umbrele dintre ele – un ombilic gros de carne maroniu-cenușie.

Litvak și-a coborât armătura neizolată a propriului trup pe grătarul fierbinte aflat vizavi de rabin. Atunci când trecuse pe lângă Shpilman pe stradă, ochii acestuia rămăseseră ascunși în umbra aruncată de cadranul solar al borului pălăriei. Acum erau ațintiți asupra lui Litvak și a corpului său ruinat. Erau ochi binevoitori, s-a gândit Litvak, sau ochii unei persoane care-i obișnuise să fie binevoitori. Au descifrat cicatricele lui Litvak: gura umflată și purpurie de pe umărul drept, dungile de velur roșu de pe șold, hăul din coapsa stângă, suficient de adânc cât să-n-capă în el treizeci de mililitri de gin. I-au oferit compasiune, respect, chiar recunoștință. Războiul din Cuba era notoriu pentru inutilitatea, brutalitatea și nechibzuința lui. Veteranii fuseseră batjocoriți la întoarcere. Nimeni nu le oferise iertare, înțelegere, o șansă de vindecare. Hessel Shpilman i le oferea lui Litvak – și pielii sale sfâșiate de război – pe toate trei.

— Mi s-a explicat natura handicapului tău și mi s-a spus în ce constă propunerea ta, a zis rabinul.

Vocea lui efeminată, înăbușită din cauza aburului și a dalelor de faianță, părea să iasă din altă parte decât din pieptul cât un butoi.

— Văd că ți-ai adus carnețelul și stiloul, deși am cerut în mod explicit să nu aduci nimic.

Litvak a ridicat obiectele ofensatoare, pline cu picuri de condens. Simțea cum i se îndoiseră și i se încrețiseră paginile carnețelului.

— N-o să ai nevoie de ele.

Păsările mâinilor lui Shpilman s-au cuibărit pe bolovanul burții sale, iar el a închis ochii, privându-l pe Litvak de compasiunea lor, reală sau prefăcută, și lăsându-l să se coacă un minut sau două la abur. Litvak detestase întotdeauna șvițul¹. Dar stabilimentul acesta din vechiul Harkavy, profan și sordid, era singurul loc în care rabinul Verbover acceptase să discute afaceri private departe de oamenii lui, de gabbay și de lume.

— Nu am de gând să-ți mai cer să-mi dai vreun răspuns sau să-mi pui vreo întrebare.

Litvak a încuviințat și s-a pregătit să se ridice. Socotea că Shpilman nu s-ar fi deranjat să-l cheme la interviul acesta nud și unilateral dacă avea de gând să-l refuze. Însă presimțea că se află pe un drum fatal, că Shpilman îl chemase pe bulevardul Ringelblum ca să-și exprime refuzul cu întreaga autoritate elefantină a persoanei sale.

— Vreau să știi, domnule Litvak, că m-am gândit foarte mult la propunerea dumitale. Am încercat să-i urmăresc logica din toate unghiurile. Să începem cu prietenii noștri sudiști. Dacă ar fi vorba pur și simplu de faptul că vor ceva, vreun obiect sau vreo resursă materială... petrol, să zicem... Sau dacă ar fi mânați de o preocupare strategică privind Rusia ori Persia... Cu siguranță, n-au nevoie de noi. Oricât de dificilă ar fi cucerirea Țării Sfinte, prezența noastră fizică, dorința noastră de luptă, brațele noastre nu le-ar schimba prea mult planurile. Le-am analizat pretenziunile acțiuni de susținere a cauzei evreiești în Palestina și teologia, iar în măsura în care a fost posibil, pe baza rapoartelor lui rabi Baronshteyn, am încercat să-mi formeze o părere despre arieni și scopurile lor. Am ajuns la concluzia că, dacă spun că doresc ca evreii să capete din nou suveranitate asupra Ierusalimului, chiar așa este. Raționamentul lor, așa-numitele profeții și apocrife

¹ În original, *shvitz*, cuvânt idiș al cărui înțeles este acela de „săună” (n.r.).

a căror presupusă autoritate stă la baza acestei dorințe – totul mi se pare ridicol. Ba chiar abominabil. Îi compătimesc pe cei care nu sunt evrei pentru credința lor naivă în întoarcerea iminentă a cuiva care nu a plecat niciodată, fiindcă nu a apucat să vină. Dar sunt foarte sigur că și ei ne compătimesc pentru Mesia cel întârziat. Ca piatră de temelie pentru un parteneriat, mila reciprocă nu trebuie disprețuită. Cât despre perspectiva ta, e simplu, nu-i așa? Dumneata ești un mercenar. Ți place provocarea și răspunderea omului aflat la comandă. Înțeleg asta. Așa simt și eu. Ți place să lupți și să ucizi, atâtă vreme cât cei care mor nu sunt oamenii tăi. Și îndrăznesc să spun, după toți anii petrecuți alături de She-mets – și acum, pe cont propriu –, ești obișnuit să le faci pe plac americanilor. Pentru Verboveri există un risc foarte mare. Întreaga noastră comunitate ar putea dispărea în urma aventurii acesteia. Ar putea fi nimicită în câteva zile, dacă trupele voastre sunt prost pregătite sau, pur și simplu, cum e și foarte probabil, depășite numeric. Dar dacă rămânem aici, tot suntem terminați. Risipiți în cele patru vânturi. Prietenii noștri din sud s-au exprimat clar în această privință. Ăsta-i „șpilul“. Reversia ca un foc pus la turul nădragilor, nu? Un Ierusalim renăscut e o găleată cu apă rece. Unui dintre tinerii voștri vor să facă o fortăreață aici și să reziste. Dar asta-i nebunie. Pe de altă parte, dacă ar fi să cădem de acord și să ai succes, atunci recâștigăm o comoară de o valoare inestimabilă – mă refer, firește, la Sion –, atât de mare, încât doar gândul la ea deschide o fereastră de mult închisă în sufletul meu. Trebuie să-mi feresc ochii de strălucire.

Și-a ridicat mâna stângă la ochi. Verigheta lui subțire i se pierdea în carnea degetelor ca lama unui topor în trupul unui copac. Litvak și-a simțit pulsul în gât, de parcă un deget acorda iar și iar coarda cu sunetul cel mai grav al unei harpe. Amețeală. Senzația că i se umflaseră mâinile și picioarele. „Trebuie să fie de la căldură“, s-a gândit el. A început să inspire încet, cu sfială, aerul încărcat și fierbinte.

— Sunt uimit de această viziune, a spus rabinul. Poate la fel de orbit de ea, în felul meu, precum evanghelicii. Atât este de prețioasă această comoară. Atât îi este de mare valoarea.

Nu. Nu era, sau nu era *doar* vorba de căldura și umezeala șvițului, care făceau pulsul lui Litvak s-o ia razna și capul să i se învârtă. Se convinsese că bănuiala îi era întemeiată: Shpilman urma să-i respingă propunerea. Dar, pe măsură ce devenea din ce în ce mai probabil să fie așa, o nouă posibilitate începuse să-l amețească, să curgă prin el. Era adrenalina unei mutări uimitoare.

— Totuși, nu e de ajuns, a spus rabinul. Îmi doresc ca Mesia să vină mai mult decât orice pe lume.

S-a ridicat, iar burta i s-a revărsat peste șolduri și vintre ca o spumă de lapte fierbinte care se revărsă peste buza oalei.

— Dar mă tem. Mă tem de eșec. Mă tem că mulți dintre jidanii mei își vor pierde viața și că se va duce complet de râpă tot ceea ce am construit în acești ultimi șaiszeci de ani. La sfârșitul războiului, mai rămăseseră unsprezece Verboveri, Litvak. *Unsprezece*. I-am promis tatălui soției mele, pe patul de moarte, că nu voi mai lăsa să se întâmple un asemenea dezastru. Și, în sfârșit, mă tem sincer că toate astea sunt doar o nebunie. Există multe învățături de încredere care se opun acțiunilor ce ar putea să grăbească, în orice fel, venirea lui Mesia. Ieremia le condamnă. La fel și Jurămintele lui Solomon. Firește că vreau să-i văd pe jidanii mei așezați într-un nou cămin, cu asigurări financiare din partea SUA, cu oferte de asistență și acces la toate piețele inimaginabil de vaste pe care succesul operațiunii voastre le-ar crea. Și îl vreau pe Mesia la fel cum vreau să mă scufund, după toată căldura asta, în apele reci și întunecate ale *mikvohului*¹ din camera alăturată. Dar, să mă ierte Dumnezeu, mi-e teamă. Atât de teamă, încât nici măcar presimțirea venirii unui Mesia nu e suficientă. Și poți să le spui asta

¹ Baie folosită pentru abluțiuni rituale, în cultul iudaic (n.r.).

celor de la Washington. Spune-le că rabinului Verbover i-a fost teamă.

Ideea că-i era frică părea să-l fascineze prin noutatea sa, ca pe un adolescent care se gândește la moarte sau ca pe o târfă căreia i se oferă șansa iubirii inocente.

— Da, ce e?

Litvak și-a ridicat degetul arătător de la mâna dreaptă. Încă mai avea ceva de oferit. O ultimă clauză a contractului. Nu știa cum să i-o prezinte sau dacă trebuia prezentată. Dar, în timp ce rabinul se pregătea să-și întoarcă spatele masiv către Ierusalim și către imensitatea complicată a propunerii lui Litvak, pe care acesta o elaborase pe parcursul mai multor luni, a simțit cum îi umple sufletul, ca o mutare strălucită de șah, marcată cu două semne de exclamare. S-a grăbit să deschidă carnețelul. A scrijelit două cuvinte pe prima pagină goală, însă din cauza grabei și a panicii a apăsât prea tare, iar stiloul a trecut prin hârtia udă.

— Ce este? a întrebat Shpilman. Mai ai ceva de oferit?

Litvak a încuviințat. O dată. De două ori.

— Ceva mai mult decât Sionul? Mesia? Un cămin, o avere?

Litvak s-a ridicat și a lipăit pe podeaua placată cu gresie, până când a ajuns chiar lângă rabin. Bărbați goi, purtând poveștile trupurilor lor distruse. Fiecare, în felul său, dezamăgit și singur. Litvak s-a întins și, cu forța și inspirația singurătății, folosindu-și vârful degetului, a scris două cuvinte în aburul condensat de pe o placă pătrată, albă.

Rabinul le-a citit și a privit în sus, iar ele s-au acoperit de picături și au dispărut.

— Fiul meu, a spus rabinul.

E mai mult decât un joc, a scris Litvak în biroul din Peril Strait, pe când el și Roboy așteptau sosirea fiului rătăcitor, nemântuit. Mai bine mă lupt să obțin un premiu oricât de îndoielnic, decât să aștept și să văd ce resturi primesc

— Presupun că există un crez acolo, undeva, a spus Roboy. Poate că încă mai există speranță pentru tine.

În schimbul mâinii de lucru, al lui Mesia și al finanțării dincolo de cele mai fantastice vise, singurul lucru pe care Litvak îl ceruse vreodată partenerilor, clienților, angajatorilor și asociaților săi în această schemă fusese să nu se aștepte ca el să creadă vreodată în prostiile în care credeau ei. Acolo unde ei vedeau roadele rugăciunilor pentru nașterea unei junci roșcate, el vedea rezultatul unui milion de dolari de la contribuabili, cheltuiți în secret pe spermă de taur și fertilizare in vitro. În arderea rituală a acestei văcuțe roșcate ei vedeau purificarea întregului Israel și îndeplinirea unei promisiuni vechi de milenii. Litvak vedea, cel mult, o mutare necesară dintr-un joc vechi de când lumea – supraviețuirea evreilor.

N-aș merge atât de departe

S-a auzit o bătaie în ușă, iar Micky Vayner și-a băgat capul în încăpere.

— Am venit să vă aduc aminte, domnule, a spus el în ebraica lui americană destul de bună.

Litvak s-a holbat fără nicio expresie la chipul rozaliu, cu pleoape căzute și bărbie grăsuță.

— La cinci minute înainte de apus. Mi-ați spus să vă aduc aminte.

Litvak a mers la fereastră. Cerul avea dungile roz, verzi și de un gri luminos pe care le vezi pe pielea unui somon. În mod sigur a văzut o stea sau o planetă deasupra capului. A dat din cap, în semn de mulțumire, către Micky Vayner. Apoi a pus capacul cutiei cu piese de șah și i-a prins închi-zătoarea.

— Ce se întâmplă la apus? a spus Roboy, apoi s-a întors spre Micky Vayner. Ce zi e azi?

Micky Vayner a ridicat din umeri. Din câte știa el, era, conform calendarului lunar, o zi obișnuită din luna Nisan. Deși, la fel ca tinerii săi tovarăși, fusese învățat să creadă în reînstaurea predestinată a regatului biblic al Iudeei și în destinul Ierusalimului de capitală eternă a evreilor, nu era de o religiozitate mai riguroasă sau mai atentă decât alții.

Tinerii evrei americani de la Peril Strait respectau sărbătorile importante și majoritatea restricțiilor alimentare. Purtau tichie și șal în patru colțuri, dar își tundeau barba militărește. Evitau să lucreze sau să se antreneze de Sabat, deși existau și excepții. După patruzeci de ani petrecuți ca luptător laic, Litvak putea tolera asta. Chiar și după accident, când Sora, soția lui, murise și vântul șuiera prin gaura lăsată în viața lui de dispariția ei, când avea o sete de sens și o foame de înțelegere, dar ținea în mâini un pahar sec și un platou gol, Alter Litvak nu făcuse parte dintre oamenii cu adevărat religioși. N-ar fi putut trăi fericit, de exemplu, printre pălăriile negre. De fapt, nu putea să-i suporte, iar după întâlnirea de la băi păstrase contacte minime cu Verboverii, în timp ce aceștia se pregăteau în secret să fie transportați în masă, pe calea aerului, în Palestina. „Azi nu-i nimic”, a scris înainte să pună carnețelul în buzunar și să iasă. „Anunță-mă când sosesc”

În camera sa, Litvak și-a scos proteza dentară și i-a dat drumul, cu un zgomot ca de zaruri, într-un pahar de apă. Și-a desfăcut șireturile de la ghetete și s-a așezat cu greu pe un pat pliant. De fiecare dată când venea la Peril Strait, dormea în cămăruța aceasta – pe schiță apărea ca o debara utilitară –, aflată pe holul care ducea la biroul lui Roboy. Își agăța hainele într-un cârlig din spatele ușii, iar trusa și-o vâră sub pat.

S-a rezemat de peretele rece, făcut din bolțari vopsiți, și a privit deasupra raftului de oțel pe care stătea paharul cu proteza lui. Nu exista fereastră, așa că Litvak și-a imaginat că o stea apărea mai devreme pe cer. Și-a imaginat o rață care dădea din aripi. Luna din fotografie. Cerul care căpăta, încet-încet, culoarea unui pistol. Și un avion care zbura la mică înălțime, venind dinspre sud-est și ducându-l pe bărbatul care era, în planul lui Litvak, prizonier și dinamită, turn și trapă, țință și săgeată.

Litvak s-a ridicat încet, gemând de durere. În șolduri avea șuruburi care îi provocau dureri. Genunchii îi trosneau

precum pedalele unui pian vechi. În articulațiile falcilor simțea un zăngănit neîncetat de sârmă. Și-a trecut limba peste locurile goale din gură, care aveau consistența lutului alunecos. Era obișnuit cu durerea și degradarea fizică, însă de la accident trupul nu părea să-i mai aparțină. Era ceva tăiat cu fierăstrăul și prins din nou laolaltă cu niște cuie, folosind piese împrumutate. O căsuță pentru păsări, construită din resturi de lemn și sprijinită într-o prăjină, în care sufletul său se zbătea ca un liliac fugar. Se născuse, la fel ca orice alt evreu, într-o lume greșită, în țara nepotrivită, la momentul inoportun, iar acum trăia și într-un corp inadecvat. În final, poate că sentimentul acela de inadecvare, pumnul acela înfipt în burta evreilor era cel care-l lega pe Alter Litvak de cauza jidanilor care-l făcuseră generalul lor.

A cercetat cu privirea raftul fixat în șuruburi sub fereastra sa imaginară. Lângă paharul care conținea dovada geniului lui Buchbinder se afla un alt pahar. Acela conținea câteva grame de parafină întărită în jurul unei bucăți de sfoară albă. Litvak cumpăraseră lumânarea aceasta dintr-o băcănie, la nici un an după decesul soției sale, cu intenția să o ardă la comemorare. Însă comemorările veniseră și trecuseră, iar Litvak își crease un obicei bizar. În fiecare an scotea lumânarea iarțait¹, o privea și se gândea că o aprinde. Își imagina licărirea timidă a unei flăcări. Se vedea întins în întuneric, cu flacăra lumânării comemorative jucându-i deasupra capului, răspândind un alfabet de umbre pe tavanul cămăruței. Își imagina paharul gol la sfârșitul celor douăzeci și patru de ore, mucusul consumat, parafina arsă, placa de metal înecată în ceară. Și după aceea... aici însă, imaginația îl părăsea.

Litvak s-a scotocit prin buzunarele pantalonilor după brichetă, doar pentru a-și oferi șansa de a afla, dacă s-ar fi convins într-adevăr să încerce s-o facă, ce ar putea însemna să dea foc amintirii soției sale. Bricheta era o Zippo din oțel; pe

¹ În original, *yahrzeit* – lumânare aprinsă de evrei în memoria celor decedați (n.r.).

o parte avea gravată emblema Rangerilor, cu linii negre și șterse, iar pe cealaltă avea o îndoitură adâncă în locul unde fusese izbită de vreo parte desprinsă din mașină, o bucată de asfalt sau dintr-un prun de Virginia, care avea drept țintă inițială inima lui Litvak. De dragul gâtului său, Litvak nu mai fuma. Bricheta era doar ceva ce ținea de obișnuință, un simbol al supraviețuirii, un talisman ironic care nu-i lipsea niciodată de la capul patului sau din buzunarul pantalonilor. Dar acum nu se afla în niciunul dintre aceste locuri. S-a pipăit metodic și cu sfială, așa cum fac oamenii bătrâni. Și-a memorat pașii acelei zile, începând cu dimineața când, la fel ca în fiecare dimineață, își strecurase bricheta în buzunar. Nu-i așa? Brusc, nu și-a mai putut aminti să-și fi pus bricheta Zippo nici în buzunar, nici pe raftul de oțel, cu o noapte înainte, când mersese la culcare. Poate că o uitase zile în șir. Putea fi în Sitka, în camera din spate de la hotelul Blackpool. Putea fi oriunde. Litvak s-a lăsat la pământ, și-a scos trusa de sub pat și a răscolit-o, cu inima bătând să-i spargă pieptul. Nici urmă de ea. N-a găsit nici măcar chibrituri. Doar o lumânare într-un pahar de suc și un bărbat care nu știa cum s-o aprindă, nici măcar atunci când avusese o sursă de foc. Litvak s-a întors spre ușă, auzind pașii cuiva care se apropia. Un ciocănit ușor. A strecurat lumânarea iartait în buzunarul jachetei.

— Reb¹ Litvak, a spus Micky Vayner. Sunt aici, domnule. Litvak și-a pus dinții și și-a vârât cămașa în pantaloni.

Vreau să fie toată lumea prezentă și să nu-l vadă nimeni acum

— Nu e pregătit, a spus Micky Vayner cu o urmă de îndoială, vrând să primească asigurări.

Nu îl cunoștea și nu îl văzuse niciodată pe Mendel Shpilman. Auzise doar povești despre miracole înfăptuite într-o copilărie îndepărtată și simțise, poate, un miros rânced de alimente stricate, care se răsucea în aer uneori, la pomenirea numelui lui Shpilman.

¹ Termen de adresare pentru un bărbat care nu este rabin, echivalent cu „domnule” (n.r.).

Nu se simte bine dar o să-l vindecăm

Nu ținea nici de doctrina lor, nici nu era necesar pentru succesul planului lui Litvak ca Micky Vayner sau oricare dintre evreii de la Peril Strait să creadă că Mendel Shpilman era Tzaddik Ha-Dor. Un Mesia care sosește cu adevărat nu-i e util nimănui. O speranță îndeplinită e deja o dezamăgire.

— Știm că e doar un om, a spus Micky Vayner, îndatoritor. Știm cu toții asta, reb Litvak. Doar un om și nimic mai mult, iar ceea ce facem noi aici e mai important decât orice om.

Nu-mi fac griji pentru om, a scris Litvak. Toată lumea să fie prezentă

Stând pe docul pentru hidroavioane și privind-o pe Naomi Landsman, care îl ajuta pe Mendel Shpilman să coboare din cockpitul aparatului Super Cub, Litvak s-a gândit că, dacă n-ar fi știut, i-ar fi luat drept vechi iubiți. Există o familiaritate fără ocolișuri în felul în care ea îl apucase de braț, îi scosese gulerul cămășii dintre reverele jachetei boțite cu dungulițe și îi luase un fir de nailon din păr. Se uitase la chipul lui și numai la chipul lui, în timp ce Shpilman îi privea pe Roboy și pe Litvak. Era atentă, ca un inginer care caută fisuri și uzură în material. Era imposibil, din câte știa Litvak, să se fi cunoscut de mai mult de trei ore. Trei ore. Atât durase ca să-și lege soarta de-a lui.

— Bine ai venit, a spus doctorul Roboy, așezat strategic lângă un scaun cu roțile, cu cravata fluturându-i în vânt.

Gold și Turteltoyb, un băiat din Sitka, au sărit din avion pe doc. Turteltoyb era suficient de greu ca să-l facă să vibreze ca un receptor trântit. Apa lovea stâlpii. Aerul mirosea a plasă putrezită și a băltoace stătute de pe fundul bărcilor. Era aproape întuneric și toți păreau ușor verzui în lumina proiectoarelor de pe ponton, mai puțin Shpilman, care era alb ca o pană și părea la fel de ușor.

— Te primim cu brațele deschise.

— Nu era nevoie să trimiteți un avion, a spus Shpilman.

Avea o voce falsă, de actor, cu o dicție excelentă, studiată, și cu intonația când blândă, când gravă, a Ucrainei îndurate.

— Sunt perfect capabil să zbor de unul singur.

— Da, noi...

— Văd cu raze X. Sunt antiglonț. Tot tacâmul. Scaunul ăsta e pentru mine?

Și-a desfăcut brațele, și-a așezat picioarele unul lângă altul, cu afectare, și s-a cercetat lent, de sus în jos, arătând pregătit să fie șocat de ceea ce ar fi descoperit. Un costum cu dungulițe, care nu i se potrivea, fără pălărie, cu nodul de la cravată slăbit, cu un colț al cămășii atârându-i și ceva de adolescent în buclele sale roșcate, încâlcite. Era imposibil să descoperi în structura aceea fragilă și subțire și pe chipul acela somnoros vreo asemănare cu monstruosul său tată. Sau poate puțin, în jurul ochilor. Shpilman s-a întors către pilot, prefăcându-se surprins, ba chiar jignit de posibilitatea de a fi atât de dus încât să aibă nevoie de un scaun cu rotile. Numai că Litvak a observat că se prefăcea pentru a-și ascunde adevărata surprindere și jignire față de această posibilitate.

— Ai spus că arăt în regulă, domnișoară Landsman, a spus Shpilman, tachinând-o, cerându-i sprijinul, implorând-o.

— Arăți grozav, puștiule, i-a replicat Naomi.

Era îmbrăcată în blugi albaștri, vârați în niște cizme negre și înalte, într-o cămașă bărbătească albă și într-o jachetă veche de la poliția din Sitka, care avea scris numele LANDSMAN deasupra buzunarului.

— Arăți fabulos.

— Minți, mincinoaso.

— Mie-mi pari de trei mii cinci sute de dolari, Shpilman, a continuat Naomi, fără răutate. Ce-ai zice să rămânem la asta?

— N-o să am nevoie de scaun cu rotile, domnule doctor, a spus Shpilman, fără reproș. Dar mulțumesc că te-ai gândit la mine.

— Ești gata, Mendel? l-a întrebat doctorul Roboy, în felul său blând și sentențios.

— Trebuie să fiu gata? a spus Mendel. Dacă trebuie să fiu gata, atunci ar fi mai bine să mai amânăm treaba asta cu vreo câteva săptămâni.

Cuvintele au ieșit din gâtul lui Litvak pe neașteptate, ca un soi de vârtej de praf verbal, un amalgam de vânt și nisip. Un sunet oribil, produs parcă de un glob de cauciuc arzând aruncat într-o găleată cu gheață.

— Nu trebuie să fii gata, a spus Litvak. Trebuie doar să fii aici.

Cu toții au părut șocați, oripilați, chiar și Gold, care ar fi putut citi o revistă de benzi desenate la lumina unei torțe umane. Shpilman s-a întors încet, cu un zâmbet aninat în colțul gurii, ca un bebeluș agățat de șoldul cuiva.

— Alter Litvak, presupun, a spus el, întinzând mâna și încruntându-se la Litvak, luându-și un aer dur și masculin, într-un fel care ironiza duritatea și masculinitatea, precum și faptul că lui îi cam lipseau ambele calități. Ce mai strânsoare! O, e ca de piatră!

Propria strânsoare era ușoară, caldă și nu tocmai uscată – aceea a unui școlar etern. Ceva din Litvak s-a împotrivit căldurii și moliciunii sale. Era el însuși oripilat de eco-ul de pterozaur al propriei voci, de faptul că vorbise, pur și simplu. Era oripilat să constate că exista ceva la Mendel Shpilman, la fața lui umflată și la costumul prost, la zâmbetul de copil-minune și la încercarea curajoasă de a-și masca teama, ceva care îl făcuse pe Litvak, pentru prima dată după mulți ani, să vorbească. Litvak știa că farmecul era o calitate reală, chiar dacă indefinită, un soi de flacără chimică pe care unii oameni oarecum favorizați de soartă o răspândeau. Ca orice foc sau talent, era amoral, fără legătură cu bunătatea sau răutatea, cu puterea, utilitatea sau forța. Strângând mâna fierbinte a lui Shpilman, a simțit cât de solidă era strategia aleasă de el. Dacă Roboy îl putea repune în funcțiune pe

Shpilman, atunci acesta putea inspira și conduce nu doar câteva sute de credincioși înarmați sau treizeci de mii de șmecheri cu pălării negre care căutau un pământ nou, ci o întreagă națiune pierdută și rătăcitoare. Planul lui Litvak avea să țină fiindcă era ceva la Mendel Shpilman care putea convinge un om cu vocea distrusă să vorbească. Împotriva aceluia ceva din Shpilman, ceva din Litvak se opunea, scârbit. A simțit dorința de a strivi mâna aceea de școlar într-a lui, de a-i rupe oasele.

— Care-i treaba, jidane? l-a întrebat Naomi pe Litvak. A trecut ceva vreme.

Litvak a încuviințat și i-a strâns mâna. Era sfâșiat, ca de fiecare dată, între impulsul natural de a admira o practicanță competentă a unui meșteșug dificil și suspiciunea că femeia era lesbiană, o categorie de oameni pe care nu reușea s-o înțeleagă, aproape din principiu.

— Bun, atunci, a spus ea.

Încă îl ținea pe Shpilman, iar când vântul s-a întetit, s-a apropiat mai tare de el și l-a cuprins cu brațul pe după umeri, trăgându-l lângă ea și strângându-l. A cercetat chipurile ver-zui ale oamenilor care așteptau să le predea încărcătura.

— N-o să ai nicio problemă?

Litvak a scris ceva în carnețel, apoi i l-a dat pe acesta lui Roboy.

— E târziu, a spus Roboy. Și întuneric. Rămâi la noi peste noapte.

A urmat o pauză în care ea părea să-și caute cuvintele cu care să refuze propunerea. Apoi a dat din cap.

— Bună idee, a spus Naomi în cele din urmă.

La picioarele scării lungi și răsucite, Shpilman s-a oprit să observe detalii legate de urcuș și de platforma liftului înclinat, iar atunci a părut să aibă o criză – un șoc, un acces brusc de înțelegere a tuturor lucrurilor pe care le așteptau de la el. Așa că s-a prăbușit cu un oarecare dramatism pe scaunul cu roțile al lui Roboy.

— Mi-am lăsat pelerina acasă, a glumit el.

Când au ajuns în vârf, a rămas pe scaun și a lăsat-o pe Naomi să-l împingă în clădirea principală. Oboseala călătoriei, pasul pe care-l făcuse în sfârșit sau nivelul oscilant de heroină din sânge începeau să-și spună cuvântul. Dar când au ajuns în camera de la parter care-i fusese pregătită – un pat, un birou, un scaun și un frumos set englezesc de șah – și-a revenit. A băgat mâna în buzunarul costumului său boțit și a scos un pachet de cărți de joc negru cu galben aprins.

— Ei, cred că se cuvine un mazel tov, a spus el împărțindu-le vreo cinci-șase trabucuri Cohiba de bună calitate.

Mirosul lor, chiar dacă nu erau aprinse și se aflau la un metru distanță de nările lui, era suficient ca să-i promită lui Litvak o răsplată binemeritată – așternuturi curate, apă fierbinte, femei cu pielea maronie și liniștea de după o bătălie crâncenă.

— Mi-au zis că e fată.

Pentru o clipă, nimeni n-a dat semne că ar ști despre ce vorbește, iar apoi toți au răs nervos, cu excepția lui Litvak și a lui Turteltoyb, ai cărui obraji au căpătat culoarea borșului de sfeclă. Turteltoyb știa, la fel ca toți ceilalți, că lui Shpilman n-ar fi trebuit să i se dezvăluie niciun detaliu al planului, nici măcar în privința juncii nou-născute, înainte să primească ordin de la Litvak.

Litvak a aruncat trabucul din mâna moale a lui Shpilman. S-a încruntat la Turteltoyb, abia reușind să-l distingă prin aburii clocotitori și sângerii ai mâniei. Certitudinea pe care o simțise pe doc, că Shpilman îi va ajuta să-și atingă scopul, se întorcea rapid împotriva lui. Un talent precum cel al lui Shpilman nu-i putea servi nimănui. Era posibil doar ca cineva să-i fie aservit acelui talent, în special cel care-l avea. Nu e de mirare că sărmanul nenorocit se ascunsese de el atâta vreme.

Afară

Au citit mesajul și au ieșit pe rând din încăpere, ultima rămânând Naomi, care a insistat să afle unde va dormi, după

care i-a spus lui Mendel foarte clar că se vor vedea de dimineață. În acel moment, Litvak a avut impresia vagă că ea încerca să-i dea întâlnire, însă ideea că era lesbiană i-a anihilat această impresie înainte să mai apuce s-o analizeze. Lui Litvak nu i-a trecut prin cap că evreica, gata oricând de aventură, îi pregătea deja evadarea îndrăzneată pe care Mendel nu se hotărâse încă s-o încerce. Naomi a aprins un chibrit și a tras dintr-un trabuc ca să-l aprindă. Apoi a părăsit încăperea cu un aer nonșalant.

— Nu-l acuza pe băiat, reb Litvak, a spus Shpilman când au rămas singuri. Oamenii au un anumit fel de a-mi spune diferite lucruri. Dar bănuiesc că ai remarcat asta. Te rog să iei un trabuc. Haide. E foarte bun.

Shpilman a ridicat trabucul pe care Litvak i-l aruncase din mână; Litvak nici n-a acceptat, nici n-a refuzat, dar jidanul i l-a dus la gură și i l-a băgat cu blândețe între buze. A rămas agățat acolo, emanând un miros de sos, de plută și de mesquite¹, parfumuri de femeie care îi trezeau dorințe vechi. Un pocnet urmat de un hârșăit, apoi Litvak s-a aplecat uimit și și-a vârât capătul trabucului în flacăra propriei brichete Zippo. Brusc, a avut impresia că se produsese un miracol. Apoi a rânjit și a mulțumit cu o mișcare a capului, simțind ușurarea năucă pe care i-o aducea sosirea întârziată a unei explicații logice: trebuie să-și fi lăsat bricheta în Sitka, unde Gold sau Turteltoyb au găsit-o și au adus-o cu ei când au zburat spre Peril Strait. Shpilman a împrumutat-o și, cu instinctele sale de drogat, a băgat-o în buzunar după ce și-a aprins o țigară. Da, așa trebuie să fi fost.

Trabucul s-a aprins cu un trosnet. Când Litvak și-a ridicat privirea de la tăciunele arzând, Shpilman îl privea cu ochii aceia stranii, de mozaic, cu stropi de auriu și de verde. „Bun”, și-a spus din nou Litvak. „Un trabuc foarte bun.”

— Haide, a continuat Shpilman.

¹ Copac sau tufiș spinos care crește în regiunile aride din SUA și Mexic (n.r.).

A îndesat bricheta Zippo în mâna lui Litvak.

— Haide, reb Litvak. Aprinde lumânarea. Nu trebuie să spui o rugăciune. Nu trebuie să spui sau să simți ceva. O aprinzi doar. Haide.

În timp ce lumea înconjurătoare își pierdea logica, fără să și-o mai recapete vreodată complet, Shpilman a băgat mâna în buzunarul jachetei lui Litvak și a scos paharul, lumânarea și fitilul. Litvak n-a putut găsi nicio explicație pentru trucul ăsta. A luat lumânarea de la Shpilman și a pus-o pe masă. A atins bricheta cu degetul mare. A simțit căldura intensă a mâinii lui Shpilman pe umăr. Pumnul inimii a început să-și slăbească strânsoarea, așa cum avea să se întâmple în ziua când urma să pună în sfârșit piciorul în casa unde îi era menit să trăiască. Era o senzație terifiantă. A deschis gura.

— Nu, a rostit el cu o voce care avea, spre mirarea lui, o notă umană.

A închis bricheta și i-a dat lui Shpilman peste mână cu atâta violență, încât acesta și-a pierdut echilibrul, s-a împiedicat și s-a lovit la cap de raftul metalic. Forța loviturii a făcut lumânarea să sară și să se izbească de podea. Paharul s-a spart în trei cioburi mari. Cilindrul de ceară s-a rupt în două.

— Nu vreau, a croncănit Litvak. Nu sunt pregătit.

Dar când s-a uitat în jos la Shpilman, care stătea întins pe podea, amețit și sângerând din tăietura de la tâmpla dreaptă, a știut că era deja prea târziu.

Exact în clipa când Litvak lasă stiloul din mână, afară se produce un tumult: se aude o jumătate de blestem, zgomot de sticlă spartă, un şuierat ieșind din plămânii cui-va. Apoi Berko Shemets năvălește în încăpere. Ține capul lui Gold sub braț, de parcă ar fi o bucată de carne bine friptă, târând după el restul făpturii lui Gold. Călcâiele ganefului¹ brăzdează urme adânci pe covor. Berko trântește ușa în urma lor. Și-a scos shalomul afară, iar acesta, ca un ac de busolă, caută cu aviditate nordul magnetic al lui Alter Litvak. Cămașa de vânătoare și blugii îi sunt stropiți cu sângele lui Hertz. Pălăria dată pe spate face să-i iasă în evidență doar fruntea și albul ochilor. Din îndoitura brațului lui Berko, Gold privește confuz.

— O să te cacii sânge și puroi, blestemă Gold. O să faci râie ca Iov.

Pistolul lui Berko se răsucesce ca să ia în cătare creierul tânărului jidan, în receptaculul său fragil. Gold nu se mai

¹ În original, *ganef* – cuvânt provenind din idiș, care înseamnă „hoț”, „șmecher” (n.r.).

zbate, iar pistolul își îndreaptă din nou privirea de ciclop spre pieptul lui Alter Litvak.

— Berko! exclamă Landsman. Ce-i cu nebunia asta?

Berko își ridică privirea spre Landsman, ca pe o povară grea. Desface buzele, le lipește la loc, inspiră. Pare să aibă ceva important de exprimat – un nume, o vrajă, o ecuație care poate modifica timpul sau poate destrăma corzile lumii. Sau poate că încearcă să nu se destrame el însuși.

— Jidanul acela..., spune el.

Apoi mai încet, cu vocea ușor răgușită:

— Mama...

Landsman a văzut, poate, o fotografie a lui Laurie Jo Bear. Reușește să stoarcă amintirea vagă a unui bretonnegru și tapat, a unor ochelari rozalii și a unui zâmbet isteț. Dar femeia aceea nu e nici măcar o stafie pentru el. Berko spunea cândva povești despre viața din ținuturile indiene. Baschet, vânători de foci, bețivi și unchi, istorii cu Willie Dick, povestea cu urechea de om pusă pe masă. Landsman nu-și amintește vreo poveste despre mamă. A știut întotdeauna, presupune el, că Berko trebuia să fi plătit un preț pentru faptul că și-a întors sufletul pe dos în așa hal – un fel de trăsătură eroică a uitării. Nu s-a deranjat niciodată să o privească ca pe o pierdere. Lipsa imaginației – un păcat mai grav pentru un șames decât să meargă fără întăriri într-un loc suspect. Sau poate e același păcat, într-o formă diferită.

— Fără îndoială, spune Landsman, făcând un pas spre partenerul său. Un tip rău. Merită un glonț.

— Ai doi băieți, Berko, spune Bina pe un ton complet lipsit de inflexiuni. O ai pe Ester-Malke. Nu-i un viitor de lepădat.

— N-are nimic, spune Gold – sau încearcă să spună.

Berko îl strânge mai tare, iar Gold se îneacă, încercând să se răsucească și să se ridice în picioare.

Litvak scrijelește ceva pe spatele carnetelului, fără să-și ia ochii de la Berko.

— Ce e? întreabă Berko. Ce-a zis?

Aici nu e niciun viitor pentru evrei

— Da, da, spune Landsman. Ne-am prins deja.

Înșfacă stiloul și carnețelul de la Litvak. Răsfoiește până la ultima pagină și scrie în engleza americană: NU FI IDIOT! TE PORȚI CA MINE! Rupe foaia, apoi îi aruncă stiloul și carnețelul înapoi lui Litvak. Ține hârtia sus, sub ochii lui Berko, astfel încât partenerul său să poată citi. E un argument suficient de convingător. Berko îi dă drumul lui Gold, tocmai când jidanul se învinețise cu totul. Gold cade pe podea, inspirând cu lăcomie. Pistolul se clatină în mâna lui Berko.

— Ți-a ucis sora, Meyer.

— Nu știu dacă așa a fost sau nu, spune Landsman.

Se întoarce spre Litvak.

— Tu ai fost?

Litvak clatină din cap și începe să scrie ceva în carnețel, dar înainte să termine, din camera alăturată izbucnesc urale. E chiotul sincer, însă reținut, al tinerilor care privesc ceva grozav la televizor. S-a marcat un gol. Unei fete care juca volei pe plajă i s-a desprins sutienul costumului de baie. O clipă mai târziu, Landsman aude ecoul uralelor, sunetul fiind purtat afară prin fereastra deschisă, dus parcă pe aripile unui vânt venit de departe, dinspre Harkavy sau Nachtasyl. Litvak zâmbește și pune jos carnețelul și stiloul cu o hotărâre ciudată, de parcă nu i-a mai rămas nimic de spus. De parcă întreaga lui mărturisire ar fi condus la – ar fi fost facilitată de – momentul acesta. Gold se târăște spre ușă, o deschide și se îndreaptă cu pași împleticiți către cealaltă cameră. Bina se apropie de Berko și întinde mâna; trece o clipă, apoi Berko îi pune pistolul în palmă.

În anticameră, tinerii credincioși îmbrăcați în costume se îmbrățișează și sar. Pălăriile li se rostogolesc de pe capete. Pe fețe le strălucesc lacrimile. Pe ecranul mare al televizorului, Landsman vede pentru prima dată o imagine care va fi în curând etalată pe prima pagină a tuturor ziarelor

din lume. Peste tot prin oraș, niște mâini pioase o vor prinde și o vor lipi de uși și de ferestre. O vor înrăma și o vor agăța în spatele tejghelelor din magazine. Vreun șarlatan, inevitabil, va transforma imaginea într-un afiș de șaizeci pe nouăzeci de centimetri. Vârful colinei din Ierusalim, plin de alei și case. Terasa de stâncă largă și pustie. Osul crestat al maxilarului cu dinți arși. O coloană magnifică de fum negru. Și dedesubt, legenda scrisă cu litere albastre: ÎN SFÂRȘIT! Posterele se vor vinde la papetărie cu prețuri între 10,00 și 12,95 dolari bucata.

— Dumnezeu! Ce fac? Ce-au făcut?

Landsman observă multe lucruri șocante în imaginea de pe ecran, însă cel mai șocant dintre toate este pur și simplu faptul că un obiect aflat la șaisprezece mii de kilometri distanță a fost atacat de evreii din Sitka. Pare să încalce o lege fundamentală a fizicii emoționale pe care o pricepe Landsman. Spațiul-timp din Sitka este un fenomen curbat. Un jidan se putea întinde la maximum în orice direcție, sfârșind prin a se bate singur pe spate.

— Și Mendel? întreabă el.

— Cred că ajunseseră prea departe ca să se oprească, spune Bina. Cred că pur și simplu au continuat fără el.

Pare pervers, dar, dintr-un motiv sau altul, ideea îl face pe Landsman să se întristeze în numele lui Mendel. Totul și toate, de acum înainte, vor continua fără el.

Câteva minute, Bina rămâne pe loc, privindu-i pe băieți cum se bucură; stă cu brațele încrucișate și fața lipsită de expresie, cu excepția colțurilor ochilor.

Felul în care arată îi amintește lui Landsman de o petrecere de logodnă la care au mers cu ani în urmă, pentru o prietenă a Binei. Viitoarea mireasă se căsătorea cu un mexican și, ca un fel de glumă, petrecerea avea ca temă Cinco de Mayo¹. Au atârnat un pinguin din *papier mâché* de un

¹ Sărbătoare care marchează victoria neașteptată a armatei mexicane asupra celei franceze la Puebla, pe data de 5 mai 1862 (n.r.).

copac din curte. Copiii au fost legați la ochi și înarmați cu bețe, ca să lovească pinguinul până crapă. Copiii au lovit pinguinul cu sălbăticie până când a curs din el o ploaie de bomboane. Era doar o grămadă de caramelle ambalate în hârtie, de felul celor pe care o mătușă le scoate dintr-o crevasă prăfuită a poșetei sale. Dar copiii se înghesuiau sub ploaia de bomboane, cu o bucurie animalică. Iar Bina stătea și îi privea cu brațele încrucișate, având câte o cută în colțurile ochilor.

Îi înapoiază lui Berko shalomul și îl scoate pe al ei din toc.

— Gura! zice Bina.

Apoi adaugă în engleza americană:

— Tăceți naibii odată!

Unii tineri și-au scos telefoanele mobile și încearcă să sune, însă toată lumea din Sitka încearcă probabil să facă același lucru. Își arată unul altuia mesajele de eroare pe care le primesc pe ecranele telefoanelor. Rețeaua e ocupată. Bina se apropie de televizor și îi dă un șut cablului. Priza se smulge din perete. Televizorul şuieră.

Atunci când se stinge televizorul, din rezervoarele tinerilor pare să se scurgă un soi de combustibil întunecat.

— Sunteți arestați, spune Bina cu blândețe, acum că a reușit să le capteze întreaga atenție. Mergeți și puneți-vă mâinile pe perete. Meyer!

Landsman îi pipăie pe rând, lăsându-se pe vine ca un croitor care măsoară o cusătură. De la cei șase tineri înșirați la perete strânge opt pistoale și două cuțite de vânătoare scumpe. Când termină cu unul, îi spune să stea jos. Când ajunge la al treilea, recuperează pistolul Beretta pe care Berko i l-a împrumutat înainte să plece la Yakovy. Landsman îl ridică, spre bucuria lui Berko.

— Drăguțul de el, spune Berko, ținându-și shalomul drept.

Când Landsman termină, tinerii credincioși iau loc – trei pe canapea, doi pe câte un fotoliu, unul pe un scaun tras dintr-un alcov. Așa cum stau acolo, par dintr-odată tineri

și rătăciți. Ei sunt oamenii fără importanță. Cei lăsați în urmă. Se întorc ca unul, cu chipurile îmbujorate, spre ușa dormitorului lui Litvak, căutând îndrumare. Ușa dormitorului e închisă. Bina o deschide, apoi o împinge cu vârful piciorului, privind înăuntru timp de cinci secunde.

— Meyer! Berko!

Jaluzelele zdrăngăne în vânt. Ușa băii e deschisă, iar în baie e întuneric. Alter Litvak a dispărut. Se uită în closet. Caută la duș. Bina se apropie de jaluzele și le ridică. O ușă glisantă de sticlă e deschisă suficient cât să permită trecerea unui intrus sau a unui evadat. Se uită în spatele aparatului de aer condiționat, în jurul rezervorului de apă și sub o prelată care ascunde un vraf de scaune pliante. Privește peste cornișe. Pe întinderea parcării nu e împrăștiat portretul zdrobit al lui Litvak, pictat în uleiuri. Se întorc în *penthouse*. Pe pat se află stiloul, carnețelul și o brichetă Zippo uzată, din bronz. Landsman ia carnețelul și citește ultimele cuvinte scrise de Litvak înainte să-l pună jos.

Nam uciso era un om bun

— L-au ajutat să fugă, spune Bina. Ticăloșii ăia din armată, prietenii lui.

Bina îi strigă pe oamenii aflați jos, lângă ușile hotelului. Niciunul n-a văzut pe nimeni plecând și n-a observat nimic neobișnuit, cum ar fi, de exemplu, o echipă de războinici cu fețele mânjite de cărbune, coborând pe cabluri dintr-un elicopter Black Hawk.

— Ticăloșii..., repetă Bina, de data asta în engleza americană și cu mai multă patimă. Predicatori yankei idioți întărâtați de Biblie...

— Limbajul, cucoană... Doamne!

— Da, uau... ia-o încet, doamnă!

Niște americani în costum, prea mulți și prea îngrămădiți pentru ca Landsman să-i poată număra cum se cuvine — să zicem șase —, și-au proptit umerii în ușa anticamerei. Sunt bărbați solizi, bine hrăniți, care-și iubesc meseria.

Unul poartă un trenți elegant, din stofă oliv, iar sub părul blond-deschis afișează un zâmbet de scuză. Fără puloverul cu pinguini, Landsman aproape că nu-l recunoaște.

— OK, acum, spune bărbatul, care trebuie să fie Cash-dollar. Haideți să ne calmăm cu toții.

— FBI, încearcă să ghicească Berko.

— Ești pe-aproape, răspunde Cashdollar.

Landsman își irosește următoarele douăzeci și patru de ore în mijlocul forfotei dintr-o încăpere albă ca varul și cu un covor alb ca laptele de la etajul al șaptelea al Clădirii Federale Harold Ickes de pe strada Seward.

Doi câte doi, șase bărbați cu nume de membri ai unui echipaj de submarin sortit pierii intră și ies din încăpere pe rând, la intervale de patru ore. Unul e negru și unul e latino-american, iar ceilalți sunt giganți rozalii, cu mișcări fluide și tunsori care te duc cu gândul la ceva între astronaut și șef de cercetași pedofil. Mestecă gumă – sunt niște băieți care au crescut prea mult, cu maniere alese și zâmbete de școală confesională. Uneori, Landsman adulmecă în fiecare dintre ei inima diesel a unui polițist, dar este lăsat fără replică de strălucirea lor sudistă, ariană. În ciuda perdelei de fum pe care o ridică în jurul comentariilor lor insolente, îl fac să se simtă ca o rablă cu un motor vechi în doi timpi.

Nimeni nu-l amenință, nimeni nu încearcă să-l intimideze. Toată lumea i se adresează folosind gradul, atenți să-i pronunțe numele așa cum dorește. Când Landsman devine

arogant, nerușinat sau evaziv, americanii afișează o îngăduință și o răbdare de învățători. Dar când îndrăznește să pună o întrebare, o tăcere copleșitoare se năpustește spre pământ ca o tonă de apă lansată dintr-un avion. Americanii nu spun nimic despre situația sau locul în care se află detectivul Shemets ori inspectorul Gelbfish. Nu au nimic de spus nici despre dispariția lui Alter Litvak și par să nu fi auzit niciodată de Mendel Shpilman sau Naomi Landsman. Vor să știe ce știe Landsman, sau ce crede el că știe, despre implicarea SUA în atacul de la Qubbat As-Sakhrah și despre făptași, lideri, subordonați și victime ale atacului. Și nu vor ca el să știe ce știi ei, dacă știi ceva, despre toate astea. Au fost atât de bine pregătiți în arta lor, încât sunt aproape de sfârșitul primului interval de patru ore când Landsman își dă seama că americanii îi pun cam aceleași întrebări, iar și iar, inversându-le, reformulându-le și abordându-le din unghiuri neobișnuite. Întrebările lor sunt asemenea mutărilor fundamentale ale celor șase piese de șah diferite, combinate la nesfârșit, până când ajung la fel de numeroase precum neuronii din creier.

La intervale regulate, Landsman primește o cafea oribilă și niște pateuri tot mai uscate, cu caise și cireșe. La un moment dat, e condus într-o cameră de repaus și invitat să ia loc pe o canapea. Cafeaua și pateurile intră și ies prin rotație din camera albă a creierului lui Landsman, în timp ce el închide ochii și se preface că doarme. Apoi e timpul să se întoarcă la zgomotul alb, continuu, al pereților, la tăblia laminată a mesei, la scârțâitul vinilului de sub fund.

— Detectiv Landsman!

Deschide ochii și vede în față un amestec de linii negre pe un fond maro. Osul maxilarului i-a amorțit de la apăsarea pe tăblia mesei. Își ridică fruntea, lăsând în urmă o băltoacă de salivă. Un filament lipicios face legătura dintre buza lui și masă, apoi se rupe.

— Îh, spune Cashdollar.

Scoate un pachet de șervețele Kleenex din buzunarul drept al puloverului și i-l aruncă peste masă lui Landsman, dincolo de o cutie deschisă cu pateuri. Cashdollar poartă un pulover nou, un cardigan auriu-închis, cu fâșii de velur cafeniu în față, nasturi de piele și petice de velur la coate. Stă drept pe un scaun metalic, cu cravata bine înnodată, obrații netezi și ochii albaștri împlânziți de riduri atrăgătoare, ca ale unui pilot de avion. Părul său are aceeași nuanță aurie ca foița dintr-un pachet de țigări Broadway. Zâmbește fără entuziasm și fără cruzime. Landsman își șterge fața și mizeria pe care a făcut-o pe masă în timp ce dormea.

— Ți-e foame? Vrei să bei ceva?

Landsman spune c-ar dori un pahar cu apă. Cashdollar bagă mâna în buzunarul stâng al puloverului și scoate o sticlă de apă minerală. O pune pe-o parte și o rostogolește peste masă, către Landsman. Nu mai e tânăr, dar există ceva copilăresc în seriozitatea cu care țintește și lansează sticla, împingând-o spre destinație cu o mișcare inconștientă a corpului. Landsman scoate capacul sticlei și ia o înghițitură. Nu-i prea place apa minerală.

— Cândva lucram pentru un individ, spune Cashdollar. Tipul care a avut jobul ăsta înaintea mea. Avea o mulțime de vorbe de duh simpatice pe care-i plăcea să le arunce într-o conversație. E o caracteristică des întâlnită printre cei care fac ce fac eu. Venim din armată, știi, sau din lumea afacerilor. Ne cam plac vorbele de duh. Șibbolete. E un cuvânt ebraic, știi? Judecători, capitolul 12¹. Ești sigur că nu ți-e foame? Îți pot face rost de o pungă cu chipsuri de cartofi. Un bol cu tăiței. Avem microunde.

— Nu, mulțumesc, spune Landsman. Ziceai ceva despre șibbolete.

— Tipul ăsta, predecesorul meu, avea o vorbă: „Spunem o poveste, Cashdollar. Asta facem noi.”

¹ Vechiul Testament, Judecători 12:6 (n.r.).

Vocea pe care o adoptă pentru a-și cita fostul superior e mai profundă și nu atât de prietenoasă ca tonalitatea sa de prim-tenor. E mai pompoasă.

— „Spune-le o poveste, Cashdollar. Asta-i tot ce vor fraierii.” Doar că nu zicea „fraieri”.

— Oamenii care fac ce faci tu... spune Landsman. Adică? Sponsorizează atacuri teroriste asupra locurilor sfinte ale musulmanilor? Pornesc iar cruciadele? Ucid femei nevino-vate care n-au făcut niciodată nimic decât să piloteze avioane și să încerce să ajute pe cineva care a intrat în încurcătură? Împușcă în cap drogați lipsiți de apărare? Scuză-mă, dar am uitat cu ce vă ocupați voi, ăștia cu șibboletele voastre.

— Mai întâi, domnule detectiv, n-am avut nimic de-a face cu moartea lui Menashe Shpilman.

Pronunță numele ebraic al lui Mendel ca în engleză, „Men-ashy”.

— Am fost la fel de șocat și nedumerit de asta ca toți ceilalți. Nu l-am întâlnit niciodată, dar știu că era un individ remarcabil, cu aptitudini remarcabile, și că ne este mult mai rău fără el. Ce-ai spune de-o țigară?

Întinde un pachet nedesfăcut de Winston.

— Haide. Știu că-ți place să fumezi. Poftim.

Scoate o cutie de chibrituri și i le dă, împreună cu țigă-rile, peste masă.

— Cât despre sora, ta, ascultă. Îmi pare foarte rău de ea. Nu, serios. Dacă asta are vreo valoare, și bănuiesc că nu prea are, îți prezint scuzele mele sincere. A fost o decizie proastă, luată de omul care m-a precedat în acest job, tipul despre care-ți spuneam. Și a plătit pentru ea. Nu cu viața, desigur.

Cashdollar își dezvelește dinții mari și pătrați.

— Poate că ți-ai dori să fi fost așa. Dar a plătit. A greșit. A greșit în multe privințe. Așa că, hm, îmi pare rău, zice clătînând ușor din cap. Dar nu spunem o poveste.

— Nu?

— Îhun. Povestea, detectiv Landsman, ne spune pe noi. De la bun început. Suntem o parte din poveste. Tu. Eu.

Cutia de chibrituri provine dintr-un local din Washington, D.C., care se numește Hogate's Seafood, la intersecția dintre Ninth Street și Bulevardul Maine, SW. Dacă-și amintește bine, e chiar restaurantul în fața căruia delegatul Anthony Dimond, principalul opozant al Actului de Colonizare a statului Alaska, a fost călcat de un taxi în timp ce alergea după o brișă cu rom răătăcită pe stradă.

Landsman aprinde un chibrit.

— Isus? întreabă el, uitându-se în sus cruciș, pe deasupra flăcării.

— Și Isus.

— Isus e OK din punctul meu de vedere.

— Mă bucur. E OK și dintr-al meu. Și Isus nu voia distrugerea, uciderea și rănirea oamenilor. Asta o știu. Qubbat As-Sakhrah era o piesă arhitectonică veche și frumoasă, iar islamismul este o religie respectabilă și, cu excepția faptului că e complet greșită la nivel fundamental, n-am probleme cu ea ca atare. Mi-aș dori să existe o cale de a face ce fac eu fără să fie necesare asemenea acțiuni. Dar uneori nu există. Și Isus știa asta. „Dar celui ce-i va fi piatra de poticnire unuia dintr-aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să se înece în adâncul mării.”¹ Corect? Adică... astea-s cuvintele Lui. Omul putea fi destul de dur, la nevoie.

— Rupea tot, sugerează Landsman.

— Da, întocmai. Ei bine, s-ar putea să nu fii de acord, dar sfârșitul e aproape. Iar eu abia aștept să-l văd venind. Dar ca să se întâmple asta, Ierusalimul și Țara Sfântă trebuie să le aparțină din nou evreilor. Așa scrie în Carte. Din păcate, nu putem face asta fără vărsare de sânge. Fără să fie distruse anumite lucruri. Așa scrie, știi? Dar mă străduiesc din greu, spre deosebire de predecesorul meu, să reduc la minimum

¹ Noul Testament, Matei 18:6 (n.r.).

absolut toate dezastrele astea. De dragul lui Isus și al sufletului meu și de dragul nostru, al tuturor. Ca să fac lucrurile să meargă cum trebuie. Să țin lucrurile în mișcare până când se termină totul. Să ofer ceva concret.

— Nu vrei să știe nimeni că vă aflați în spatele treburilor ăstora. Voi, ăștia care faceți ce faceți.

— Păi ăsta-i modul nostru de operare, dacă mă înțelegi...

— Și vrei să-mi țin gura.

— Știu că-ți cer foarte mult.

— Doar până când faci chestiile astea cu Ierusalimul. Scoți niște arabi afară și bagi niște Verboveri înăuntru. Redenumești câteva străzi.

— Doar până când punem în mișcare masa critică. Calmăm niște persoane care au fost ofensate. Și ne ocupăm... știi cum e, ducem la bun sfârșit ceea ce a fost scris.

Landsman ia o gură de apă minerală. E caldă și are un gust care amintește de buzunarul cardiganului în care a stat.

— Îmi vreau insigna și arma, spune el. Asta vreau.

— Ador polițiștii, spune Cashdollar, fără prea mult entuziasm. Chiar îi ador.

Își acoperă gura cu o mână și inspiră gânditor pe nări. Are manichiura făcută, dar unghia degetului mare este roasă.

— Pe-aici lucrurile au să capete niște puternice accente indigene, domnule. Asta rămâne între noi. Dacă-ți primești înapoi insigna și arma, n-o să le ții prea mult. Tribalii n-o să angajeze prea mulți băieți evrei ca să servească și să apele legea.

— Poate că nu. Dar o să-l ia pe Berko.

— Nu iau pe nimeni care n-are hârtii.

— A, da, spune Landsman. ăsta-i celălalt lucru pe care-l vreau.

— Vorbești despre multe hârtii, detectiv Landsman.

— Iar tu ai nevoie de multă tăcere.

— Într-adevăr, spune Cashdollar.

Cashdollar îl studiază pe Landsman vreo două secunde, iar Landsman înțelege, din agitația pe care i-o citește în ochi, din privirea lui nerăbdătoare, că are o armă ascunsă pe undeva și îl mănâncă degetele s-o folosească. Există mijloace mai directe de a-i ține lui Landsman gura închisă decât să-l cumpere cu un pistol și cu niște acte. Cashdollar se ridică de pe scaun și apoi îl împinge cu grijă la loc sub masă. Începe să-și bage degetul mare între dinți, dar se răzgândește.

— Îmi poți înapoia șervețelele?

Landsman aruncă pachetul, dar țintește prost, iar Cashdollar nu-l prinde cum trebuie. Pachetul de Kleenex face *pleosc* în pachetul cu pateuri stătute, aterizând pe un petic lucios de jeleu roșu. Din privirea placidă a lui Cashdollar țâșnește un șuvoi de furie, dând la iveală umbrele reprimite ale monștrilor și aversiunilor. „Ultimul lucru pe care-l dorește este să dea peste vreo urmă cât de mică de mizerie”, își amintește Landsman. Cashdollar scoate un șervețel din pachet și îl folosește ca să șteargă pachetul, apoi pune restul în siguranță, în buzunarul drept. Își prinde nasturele de jos al puloverului înapoi în butonieră, iar când își trage rapid marginea tricotată a puloverului peste șold, Landsman remarcă umflătura shalomului.

— Partenerul tău, îi spune el lui Landsman, are multe de pierdut. Foarte multe. La fel și fosta ta soție. E un lucru pe care-l știu amândoi prea bine. Poate e timpul să ajungi și tu la aceeași concluzie în ceea ce te privește.

Landsman se gândește la lucrurile care i-au mai rămas de pierdut: o caschetă ca o plăcintă. Un set de șah de voiaj și o fotografie polaroid a unui Mesia răposat. O hartă a granițelor orașului Sitka – profană, ad-hoc, enciclopedică, pe care apar scene ale unor crime, localuri de doi bani și ramuri de prun de Virginia, toate întipărite în hățișul creierului său. Ceață de iarnă care acoperă inima, după-amiezi de vară nesfârșite, la fel ca certurile dintre evrei. Stafii ale

Rusiei imperiale – rămase în domul ca o ceapă al Catedralei Sf. Mihail – și ale Varșoviei, în gesturile unui violonist de cafenea. Canale, bărci de pescuit, insule, câini fără stăpân, fabrici de conserve, lacto-baruri. Firma cu neon a Teatrului Baranof reflectată pe asfaltul ud – culori curgând ca niște acuarele când ieși de la o reprezentație a *Inimii întunericului*, de Orson Welles, pe care tocmai ai văzut-o a treia oară, ținând de braț fata visurilor tale.

— La naiba cu ceea ce a fost scris! exclamă Landsman. Știi ceva?

Simte că s-a săturat brusc de ganefi și profeți, de pistoale și sacrificii și de acest Dumnezeu, cu înfinita lui putere de mafiot. S-a săturat să mai audă de ținutul promis și de inevitabila vărsare de sânge necesară mântuirii sale.

— Nu-mi pasă de ceea ce e scris. Nu-mi pasă de ce se presupune că i s-a promis unui idiot cu sandale, a cărui faimă se bazează pe faptul că era gata să-i taie gâtul propriului fiu de dragul unei idei zănatice. Nu-mi pasă de juninci roșii, de patriarhi sau de lăcuste. Nu-sdecât o mână de oase bătrâne în nisip. Patria mea e în cascheta mea. Și în geanta nevesti-mii.

Se așază. Își mai aprinde o țigară.

— Să te ia dracu', încheie Landsman. Și pe Isus, că era un pământău.

— Pune-i lacăt, Landsman, spune Cashdollar încet, mimând răsucirea unei chei în dreptul gurii sale.

ieșind din clădirea Ickes și potrivindu-și cascheta pe capul în care i se pare că a mai rămas doar un mare gol, Landsman observă că lumea s-a scufundat într-un noian de ceață. Noaptea e făcută dintr-o substanță rece și lipicioasă, care se transformă în broboane de apă pe mânecile hainei lui. Korczak Platz e un castron plin cu ceață sclipitoare, murdărită ici și colo de dărele pe care le lasă felinarele cu vaporii de sodiu. Pe jumătate orbit și înfrigurat până la os, își târăște picioarele pe strada Monastir, către strada Berlevi, luând-o apoi pe Max Nordau, cu o durere de spate și una de cap, la care se adaugă suferința intensă pe care i-o produce demnitatea rănită. Spațiul ocupat până nu demult de mintea lui îl face să audă un foșnet ce pare produs de ceață, un zumzet ca de la un set de tuburi fluorescente. I se pare că suferă de o acufenă a sufletului.

Se târăște în holul hotelului Zamenhof, iar Tenenboym îi întinde două scrisori. Una e de la consiliu, care-l informează că audierea cu privire la comportarea lui în cazul anchetării deceselor lui Zilberblat și Flederman a fost programată

pentru ora nouă, mâine dimineață. Cealaltă e de la noii proprietari ai hotelului. O anume domnișoară Robin Navin de la Joyce/General Hotel Group i-a scris ca să-l informeze că în următoarele luni urmează să se petreacă schimbări extraordinare la Zamenhof, care va fi cunoscut, de la întâi ianuarie, drept Luxington Parc Sitka. Parțial, situația extraordinară se datorează faptului că, de la întâi decembrie, calitatea de chiriaș a lui Landsman încetează. Toate cutiile poștale din spatele recepției conțin aceleași plicuri lungi și albe. Cu excepția celei cu numărul 208, care nu conține nimic.

— Ai auzit ce s-a întâmplat? spune Tenenboym, după ce Landsman revine din călătoria sa epistolară în viitorul strălucit și arian al hotelului Zamenhof.

— Am văzut la televizor, spune Landsman, deși amintirea i se pare una obținută la mâna a doua, încețoșată, ca și cum i-ar fi fost implantată de anchetatori prin chestionare insistență.

— La început au zis că e o greșală, spune Tenenboym, cu o scobitoare aurită atârnându-i în colțul gurii. Că niște arabi făceau bombe într-un tunel de sub Muntele Templului. Apoi au spus că a fost ceva deliberat. Că se luptă unii cu alții.

— Sunniți și šiiti?

— Poate. Cineva a manevrat neglijent un lansator de rachete.

— Sirienii și egiptenii?

— Care-or fi. Președintele a spus că s-ar putea să intervină, fiindcă e un oraș sfânt pentru toți.

— N-a durat mult, spune Landsman.

Corespondența lui mai conține doar o carte poștală care anunță mari reduceri dacă îți faci abonament pe viață la o sală de fitness unde Landsman a mers timp de câteva luni, după divorț. I se sugerase că mișcarea ar putea să-i îmbunătățească starea de spirit. A fost o sugestie bună. Landsman

nu-și amintește dacă s-a dovedit corectă sau nu. Cartea poștală prezintă un evreu gras la stânga și un evreu slab la dreapta. Evreul din stânga e tras la față, nedormit, atins de scleroză, răvășit, cu obraji ca două linguri de smântână și cu o strălucire răutăcioasă în ochi. Evreul din dreapta e subțire, bronzat, relaxat, încrezător și poartă o barbă tunsă frumos. Seamănă bine cu tinerii lui Litvak. „Evreul viitorului”, își zice Landsman. Cartea poștală pretinde, în mod absurd, că evreul din stânga și evreul din dreapta sunt una și aceeași persoană.

— I-ai văzut prin cartiere? întreabă Tenenboym, lovindu-și un premolar cu scobitoarea aurită. La televizor?

Landsman clatină din cap.

— Cred c-au dansat.

— Ce mai dans! Au leșinat. Au plâns. Un orgasm în masă.

— Te implor, Tenenboym, nu pe stomacul gol.

— I-au binecuvântat pe arabi fiindcă se luptă între ei. Și au binecuvântat amintirea lui Mahomed.

— Pare o cruzime.

— Unul dintre ăștia cu pălării negre a zis c-o să se mute în Țara Israelului și-o să-și facă rost de-un loc bun ca să asiste la venirea lui Mesia.

Scoate scobitoarea și îi analizează vârful, în căutare de comori, apoi o vâcă înapoi, dezamăgit.

— Dacă mă întrebi pe mine, toți săriții ăștia ar trebui puși într-un avion și trimiși naibii acolo, fie-le anul negru.

— Așa zici tu, Tenenboym?

— Aș pilota eu însumi avionul.

Landsman bagă scrisoarea de la Joyce/Generali Hotel Group înapoi în plic și i-o aruncă lui Tenenboym peste teigheea.

— Îmi arunci asta, te rog?

— Ai treizeci de zile, domnu' detectiv, spune Tenenboym. Găsești tu ceva.

— Să fii convins de asta, spune Landsman. Cu toții găsim ceva.

- Doar dacă acel ceva nu ne găsește el înainte.
- Și tu? Îți păstrezi slujba?
- Statutul meu e încă în discuție.
- Sună încurajator.
- Sau descurajant.
- Una sau alta.

Landsman ia elevatoro până la etajul cinci.

Străbate coridorul, cu haina agățată de un deget și aruncată peste umăr, desfăcându-și cravata cu cealaltă mână. Ușa camerei sale își intonează litania simplă: „cinci-O-cinci”. Nu înseamnă nimic. Lumini în ceață. Trei numere arabe. De fapt, inventate în India, la fel ca jocul de șah, dar răspândite de arabi. Sunniți, șiiți. Sirieni, egipteni. Landsman se întreabă cât timp le va lua facțiunilor beligerante din Palestina să-și dea seama că niciuna dintre ele n-a fost responsabilă de atac. O zi sau două, poate o săptămână. Suficient cât să se instaleze confuzia fatală, cât Litvak să-și plaseze băieții, iar Cashdollar să trimită în ajutor avioanele. Pe nesimțite, Tenenboym va ajunge să lucreze ca administrator de noapte la Luxington Parc Ierusalim.

Landsman se urcă în pat și scoate setul de șah de buzunar. Se concentrează asupra liniilor de forță și sare din pătrat în pătrat, căutându-l pe ucigașul lui Mendel Shpilman și al lui Naomi Landsman. Surprins și ușurat, Landsman descoperă că știe deja cine este ucigașul – un fizician născut în Elveția, câștigător al Premiului Nobel și jucător mediocru de șah, pe nume Albert Einstein. Einstein, cu părul său ca un vălătuc de ceață și cu puloverul său enorm, cu ochii ca niște tunele care pătrund adânc în întunecimea timpului însuși. Landsman îl urmărește pe Albert Einstein peste gheața albă ca laptele, ori precum creta, sărind dintr-un pătrat întunecat într-altul, traversând table de șah relativiste de vinovăție și ispășire, traversând ținutul imaginar al pinguinilor și eschimoșilor, pe care evreii n-au mai reușit să-l moștenească.

Visând, face un cal să se miște, iar surioara lui, Naomi, cu fervoarea caracteristică, începe să-i explice lui Landsman faimoasa dovadă a lui Einstein privind Eterna Reîntoarcere a Evreului și cum poate fi măsurată ea numai în termenii Eternului Exil al Evreului, o dovadă pe care marele om a dedus-o observând oscilația aripilor unui avion și traseul unui fir întunecat de fum care se ridică de pe panta unui munte de gheață. Visul lui Landsman dă naștere altor vise leneșe cu ghețari, iar gheața zumzăie, cu o lumină fluorescentă. La un moment dat, zumzăitul care i-a urmărit pe Landsman și pe ai săi încă de la începuturile lumii, și pe care unii, în prostia lor, l-au luat drept vocea lui Dumnezeu, se oprește între ferestrele de la 505, precum lumina soarelui în inima unui aisberg.

Landsman deschide ochii. Printre storiuri, lumina zilei zumzăie ca o muscă prizonieră. Naomi e din nou moartă, iar nebunul ăla de Einstein n-are nicio vină în cazul Shpilman. Landsman nu știe nimic. Simte în abdomen o durere pe care o ia mai întâi drept suferință și despre care hotărăște, un minut mai târziu, că este de fapt foame. Îi e poftă de sarmale. Își verifică telefonul să vadă cât este ceasul, dar bateria e moartă și ea. Funcționarul de serviciu îl informează, când Landsman sună la recepție, că este 9.09 dimineața. E joi. Sarmale! În fiecare miercuri este seară românească la Vorsht, iar doamnei Kalushiner îi rămâne mereu câte ceva pentru dimineața următoare. Babornița servește cele mai gustoase sarmale din Sitka. Deopotrivă ușoare și dense, mai degrabă piperate decât dulci-acrișoare, drese cu smântână proaspătă, presărate cu mărar verde. Landsman se bărbierește și se îmbracă în același costum prăpădit, punându-și cravata agățată de mânerul ușii. E gata să înfulece echivalentul propriei greutate sub formă de sarmale. Dar când coboară, se uită la ceasul aflat deasupra cutiilor poștale și își dă seama că a întârziat cu nouă minute la audierea în fața consiliului.

Când Landsman ajunge, zgrepțănând ca un câine pe gresia alunecoasă de pe coridorul Administrației, și intră în camera 102, a întârziat douăzeci și două de minute. Nu mai găsește nimic, doar o masă furniruită lungă, cu cinci scaune, câte unul pentru fiecare membru al comisiei, și pe ofițerul său superior, stând pe marginea mesei și bâțâind din picioarele încrucișate în dreptul gleznelor, cu vârfurile ascuțite ale pantofilor cu toc ațintite direct spre inima lui Landsman. Cele cinci scaune de piele cu spătar înalt sunt goale.

Bina e ca o arătare venită din iad, numai că-i ceva mai fierbinte. Costumul maroniu ca penele de pescăruș e boțit și încheiat aiurea. Pare să-și fi legat părul la spate cu un pai din plastic pentru băuturi. Nu are ciorapi. Pe picioarele goale e plină de pistrii. Landsman își aduce aminte cu o plăcere stranie de felul în care distrugea o pereche de ciorapi agățați, mototolindu-i furioasă și transformându-i într-un pompon pe care-l arunca apoi la gunoi.

— Nu te mai uita la picioarele mele, spune ea. Termină, Meyer. Uită-te la mine.

Landsman se conformează, prinzându-i privirea cu două tăişuri a ochilor ca două guri negre de pistol.

— Am dormit până târziu, spune el. Îmi pare rău. M-au ținut douăzeci și patru de ore, iar când...

— Pe mine m-au ținut treizeci și una, spune ea. Tocmai am ieșit.

— Așa că, pentru început, să mă ia dracu' cu tot cu mof-turile mele.

— Pentru început.

— Cum a fost la tine?

— Au fost atât de drăguți..., spune Bina cu amărăciune. M-am înmuiat și le-am spus totul.

— Și eu.

— Deci..., spune ea, arătând spre încăperea care-i înconjoară, cu palmele întoarse în sus, de parcă tocmai a făcut să dispară ceva.

Tonul ei glumeț nu e un semn bun.

— Ia ghicește!

— Sunt mort, încearcă Landsman să ghicească. Comisia a presărat peste mine var nestins și a trecut cu plugul pe deasupra.

— De fapt, spune ea, am primit un apel pe mobil în dimineața asta, în camera asta, la ora opt cincizeci și nouă. Asta după ce m-am făcut complet de răs și am urlat de mi-au sărit ochii până când m-au lăsat să ies din Clădirea Federală ca să pot ajunge aici și să mă asigur că stau pe scaunul ăla din spatele tău, la timp și pregătită să îmi susțin detectivul.

— Aha...

— Audierea a fost anulată.

Bina bagă o mână în geantă, scotocește și scoate un pistol. Care se adaugă privirilor tăioase și vârfurilor ascuțite ale pantofilor ei. E un M-39 cu țeavă scurtă, de care e prinsă cu sfoară o etichetă maronie. Îl aruncă spre capul lui Landsman. El reușește să prindă pistolul, dar nu și portofelul cu legitimația de polițist care îl urmează. Apoi vine o punguță cu insigna lui Landsman. După ce se mai caută puțin prin geantă, dă la iveală un formular cu aspect înfiorător și pe cei trei acoliți ai acestuia.

— După ce-ți spargi capul cu documentul DPD-2255 aici de față, detectiv Landsman, vei redeveni, cu plata întreagă și beneficiile aferente, un membru activ al Poliției Districtuale, în Sediul Central din Sitka.

— M-am întors.

— Pentru cât, pentru cinci săptămâni? Să-ți fie de bine.

Landsman își cântărește shalomul ca un erou shake-spearian contemplând un craniu.

— Ar fi trebuit să cer un milion de dolari, spune el. Pariiez că l-ar fi scos de undeva.

— Să-l ia dracu'! izbucnește Bina. Să-i ia dracu' pe toți! Am știut întotdeauna că erau acolo. În Washington. Chiar deasupra capetelor noastre. Trăgând sforile. Stabilind

programul. Firește c-am știut. Știam cu toții. Am crescut știind asta, nu? Suntem tolerați aici. Oaspeți. Dar ne-au ignorat atâta vreme. Ne-au lăsat în pace. A fost ușor să ne păcălim. Poate credeai că ai un pic de autonomie, în mica mea ta, nimic ieșit din comun. Credeam că muncesc pentru toți. Știi tu. Servind publicul. Apărând legea. Dar lucram, de fapt, pentru Cashdollar.

— Crezi c-ar fi trebuit să fiu eliberat din funcție, nu?

— Nu, Meyer.

— Știu că întind un pic coarda. Mă bazez pe bănuiele. Ca un taur înfuriat.

— Crezi că-s supărată fiindcă ți-au dat înapoi legitimația și pistolul?

— Păi, nu chiar atât de tare, nu. Ci fiindcă audierea a fost anulată. Știu cât îți plac lucrurile făcute ca la carte.

— Îmi plac lucrurile făcute ca la carte, confirmă ea cu voce gâtuită. Cred în reguli.

— Știu.

— Dacă tu și cu mine am fi respectat regulile mai des..., spune ea, iar între ei pare să-și facă loc ceva periculos. Tu și bănuielele tale... fie blestemate!

Vrea să-i spună totul atunci: povestea pe care și-o spune el însuși de trei ani încoace. Cum, după ce Django a fost expulzat din corpul ei, Landsman l-a oprit pe doctor pe hol ca să-l întrebe dacă oasele și organele lui pe jumătate dezvoltate puteau fi folosite la ceva, pentru cercetări medicale.

— Soția mea se întreba..., a început Landsman, apoi s-a oprit.

— Dacă există vreun defect vizibil? a întrebat doctorul. Nu. Nimic. Bebelușul părea normal.

A remarcat prea târziu privirea oripilată de pe chipul lui Landsman.

— Firește, asta nu înseamnă că totul era în regulă.

— Desigur, a spus Landsman.

Nu l-a mai revăzut pe doctorul acela. Soarta finală a trupului aceuia micuț, a băiețelului pe care Landsman i-l sacrificase zeului propriilor suspiciuni întunecate, era un lucru pe care nu avea nici inima, nici curajul să-l cerceteze.

— Am făcut și eu aceeași nenorocită de înțelegere, Meyer, spune Bina, înainte ca el să i se poată confesa. În schimbul tăcerii mele.

— Ca să rămâi polițistă?

— Nu. Ca să rămâi tu.

— Mulțumesc, spune Landsman. Mulțumesc mult, Bina. Îți sunt recunoscător.

Ea își ascunde fața în mâini și își freacă tâmpilele.

— Și eu îți sunt recunoscătoare, spune ea. Recunoscătoare fiindcă mi-ai amintit cât de aiurea e totul.

— Plăcerea e de partea mea, spune el. Mă bucur c-am fost de folos.

— Nenorocitul ăla de Cashdollar! Nu i se mișcă niciun fir de păr. Parcă i-ar fi fost sudat pe cap.

— A zis că n-a avut nimic de-a face cu Naomi, spune Landsman.

Se oprește și își mușcă buza.

— A aruncat vina asupra celui care a ocupat postul înaintea lui.

Landsman încearcă să-și țină fruntea sus când o spune, dar după o clipă se trezește privindu-și șireturile. Bina se întinde, ezită, apoi îl strânge de umăr. Mâna ei îl atinge doar vreo două secunde, suficient ca să atingă o coardă din sufletul lui Landsman.

— Și a negat orice implicare în cazul lui Shpilman. Dar am uitat să-l întreb despre Litvak.

Landsman își ridică privirea, iar ea își îndepărtează mâna.

— Ți-a spus Cashdollar unde l-au dus? E în drum spre Ierusalim?

— A încercat să pară misterios, dar cred că n-avea habar. L-am auzit vorbind la mobil și spunându-i cuiva că aduc o

echipă de legiști din Seattle să verifice camera de la Blackpool. Poate c-a vrut să aud asta. Dar trebuie să spun că păreau cu toții nelămuriți în privința prietenului nostru Alter Litvak. Poate c-a luat banii și a fugit. Acum ar putea fi în drum spre Madagascar.

— Poate, spune Landsman.

Apoi adaugă mai încet:

— Poate.

— Dumnezeuule, simt că mai urmează o bănuială...

— Ai zis că-mi ești recunoscătoare.

— Indirect și într-un fel ironic, da.

— Uite, mi-ar prinde bine niște întăriri. Vreau să mă mai uit o dată la camera lui Litvak.

— Nu putem intra în Blackpool. Toată șandramaua e sub sechestru federal.

— Doar că eu nu vreau să intru în Blackpool, ci sub el.

— Sub el?

— Am auzit că s-ar putea să fie niște, hmmm... tunele acolo, jos.

— Tunele...

— Am auzit că li se spune „tunele Varșovia”.

— Vrei să te țin de mână, continuă ea, într-un tunel vechi, întunecat, murdar și adânc.

— Doar într-un sens metaforic, încheie el.

În capul scărilor, Bina scoate o lanternă-breloc din geanta de piele și i-o dă lui Landsman. Obiectul promovează – sau poate redă într-un mod alegoric – serviciile unei case de pompe funebre din Yakovy. Pe urmă Bina dă la o parte niște dosare, un teanc de documente de la tribunal, o perie de păr cu mâner din lemn, un bumerang mumificat care a fost probabil cândva o banană uitată într-o pungă și un exemplar din revista *People*, apoi scoate un ham negru care duce cu gândul la jocuri erotice sadomasochiste, dotat cu un fel de recipient rotund. Și-l vâără pe cap și își acoperă părul cu chingile lui. Când se ridică și întoarce capul, o lentilă argintie de deasupra frunții ei își aruncă strălucirea intermitentă pe chipul lui Landsman. Iar el simte întinericul iminent, simte cuvântul „tunel” croindu-și drum prin cutia lui toracică.

Coboară amândoi scările spre camera cu obiecte pierdute. Jderul împăiat își râde de ei când trec pe acolo. Bucla de sfoară de pe ușa pivniței se bălângăne. Landsman încearcă să-și amintească dacă a prins-o la loc în cârlig înainte de

retragerea rușinoasă de acum o săptămână. Stă și scotocește prin amintiri, apoi renunță.

— Intru eu prima, spune Bina.

Se așază în patru labe, cu genunchii goi direct pe podea, și se vâă înăuntru. Landsman se dă înapoi. Pulsul rapid, limba uscată și sistemul său neurovegetativ sunt prizonierele exasperantei probleme a fobiei sale, însă radioul cu galenă care-i este înmănat fiecărui evreu și care este reglat astfel încât să primească transmisiuni de la Mesia vibrează la vederea fundului Binei, a cărui curbura convexă și alungită pare un fel de literă dintr-un alfabet magic, un fel de rună având puterea de a rostogoli lespedea de piatră în spatele căreia și-a îngropat dorința pentru ea. Însă îl străfulgeră gândul că, indiferent cât de puternică ar fi vraja sub care acesta îl ține încă prizonier, nu i se va mai permite niciodată, minunea minunilor, să-și înfigă dinții în el. Apoi dispare în beznă, împreună cu restul corpului ei, lăsându-l pe Landsman fără niciun reper. Mormăie doar pentru sine, se convinge, se provoacă să o urmeze, apoi Bina îi spune: „Treci încoace!”, iar Landsman o ascultă.

Ridică discul de placaj cu vârfurile degetelor și i-l dă lui Landsman, cu chipul luminat de strălucirea lanternei lui și de o solemnitate glumeață, pe care el n-a mai văzut-o de ani de zile. Când erau tineri, se cățara până în dormitorul ei în toiul nopții, intrând și ieșind pe fereastră ca să se culce cu ea, iar asta era expresia de pe chipul ei când ridica cerceveaua.

— E o scară! spune ea. Meyer, n-ai coborât-o în noaptea când ai fost aici?

— Păi, nu... Eram... Nu eram tocmai...

— Mda, bine, spune ea cu blândețe. Știu.

Coboară pe barele de oțel care țin loc de trepte, iar Landsman o urmează. Îi aude icnetul când sare de pe scară, urmat de scrâșnetul metalic al pantofilor ei. Când Landsman cade, la rândul lui, în beznă, ea îl prinde și aproape că

reuşeşte să-l țină în picioare. Lampa de pe fruntea ei împrăştie lumină când ici, când colo, realizând o imagine schematică a tunelului.

E o altă conductă de aluminiu, perpendiculară pe cea prin care tocmai au coborât. Când Landsman se ridică în picioare, cascheta lui atinge locul în care conducta face un cot. Are un capăt înfipt într-o perdea de pământ negru, umed şi rece, din spatele lor, şi merge până departe, pe sub strada Max Nordau, spre Blackpool. Aerul este rece şi teluric, cu un iz metalic. Sub picioarele lor se află o podea din placaj, iar lumina lanternei surprinde urmele lăsate de ghelele unor oameni de-a lungul ei.

Când socotesc că au ajuns pe la jumătatea străzii Max Nordau, dau peste o altă conductă care se bifurcă, îndreptându-se spre est şi spre vest şi legând tunelul de reţeaua construită ca soluţie salvatoare în eventualitatea unei viitoare anihilări. Tunele care conduc la alte tunele, depozite şi buncăre.

Landsman se gândeşte la cohorta de jidani sosiţi odată cu tatăl său, cei care nu erau distruşi de oroare şi suferinţă, ci, cumva, mai hotărâţi. Foştii partizani, oamenii din rezistenţă, luptătorii comunişti, sabotorii sionişti de stânga – „drojdia societăţii”, cum erau numiţi în ziarele din sud –, care şi-au făcut apariţia în Sitka după război, cu sufletele lor vulcanizate, ducând împreună cu Urşii Polari precum Hertz Shemets acea luptă scurtă şi sortită eşecului prin care urmăreau să capete control asupra districtului. Oamenii aceia curajoşi şi distruşi ştiau, la fel de bine cum îşi cunoşteau gustul limbii din propriile guri, că salvatorii înşişi aveau să-i trădeze într-o bună zi. Au venit în ținutul acesta sălbatic, care nu mai văzuse picior de evreu, şi-au început să se pregătească pentru ziua în care aveau să fie înconjuraţi, trimişi să-şi facă bagajele şi forţaţi să se împotrivescă. Apoi, unul câte unul, oamenii aceştia furioşi au fost cooptaţi, triaţi, îngrăşaţi, asmuţiţi unul împotriva celuilalt, sau le-au fost smulşi colţii de către unchiul Hertz, prin nesfârşitele sale manevre.

— Nu toți, spune Bina, iar vocea i se lovește de pereții din aluminiu ai tunelului, la fel cum i se întâmplă și lui Landsman. Unii dintre ei au început să se simtă bine aici. Au început să cam uite. Se simțeau acasă.

— Bănuiesc că așa merge treaba, spune Landsman. Egipt. Spania. Germania.

— S-au înmuiat. E omenesc. Își vedeau de viețile lor. Haide.

Merg înainte pe podeaua din scânduri până când ajung la o altă conductă, care se deschide deasupra capului lor și are, la rândul ei, un șir de trepte metalice.

— De data asta, tu ești primul, spune Bina. Lasă-mă să mă uit și eu la fundul tău, măcar o dată.

Landsman se agață de prima treaptă și urcă până în vârf. O pată de lumină slabă trece printr-o spărtură sau printr-o deschizătură din capacul care închide acest capăt al conductei. Landsman împinge chepengul și acesta nu se clintește. E o bucată groasă de placaj, care nu se mișcă și nu se îndoaie. O împinge cu umărul.

— Ce s-a întâmplat? întreabă Bina de jos, orbindu-l cu lampa.

— Nu se mișcă, spune Landsman. Trebuie să fie ceva pe ea. Sau...

Caută pe pipăite gaura, iar mâna îi atinge ceva rece și rigid. Se dă înapoi, apoi degetele i se întorc la treabă, simțind un levier de fier și un cablu întins. Luminează locul: e un cablu cauciucat, înnodat și trecut prin partea de deasupra a găurii, apoi tras cu putere și fixat de treapta cea mai de sus a scării.

— Ce e, Meyer? Ce-au făcut?

— Au închis-o în urma lor, ca să nu-i urmărească nimeni, spune Landsman. Au legat-o cu o bucată mare de cablu.

Un ganef de vânt a suflat dinspre continent, ca să-i răpească oraşului comoara de ceaţă şi ploaie, lăsând în urmă doar pânze de păianjen şi o monedă sclipitoare într-o ladă de un albastru lucios. La ora 12.03, soarele şi-a compostat deja biletul. Scufundându-se în ocean, colorează pavajul şi stucatura din piaţă cu vibraţia de vioară a luminii care numai dacă ai fi de piatră nu ți s-ar părea tulburătoare. Landsman, blestemat fie-i numele, o fi şames, dar nu e de piatră.

În vreme ce se îndreaptă cu maşina spre insula Verbov, către vest, pe Şoseaua 225, el şi Bina simt la fiecare intersecţie mirosul puternic al ţimesului¹ pus la fiert prin tot oraşul. Aici, pe insulă, mai mult decât oriunde, mirosul este mai intens şi mai plin de bucurie, dar şi de panică. Tot felul de panouri şi afişe anunţă iminenta proclamare a regatului lui David şi-i îndeamnă pe cei pioşi să se pregătească de întoarcerea în Ereţ Israel. Multe dintre ele par spontane – sunt scrise cu spray, cu litere care se scurg, pe cearşafuri şi

¹ Tocană tradiţională a evreilor aşkenazi, preparată din morcovi şi fructe uscate (n.r.).

bucăți de hârtie de împachetat. Pe străzile lăturalnice, o mulțime de femei și comercianți strigă unii la alții, încercând să scadă sau să umfle peste măsură prețul genților de voiaj, al săpunului de rufe concentrat, al loțiunilor de protecție solară, al bateriilor, al batoanelor cu proteine și al baloșilor de lână fină. Mai încolo, pe alei, își imaginează Landsman, în subsoluri și în spatele ușilor, o piață mai discretă arde la foc mocrnit: medicamente, aur, arme automate.

Trec pe lângă grupuri de genii de la colțul străzii, făcând comentarii despre care anume dintre familii vor primi contracte când ajung în Țara Sfântă, despre care anume dintre băieții deștepți vor dirija escrocheriile cu polițe, contrabanda cu țigări, francizele pentru arme. Pentru prima dată de când Gaystick a luat campionatul, de la Expoziția Universală, poate pentru prima dată în șaizeci de ani – sau așa i se pare lui Landsman –, ceva se întâmplă în districtul Sitka. Însă despre ce se va dovedi a fi acest ceva, nici măcar cei mai erudiți învățați de la colțul străzii n-au nici cea mai mică idee.

Dar, când ajung în mijlocul insulei – o copie fidelă a centrului pierdut al vechiului Verbov –, nu văd niciun semn al sfârșitului exilului, nicio creștere exorbitantă a prețurilor, nicio revoluție mesianică. La capătul pieței, casa rabinului Verbover pare solidă și eternă, ca o casă din vis. Fumul iese din hornul luxos, rapid ca un comision, doar pentru a fi răspândit de vânt. Cei doi Rudașevski lăncezesc posomorâți în posturile lor, iar pe coama acoperișului se află cocoșul negru, cu penele din coadă fluturând, cu mandolina lui semiautomată. Peste tot prin piață, femeile urmează traiectoriile obișnuite ale unei zile, împingând cărucioare, cărând după ele fete și băieți prea mici ca să meargă la școală. Ici și colo, se opresc să încurce și să descurce ițele vieții lor. Bucăți de ziar, frunze și praf pornesc pe neașteptate jocuri de dreidel¹ sub

¹ Obiect asemănător cu un titirez, cu care se joacă diferite jocuri în timpul sărbătorii evreiești Hanukkah (n.r.).

arcadele caselor. Doi bărbați în haine lungi se apleacă ca să țină piept vântului, îndreptându-se spre casa rabinului, cu perciunii fluturând. Pentru prima dată, lamentarea obișnuită a evreilor din Sitka, ce echivalează cu un crez sau cel puțin cu o filosofie – „Nu-i pasă nimănui de noi, prinși între Hoonah și Hotzeplotz” –, i se pare dintr-odată lui Landsman o binecuvântare a ultimilor șaizeci de ani, și nu un flagel, așa cum au presupus toți, în izolarea lor geografică și istorică.

— Cine altcineva ar vrea să trăiască în cotețul ăsta? spune Bina, ca un ecou al gândurilor lui, încheindu-și până sus haina de ploaie portocalie.

Trânțește portiera mașinii lui Landsman și schimbă priviri lungi, ritualice, cu un grup de femei aflate vizavi de prăvălia expertului în hotare.

— Locul ăsta e ca un ochi de sticlă, ca un picior de lemn, nu-l poți amaneta.

În fața hambarului sumbru, absolventul chinuie o cârpă prinsă de-o coadă de mătură. Cârpa e înmuiată într-un solvent cu miros psihotrop, iar băiatul a fost exilat pe trei insule de ulei de motor, formate pe ciment, pentru care nu pare să mai existe nicio speranță. Împunge și mângâie cârpa cu capătul bățului. Când o remarcă pe Bina, o face cu un amestec satisfăcător de oroare și uimire. Dacă Bina ar fi Mesia, venit să-l mântuie, purtând o haină de ploaie portocalie, expresia de pe chipul amărâtului ar fi mai mult sau mai puțin aceeași. Privirea i se lipește de ea, iar el trebuie să și-o desprindă atent și brutal, cum și-ar desprinde cineva limba de o țeavă înghețată.

— Reb Zimbalist? întreabă Landsman.

— E înăuntru, spune absolventul, dând din cap spre ușa magazinului. Dar e foarte ocupat.

— La fel de ocupat ca tine?

Absolventul împinge din când în când cârpa.

— Stăteam în drum.

Afirmă asta pe un ton de autocompătimire, apoi își îndreaptă un obraz spre Bina, fără a-și schimba expresia.

— Ea nu poate intra acolo, spune el ferm. Nu se cuvine.

— Vezi asta, dulceață? zice Bina, pescuindu-și insigna din geantă. E ca un dar în bani – se cuvine întotdeauna.

Absolventul face un pas în spate, iar coada mopului dispare în spatele lui, de parcă acesta l-ar putea incrimina cumva.

— O să-l arestați pe reb Itzik? întreabă el.

— Ia zi, spune Landsman, făcând un pas spre absolvent, de ce am vrea să facem asta?

Dacă absolvenții de Yeshiva se pricep la ceva, e să ocolească o întrebare.

— De unde să știu eu? spune el. Dacă eram un avocat spilcuit, spuneți-mi, vă rog, aș mai fi stat aici, prostindu-mă cu o cârpă agățată la capătul unui băț?

Înăuntru, în jurul mesei mari pentru hărți s-au adunat Itzik Zimbalist și echipa lui – vreo zece evrei bine făcuți, în salopete galbene, cu bărbiile înconjurate de vălătucii sârmoși de barbă. Prezența unei femei în magazin se învâрте printre ei ca o molie enervantă. Zimbalist e ultimul care ridică privirea de la problema pusă pe tapet dinaintea lor. Când vede cine a intrat, încuviințează și mormăie, ușor ofensat, de parcă Landsman și Bina ar fi întârziat la întâlnire.

— Bună dimineața, domnilor, spune Bina, iar vocea îi tremură în mod bizar și e ciudat de neconvingătoare în această imensă antrepriză a masculinității. Sunt inspectorul Gelbfish.

— Bună dimineața, spune expertul în hotare.

Nu poți citi nimic pe chipul său uscățiv, de parcă ar fi lama unui cuțit sau un craniu. Rulează planul sau schița cu mâini experimentate, o leagă cu o sfoară și se întoarce să o pună în rastel, unde aceasta dispare între o mie de surate. Mișcările sale sunt ale unui om bătrân, pentru care graba e un viciu uitat. Are un mers greoi și legănat, dar mâinile îi fac mișcări bine exersate și precise.

— Prânzul s-a terminat, le spune oamenilor lui, deși nu e nici urmă de mâncare la vedere.

Aceștia ezită, formând un eruv neregulat în jurul expertului în hotare, gata să-l apere de neplăcerile laice care au aterizat în mijlocul lor, însoțite de două insigne.

— Probabil c-ar fi bine să rămână, spune Landsman. S-ar putea să fie nevoie să vorbim și cu ei.

— Mergeți și așteptați în dubițe, le spune Zimbalist. Îmi stați în drum.

Pornesc către garaj, traversând zona de aprovizionare. Unul dintre ei se întoarce, trăgându-se nedumerit de vălătucul bărbii.

— Pentru că prânzul s-a încheiat, reb Itzik, n-ar fi bine dacă am lua cina acum? întreabă el.

— Puteți să luați și micul dejun, răspunde Zimbalist. O să stați treji toată noaptea.

— Aveți multă treabă? zice Bina.

— Glumiți? O să le ia ani buni să împacheteze mizeria asta. O să-mi trebuiască un container de marfă.

Merge la ceainicul electric și începe să pregătească trei pahare.

— Ei, Landsman, parcă am auzit că ai rămas o vreme fără insigna aia, spune el.

— Auzi multe, nu-i așa? întreabă Landsman.

— Aud ce aud.

— Ai auzit vreodată că oamenii ar fi săpat tunele pe sub Untershtat, pentru cazul în care americanii s-ar fi întors împotriva noastră și ar fi hotărât să pună la cale un *aktion*¹?

— Aș spune că îmi sună cunoscut, răspunde Zimbalist. Acum, că ai pomenit despre asta.

— Deci nu se întâmplă să ai, din întâmplare, un plan al tunelelor? Care să arate traseul, conexiunile și tot restul?

¹ Termen care desemnează, în glosarul holocaustului, deportarea evreilor în lagărele de concentrare (în lb. germană în orig.) (n.r.).

Bătrânul e încă întors cu spatele la ei, deschizând plicurile de hârtie care conțin punguțele de ceai.

— Dacă nu le-aș avea, ce fel de expert în hotare aș fi?

— Deci dacă, din orice motiv, ai vrea să scoți sau să bagi pe cineva în subsolul hotelului Blackpool de pe strada Max Nordau, fără a fi văzut, ar fi posibil?

— De ce aș vrea să fac asta? spune Zimbalist. N-aș caza nici câinele chihuahua al soacră-mii în dărăpănătura aia.

Scoate ceainicul din priză înainte să fiarbă apa și înmoaie punguțele de ceai – o dată, de două, de trei ori. Pune paharele pe o tavă, lângă un borcan cu gem și trei lingurițe, și se așază la biroul din colț. Pliculețele de ceai n-au încotro și-și lasă culoarea în apa caldută. Landsman împarte papiroase și le aprinde. Dinspre dubițe se aud strigătele unor bărbați – sau poate că sunt râsete, Landsman nu e sigur.

Bina se plimbă prin atelier, privind admirativ abundența și varietatea sforilor și pășind cu grijă ca să evite hățișul unui cablu înnodat din cauciuc cenușiu, cu un vârf de cupru roșu ca sângele.

— Ai făcut vreodată o greșeală? îl întreabă Bina pe expertul în hotare. I-ai spus cuiva că ar putea ajunge într-un loc inaccesibil? Ai tras o linie unde nu era nevoie s-o tragi?

— Nu îndrăznesc să fac greșeli, spune Zimbalist. E mare păcat să te apuci de anumite lucruri în timpul sabatului... Dacă oamenii ar începe să creadă că nu se pot baza pe hărțile mele, sunt terminat.

— Încă nu avem o amprentă balistică a pistolului care l-a ucis pe Mendel Shpilman, spune Bina, prevăzătoare. Dar tu ai văzut rana, Meyer.

— Da, am văzut-o.

— Arăta ca și cum ar fi fost făcută de... să zicem un Glock, un TEC-9 sau orice alt gen de armă automată?

— După umila mea părere, nu, răspunde Landsman.

— Ți-ai petrecut o bună bucată de vreme printre camarazii lui Litvak și armele lor de foc.

— Și a fost minunat.

— Ai văzut printre jucărelele lor vreuna care să nu fie automată?

— Nu, spune Landsman. Nu, doamnă inspector, n-am văzut.

— Ce dovedește asta? spune Zimbalist, așezându-și fundul sensibil pe perna ca o gogoasă gonflabilă a scaunului său de birou. Și, în plus, de ce mi-ar păsa?

— În afară de faptul că ești interesat, la modul general și personal, să se facă lumină în istoria asta, firește, spune Bina.

— În afara de asta, încuviințează Zimbalist. Detectiv Landsman, crezi că Alter Litvak l-a ucis pe Shpilman sau a ordonat să fie ucis?

Landsman îl privește drept în față pe expertul în hotare și spune:

— N-a făcut-o. N-ar face-o. Nu doar pentru că avea nevoie de Mendel. Jidanul începuse chiar să *creadă* în Mendel.

Zimbalist clipește și își freacă nasul, digerând informația, de parcă ar fi auzit zgomotul unui izvor nou-apărut care îl va obliga să-și redeseneze una dintre hărți.

— Nici eu nu cred, conchide el. Oricine altcineva. Toți ceilalți. Nu și jidanul ăla.

Landsman nu se obosește să-l contrazică. Zimbalist se întinde după ceai. O vinișoară ruginie se răsuțește în apă, ca o fâșie colorată dintr-o bilă de sticlă.

— Ce ai face în cazul în care ceva despre care ai spus tuturor că este una dintre liniile de pe harta ta, spune Bina, s-ar dovedi, să zicem, o cută a hârtiei? Un fir de păr? O urmă întâmplătoare de creion? Ceva de genul acesta. Ai spune tuturor? Ai merge la rabin? Ai recunoaște că ai făcut o greșală?

— Așa ceva nu ar fi posibil.

— Dar dacă ar fi? Ai putea să trăiești cu asta?

— Doamnă inspector Gelbfish, dacă ai ști că ai trimis un om nevinovat la închisoare pentru mulți ani, pentru tot restul vieții sale, ai putea să trăiești cu asta?

— Se întâmplă mereu, spune Bina. Cu toate astea, mă aflu aici.

— Ei bine, atunci cred că știi cum mă simt. Apropo, folosesc termenul „nevinovat” într-un sens foarte larg.

— La fel și eu, spune Bina. Fără îndoială.

— De când mă știu am cunoscut un singur om pe care l-aș descrie folosind cuvântul ăsta.

— Mi-ai luat-o înainte, spune Bina.

— Și mie, spune Landsman, fiindu-i dor de Mendel Shpilman de parcă ar fi fost, vreme de mai mulți ani, cei mai buni prieteni. Îmi pare foarte rău s-o spun.

— Știi ce zic oamenilor? continuă Zimbalist. Geniile între care trăiesc? Zic că Mendel se va întoarce. Că totul se va întâmpla întocmai cum a fost scris. Că atunci când vor ajunge la Ierusalim, Mendel va fi acolo, așteptându-i. Gata să conducă Israelul.

Pe obrajii gălbejiți ai expertului în hotare încep să curgă lacrimile. După o clipă, Bina scoate o batistă din geantă, curată și călcată. Zimbalist o ia și o privește un timp. Apoi scoate o notă lungă și gravă din cornul care-i ține loc de nas.

— Aș vrea să-l revăd, spune el. Recunosc.

Bina își ridică geanta pe umăr, iar aceasta își reia misiunea constantă de a o trage în jos.

— Adună-ți lucrurile, domnule Zimbalist.

Bătrânul pare surprins. Își umflă buzele de parcă ar încerca să aprindă un trabuc invizibil. Ia o fâșie de piele netăbăcită de pe birou, îi face un nod și o pune înapoi. Pe urmă o ridică și o dezleagă.

— Lucrurile mele..., spune el în cele din urmă. Vrei să spui că sunt arestat?

— Nu, zice Bina. Dar aș vrea să vii cu noi, ca să mai discutăm. Poate dorești să-ți suni avocatul.

— Avocatul..., repetă el.

— Cred că dumneata l-ai scos pe Alter Litvak din camera lui de hotel. Cred c-ai făcut ceva cu el, l-ai pus la gheață, poate l-ai ucis. Mi-ar plăcea să aflu.

— Nu ai nicio dovadă, spune Zimbalist. Sunt doar bănuieli.

— Are o mică dovadă, spune Landsman.

— Cam de vreun metru, adaugă Bina. Poți spânzura un om cu un metru de frânghie, domnule Zimbalist?

Expertul clatină din cap, pe jumătate iritat, pe jumătate amuzat, devenind iarăși calm.

— Nu faceți decât să irosiți timpul meu și pe-al vostru, spune el. Am foarte multe de făcut. Iar voi tocmai ați recunoscut, conform teoriei voastre, că nu l-ați găsit pe ucigașul lui Mendel. Deci, cu tot respectul, de ce nu vă faceți griji pentru asta și nu mă lăsați pe mine în pace? Veniți când l-ați prins pe presupusul criminal, iar eu o să vă spun ce știu despre Litvak. În prezent, răspunsul meu oficial și definitiv e că nu știu nimic.

— Nu merge așa, spune Landsman.

— Fie, spune Bina.

— Fie! spune și Zimbalist.

Landsman se uită la Bina.

— Fie?

— Dacă-l prindem pe cel care l-a ucis pe Mendel Shpilman, spune Bina, ne oferi informații. Informații folositoare despre dispariția lui Litvak. Dacă mai trăiește, ni-l predai.

— Ne-am înțeles, spune expertul în hotare.

Își întinde gheara dreaptă – numai pete și articulații –, iar Bina o strânge.

Landsman, complet uluit, se ridică și îi strânge mâna expertului în hotare. Apoi o urmează pe Bina afară din magazin, în lumina scăzută a sfârșitului de zi, iar uimirea îi e și mai mare când descoperă că Bina plânge. Spre deosebire de cele ale lui Zimbalist, ale sale sunt lacrimi de furie.

— Nu pot să cred că am făcut asta, spune Bina, folosind un șervețel din stocul ei interminabil. E genul de lucru pe care l-ai face tu.

— Oamenii pe care-i cunosc au o problemă, spune Landsman. Se comportă dintr-odată ca mine.

— Suntem oameni ai legii. Apărăm legea.

— Popor al cărții, cum ar veni, spune Landsman.

— Du-te dracului!

— Vrei să te întorci și să-l arestezi? spune el. Am putea. Avem cablul din tunel. Îl putem reține. Începem cu asta.

Ea clatină din cap. Absolventul, stând pe harta lui de pete, se uită lung la ei, ridicându-și turul pantalonilor negri de serj și înregistrând totul. Landsman decide c-ar fi mai bine s-o ia pe Bina de-acolo. Își pune un braț în jurul umerilor ei, pentru prima dată după trei ani, și o conduce la Super Sport, apoi înconjoară mașina până la portiera lui și se urcă în spatele volanului.

— Legea..., spune ea. Nici nu mai știu despre ce lege vorbesc. Abia acum încep să mă lămuresc.

Rămân tăcuți, iar Landsman se luptă cu eterna problemă a detectivilor – aceea de a fi obligați să afirme lucruri evidente.

— Îmi cam place Bina asta nouă, nebună și confuză, spune el. Dar simt nevoia să subliniez că nu avem indicii noi în cazul Shpilman. Nu avem martori și nici suspecti.

— Atunci tu și partenerul tău ați face bine să-mi găsiți naibii un suspect, spune ea. Nu-i așa?

— Da, doamnă.

— Hai să mergem.

Landsman pornește motorul, apoi bagă automobilul în viteză.

— Așteaptă, spune ea. Ce-i asta?

Dincolo de piață, un vehicul de teren mare și negru se oprește lângă latura estică a casei rabinului. Doi Rudașevski ies din el. Unul înconjoară vehiculul, ca să deschidă portiera din spate. Celălalt așteaptă la baza scărilor laterale, cu

mâinile împreunate lejer la spate. O clipă mai târziu, alți doi Rudașevski ies din casă, cocoșați sub câteva sute de metri cubi de lucruri ce par a fi genți de voiaj franțuzești, pictate manual. Repede și fără să le pese de legile geometriei în spațiu, cei patru Rudașevski reușesc să bage toate gențile și cuferele în partea din spate a vehiculului de teren.

Odată îndeplinită această sarcină, un fragment considerabil desprins din casa propriu-zisă le cade în brațe, purtând o haină superbă din lână bej de alpaca. Rabinul Verbover nu ridică privirea, nu se uită înapoi și nici în jur, la lumea pe care a reconstruit-o, iar acum o abandonează. Îi lasă pe Rudașevski să-l plieze ca la origami, făcându-l pachet, împreună cu bastoanele lui, pe bancheta din spate a vehiculului. Apoi jidanul și bagajele sale pornesc.

Cincizeci și cinci de secunde mai târziu, un al doilea vehicul de teren trage la scară și două femei în rochii lungi, cu capetele acoperite, sunt ajutate să urce în spate, împreună cu noianul lor de bagaje și mai mulți copii. În următoarele unsprezece minute, procesul se repetă, cu femei, copii și vehicule de teren negre.

— Sper că au un avion foarte mare, spune Landsman.

— Pe ea n-am văzut-o, spune Bina. Tu?

— Nu cred. Și nici pe Shprintzel cea Mare.

Peste o jumătate de secundă, telefonul Binei sună.

— Gelbfish. Da. Chiar ne întrebam. Da. Înțeleg.

Închide telefonul.

— Condu până în spatele casei, spune ea. Ți-a recunoscut mașina.

Landsman conduce automobilul pe o alee îngustă, într-o curte din spatele casei rabinului. Cu excepția mașinii, nimic n-ar fi reprezentat un anacronism acum o sută de ani. Frize de piatră, pereți de stuc, sticlă plumbuită, o galerie lungă, cu lambriuri de cherestea. Frizele sunt alunecoase, iar apa picură dintr-un șir de ferigi din ghivecele atârnate în galerie.

— Iese?

Bina nu răspunde și, după o clipă, o ușă albastră de lemn se deschide într-o aripă joasă a casei masive, înalte. Aripa formează un unghi ascuțit împreună cu restul clădirii și are o înclinație de-a dreptul pitorească. Batsheva Shpilman e în continuare îmbrăcată mai mult sau mai puțin pentru înmormântare, cu capul și fața învăluite într-un voal lung, diafan. Nu traversează spațiul de vreo doi metri și jumătate care o separă de mașină. Rămâne în prag, cu fidela și impozanta prezență a lui Shprintzel Rudașevski veghind din umbră, în spatele ei.

Bina coboară geamul de pe partea ei.

— Nu plecați? întreabă ea.

— L-ați prins?

Bina nu se joacă și nu face prostii. Clatină doar din cap.

— Atunci nu plec.

— S-ar putea să dureze, poate chiar mai mult timp decât avem noi la dispoziție.

— Sper că nu, spune mama lui Mendel Shpilman. Omul ăla, Zimbalist, își trimite idioții în pijamale galbene încoace, ca să numere fiecare pietricică din casă, așa încât să poată fi dezasamblată și apoi reasamblată la Ierusalim. Dacă mai sunt aici peste două săptămâni, o să dorm în garajul lui Shprintzel.

— Ar fi o onoare pentru mine, se aude o voce care este fie a unui măgar cu glasul foarte gros, fie a lui Shprintzel Rudașevski, aflată în spatele soției rabinului.

— Îl vom prinde, spune Bina. Detectivul Landsman mi-a promis solemn.

— Eu știu ce valoare au promisiunile, spune doamna Shpilman. Știi și tu.

— Hei! exclamă Landsman, dar ea s-a întors deja și a dispărut în clădirea mică și înclinată din care apăruse.

— OK, spune Bina bătând din palme. Să începem. Ce facem acum?

Landsman bate darabana pe volan, gândindu-se la promisiunile sale și la valoarea lor. Nu i-a fost niciodată

necredincios Binei. Dar, fără îndoială, căsnicia lor a fost distrusă de lipsa lui de credință. O credință nu în Dumnezeu, nici în Bina și în caracterul ei, ci în preceptul fundamental că tot ce li se întâmplase, din clipa în care s-au întâlnit, fie bun, fie rău, fusese predestinat. Credința care-l făcea pe tăntălăul de coiot să zboare, atâta vreme cât se păcălea singur că poate să zboare.

— Toată ziua am avut poftă de sarmale, spune el.

Din vara lui 1986 până în primăvara lui 1988, când s-au mutat împreună, împotriva voinței părinților Binei, Landsman a intrat și a ieșit pe furiș din casa familiei Gelbfish, ca să facă dragoste cu Bina. În fiecare seară, cu excepția celor când erau certați, ba uneori chiar dacă erau supărați unul pe altul, Landsman se cățara pe țeava de scurgere și se rostogolea prin cadrul ferestrei de la dormitor, ca să împartă cu ea patul strâmt. Și chiar înainte să se crape de ziuă, ea îl trimitea înapoi.

În noaptea asta i-a luat mai mult timp și i-a fost mai greu decât îi permite orgoliul să recunoască. Trecând de semnul care-i arată că e la jumătatea drumului, chiar deasupra ferestrei de la camera în care lua masa domnul Oysher, mocasinul stâng i-a alunecat, lăsându-l să atârne în suspans deasupra găurii negre a curții din spate a familiei Gelbfish. Constelațiile de deasupra capului său – Ursa Mare și Șarpele – își schimbau locurile cu rododendronul și cu ruinele chioșcului de lemn al vecinilor. Regăsindu-și echilibrul, Landsman și-a sfâșiat cracul pantalonilor în consola de

aluminiiu, vechiul său dușman în lupta pentru supremație asupra țevii de scurgere. Preludiul a început cu Bina mototolind un șervețel ca să tamponeze tăietura de pe pulpa lui Landsman. Pulpa lui, cu pete, pistrui și ciudata abundență de păr negru a vârstei mijlocii.

Stau întinși pe-o parte – un cuplu de evrei care îmbătrânesc, lipiți unul de altul ca paginile unui album. Omoplații ei îi împung pieptul. Nodurile rotulelor lui se cuibăresc în părțile moi din spatele genunchilor ei. Buzele lui pot sufla ușor peste cupa mică a urechii ei. Iar o parte a ființei lui Landsman, care a fost simbolul și centrul singurătății sale pentru foarte multă vreme, și-a găsit acum adăpost înăuntrul ofițerului său superior, cu care el a fost cândva căsătorit timp de doisprezece ani. Deși, e adevărat, prezența lui în interiorul Binei a devenit precară. Un strănut zdravăn l-ar face să țâșnească afară.

— În tot timpul ăsta..., spune Bina. Doi ani.

— În tot timpul ăsta.

— Nici măcar o dată...

— Nici măcar.

— Nu te-ai simțit singur?

— Foarte singur.

— Și melancolic?

— De-a dreptul posomorât. Dar niciodată suficient de posomorât sau de singur ca să mă păcălesc că dacă fac sex cu o evreică oarecare o să mă simt mai bine.

— De fapt, sexul întâmplător nu face decât să înrăutățească situația, spune ea.

— Vorbești din experiență.

— Am făcut-o cu câțiva tipi în Yakovy. Dacă vrei să știi.

— Ciudat, spune Landsman după o clipă de gândire, dar cred că nu vreau.

— Doi sau trei.

— Nu vreau un raport.

— Așa deci, spune ea, pur și simplu ți-o frecai?

— Cu o rigurozitate pe care ai putea-o considera surprinzătoare la un jidan atât de dezordonat.

— Și acum? întreabă ea.

— Acum? E o neburie, spune el. Ca să nu mai spun c-ar fi incomod. În plus, cred că încă-mi sângerează piciorul.

— Am vrut să te întreb dacă acum te simți singur, spune ea.

— Glumești, nu? Strivit în cutiuța asta?

Își îngroapă nasul în peria deasă și moale a părului Binei și inhalează adânc. Stafide, oțet, izul sărat al sudorii de pe ceafa ei.

— Cum miroase?

— Miroase a ceva roșu, spune el.

— Ba nu.

— Miroase a România.

— Tu miroși ca un român, spune ea. Cu picioare șocant de păroase.

— M-am transformat într-un boșorog.

— Iar eu, într-o băbăciune.

— Nu pot nici măcar să urc niște scări. Îmi cade părul.

— Fundul meu e ca o hartă topografică.

El o pipăie ca să-și confirme informația primită. Culmi și depresiuni, ici și colo câte o aluniță în relief. Își trece mâinile pe dedesubtul și pe deasupra taliei și îi cântărește câte un sân în fiecare mână. La început, nu-și amintește deloc dimensiunea sau starea lor anterioară, ca să aibă termen de comparație, și se panichează puțin. Apoi ajunge la concluzia că sunt la fel ca întotdeauna, umplându-i la fix palma și degetele răsfirate, deopotrivă grei și elastici, ca un melanj misterios al acestor două calități.

— Eu nu cobor pe țeava aia, spune el. Asta-ți zic sigur.

— Ți-am zis că poți urca pe scări. Țeava a fost ideea ta.

— Totul a fost ideea mea, spune el. A fost mereu ideea mea.

— De parcă n-aș ști, spune ea.

Rămân întinși multă vreme, fără să mai spună nimic. Landsman simte cum pielea celei de lângă el pare să se îmbibe treptat cu o licoare întunecată. Câteva minute mai târziu, Bina începe să sforăie. Fără îndoială, sforăitul nu i s-a schimbat în acești doi ani. E un zumzăit care iese din două fluiere, precum guturalele cântece mongole. Are mărșăla greoaie a respirației de balenă. Landsman începe să plutească peste suprafața patului și peste susurul respirației Binei. În brațele și în parfumul ei și al lenjeriei de pat – un miros puternic, dar plăcut, de mănuși noi de piele – Landsman se simte în siguranță, pentru prima dată după multă vreme. Somnoros și mulțumit. „Asta-i ce-ți trebuia, Landsman”, își zice el. „Iată mirosul și mâna de pe burta ta, pe care le-ai dat pe o viață de tăcere.”

Se ridică în capul oaselor, complet treaz și pornit împotriva lui însuși, învins și mai puțin demn ca oricând de femeia minunată, cu piele fină, pe care o ține în brațe. „Da, bine, înțelege Landsman, du-te și dă-te cu capul de pereți fiindcă n-ai făcut alegerea corectă, ci singura alegere.” Înțelege că necesitatea de a acoperi acțiunile dubioase ale băieților din eșalonul superior este un lucru pe care polițiștii l-au transformat într-o virtute încă de la începuturile existenței lor. Înțelege că dacă i-ar spune cuiva ce știe, să zicem lui Dennis Brennan, băieții din eșalonul superior ar găsi o altă metodă să-i închidă gura, de data asta în condițiile lor. Atunci de ce i se izbește inima de coaste precum gamela de metal a unui condamnat de gratiile celulei? De ce patul parfumat al Binei i se pare dintr-odată ca o șosetă udă, ca o pereche de chiloți pe care și-i trage pe el, ca un costum de lână într-o după-amiază fierbinte? „Cazi la învoială, iei ce poți, mergi mai departe. Treci peste toate. Așa se face că undeva, departe, într-o țară însorită, niște oameni au fost duși de nas și convinși să se ucidă între ei pentru ca, fără să bage de seamă, țara însorită să le fie luată și înconjurată cu un zid. Astfel, soarta districtului Sitka a fost pecetluită.

Astfel, ucigașul lui Mendel Shpilman, oricine ar fi, umblă liber. Și ce dacă?”

Landsman coboară din pat. Nemulțumirea se adună ca un ghem de fulgere în jurul tablei de șah din buzunarul hainei sale. O desface și o contemplă, gândindu-se că i-a scăpat ceva din vedere atunci când se afla în cameră. Nu, nu i-a scăpat nimic. Dar dacă totuși i-a scăpat, acum nu se mai află acolo. Doar că nu i-a scăpat nimic. Dar trebuie să-i fi scăpat ceva.

Gândurile îi sunt un ac pentru tatuaje, imprimând pe-o carte de joc simbolul asului de pică. Sunt o tornadă care răsucesce de nenumărate ori aceeași remorcă deja strivită ca o clătită. Se îngustează și se întunecă până când se adună într-un cerculeț negru – gaura din ceafa lui Mendel Shpilman.

Retrăiește scena în imaginație, așa cum a văzut-o în acea seară, când Tenenboym i-a bătut la ușă. Suprafața pistruiată a spatelui alb. Chiloții albi. Ochii de pe masca aceea zdrobită, mâna dreaptă căzută de pe pat, atingând podeaua cu degetele. Tabla de șah de pe noptieră.

Landsman pune tabla pe noptiera Binei, în lumina palidă a lămpii – o chestie de porțelan galben, cu o margaretă mare și galbenă pe abajurul verde. Piese albe, cu fața la perete. Negrele – Shpilman și Landsman – cu fața spre centrul camerei.

Poate că e vorba de contextul totodată familiar și străin, cu tăblia vopsită a patului, lampa cu margaretă, margaretele de pe tapet și comoda în al cărei sertar de sus Bina își ținea cândva diafragma. Sau poate că sunt urmele de endorfină rămase în sânge. Dar privind tabla de șah, pentru prima dată în viață, Landsman se simte bine. E un sentiment plăcut, de fapt. Stă acolo, mută piesele în gând și i se pare că încetinește sau măcar ține la distanță acul care-i trasează cu cerneală pata neagră de pe creier. Se concentrează pe promovarea de la b8. Ce s-ar întâmpla dacă ar schimba pionul acela cu un nebun, o tură, o regină, un cal?

Landsman se întinde după un scaun care să-i țină locul albului în fața tablei și astfel să joace, în imaginație, o partidă amicală contra lui Shpilman. La birou, într-un colț al camerei, se află un scaun, vopsit într-o culoare care să se asorteze cu verdele împodobit cu margarete al patului. Se află în aceeași poziție față de pat în care s-ar afla biroul rabatabil din camera lui Shpilman de la Zamenhof. Landsman se așază pe scaunul verde, cu ochii la tablă.

Un cal, hotărăște el. Apoi negrul trebuie să mute pionul de la d7 – dar unde? Se hotărăște să joace, nu din cauza vreunei speranțe firave că asta l-ar putea conduce la criminal, ci pentru că, deodată, simte nevoia să joace. Pe urmă, de parcă scaunul ar fi electrificat și i-ar administra un șoc, Landsman sare în picioare. Ridică scaunul verde în aer, cu o singură mână. Pe covorul alb rămân patru urme rotunde, destul de vagi, dar vizibile.

A presupus mereu că Shpilman, așa cum declaraseră toți funcționarii de la recepție, nu avea niciodată vizitatori, că jocul care rămăsese în urma lui era unul solitar, jucat din memorie și împrumutat din paginile cărții *Trei sute de jocuri de șah*, un joc în care se avea drept adversar pe sine. Dar dacă Shpilman avusese un vizitator, poate că vizitatorul acela își trăsese un scaun ca să se așeze vizavi de adversarul său. Pe partea cealaltă a tablei de șah din carton. Iar scaunul jucătorului-fantomă ar fi lăsat urme pe covor. Fără îndoială, acum se dăduse deja cu aspiratorul peste ele sau dispăruseră. Dar s-ar putea să fie vizibile într-una dintre fotografiile lui Shpringer, depozitate într-o încăpere din laboratorul legistului.

Landsman își pune pantalonii, își încheie cămașa și își leagă cravata. Își ia haina de la ușa și, cu pantofii în mână, merge să tragă cuvertura mai bine peste Bina. Când se apleacă să stingă lampa de lângă pat, un dreptunghi de hârtie îi cade din buzunarul hainei. E cartea poștală primită de la sala de fitness la care mersese cândva, cu oferta de

înscriere pe viață, valabilă în următoarele două luni. Studiază partea lucioasă a cărții poștale, cu evreul ei fermecat. Înainte și după. Gras și slab. Începe aici, termină acolo. Înțelept, fericit. Haos, ordine. Exil, patrie. Înainte – o diagramă ordonată dintr-o carte de șah, cu grila hașurată cu grijă și adnotată ca o pagină din Talmud; după – o tablă de șah veche și uzată, cu un inhalator Vicks la b8.

Și-atunci Landsman o simte. O mână care o atinge pe a sa, cu două grade mai caldă decât e normal. Un iureș, o învolburare ca de drapel în gândurile sale. Înainte și după. Atingerea lui Mendel Shpilman – umedă, electrică, aducând un fel de binecuvântare bizară asupra lui Landsman. Apoi, nimic – doar aerul rece al dormitorului din copilărie al Binei Gelbfish. Floarea-vagin a Georgiei O'Keeffe, pe perete. Shnapish, cățelușul de pluș, stând aplecat pe un raft, lângă ceasul de mână și țigările Binei. Și Bina, ridicată în capul oaselor pe pat, stând sprijinită într-un cot, cu o expresie asemănătoare celei pe care o avea atunci când privea copiii aceia atacând pinguinul *piñata*.

— Tot mai faci chestia aia cu fredonatul, spune ea. Când te gândești. Ca Oscar Peterson, doar că fără pian.

— La dracu'! spune Landsman.

— Ce-i, Meyer?

— Bina!

E Guryeh Gelbfish, bătrâna marmotă șuierătoare, de dincolo de hol. O clipă, Landsman se simte cuprins de groaza de odinioară.

— Cine-i acolo cu tine?

— Nimeni, tată, du-te la culcare!

Apoi repetă în șoaptă:

— Ce-i, Meyer?

Landsman se așază pe marginea patului. Înainte și după. Euforia înțelegerii; apoi regretul fără sfârșit al înțelegerii.

— Știu ce fel de pistol l-a ucis pe Mendel Shpilman, spune el.

— OK, spune Bina.

— Nu era un joc de șah, spune Landsman după o clipă. Pe tabla din camera lui Shpilman... Era o problemă. Acum pare evident. Ar fi trebuit să-mi dau seama. Totul arăta bizar. Cineva a venit să-l vadă pe Shpilman în acea seară, iar Shpilman i-a prezentat o problemă. Una dificilă.

Mută piesele setului de buzunar cu mișcări sigure, cu mâna fermă.

— Albul e hotărât să-și promoveze pionul, vezi? Și vrea să-l transforme în cal. Asta e subpromovare, fiindcă, de obicei, vrei o regină. Cu un cal aici, are trei posibilități de a da mat, crede el. Dar e o greșeală, fiindcă lasă negrul – adică pe Mendel – cu o ieșire. Dacă joci cu albele, trebuie să ignori un lucru evident. Faci o mutare banală cu nebunul aici, la c2. Nici nu remarci, la început. Dar după ce o faci, fiecare decizie pe care o ia negrul duce direct la mat. Nu poate muta fără să-și grăbească sfârșitul. N-are mutări bune.

— N-are mutări bune, repetă Bina.

— Se numește *Zugzwang*¹, spune Landsman. Înseamnă că ești forțat să muți. Adică negrul ar fi într-o situație mai bună dacă n-ar face nicio mutare.

— Dar nu poți proceda așa, nu? Trebuie să faci ceva.

— Da, trebuie, spune Landsman. Chiar dacă știi că te poate duce doar către șah-mat.

Landsman vede că ea începe să-și dea seama cum stau lucrurile, nu din punctul de vedere al problemei șahistice sau al dovezilor, ci din perspectiva desfășurării crimei. O crimă comisă împotriva unui bărbat care s-a trezit că nu mai are mutări bune.

— Cum ai făcut? spune ea, incapabilă să-și ascundă complet o ușoară uimire în fața acestei dovezi de agerime din partea lui. Cum ai obținut soluția?

¹ Termen care desemnează, în vocabularul șahistic, obligația de a face o mutare dezavantajoasă (lb. germ.) (n.r.).

— Am văzut-o, de fapt, spune Landsman. Dar la momentul respectiv nu știam c-o văd. A fost o imagine „de după” – imaginea greșită, de fapt – a imaginii „de dinainte”, din camera lui Shpilman. O tablă unde albul avea trei cai. Doar că seturile de șah nu au trei cai albi. Așa că, uneori, trebuie să folosești altceva în locul piesei lipsă.

— Cum ar fi o monedă? Sau un glonț?

— Orice găsește omul prin buzunar, răspunde Landsman. Un inhalator Vicks, de pildă.

— **M**otivul pentru care n-ai făcut niciodată progrese la şah, Meyerle, este că nu urăști îndeajuns înfrângerea.

Hertz Shemets, externat cu o rană superficială urâtă și învăluit încă în mirosul spitalului municipal – de supă de ceapă și săpun cu metil – stă întins pe canapeaua din livingul fiului său, cu gambaie slăbănoage ițindu-i-se din pijama ca doi tăiței nefierți. Ester-Malke a ocupat fotoliul mare din piele al lui Berko, iar Bina și Landsman stau pe locurile ieftine – un scaun pliant și suportul pentru picioare al fotoliului. Ester-Malke pare adormită și confuză, înfășurată în halat, cu mâna stângă jucându-se în buzunar cu ceva pe care Landsman îl identifică drept testul de sarcină de săptămâna trecută. Cămașa Binei e scoasă din pantaloni, iar părul – în neorânduială. Seamănă cu o tufă, un soi de gard ornamental. Chipul lui Landsman, reflectat în oglinda din colțul peretelui, arată de parcă i-ar fi fost aplicate mai multe straturi de vopsea – numai umbre și cute. Doar Berko Shemets poate arăta proaspăt la ora asta atât de matinală,

așezat pe măsuta de cafea de lângă canapea și îmbrăcat într-o pijama gri-rinocer, apretată și călcată, cu inițialele brodate deasupra buzunarului cu fir gri-șoarece. Are părul pieptănat și obraji care n-au avut niciodată de-a face cu tuleiele sau lama de ras.

— De fapt, prefer să pierd, spune Landsman. Sincer. Dacă încep să câștig, devin suspicios.

— Eu urăsc treaba asta. Și mai ales mă deranja să pierd în fața lui taică-tu.

Vocea unchiului Hertz e un croncănit amar, vocea stră-mătușii sale strigând din mormânt sau de dincolo de Vistula. E însetat, obosit, amărât și suferă, fiindcă a refuzat orice medicament mai puternic decât aspirina. Probabil că interiorul capului îi răsună precum capota trântită a unei mașini.

— Dar să pierd în fața lui Alter Litvak era aproape la fel de rău.

Unchiul Hertz clipește, apoi pleoapele i se așază deasupra ochilor. Bina bate din palme, un-doi, iar ochii se deschid.

— Vorbește, Hertz, spune Bina. Înainte să obosești, sau să intri în comă, sau mai știu eu ce. Îl cunoșteai pe Shpilman.

— Da, spune Hertz.

Pleoapele sale vineții au luciul cu vinișoare al cuarțului mov sau al aripilor de fluture.

— Îl cunoșteam.

— Unde l-ai întâlnit? La Einstein?

Începe să dea din cap a încuviințare, apoi și-l înclină într-o parte, răzgândindu-se.

— L-am întâlnit când era copil. Dar nu l-am recunoscut când l-am văzut din nou. Se schimbase prea mult. Fusese un băiat gras. Dar devenise un bărbat slab. Un drogat. A început să vină la Einstein, unde juca șah pentru bani de droguri. Îl vedeam acolo. Frank. Nu era un jucător obișnuit.

Din când în când, nu știu, cred că pierdeam cinci, zece dolari în fața lui.

— Te deranja treaba asta? întreabă Ester-Malke și, cu toate că nu știe nimic despre Shpilman, pare să fi anticipat sau ghicit răspunsul lui.

— Nu, răspunde socrul ei. Ciudat, dar nu mă deranja.

— Îți plăcea.

— Mie nu-mi place de nimeni, Ester-Malke.

Hertz își linge buzele, scoțând limba, cu un aer de om care suferă. Berko se ridică și ia un păhărel de plastic de pe măsuta de cafea. I-l duce la buze, iar gheața zăngăne în el. Îl ajută pe Hertz să-l golească pe jumătate, fără să verse o picătură. Hertz nu-i mulțumește. Rămâne întins multă vreme. Se aude apa curgând prin el.

— Joia trecută, reia Bina, pocnind din degete. Haide. Te-ai dus în camera lui de la Zamenhof.

— Am fost la el. Mă invitase. M-a rugat să aduc pistolul lui Melekh Gaystick. Voia să-l vadă. Nu știu de unde știa că-l am, fiindcă nu i-am spus niciodată. Părea să știe multe despre mine, deși nu-i spusese nimic. Și mi-a spus povestea. Cum Litvak îl presa să redevină Tzaddik, să adune la un loc pălăriile negre. Cum se ascunsese de Litvak, însă se săturase să se ascundă. Se ascunsese toată viața. Așa că l-a lăsat pe Litvak să-l găsească iar, dar a regretat imediat. Nu știa ce să facă. Nu mai voia să ia droguri. Nu voia să se oprească. Nu voia să fie ceva ce nu era, dar nu știa cum să fie ceea ce era. Așa că m-a rugat să-l ajut.

— Cum să-l ajuti? întreabă Bina.

Hertz își țuguiază buzele, ridică din umeri, iar privirea îi alunecă spre un colț întunecat al încăperii. Are aproape optzeci de ani și n-a mai făcut niciodată vreo mărturisire.

— Mi-a arătat problema aceea nenorocită, matul în două mutări, spune Hertz. Mi-a zis c-a primit-o de la un rus. A spus că, dacă o rezolv, o să știu cum se simte.

— *Zugzwang*, spune Bina.

— Ce-i aia? întreabă Ester-Malke.

— E atunci când nu ai mutări bune, spune Bina, dar tot trebuie să muți.

— A, da, spune Ester-Malke, dându-și ochii peste cap. Șah.

— M-a înnebunit zile întregi, spune Hertz. Încă nu pot da mat în mai puțin de trei mutări.

— Nebun la c2, spune Landsman. Semnul exclamării.

Lui Landsman i se pare că Hertz stă multă vreme cu ochii închiși, ca să înțeleagă, dar într-un târziu bătrânul încuviințează.

— *Zugzwang*, spune el.

— De ce, bătrâne? De ce ar fi crezut că ai face asta pentru el? spune Berko. Abia dacă vă cunoșteți.

— El mă cunoștea. Mă cunoștea foarte bine, nu-mi dau seama cum. Știa cât de mult mă deranja să pierd. Și că nu-l puteam lăsa pe Litvak să continue cu tâmpenia asta. Nu puteam. Am muncit o viață întreagă pentru...

Probabil că simte un gust amar, fiindcă se strâmbă.

— Și acum, uite ce s-a întâmplat. Au făcut-o.

— Ai intrat prin tunel? întreabă Meyer. În hotel?

— Ce tunel? Am intrat pe ușa din față. Nu știu dacă ai observat, Meyerle, dar nu locuiești într-o clădire ultrasecurizată.

Trec două sau trei minute. Afară, în balconul lor închis, Goldy și Pinky mormăie, bombăne și-și lovesc paturile, ca niște gnomi în spatele forjelor din adâncul pământului.

— L-am ajutat să se drogheze, spune Hertz într-un târziu. Am așteptat până s-a scufundat, adânc, adânc de tot. Apoi am scos arma lui Gaystick. Am înfășurat în pernă pistolul Detective Special de calibrul 38 al lui Gaystick. L-am rostogolit pe băiat pe burtă. În ceafă, rapid. N-a suferit deloc.

Își linge din nou buzele, iar Berko e pregătit să-i ofere o altă înghițitură rece.

— Păcat că n-ai făcut o treabă la fel de bună și în cazul tău, spune Berko.

— Am crezut că fac ce trebuie, c-o să-l opresc pe Litvak. Bătrânul pare plângăreț, copilăros.

— Însă ticăloșii au mers înainte și au hotărât să încerce fără el.

Ester-Malke scoate capacul unui borcan cu nuci și alune, aflat pe masa de lângă canapea, și își îndeasă în gură un pumn întreg.

— Prieteni, să nu credeți că nu-s complet tulburată și oripilată de toată treaba asta, spune ea ridicându-se în picioare. Dar sunt o femeie obosită, în primul trimestru al sarcinii, și mă duc să mă culc.

— Eu vreau să stau cu el, dulceață, spune Berko.

Apoi adaugă:

— În caz că se preface și încearcă să ne fure televizorul când adormim.

— Nu te îngrijora, spune Bina. E deja arestat.

Landsman stă lângă canapea, privind cum pieptul bătrânului se ridică și coboară. Fața lui Hertz are scobiturile și fațetele unui vârf de săgeată cioplit din piatră.

— E un om rău, spune Landsman. Așa a fost mereu.

— Da, dar s-a revanșat, fiind un tată îngrozitor.

Berko se uită la Hertz multă vreme, cu tandrețe și dispreț. Cu bandajul acela, bătrânul arată ca un *swami* indian dement.

— Ce ai de gând să faci?

— Nimic. Cum adică, ce am de gând să fac?

— Nu știu, văd că ești neliniștit. Arăți de parcă ai de gând să faci ceva.

— Ce?

— Asta te și întreb.

— N-o să fac nimic, spune Landsman. Ce pot să fac?

Ester-Malke îi conduce pe Bina și pe Landsman pe hol, către ușa de la intrare a apartamentului. Landsman își pune cascheta.

— Deci..., spune Ester-Malke.

— Deci..., spun Bina și Landsman.

— Văd că voi doi plecați împreună.

— Vrei să plecăm separat? spune Landsman. Eu pot coborî pe scări, iar Bina poate să ia liftul.

— Landsman, hai să-ți zic ceva, spune Ester-Malke. Toți oamenii ăștia de la televizor, care se revoltă prin Siria, Bagdad, Egipt...? La Londra...? Ard mașini. Dau foc la ambasadă. Ai văzut ce s-a întâmplat în Yakovy. Dansau, maniacii ăia nenorociți, erau atât de fericiți de toată nebunia asta, încât întreguletaș-a prăbușit peste apartamentul de dedesubt. Două fete care dormeau în pătuțurile lor au fost strivite și au murit. Astea-s rahaturile la care trebuie să ne așteptăm de-acum. Mașini arse și dansuri ucigașe. N-am idee unde se va naște copilul ăsta. Socrul meu criminal și sinucigaș doarme în livingul meu. În același timp, primesc niște semnale foarte stranii din partea voastră. Așa că dă-mi voie să-ți spun, dacă tu și Bina plănuiți să vă împăcați, scuza-mă, dar este exact ceea ce-mi lipsește.

Landsman se gândește. Orice miracol pare posibil. Evreii ar putea să se adune și să pornească spre țara făgăduită, să se ospăteze cu struguri giganti și să-și vânture bărbile în adierea deșertului. Templul ar putea fi reconstruit – rapid, încât să apucăm să-l vedem ridicat. Războiul va înceta, viața ușoară, belșugul și dreptatea vor deveni universale, iar omenirea se va delecta cu spectacolul firesc al coabitării leilor cu mieii. Fiecare bărbat va fi rabin, fiecare femeie o carte sfântă, iar fiecare costum va avea două perechi de pantaloni. Sămânța lui Meyer, chiar și acum, ar putea rătași prin întuneric către mântuire, lovind membrana care separă moștenirea jidanilor care l-au făcut de cea a jidanilor ale căror greșeli, suferințe, speranțe și nenorociri au creat-o pe Bina Gelbfish.

— Poate că ar fi mai bine să cobor pe scări, spune Landsman.

— Chiar te rog să faci asta, Meyer, spune Bina.

Dar când în cele din urmă ajunge jos, o găsește acolo, așteptându-l.

— De ce-a durat atât? întreabă ea.

— A trebuit să mă opresc o dată sau de două ori pe drum.

— Trebuie să te lași de fumat. Din nou.

— Trebuie. O s-o fac.

Își pescuiește pachetul de Broadway, în care i-au mai rămas cincisprezece țigări, și-l aruncă în coșul de gunoi din hol, ca și cum ar arunca într-o fântână moneda care poartă o dorință. Se simte cam amețit, cuprins de un oarecare tragicism. E gata să facă marele gest, să comită greșeala dramatică. „Maniac” ar fi cuvântul potrivit.

— Dar nu asta m-a reținut.

— Chiar ești rănit. Zi-mi că nu ești rănit pe bune și te plimbi ca un dur, așa, macho, când de fapt ar trebui să fii într-un nenorocit de spital.

Îl prinde de beregată cu degetele ambelor mâini, gata să-l sufoc, ca întotdeauna, ca să-i arate cât de mult ține la el.

— Ești rănit rău, idiotule?

— Doar sufletul mă doare, drăguță, spune Meyer.

Deși presupune că e posibil ca glonțul lui Rafi Zilberblat să nu-i fi lăsat urme doar pe craniu.

— A trebuit doar să mă opresc de câteva ori. Ca să mă gândesc. Sau ca să nu mă gândesc, nu știu. De fiecare dată când îmi permit să-mi trag răsuflarea, știi, numai pentru zece secunde, în aerul impregnat de chestia asta cu care-i lăsăm să scape, nu știu, simt că mă sufoc un pic.

Landsman se aruncă pe o canapea ale cărei pernuțe de culoarea vânătailor răspândesc un miros puternic, specific orașului, de mucegai și țigări, un iz sărat, complex – ceva de mare furtunoasă, dar și de transpirație din căptușeala unei pălării de fetru. Holul clădirii e tot numai catifea purpurie ca sângele și crustă aurită, presărat cu picturi reprezentând marile complexe de odihnă de la Marea Neagră din epoca

țaristă. Doamne cu cățeluși pe promenade înșorite. Hoteluri imense, care n-au adăpostit niciodată vreun evreu.

— Înțelegerea pe care-am făcut-o mi-a căzut ca un bolovan în stomac, spune Landsman. Zace pur și simplu acolo.

Cu mâinile în șolduri, Bina își dă ochii peste cap și aruncă o privire spre ușă. Apoi se apropie, își lasă geanta jos și se trăneste pe canapea, lângă el. De câte ori, se întreabă Landsman, se poate sătura de el, și totuși să nu-i fie de ajuns?

— Nu pot să cred c-ai fost de acord, spune ea.

— Știu.

— Se presupune că în schema asta eu sunt lingușitoarea.

— Mie-mi spui?

— Pupătoarea de funduri.

— Asta mă omoară...

— Meyer, dacă nu mă pot baza pe tine să-i trimiți pe mahări la dracu', de ce te mai țin prin preajmă?

Încearcă să-i explice, atunci, ce anume l-a convins să încheie o înțelegere așa cum o vede el. Numește câteva dintre lucrurile mărunte din Sitka – fabricile de conserve, violoniștii, frontonul cinematografului Baranof – pe care s-a bucurat să le apere, în timp ce-și regla conturile cu Cashdollar.

— Tu și nenorocita ta de *Inimă a întunericului*, spune Bina. Nu mai vreau să văd niciodată filmul ăla.

Își subțiază buzele până când ajung să se transforme într-o linie severă.

— Îți lipsește ceva de pe listuța ta drăguță, nesimțitule. Cred c-ai uitat ceva.

— Bina.

— N-ai loc pentru mine pe lista aia a ta? Fiindcă sper că știi că tu ești în capul listei mele nenorocite.

— Cum e posibil? spune Landsman. Nu văd cum ar fi posibil.

— De ce nu?

— Pentru că, știi tu, te-am dezamăgit. Te-am lăsat baltă. Simt că te-am dezamăgit cumplit.

— În ce fel?

— Pentru ce te-am determinat să faci. Cu Django. Nu știi cum de mai poți să te uiți la mine.

— M-ai determinat? Crezi că tu m-ai făcut să ucid copilul nostru?

— Nu, Bina, eu...

— Hai să-ți zic ceva, Meyer.

Îl ia de mână, băgându-i unghiile în carne.

— Ziua în care tu o să ai o putere atât de mare asupra mea va fi cea în care te întreabă cineva dacă mi-ar sta mai bine într-un sicriu de pin sau cu un giulgiu obișnuit.

Îi lasă mâna, apoi o ia înapoi și mângâie semilunile arzătoare sculptate în carnea lui Landsman.

— Of, Doamne, mâna! Îmi pare rău, Meyer. Îmi pare rău.

Și lui Landsman, firește, îi pare rău. Și-a cerut deja iertare de câteva ori, singur sau în prezența altora, oral și în scris, formal, cu propoziții măsurate și în spasme necontrolate: „Îmi pare rău, îmi pare atât, atât de rău.” S-a scuzat pentru nebunie, pentru comportamentul haotic, pentru tristețe și logoree, pentru anii în care s-a zbatut între exaltare și disperare. Și-a cerut iertare fiindcă a părăsit-o și apoi a implorat-o să-l primească înapoi, și fiindcă a spart ușa fostului lor apartament când ea l-a refuzat. S-a înjosit, și-a sfâșiat hainele și i s-a târât la picioare. De cele mai multe ori, Bina, fiind femeia bună și iubitoare care este, i-a oferit lui Landsman cuvintele pe care voia să le audă. El s-a rugat la ea pentru ploaie, iar ea i-a oferit dușuri reci. Dar ceea ce-i trebuie lui, de fapt, este un potop rece care să-i spele răutatea de pe fața pământului. De asta sau de binecuvântarea unui jidan care nu va mai binecuvânta niciodată pe nimeni.

— Nu-i nimic, spune Landsman.

Ea se ridică și traversează holul, apoi pescuiește pachetul de Broadway din coșul de gunoi. Din buzunarul hainei scoate o brichetă Zippo ciobită, care poartă însemnele

Regimentului 75 de Rangeri. Aprinde câte o papiroasă pentru fiecare.

— Am făcut ce ni s-a părut corect la momentul respectiv, Meyer. Aveam puține informații. Ne cunoșteam limitele. Și am numit asta alegere. Dar nu aveam nicio alternativă. Tot ce aveam erau... nici nu știu... două, trei informații jalnice și o hartă a propriilor limite. N-am putut face nimic cu lucrurile pe care le cunoșteam.

Își scoate telefonul din geantă și i-l dă lui Landsman.

— Iar acum, dacă e să mă-ntrebi pe mine, așa cum îmi imaginez că vrei, cred că tot n-ai de ales.

Pentru că el continuă să stea pur și simplu acolo, cu telefonul în mână, ea îl deschide și formează un număr, apoi i-l dă înapoi. El îl duce la ureche.

— Dennis Brennan, spune principalul – și singurul – ocupant al filialei din Sitka al acelui cotidian american foarte important.

— Brennan, sunt Meyer Landsman.

Landsman ezită din nou. Acoperă microfonul telefonului cu degetul mare.

— Spune-i să-și care încoace capul ăla mare și să ne vadă cum îți arestăm unchiul pentru crimă, spune Bina. Spune-i că are douăzeci de minute.

Landsman încearcă să pună în balanță soarta lui Berko, a unchiului său Hertz, a Binei, a evreilor, a arabilor și a întregii planete damnate și fără căpătâi cu promisiunea făcută doamnei Shpilman și lui însuși, chiar dacă își pierduse credința în soartă și în promisiuni.

— Nu eram obligată să aștept să-ți târăști hoitul jalnic pe scările alea nenorocite, spune Bina. Știi asta. Aș fi putut ieși naibii pe ușă.

— Aha, și de ce n-ai făcut-o?

— Fiindcă te cunosc, Meyer. Mi-am dat seama ce-ți trecea prin minte, când stăteai acolo și-l ascultai pe Hertz. Am văzut că trebuia să spui ceva.

Îi împinge telefonul înapoi la buze și le atinge ușor cu ale ei.

— Așa că haide, zi odată. M-am plictisit să tot aștept.

Zile întregi, Landsman s-a gândit că n-a profitat de norocul de a fi exilat împreună cu Mendel Shpilman la hotelul Zamenhof și, fără să-și fi dat seama, și-a ratat unica șansă de a obține un soi de mântuire. Dar nu există un Mesia din Sitka. Landsman n-are altă casă, alt viitor sau altă soartă care să n-aibă legătură cu Bina. Țara care le-a fost promisă, lui și ei, era doar cea mărginită de acoperământul lor de nuntă, de colțurile îndoite ale cardurilor de membri ai unei organizații internaționale care-și poartă patrimoniul într-o tașcă și își duc lumea pe vârful limbii.

— Brennan, spune Landsman. Am o poveste pentru tine.

NOTA AUTORULUI

Le sunt recunoscător pentru ajutor persoanelor, lucrărilor, paginilor web, instituțiilor și organizațiilor enumerate mai jos:

Colonia MacDowell, Peterborough, New Hampshire; Davia Nelson; Susie Tompkins Buell; Margaret Grade și personalul de la Manka's Inverness Lodge, Inverness, California; Philip Pavel și personalul de la Chateau Marmont, Los Angeles, California; Bonnie Pietila și colegilor săi din Springfield; Paul Hamburger, bibliotecar pentru Colecțiile Iudaice, Universitatea din California; Ari Y. Kelman; Todd Hasak-Lowy; Roman Skaskiw; Biblioteca de Stat din Alaska, Juneau, Alaska; Dee Longebaugh, Observatory Books, Juneau, Alaska; Jake Bassett de la Secția de Poliție din Oakland; Mary Evans; Sally Willcox, Matthew Snyder și David Colden; Devin McIntyre; Kristina Larsen, Lisa Eglington și Carmen Dario; Elizabeth Gaffney, Kenneth Turan, Jonathan Lethem; Christopher Potter; Jonathan Burnham; Michael McKenzie; Scott Rudin; Leonard Waldman, Robert

Chabon și Sharon Chabon; Sophie, Zeke, Ida-Rose și Abraham Chabon, împreună cu mama lor; *Textele mesianice*, Raphael Patai; *Dicționar modern englez-idiș și idiș-englez*, Uriel Weinreich; *Gașca noastră*, Jenna Joselit; *Ce înseamnă idiș*, Benjamin Harshav; *Binecuvântări, blesteme, speranțe și temeri: expresii psiho-declarative în idiș*, Benjamin Matisoff; *Dicționar englez-idiș*, Alexander Harkavy; *Klezmerul american*, Mark Slobin; *Împotriva culturii: Dezvoltare, politică și religie în Alaska indiană*, Kirk Dombrowski; *Va sosi vreodată vremea? Carte de surse tlingit*, Andrew Hope III și Thomas F. Thornton, editori; *Maestrul șahist*, J. C. Hallman; *Plăcerile șahului*, Assiac (Heinrich Fraenkel); *Tezaur de înțelepciune șahistică*, Fred Reinfield, editor; Mendele (<http://shakti.trincoll.edu/~mendele/index.utf-8.htm>); Chessville (www.chessville.com); *Eruvin în zonele metropolitane moderne*, Yosef Gavriel Bechhofer (<http://www.aishdas.org/baistefila/eruvp1.htm>); Dicționar idiș online (www.yiddishdictionaryonline.com) și Courtney Hodell, editoare și salvatoare a romanului.

Frăția Măinile lui Esau a fost fondată de și este menționată cu permisiunea onoratului său președinte pe viață, Jerome Charyn. *Zugzwang*-ul lui Mendel Shpilman a fost creat de reb Vladimir Nabokov și este prezentat în *Vorbește, memorie*.

Acest roman a fost scris pe computere Macintosh, folosind Devonthink Pro și Nisus Writer Express.

Grupul Editorial ART

Comenzi – carte prin poștă

C.P. 4, O.P. 83, cod 062650, sector 6, București

tel.: (021) 224.01.30, 0744.300.870, 0721.213.576;

fax: (021) 224.17.65

Comenzi – online

www.editura-art.ro

www.editura-paladin.ro

ROMAN CÂȘTIGĂTOR AL PREMIILOR
HUGO, NEBULA, LOCUS

„EXTREM DE AMUZANT.” —*SAN FRANCISCO CHRONICLE*

„CAPTIVANT.”
—*NEW YORK TIMES*

„BESTIAL.” —*TIME*

„STRALUCITOR.”
—*NEWSWEEK*

„IMPRESIONANT.”
—*WASHINGTON POST BOOK WORLD*

„MAI TARE CA-N FILME.” —*LOS ANGELES TIMES BOOK REVIEW*

„FENOMENAL” —*NEW YORK MAGAZINE* „INSTANT” COMPARATIV CU „ORIGINAL” —*ATLANTA JOURNAL-CONSTITUTION*
„CREDIBIL” —*AMERICAN TV* „TRIUMFATOR” —*NEW YORK JOURNAL OF BOOKS* „FASCINANT” —*THE NEW YORKER*

„COMPLEX.” —*USA TODAY* „ZILN DE IMAGINATIE.” —*NEW YORK TIMES BOOK REVIEW*

„SPLENDID.” —*PEOPLE*

„RADIO” —*THE NATION* „SUZANAT” —*SLATE.COM* „ELECTRIZANT” —*CHICAGO TRIBUNE*

„DISTRATIV.” —*CHRISTIAN SCIENCE MONITOR*

„PIR ȘI SIMPLU INDRĂZNET.” —*Miami Herald*

„VIBRANT.” —*PORTLAND OREGONIAN*

„INSOLENT.” —*THE FORWARD*

„CAPTIVANT.” —*MINNEAPOLIS STAR TRIBUNE*

„IMPETUOS.”

—*HOUSTON CHRONICLE*

„O CARTE GENIALĂ.”

—*LIBRARY JOURNAL*

„SCLIPTOR.”

„FĂRĂ EGAL” —*PUBLISHERS WEEKLY*

—*ENTERTAINMENT WEEKLY*

WWW.EDITURA-PALADIN.RO

ISBN 978-606-8673-00-4

9 786068 673004